T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

REFÎK-İ TARÎK (ABDURRAHÎM RAHMÎ-İ ERZURÛMÎ) [İNCELEME-METİN-SÖZLÜK]

Yüksek Lisans Tezi

Rumeysa GÜLGÜN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed İkbâl GÜLER

SAMSUN
2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi ?

Evet ☐ (Gerekli ise ekler kısmına ekleyiniz)

Hayır ☒

11/08/ 2023
Rumeysa GÜLGÜN

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı : REFÎK-İ TARÎK (ABDURRAHÎM RAHMÎ-İ ERZURÛMÎ) [İNCELEME-METİN-SÖZLÜK]

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 04/07/2023 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 13

Tek kaynak oranı : % 1 çıkmıştır.

04/07/2023
Dr. Öğr. Üyesi
Muhammed İkbâl GÜLER

ÖZET

REFÎK-İ TARÎK (ABDURRAHÎM RAHMÎ-İ ERZURÛMÎ)
[İNCELEME-METİN-SÖZLÜK]
Rumeysa GÜLGÜN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans, Ağustos/2023
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Muhammed İkbâl GÜLER

İslâmiyet'in etkisiyle ortaya çıkan tasavvufî metinler, din ve tasavvuf bilgisinin edebiyat aracılığıyla öğretimine katkı sağlamıştır. Yüzyıllar boyunca neşredilen bu eserlerin birçoğu eserin yazıldığı yüzyılın alfabe bilgisine, yazıldığı dilin inceliklerine ve söz hazinesine sahip olmayan okuyucuların faydalanabilmesi adına farklı dillere tercüme edilmiştir. Şeyh Kâsım Hânî'nin Halvetiyye tarikatının esaslarını anlattığı *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adlı Arapça risâlesinin ve Ebû Saîd Hâdimî'nin Nakşibendiyye tarikatının şartlarını ve mahiyetini anlattığı *er-Risâletu'n-Nakşibendiyye* eserinin Nakşibendiyye tarikatının mahiyetinin ele alındığı bölümün Abdurrahîm Rahmî-i Erzurumî tarafından Türkçeye *Refîk-i Tarîk* adıyla yapılan tercümesi de bu eserlerden biridir.

Çalışmanın içeriğini; *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adlı tasavvuf risâlesinin müellifi Şeyh Kâsım Hânî'nin, *er-Risâletu'n-Nakşibendiyye* eserinin müellifi Ebû Saîd Hâdimî'nin ve bu eserlerin Türkçeye tercümesi olan *Refîk-i Tarîk*'in mütercimi Abdurrahîm Rahmî-i Erzurumî'nin hayatı hakkındaki bilgiler, Abdurrahîm Rahmî'nin bilinen eserlerinin tanıtımı, *Refîk-i Tarîk*'in ulaşılan nüshalarının tavsîfi, eserin imlâ hususiyetleri ve muhteva bakımından incelenmesi, eserin çeviri yazılı metni ve esere ait sözlük çalışması oluşturmaktadır. Çalışmanın temel amacı ise Osmanlı Türkçesi ile yazılan bu eseri, Latin asıllı Türk alfabesine aktararak eseri Türk ilim âleminin ve kamuoyunun istifadesine sunmaktır.

Beş bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, Şeyh Kâsım Hânî'nin, Ebû Saîd Hâdimî'nin, Abdurrahîm Rahmî-i Erzurumî'nin hayatı ve Abdurrahîm Rahmî'nin eserleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölüm; Abdurrahîm Rahmî'nin *Refîk-i Tarîk*'i yazma sürecini, *Refîk-i Tarîk*'in Türk ve dünya kütüphanelerinde tespit edilen altı adet el yazması nüshasının tanıtımını, bu nüshaların soyağacını, eserin imlâ hususiyetleri, seci ve muhteva bakımından incelemesini içerir. Üçüncü bölümde, *Refîk-i Tarîk*'in çeviri yazılı metni mevcuttur. Dördüncü bölümde *Refîk-i Tarîk*'e ait sözlük çalışması ve son bölümde sonuç başlığı yer almaktadır.

Refîk-i Tarîk üzerinde yapılan çalışmalar neticesinde eser çeviri yazı yöntemiyle Latin asıllı Türk alfabesine aktarılarak eserin okunması kolaylaştırılmış ve eser üzerine yapılacak yeni çalışmaların zemini hazırlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Tasavvuf, Tercüme, Nefis mertebeleri

ABSTRACT

REFİK-İ TARİK (ABDURRAHÎM RAHMÎ-İ ERZURÛMÎ) [REVİEW-TEXT-DİCTİONARY]

Rumeysa GÜLGÜN
Ondokuz Mayıs University
Institute of Graduate Studies
Department of Turkish Language and Literature
Master, August/2023
Supervisor: Assist. Prof. Dr. Muhammed İkbâl GÜLER

Sufi texts that emerged under the influence of Islam contributed to the teaching of religion and mysticism through literature. Many of these works, which have been published for centuries, have been translated into different languages for the benefit of readers who do not have the knowledge of the alphabet of the century in which the work was written, the subtleties of the language in which it was written, and the vocabulary. The Nakşibendiyye section of the Abû Saîd Hâdimî's Abû Saîd Hâdimî's Abû Saîd Hâdimî's *er-Risâletu'n-Nakşibendiyya* work, which describes the Arabic treatise named *Seyr u Sulûk ila-Maliki'l-Muluk*, which explains the principles of the Halvetiyye sect of Sheikh Kâsım Hânî. i Erzurumî's translation into Turkish with the name *Refîk-i Tarîk* is one of these works.

The subject of the study; The life of Sheikh Kâsım Hânî, the author of the mystic treatise *Seyr u Sulûk ila-Maliki'l Mulûk*, the life of Ebû Saîd Hâdimî, the author of *er-Risâletu'n-Nakşibendiyye*, the Turkish translation of *Refîk-i Tarîk* Erzurumî's life, the introduction of Abdurrahîm Rahmî's accessible works, the description of the reached copies of *Refîk-i Tarîk*, the examination of the work in terms of spelling and content, the translated text and the dictionary study of the work. The main purpose of the study is to transfer this work, which was written in Ottoman Turkish, to the Turkish alphabet of Latin origin and present it to the Turkish science community and the public.

In the first part of the study, which consists of five chapters, information is given about the life of Sheikh Kâsım Hânî, Ebû Said Hâdimî, the life of Abdurrahîm Rahmî-i Erzurumî and the works of Abdurrahîm Rahmi. The second part; includes the writing process of Abdurrahîm Rahmî's *Refîk-i Tarîk*, the introduction of six manuscript copies of *Refîk-i Tarîk* that we have found in Turkish and world libraries, the genealogy of these copies, the examination of the work in terms of orthography, style and content. The third chapter, provides the translated text of *Refîk-i Tarîk*. In the fourth section, there is the dictionary study of *Refîk-i Tarîk* and in the last section there is the conclusion title.

Keywords: Sufism, Translation, Levels of soul

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Türklerin İslâmiyet'i kabul etmeleriyle yaşadıkları değişimin izleri edebiyat sahasına da yansımıştır. Bu değişimle birlikte tasavvufla harmanlanan Türk edebiyatında sayısız örneğine rastlanılan dinî-tasavvufî eserler Türk edebiyatı mahsulleri arasında önemli bir yer teşkil etmiştir. Hemen hemen her dönemde gerek tercüme gerek telif birçok eser okuyucuyla buluşmuştur. Bu eserler okuyucu için bir okul görevi görerek hem tasavvuf öğretisini anlatmış hem de okuyucuyu mutasavvıfların hayatına ortak etmiştir.

Üzerinde çalışılan eserin mütercimi Abdurrahîm Rahmî de *Refîk-i Tarîk*'i bu gaye ile tercüme etmiştir. Şeyh Kâsım Hânî'nin risâlesini okumuş ve Arap diline vâkıf olmayan okuyucuların bu kıymetli eserden faydalanabilmesi için eseri Türkçeye tercüme etmiştir. *Refîk-i Tarîk* adını koyduğu eserinin sonuna, Ebû Saîd Hâdimî'nin *er-Risâletu'n-Nakşibendiyye* adlı eserinde Nakşibendiyye tarikatının mahiyetinin anlatıldığı kısmı tercüme ederek eklemiştir. Bu çalışma, Arapçadan Türkçeye tercüme olan *Refîk-i Tarîk*'in çeviri yazı yöntemiyle Latin asıllı Türk alfabesine aktarılması üzerine kurulmuştur.

Çalışmanın temelini oluşturan ve ilim âlemine kazandırılan bu eserin bulunması dâhil olmak üzere çıktığım bu yolda, yolda yürümenin öneminden ziyade kendi yolumu çizebilmenin inceliklerini öğreten, meslekî bilgi birikiminin ve yetkinliklerinin yanı sıra mesleğini icrâ şeklini kendime rehber edindiğim kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Muhammed İkbâl GÜLER'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Çalışma boyunca desteklerini ve ilgilerini bir an eksik etmeyen Prof. Dr. Yavuz BAYRAM'a, Prof. Dr. Selçuk ÇIKLA'ya ve Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim HAKSEVER'e, Farsça ibârelerin okunması ve anlamlandırılması hususunda yardımcı olan Muhammed Hanîf NURİ'ye metnin müellifi ve metin hakkında yaptığı engin çalışmalarından faydalandığım Prof. Dr. Gülfem ALICI'ya, metni gün yüzüne çıkaran Doç. Dr. Abdulkadir ERKAL'a ve metnin Mısır'da bulunan nüshasına ulaşmamı sağlayan Hazem HEGAZY SABER ve Mustafa HEGAZY SABER'e teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her döneminde ve dönemecinde rehber, karşılaştığım her güçlüğe siper olan; desteğini, emeğini, umudunu benden esirgemeyen kıymetli annem Hicran

KARTAL'a, varlığı gücümün kaynağı olan babam Deniz GÜLGÜN'e, sürecin zorluğunda her kaybolduğumda amacımı hatırlatan sevgili kardeşim Saliha GÜLGÜN'e, inançlarını her daim hissettiğim değerli aileme, farklı eserler üzerinde çalışmamıza rağmen çalışmalarımızı layıkıyla nihayete erdirebilmek için birlikte çalıştığımız Nükran ERBAŞ'a ve beraber yürümeye karar verdiğimiz hayat yolunda elimi bir an olsun bırakmayan Feyyaz AYHAN'a şükran ve minnetle…

Gayret bizden, tevfik Hakk'tan.

Rumeysa GÜLGÜN

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **İİİ**
ABSTRACT ..... **İV**
ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR ..... **İİİ**
İÇİNDEKİLER ..... **V**
SİMGELER VE KISALTMALAR ..... **Vİ**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **Vİİ**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **Vİİİ**
1. GİRİŞ **1**
1.1. Şeyh Kâsım Hânî'nin, Ebû Saîd Hâdimî'nin ve Abdurrahîm Rahmî'nin Hayatı, Abdurrahîm Rahmî'nin Eserlerinin Tanıtımı 2
1.1.1. Şeyh Kâsım Hânî'nin Hayatı 2
1.1.2. Ebû Saîd Hâdimî'nin Hayatı 7
1.1.3. Abdurrahîm Rahmî'nin Hayatı 8
1.1.4. Abdurrahîm Rahmî'nin Eserleri 10
1.1.4.1. Dîvân 10
1.1.4.2. Refîk-i Tarîk 10
1.1.4.3. Avâmil-i Atîka 11
1.1.4.4. İnşâ-i Mergûb 11
2. REFÎK-İ TARÎK'İN NÜSHALARININ TAVSÎFİ, İMLÂ HUSUSİYETLERİ VE MUHTEVASI **12**
2.1. Nüshaların Tavsîfi 12
2.1.1. İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Koleksiyonu-34 Ae Şeriyye 872 12
2.1.2. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi-NEKTY10518 14
2.1.3. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi- NEKTY01254 16
2.1.4. İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi-02777-002 19
2.1.5. İstanbul Üniversitesi Nadir EserlerKütüphanesi- NEKTY02227 21
2.1.6. Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye-8552 23
2.2. Abdurrahîm Rahmî'nin Refîk-i Tarîk'i Tercüme Süreci 24
2.3. Nüshaların Soyağacı 26
2.4. Metin Neşrinde Kullanılan Nüshanın Tespiti 28
2.5. İmlâ Hususiyetleri 38
2.5.1. İç Seste Hemze Yerine Y harfinin Kullanılması 38
2.5.2. Birleşik Yazım Örnekleri 39
2.5.3. Metinde Kelimelerin Müennes Şeklinin Kullanılması 39
2.6. Refîk-i Tarîk'in Muhtevâ Bakımından İncelenmesi 40
2.7. Refîk-i Tarîk'te Seci 45
3. REFÎK-İ TARÎK'İN ÇEVİRİ YAZILI METNİ **48**
3.1. Metin Kurulurken Dikkat Edilen Hususlar 48
3.2. Transkripsiyon Alfabesi 50
3.3. Çeviri Yazılı Metin 51
4. REFÎK-İ TARÎK'İN SÖZLÜĞÜ **162**
4.1. Sözlük Oluşturulurken Dikkat Edilen Hususlar 162
4.2. Sözlük 163
5. SONUÇ **173**
KAYNAKÇA **175**
EKLER **178**
ÖZ GEÇMİŞ **187**

SİMGELER VE KISALTMALAR

A	: *Refîk-i Tarîk*'in İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Koleksiyonu No. 34 Ae Şeriyye 872'de kayıtlı olan nüshası
İ1	: *Refîk-i Tarîk*'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi No. 02227'de kayıtlı olan nüshası
İ2	: *Refîk-i Tarîk*'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi No. 01254'de kayıtlı olan nüshası
İ3	: *Refîk-i Tarîk*'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi No. 10518'de kayıtlı olan nüshası
M	: *Refîk-i Tarîk*'in Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye No. 8552'de kayıtlı olan nüshası
S	: *Refîk-i Tarîk*'in İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi No. 02777-002'de kayıtlı olan nüshası
TDV	: Türk Diyanet Vakfı

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. S Nüshasında bulunan minhu işaretleri 20
Şekil 2.2. Refîk-i Tarîk'in nüshalarının soyağacı 26

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. M rumuzlu nüsha, S rumuzlu nüsha ve İ2 rumuzlu nüsha arasındaki farklar..... 29
Tablo 2.2. İç seste hemze yerine y harfinin kullanılmasına dair örnekler 39
Tablo 2.3. Birleşik yazım örnekleri 39
Tablo 2.4. Metinde kelimelerin müennes şeklinin kullanılmasına dair örnekler 39
Tablo 2.5. Refîk-i Tarîk'ten seci örnekleri 45
Tablo 3.1. Transkiripsiyon alfabesi..... 50

1. GİRİŞ

Abdurrahîm Rahmî-i Erzurumî, Şeyh Kâsım Hânî'nin Halvetiyye tarikatının esaslarını anlattığı *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adlı Arapça risâlesini ve Ebû Saîd Hâdimî'nin Nakşibendiyye tarikatının şartlarını ve mahiyetini anlattığı Arapça *er-Risâletu'n-Nakşibendiyye* eserinin Nakşibendiyye tarikatının mahiyetinin anlatıldığı kısmını, *Refîk-i Tarîk* adıyla Türkçeye tercüme etmiştir. Bu çalışmanın içeriğini *Refîk-i Tarîk*'in çeviri yazılı metni, eserin imlâ hususiyetleri ve muhteva bakımından incelenmesi ile esere ait sözlük çalışması oluşturmaktadır.

Erzurumlu Abdurrahîm Rahmî'ye ait olan *Refîk-i Tarîk* adlı tercümenin çeviri yazılı metninin tez konusu olarak seçilmesindeki amaç; metnin, kültür tarihi ve ait olduğu bilgi dalı içinde yer edinmesine yardımcı olmak, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış metinleri okumaya istidadı olmayan kişilerin istifadesine sunmak ve *Refîk-i Tarîk*'i Türk ilim âleminin ve kamuoyunun dikkatine sunmaktır.

Çalışmada esas alınan yöntem, çeviri yazı yöntemidir. Çeviri yazı yöntemi; bir alfabede mevcut olan harflerin, başka bir alfabenin harflerine, birtakım özel işaretler kullanılarak çevrilmesidir. Bu yöntem esas alınarak, Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılan *Refîk-i Tarîk* Latin asıllı Türk alfabesine aktarılmıştır.

Çalışmanın kapsamını, eserin müellifi Şeyh Kâsım Hânî'nin, Ebû Saîd Hâdimî'nin ve mütercimi Abdrurrahîm Rahmî'nin hayatı hakkında ulaşılan bilgiler; *Refîk-i Tarîk*'in Osmanlı Türkçesinden Latin asıllı Türk alfabesine aktarılan çeviri yazılı metni ile esere ait sözlük çalışması oluşturmaktadır.

Beş bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, Şeyh Kâsım Hânî'nin, Ebû Saîd Hâdimî'nin, Abdurrahîm Rahmî-i Erzurumî'nin hayatı ve Abdurrahîm Rahmî'nin eserleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölüm, Abdurrahîm Rahmî'nin *Refîk-i Tarîk*'i yazma sürecini, *Refîk-i Tarîk*'in Türk ve dünya kütüphanelerinde tespit edilen altı adet el yazması nüshasının tanıtımını, bu nüshaların soyağacını, metin neşrine dâhil edilen nüshanın tespitini, eserin imlâ hususiyetleri, seci ve muhteva bakımından incelemesini içerir. Üçüncü bölümde metnin kurulmasında dikkat edilen hususlar belirtilerek eserin çeviri yazılı metni verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise öncelikle sözlüğün kurulmasında dikkat edilen hususlara, ardından da *Refîk-i Tarîk*'e ait sözlük çalışmasına yer verilmiştir. Son olarak sonuç bölümüyle çalışma tamamlanmıştır.

1.1. Şeyh Kâsım Hânî'nin, Ebû Saîd Hâdimî'nin ve Abdurrahîm Rahmî'nin Hayatı, Abdurrahîm Rahmî'nin Eserlerinin Tanıtımı

Bu bölümde *Refîk-i Tarîk*'in tercüme edildiği iki eserden birincisi olan *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adlı eserin müellifi Şeyh Kâsım Hânî'nin hayatı hakkındaki bilgiler, ikinci bölümde tanıtılacak olan İ2 rumuzlu nüshada yer alan bilgiler ekseninde aktarılmıştır. *Refîk-i Tarîk*'in tercüme edildiği ikinci eser olan *er-Risâletu'n-Nakşibendiyye* adlı eserin müellifi Ebû Saîd Hâdimî'nin hayatı hakkında *Refîk-i Tarîk*'in nüshalarında herhangi bir bilgi mevcut değildir. Şeyh Kâsım Hânî'nin ve Ebû Saîd Hâdimî'nin, *Refîk-i Tarîk*'in tercüme edildiği eserlerin müellifleri olmaları sebebiyle hayatlarının seyri hakkında, incelenen kaynaklardaki bilgiler aktarılarak genel bir çerçeve oluşturulmuştur.

1.1.1. Şeyh Kâsım Hânî'nin Hayatı

Şeyh Kâsım Hânî, çalışmaya konu olan *Refîk-i Tarîk*'in tercüme edildiği *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adlı tasavvuf risâlesinin müellifidir. Şeyh Kâsım Hânî, H. 1027 / M. 1618 yılında -muhtemelen- Halep'te doğmuştur. 22 yaşından 32 yaşına kadar, M. 1640-M. 1649 yılları arasında yaklaşık on sene, ticaret sebebiyle çeşitli beldelere seyahat eden Şeyh Kâsım Hânî 30 yaşında evlenmiştir. 32 yaşında dünyalık işlerden uzaklaşmış ve yaklaşık yedi sene uzlete çekilmiştir. 38 yaşında dinî ilimleri öğrenmek istemiş ve iki sene bu hususta çeşitli kazanımlar elde etmek için çaba sarfetmiştir. İki yılın sonunda talebelerine ders vermeye başlamıştır (Abdurrahîm Rahmî, No. 10518: 2b-3a). Halep'te önemli bir eğitim merkezi olan Halaviye Medresesi'nde (Hama, 2016: 9) ve Eşrefiyye Medresesi'nde müderrislik yapmıştır. H. 1108 / M. 1697 yılında vefat eden Şeyh Kâsım Hânî'nin türbesi Halep'te bulunmaktadır (Alıcı, 2020b: 127; Bağdatlı İsmail Paşa, 1951: 822).

Şeyh Kâsım Hânî'nin, Halvetiyye tarikatının esaslarını ve "seyr u sulûk" merhalelerini anlattığı Arapça risâlesinin Türkiye kütüphanelerinde bulunan birçok nüshası mevcuttur. Buna rağmen eser hakkında yapılan Türkçe çalışmaların sayısı oldukça azdır (Alıcı, 2020b: 123). Şeyh Kâsım Hânî ve *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adlı eseri hakkında kapsamlı bir çalışma hazırlayan Alıcı (2020a), Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınan biyografilerden sadece Fındıklılı İsmet Efendi'ye ait olan *Tekmiletu'ş-Şekâik fî-hakkı ehli'l-hakâik* adlı eserde, Şeyh Kâsım Hânî hakkında

bilgi verildiğini belirtmektedir. Bu bilgi; Kâsım Hânî'nin, Halepli Şeyh Ramazan'ın şeyhi olduğunu (Yıldırım, 2021: 128) belirten kısıtlı bir bilgidir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, eserin tanıtılacak olan nüshalarından İ2 rumuzlu nüshada Şeyh Kâsım Hânî hakkında detaylı bilgiler yer almaktadır. Diğer nüshalardan farklı olarak bu nüshada, Şeyh Kâsım Hânî'nin hayatının seyri, kronolojik olarak kendi anlatımıyla kaleme alınmıştır. Bu bölüm Şeyh Kâsım Hânî hakkında diğer (oto)biyografik kaynaklarda bulunmayan bilgileri içermektedir (Alıcı, 2020a: 37). Rahmî, bu bilgilerin Şeyh Kâsım Hânî'den aktarıldığını ve bilgilerin doğru olduğunu ifade etmiştir. Nüshada Şeyh Kâsım Hânî'den başlayan ve 19. yüzyıla kadar uzanan bir Kadiriyye tarikatı silsilesi de bulunmaktadır (Alıcı, 2020a: 65-66). Aşağıda İ2 rumuzlu nüshada mevcut olan ilgili bölümün çeviri yazılı hâli ve diliçi çevirisi yer almaktadır:[1]

Çeviri yazı:

> **[2a] Beyān-ı icmāl-i aḥvāl-i müşārun-ileyh maʿlūm ola ki** ḳuṭbu'l-mürşidīn **[2b]** imāmu'l-ʿārifīn eş-Şeyḫ Ḳāsım Ḥānī *ḳaddesa'llāhu teʿālā rūḥahu ve feteḍa ʿaleynā futūḥahu* ḥażretlerinden merdī vü şerā'iṭ-i ṣaḥḥnı muḥtevīdür ki: Vālideynüm bana ḫaber virdükleri üzere biñ yigirmi sekiz senesinde ʿālem-i ġaybdan ḳadem-niḫāde ṣaḥrā-yı şüḫūd u bend-i ḳımāṭ-ı gehvāre-i vücūd olup biñ elli senesi Cumāde'l-ūlā'sında dāru'l-İslām Baġdād'a ṭarīḳ-i ticāret ile misāfiret ve elli iki Şevvāl'inde Ḥaleb'e ʿavdet ve iki ay iḳāmet ve Ẕi'l-ḥicce'de Baṣra'ya ʿazīmet ve elli üç Şevvāl'inde yine Ḥaleb'e ricʿat ve iki ay iḳāmetden_ṣonra evā'il-i Ẕi'l-ḥicce'de yine Baṣra'ya teveccüh ve elli dört Ẕi'l-ḳaʿde'sinde Ḥaleb'e gelüp elli beş senesi yine Baṣra cānibine taḥrīk-i ḳādime-i ḥareket idüp birkaç gün iḳāmetden_ṣoñra dāru'l-ḫilāfeti'l-ʿaliyye Ḳosṭanṭiniyye-i maḥmiyye *ṣuyyinet ʿani'l-āfāti ve'l-beliyye* cānibine ʿāzim ve şehr-i Şevvāl'de dāḫil olup yigirmi iki ay iḳāmetden_ṣoñra elli yedi Şevvāl'inde yine Ḥaleb'e gelüp on gün mekṣ baʿdehu ḳāfile-i ḥuccāc-ı bā-ibtiḥāc ile edā-yı farīża-i ḥacc içün Mekke-i Mükerrem'e *şerrefehā'llāhu teʿālā* cānib-i cāmiu'l-menākıbına cemmāze-süvār-i ʿazīmet ü şedd-i niṭāḳ-ı niyyet idüp baʿdehu edā'u'l-ḥacc Ḥaleb'e uğramayup biñ elli sekiz senesi Cumāde'l-āḫire'sinde İslāmbol'a vāṣıl olup sene-i mezbūre Ẕi'l-ḥicce'si evāḫirinde ḥareket ve elli ṭoḳuz senesi Ṣaferu'l-ḫayr'ı onuncı gününde yine Ḥaleb'e dāḫil oldum. On seneye ḳarīb müddet seyāḥatümde, aḫẕ u iʿṭā ve beyʿ ü şirā ile evḳāt-güẕār u meşġūl-ı kesb ü kār idüm. Defʿaten ṣāniye İslāmbol'a duḫūlümde ḥālā cāme-ḫʿāb-ı izdivācumda mā-hemser-i münḥadire ve mā-hemser-i muʿtebere olan ümm-i Aḥmed'i iki yüz ġuruş mehr-i tesmiyesiyle nüzūc idüp yüz ġuruşını muʿaccelen edā vü yüz ġuruşını müʾeccelen ḥālā ẕimmetimdedür ve vaṭan-ı aṣlī olan Ḥaleb'e bu defʿa duḫūlümde ticāret-i dünyeviyye işṭiġāl ü kesb ü kār-ı emvālden kelāl ü infiʿāl ve yedi sene miḳdārı nāsdan ḳaṭʿ-ı rişte-i iḫtilāṭ u istīnās ve taġyīr-i iḥlās u cüllās ve kūşe-i ʿuzlet ü peyġüle-i vaḥdetde mücāhede vü kesr-i nefse meyl ü raġbet ve cuʿ u seher gibi riyāżeti ʿādet idindüm. Evā'il-i sülūkumda iki seneye ḳarīb taḳriben on beş dirhem vezninde bir avuç miḳdārı daḳīḳi, süd ile ḥarīre pişirüp bir miḳdār pekmez ile ḥelvā ve altmış

[1] İlgili bölüm Alıcı'nın (2020a: 43-45) eserinde de yer almaktadır. Alıcı, nüshada yer alan bilgileri Şeyh Kâsım Hânî hakkında bilgi veren diğer kaynaklarla karşılaştırmıştır.

sāʿatde bir kere tenāvül ile teskīn-i maraż-ı iştihā ider idüm. Meşelā cumʿa güni ṭulūʿ-ı şems zamānı ekl eylesem pāzār güni ġurūb-ı şemse vaḳtinde bir kere daḫı ekl ile ḳanāʿat ve bāḳī-i eyyām-ı sīnīn-i meẕkūrede aḳall-i ḳalīl-i ekl ile istirāḥat ve tekrār-ı evrād u eẕkār u ʿibādete müdāvemet ider idüm ve riyāżet-i meẕkūre, pīrāmen ü emn-i kerāmetlerine teşebbüṣ eyledigüm meşāyiḫ-i kirām *raḥimehumu'llāhu'l-meliki's-selām* ḥażretlerinüñ işāret ü ʿināyetleriyle bi-ʿavnihi sübḥānehu ve teʿālā sühūlet üzre ḳarīn ḥuṣūl olup Mollā Amr bin el-Fāriż **[3a]** *ḳuddise sırruhu* ḥażretlerinün Şiʿr:

Fe-nefsi kānet ḳable levvāmetuhu metā
Aṭiʿhā ʿaṣat ev taʿṣī kānet muṭīʿatī

Feʾevradtuhā me'l-mevtu eyseru baʿḍuhu
Veʾttebaʿtuhā keyemā tekūne murīḥatī

Fe-ʿādet ve mehmā ḥummilethu taḥammeletuhu
Minnī ve in ḫafaftu ʿanhā teʿevvebu [3a/ 1-3]

mażmūn-ı ḳavl-i şerīfine maẓhar oldum ve bu ḥuṣūṣda ḥalīle-i celīle-i meẕkūre, ümm-i Aḥmed müsāʿade vü muʿāvenetde beẕl-i naḳdīne-i ḫidmet ü miknet idi. Ḥaḳḳ sübḥānehu ve teʿālā añа ḫayr cezā ile mücāzāt ve dünyā vü āḫiretde sezā cemīl ile mükāfāt eyleye. Āmin. Ve yedi seneye ḳarīb sinīn-i mücāhede münḳażiye olup biñ altmış senesi Şevvāl'i istihlāl olındukda cenāb-ı Ḥaḳḳ ve feyyāż-ı muṭlaḳ *teʿālet esmāʾuhu ve tevālet niʿmāuhu* ḥażretleri ʿulūm-ı ẓāhire ṭaleb u taḫṣīlini ḳalbüme ilḳā vü ilhām idüp iki seneye ḳarīb zamānda *bi-efāżihi'llāhi'l-meliki'l-ʿAllām ve teyesserehu* ʿilm-i ezelī-i ilāhīde muḳadder olan mikdār ʿulūm-ı maḳdūrımı istifāde vü istifā vü itmām idüp biñ altmış sekiz senesinde terk-i teʿallüm ü ḳırāʾat ve ṭalebe-i ʿulūma taʿlīm ü tedrīse mübāderet itdüm. Ekşer-i ṭalebe inkār u istikṣār u istiġrāb ve ʿalā-ṭarīḳi'l-imtiḥān meclis-i dersümde zānū-zede istihzā vü istiʿcāb olup baʿde'l-ḳıyām ikinci gün inkār u ışrārı iʿtikād u iḳrāra mütebeddil olup ḫavārıḳ-ı ʿādātdan taʿdād ile meclis-i istifādeye mülāzemete muʿtād olurlar idi ve baʿdehu biñ altmış sekiz senesi Ramażān-ı şerīfinüñ yigirminci güni yine Baṣra cānībine ʿazīmet ve yigirmi üç ay tamamında biñ yetmiş bir senesi Recebu'l-ferdinde yine Ḥaleb'e ḳudūm idüp biñ ṭoḳsan yedi senesine dek muntażır-ı ḥulūl-ı ecel-i maʿlūm idüm ve sene-i mezbūrede ẕikr olınan ser-güzeştümi beyān eylemek ḫāṭırası li-ḥikmetin ḫātıruma ḫuṭūr u serzede-i sāḥa-i ẓuhūr olmışdur ve mevlānā-yı müşārün-ileyh *efāża'llāhu teʿālā sicāle marżātihi ʿaleyh* ḥażretleri biñ yüz ṭoḳuz senesi bu teng-nā-yı fenādan ravża-i vāsiʿu'l-feżā-yı beḳāya rıḥlet ve lābis-i ḫulel-i raḥmet olup Ḥaleb-i Şaḥbā'da türbe-i bābu'l-maḳāmda mütevārī mezār-ı mehbiṭu'l-envār olmışdur. *Ḳaddesā'llāhu teʿālā rūḥehu ve raḍıyu'llāhu teʿālā ʿanhu verḍāhu.* Āmin.

Baʿde-irtiḥāli'l-mevlāi'l-mebrūr maḳāmına Şeyḫ Muḥammed bin eş-Şekʿah ḫalīfe olup yüz on üç senesinde anlar daḫı irtiḥāl idüp Şeyḫ Seyyid ʿAbdu'r-Raḥīm Nāşid Cā-neşīn ve baʿde-intiḳālihi yüz yigirmi senesinde; Şeyḫ el-ḥācc Aḥmed el-Medārī ḳāʿim ve baʿde-irtiḥalihi yigirmi yedi senesinde; Seyyid Muḥammed bin el-Aṣġar ve baʿde vefātihi otuz bir senesinde; Şeyḫ Ṣāliḥ el-Mevāhibī ve baʿdehu veled-i emcedleri Şeyḫ Muḥammed ve baʿdehu biñ yüz seksen yedi senesi maḫdūm-ı aṣālet-mersūmları Şeyḫ İsmaʿīl el-Mevāhibī ḥālā Ḥalebu'l-Şehbā'da zāviye-**[3b]**nişīn ü kūşe-güzīn-i ʿibādetdür. *-Raḥimehumu'llāhu teʿālā veʿafā ʿanhum ve ʿannā ve ʿān-cemīʿi'l-muslimīn ve selāmun ʿale'l-murselīn ve'l-ḥamdu li'llāhu Rabbu'l-ʿālemīn* (Abdurrahîm Rahmî, No. 1254: 2a-3b).

Diliçi çeviri:

Adı geçenin (Şeyh Kâsım Hânî) hâllerinin özünün anlatımı şudur ki: Mürşidlerin kutbu, ariflerin imamı Kâsım Hânî –Allâh ruhunu pak eylesin, bizlere fütûhât kapılarını açsın- hazretlerinden en doğru hâllerini ve şahsiyetini ihtivâ eder. Anne ve babamın bana haber verdikleri üzeri H. 1028 / M. 1618-1619 senesinde manevi âlemden şühudun sahrasına ayak basmış ve vücud beşiğinin bağına bağlanmış olup H. 1050 senesinin Cumâdelûlâ'sında (M. 1640 / Ağustos-Eylül) İslâm'ın kapısı Bağdât'a ticaret vasıtasıyla misafir olarak gittim ve H. 1052 Şevvâl'inde (M. 1642-1643 / Aralık-Ocak) Halep'e döndüm ve iki ay kalıp Zilhicce'de (Şubat-Mart) Basra'ya gittim ve H. 1053 Şevvâl'inde (M. 1643-1644 / Aralık-Ocak) Halep'e geri döndüm ve iki ay ikametten sonra Zilhicce'nin (Şubat-Mart) ilk on gününde yine Basra'ya yöneldim ve H. 1054 Zilkâde'sinde (M. 1644-1645 / Aralık-Ocak) Halep'e gelip H. 1055 / M. 1644 senesinde yine Basra tarafına ayak basıp birkaç gün ikametten sonra yüce hilafetin kapısı himaye olunmuş İstanbul –afet ve belalardan korunsun- tarafına yola koyuldum ve Şevvâl (Kasım-Aralık) ayında ulaşıp yirmi iki ay ikametten sonra H. 1057 Şevval'inde (M. 1647 / Ekim-Kasım) yine Halep'e gelip on gün durdum. Ondan sonra sevinçli hacıların kafilesiyle haccın farzının edası için Mekke'ye -Allâh'ın şereflendirdiği- bütün güzel fiileri ihtiva edenin yönüne deveye binerek gidip ve niyet kuşağını kuşanıp, haccın edasından sonra Halep'e uğramayıp H. 1058 senesi Cumâdelâhire'sinde (M. 1648 / Haziran-Temmuz) İstanbul'a ulaşıp; zikredilen senenin Zilhicce'sinin (M. 1648-1649 / Aralık-Ocak) son on gününde yola çıktım. H. 1059 senesi Saferulhayr'ın (M. 1649 / Şubat-Mart) onuncu gününde yine Halep'e döndüm. On seneye yakın müddet seyahatimde, alışveriş ve alım satım ile vakit geçirip kazançla meşgul oldum. İstanbul'a ikinci gidişimde hâlâ evliliğimin yatağında tek ve güvenilir eşim olan Ahmed'in annesiyle iki yüz kuruş belirlenen mehir ile evlenip (mehrin) yüz kuruşunu peşin olarak ödedim ve yüz kuruşu taksitli olarak hâlâ zimmetimdedir. Asıl vatan olan Halep'e bu defa dönüşümde dünyanın ticaretiyle meşgul olmaktan ve malların kazancından bezginlik ile yedi sene kadar insanlardan görüşmenin ve yakınlaşmanın bağını kestim; hâllerimi ve oturduklarımı değiştirdim. Uzletin ve vahdetin köşesinde mücâhedeye, nefsin kırılmasına meyl ve rağbet ettim. Açlık ve uykusuzluk gibi riyâzeti âdet edindim. Yolculuğumun başlangıcında iki seneye yakın, yaklaşık on beş dirhem ağırlığında bir avuç miktarı unu süt ile ateşte pişirip bir miktar pekmez ve

helva ile altmış saatte bir kere yiyip içerek iştahımın marazını yatıştırırdım. Mesela cuma günü güneşin doğduğu zaman yemek yesem pazar günü güneşin batış vaktine kadar bir kere yemek yemek ile kanaat ettim. Zikredilen senelerin günlerinin kalanında çok az yemek ile istirahat eder ve ibadetin, zikirlerin ve dualaların tekrarına devam ederdim. Zikredilen riyâzete, kerametlerinin huzuruna ve çevresine teşebbüs eylediğim şeyh hazretlerinin –İslâm'ın meliki Allâh rahmet eylesin- işaret ve yardımlarıyla Allâh'ın izniyle kolaylık üzere ulaşıp Molla Amr bin El-Fâriz –Allâh sırrını takdîs etsin- hazretlerinin;

> Nefsim, daha önce "levvâme" idi. Ne zaman O sevgiliye itaat etsem, nefsim bana isyan eder, O'na isyan olunduğundaysa bana itaat ederdi. (Nefsimi öylesine zor riyâzet ve mücâhedelere) yönelttim ki, bunların bazısından ölüm, daha kolaydır. Ve onu (çeşitli zahmetlerle) yordum tâ ki bana rahat versin. Nefsim, (yaptığım riyâzet ve mücâhedeler neticesinde tâat ve ibâdete öyle bir) döndü (ki, bana ne zaman riyâzet yükü) yüklendiyse ona tahammül gösterir, (riyâzet yükünü) hafiflettiğimde ise son derece üzülürdü (Baytar, 2020: 177).

şerif sözünün manasına eriştim ve bu hususta, zikrettiğim kadri yüksek eşim, Ahmed'in annesi izin ve yardımda güç ve hizmet nakdini harcayandı. Allâh ona hayır ile karşılık vere; dünya ve ahirette yaraşır güzellik ile mükafat eyleye. Âmin. Yedi seneye yakın mücâhede yılları sona erip H. 1060 senesinin Şevvâl'i (M. 1650 / Eylül-Ekim) gelince Allâh hazretleri zâhir ilimlerin talep ve tahsilinin (isteğini) kalbime yerleştirdi ve iki seneye yakın zamanda –her şeyin sahibi yüce Allâh'ın kolaylaştırmasıyla- ezelî âlemde takdir edilen miktar kadar ilimleri istifade ve tamam edip H. 1068 / M. 1657-1658 senesinde öğrenmeyi ve okumayı bırakıp ilim talebelerine ders vermeye başladım. Talebelerin çoğu; inkar, çok görme, şaşkınlık ve sınama yoluyla dersimin meclisinde diz çökerek alay edip sonra ayağa kalkardı. İkinci gün inkarları ve ısrarları inanç ve kabule dönüp (bu kadar kısa sürede ders verebilecek hâle gelmemi) sâlih kullardan zuhûr eden fevkalâdeliklerden saymak ile istifadenin meclisine devam etmeyi âdet hâline getirmiş olurlardı. Ondan sonra H. 1068 senesi Ramazan ayının yirminci gününde (M. 1658 / Haziran-Temmuz) yine Basra tarafına gittim ve yirmi üç ay sonunda H. 1071 senesi Recep ayında (M. 1661 / Mart) yine Halep'e ayak basıp H. 1097 / M. 1685 senesine dek ecelin gelmesini bekledim ve H. 1097 / M. 1685 senesinde zikrolunan serüvenimi anlatmak düşüncesi bu sebep yüzünden hatırıma gelmiş ve zuhûrun sahası zâhir olmuştur.

Şeyh Kâsım Hânî hazretleri –Allâh rahmet pınarlarını üzerine yağdırsın- H. 1109 / M. 1697 senesinde bu ıztırap yurdundan bâkiliğin geniş bahçelerine göçmüş

ve rahmetin cennet elbisesini giyip Halep'te Bâbü'l-makâm türbesinde gözlerden nihân olmuş ve kabri nurların iniş yeri olmuştur.

(Makamın) övülen sahibinin ahirete göçmesinden sonra makamına Şeyh Muhammed bin eş-Şek'ah halife olup H. 1113 / M. 1701 senesinde o da ahirete göçüp Şeyh Seyyid Abdurrahîm Nâşid Câ-neşîn ve o da ahirete göçtükten sonra H. 1120 / M. 1708 senesinde, Şeyh el-hac Ahmed el-Medârî yerine geçti. O da ahirete göçtükten sonra H. 1127 / M. 1715 senesinde, Seyyid Muhammed bin el-Asgar ve sonra H. 1131 / M. 1718 senesinde, Şeyh Sâlih el-Mevâhibî ve sonra oğlu Şeyh Muhammed ve sonra H. 1187 / M. 1773 senesi, asaleti gelenek hâline gelmişlerin oğulları Şeyh İsmaîl el-Mevâhibî hâlâ Halep'te zaviyede oturan ve ibadetin köşesini seçenlerden olmuştur. Allâh Teâlâ onlara rahmet eylesin. Onlara, bizlere ve bütün müslümanlara mağfiret eylesin. Peygamberlere selâm olsun. Hamd âlemlerin Rabb'i olan Allâh'a olsun.

1.1.2. Ebû Saîd Hâdimî'nin Hayatı

Ebû Saîd Hâdimî; çalışmaya konu olan *Refîk-i Tarîk*'in sonunda, Nakşibendiyye tarikatının mahiyetinin anlatıldığı bölümün, tercümesi bulunan *er-Risâletu'n-Nakşibendiyye* adlı eserin müellifidir. Ebû Saîd Hâdimî H. 1113 / M. 1701 yılında Konya'nın Hâdim kasabasında doğmuştur. Asıl adı Mehmed olup babası müderris Fahrürrûm Mustafa Efendi'dir. Buhara'dan göç ederek Anadolu'ya yerleşen ailesinin soyu Hz. Peygamber'e ulaşmaktadır (Yayla, 1997: 24). İlk tahsilini babası ile birlikte büyük âlimlerden olan, Karahacı şöhretiyle anılan Mustafa Efendi'den gördükten sonra babasının isteğiyle ilmini tamamlamak için İstanbul'a gitmiştir (Yavuz ve Özen, 1971: 343). Sekiz yıl eğitim görüp 27 yaşında yüksek tahsilini tamamlayan Muhammed Hâdimî, icâzetini aldıktan sonra Hâdim'e dönmüş ve babasının vefatıyla boşalan Hâdim Medresesi'nde ders vermeye başlamıştır (Muslu, 2001: 199). Bu süre zarfında tasavvufî irşad faaliyetlerinde bulunmuş ve pek çok âlimin yetişmesine vesile olmuştur. Otuz yedi yıl boyunca Hâdim'de irşadla meşgul olan Ebû Saîd Hâdimî, H.1176 / M. 1762-1763 yılında vefat etmiştir (Aydın, 2007; Çoban, 2018; Kocabey, 2019; Muslu, 2001; Özer, 2017; Yayla, 1997).

Nakşibendî usûlüne göre hilafet ve irşad icâzeti verilen Hâdimî'nin (Özer, 2017, 473); tefsir, tasavvuf, fıkıh ve hadise dair eserleri bulunmaktadır. Bu eserlerden biri de çalışmaya konu olan *Refîk-i Tarîk* adlı eserin sonuna, Abdurrahîm

Rahmî tarafından bir kısmı Türkçeye çevrilerek eklenen *er-Risâletu'n-Nakşibendiyye* adlı Arapça risâlesidir. Hâdimî bu eserinde Nakşibendîliğin şartlarını, mahiyetini, usûlunü ve Nakşî sâliğin bir gününü anlatmaktadır. Hâdimî, Nakşibendîlik üzerine kaleme aldığı bu eserine; besmele, hamdele ve salveleden sonra, Nakşibendîliğin şartları ile başlar. Bir diğer ifadeyle, Nakşibendîliğe mensup bir müridin sahip olması gereken bazı hususları açıklar (Muslu, 2001; 205). Hâdimî'ye göre Nakşibendîliğin belli şartları vardır. Bunlar şu başlıklar hâlinde sıralanabilir: Sahih itikad, sâdık tövbe, sünnete bağlı kalmak, azîmetle amel, kötülüklerden uzak durmak, güzel ahlakla vasıflanmak (Kocabey, 2019: 55). Hâdimî, Nakşibendî Risâlesi'nde Nakşibendîliğin şartlarından sonra mahiyetine değinir. Ona göre Nakşibendîliğin mahiyeti zikrullahtır. Hâdimî'ye göre bir sâlik şu zikirlerle Hakk'a vasıl olur: Lafza-i celâl zikri, nefy ü isbât, vakit namazlarının cemaatle kılınması, duhâ, işrak, istihâre ve teheccüd namazları, muayyen sure ve aşırların okunmasıdır (Kocabey, 2019: 57). Eserin bu kısmı Abdurrahîm Rahmî tarafından Türkçeye tercüme edilerek *Refîk-i Tarîk*'in sonuna eklenmiştir.

Ebû Saîd Hâdimî, eserlerinin tamamına yakınını Arapça olarak kaleme almıştır. Yazdığı eserlerin listesi dikkate alınırsa, Hâdimî'nin İslâmî ilimlerin hemen hepsinde rüsuh (derin bilgi ve anlayış) sahibi olduğu görülür (Özer, 2017: 489). Hâdimî, yaşadığı döneme ilmî ve fikrî yönden damgasını vurmanın yanında; yetiştirdiği talebeleri, telif ettiği eserleri, kendinden sonra uzun yıllar eğitim ve öğretime hizmet eden medreseleri ile adını günümüze taşımış önemli bir şahsiyettir (Aydın, 2007).

1.1.3. Abdurrahîm Rahmî'nin Hayatı

Çalışmanın ana konusu olan *Refîk-i Tarîk* adlı eserin mütercimi Abdurrahîm Rahmî, Erzurum'da dünyaya gelmiştir. Babasının ismi Mustafa olan Rahmî'nin doğum tarihi başta olmak üzere hayatı hakkında tezkirelerde detaylı bilgi bulunmamaktadır (Çelik, 2018: 104; Çınarcı, 2015; Erdoğan, 2011; İpekten vd., 1988: 363; Odabaşı, 2009: 194).

Erkal (2015: 9), Rahmî'nin müellif hattı dîvânının tertibine "bu na't-ı şerîf-i Ahmed" ile düşürmüş olduğu tarihi göz önünde bulundurarak H. 1135 / M. 1722 ile H. 1145 / M. 1732 yılları arasında doğmuş olabileceğini ve ölüm tarihinden hareketle de seksen yılı aşkın bir ömür yaşamış olabileceğini ifade etmiştir.

Kim bu dîvâna nazar itdi ise ey Rahmî
Didi târihini bu na‘t-ı şerîf-i Ahmed (1170 / 1754)

III. Selim’in ulemasından olan Rahmî, *Refîk-i Tarîk* adlı eserinde çocukluğundan itibaren iyi bir tahsil gördüğünü belirtmektedir. Erzurum’dan sonra İstanbul’a giderek burada çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. Bu sebeple kendisi “Hoca Rahmî” olarak zikredilmiştir.

> Rahmî’nin biyografisine dair bilgi veren kaynaklarda onun İstanbul’a gittiği bildirilmekle birlikte bu hadisenin ne zaman olduğu bilinmemektedir. Metinden anlaşıldığı üzere Rahmî bazı mecburiyetler sebebiyle H 1205 / M 1790-1791 yılında vefatından 17-18 yıl evvel İstanbul’a gitmiştir. İstanbul’daki işlerini hâllettikten sonra memleketine geri dönme niyetinde olan şair, istihare ve istişare neticesinde memleketinde kalan ailesini İstanbul’a getirmenin daha doğru olacağı kararına varmıştır. Buradan Rahmî’nin evli ve en az bir çocuk babası olduğu anlaşılmaktadır (Babaarslan, 2022: 314).

Şeyhülislam Ârif Hikmet Bey (2019: 93), *Tezkiretu’ş-Şuʿarâ* adlı eserinde Rahmî hakkında benzer bilgiler verdikten sonra, Rahmî’nin hem çağdaşı hem akrabası olan Nedîm’in aşağıdaki beytini naklettiğini belirtmiştir:

Mey-fürûşân-ı zamâne gazel almaz yohsa
Der idim bûs-ı leb-i yâra sezâdır ġazelim

Fatîn tezkiresinde (2017: 173), Abdurrahîm Rahmî’ye ait aşağıdaki kıt‘a yazılarak başka şiirine rastlanılmadığı ifade edilmiştir:

Hemân ol mâha bir ruhsat-dih-i zevki visâl olsun
Bana ey şûh-ı zâlim itdigin kat kat helâl olsun
Bir ateş-pâredir çün tıfl-ı dil benden ırâğ olsun
Sarây-ı pâdişâh-ı aşka virdim bir çerâğ olsun

Bağdatlı İsmail Paşa (1951: 564), *Hediyyetu’l-‘Ârifîn Esmâʾu’l-Müʾellifîn ve Âsâru’l-Musannifîn* adlı eserinde Rahmî’nin Medine’de müderrislik yaptığı ve H. 1196 / M. 1782 senesinde vefat ettiği bilgisini vermiştir. Rahmî’nin eserlerinin tahrir tarihi ve kaynak alınan tezkirelerdeki bilgiler ışığında vefat tarihinin bu kaynakta hatalı olduğu belirlenmiştir.

Fazilet sahibi ve tasavvuf diline aşina olan Rahmî, Şeyhülislam Ârif Hikmet Bey’in babasına hocalık yapmıştır. Rahmî’nin vefatı üzerine Şeyhülislam Ârif Hikmet Bey “Hâce Rahmî eyledi dehre vedâ” mısrasıyla H. 1223 / M. 1808 tarihini düşürmüştür (Mehmed Süreyya, 1996: 1343; Şemseddin Sami, 1308: 2270). Tezkirelerden ve Rahmî’nin kendi ifadelerinden teyit edilen bilgilerden hareketle kendisinin küçük yaştan itibaren iyi bir eğitim gördüğü aşikârdır.

Rahmî'nin müretteb bir dîvân sahibi olması şairlik hünerinin en büyük göstergelerinden biridir.

> Şiirleri genelde dinî içerikli na't, münâcât, ilâhî şeklinde olsa da tasavvufî tarzda şiirlerine de rastlanmıştır. Tarih nazım şekilleri konusunda oldukça başarılı olan şair, bu nazım şeklini sıkça kullanmıştır. Na't-ı şerîf şeklinde oluşturduğu dîvânda, gazeller dahi dinî içerikli olup alışılmışın dışında bir tarz benimsenmiştir. Şair asıl hünerini Dîvân-ı Rahmî bölümünde göstermiştir. Klasik bir dîvân tertip hususiyetlerine dikkat eden şair burada da kasideler, gazeller, kıt'alar yazmıştır. Bu kısımda kadim edebiyatın hususiyetlerini de görmekteyiz. Rahmî'nin de içinde bulunduğu devrin sanatsal yeniliklerini, geleneğin artık klişeleşmiş tarzından çıkarak yeni bir tarz benimsediğini görmekteyiz. Gazellerinin yukarıda bahsettiğimiz içerikte oluşu, na't-ı şerîf şeklinde dîvân oluşturması, dönemin etkisiyle "lâle" redifli kasidelerin yazılmaya başlanması, nazirelerin artması gibi hususlar bu dönem edebiyatında, Rahmî'de görülen sıra dışı bir durumdur (Duman, 2017: 303).

Rahmî, şairliğinin yanına müstensihliği de ekleyerek Arapça bazı eserleri istinsah etmiş ve bu eserleri ilim âlemine kazandırmıştır. El-Vânî'nin *Keşfu'l-Metâlib* adlı eserini H. 1181 / M. 1767'de Mustafa el-Hâdimî'nin *Mecâmi'u'n-Nesâ'ih* adlı eserini ve Kâsım Hânî'in *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adlı eserini H. 1190 / M. 1776'da istinsah etmiştir. Abdülkâhir el-Cürcânî'nin *Avâmil-i Atîka* adlı eserini de manzum olarak tercüme etmiştir (Bursalı Mehmed Tahir, 1971: 428). Rahmî'nin mütercim kimliği, Arapçayı iyi düzeyde bildiğinin ve bu dilin inceliklerini kullanabilecek bir birikime sahip olduğunun göstergesidir.

1.1.4. Abdurrahîm Rahmî'nin Eserleri

Abdurrahîm Rahmî'nin ulaşılabilinen dört eseri bulunmaktadır.

1.1.4.1. Dîvân

Rahmî'nin hayatı hakkında tezkirelerde detaylı bilgi bulunmamasına rağmen neredeyse iki farklı dîvân meydana getirecek hacimde şiirleri mevcuttur (Duman, 2017: 303). Rahmî, alışılmışın dışında *Dîvân*'ını iki ayrı dîvân şeklinde tertib etmiştir. *Dîvân*'ın birinci kısmına *Dîvân-ı Na't-ı Şerîf* ve ikinci kısmına *Dîvân-ı Rahmî* adını vermiştir. Almanya Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları No. Ms.or.fol.3318 yer numarasıyla kayıtlı olan eser, Ali Duman tarafından yayına hazırlanmaktadır (Duman, 2017: 314).

1.1.4.2. Refîk-i Tarîk

Eser hakkında detaylı bilgi ikinci bölümde verilecektir.

1.1.4.3. Avâmil-i Atîka

Abdülkâhir el-Cürcânî'nin eserinin manzum tercümesidir. *Avâmil-i Atîka*'nın tespit edilen nüshası "*Avamil tercüme-i manzumesi"* adıyla İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, 492.7 yer numarasıyla ve H. 1251 / M. 1835 tarihiyle kayıtlıdır. Aynı kütüphanede bulunan ve Avâmil'in nazmen tercümesi olan eser, H. 1208 / M. 1793 tarihiyle ve No. 491.5 yer numarasıyla "*Mecmau'l-emsal. Yadigar-ı Rahmi (avamilin nazmen tercümesi)"* adıyla kayıtlıdır. Eser, *Erzurumlu Rahmî'nin Manzum Avâmil Tercümesi* adıyla Giyasi Babaarslan tarafından yayınlanmıştır (Babaarslan, 2022).

1.1.4.4. İnşâ-i Mergûb

Otuz beş varaktan oluşan bu eserin Mısır Milli Kütüphanesi'nde Edebi Türkî 370 yer numarasıyla kayıtlı bir nüshası mevcuttur.

Aynı kütüphanede Talat 1'de Rahmî adına, Hilâlî'nin Farsça *Gûy u Çevgân* adlı eserinin tercümesi açıklamasıyla kayıtlı olan "*Terceme-i Şâh u Geda"* isimli eser de bulunmaktadır.

2. REFÎK-İ TARÎK'İN NÜSHALARININ TAVSÎFİ, İMLÂ HUSUSİYETLERİ VE MUHTEVASI

2.1. Nüshaların Tavsîfi

Refîk-i Tarîk'e ait Türkiye ve dünya genelindeki kütüphanelerde tespit edilen altı adet nüsha bulunmaktadır.[2]

2.1.1. İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Koleksiyonu-34 Ae Şeriyye 872

Mütercim bilgisi: Abdurrahîm Rahmî.

Nüsha adı: Seyr u sulûk.

Tarih: 5 Cumâde'l-ûlâ H. 1196 / 18 Nisan M. 1782.

Dili: Türkçe manzum-mensur karışık. Hadîs, âyet ve duaların nakledildiği kısım Arapça, geri kalan kısım Osmanlı Türkçesi.

Nüsha başı: Bi'smi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm. El-ḥamdu li'llâhi'llezî ceʿale maṭmaʿa naẓarihi ḳulûbu'l-ʿibâd ve emerehum bi't-taḳva ve hiye ḫayru'ẕ-ẕâd ve ḳaddere lehum minhâ ḥaẓẓen bi-ḳaderi'l istiʿdâd.

Türkçe kısım 1b/16'dan başlamaktadır: Ammâ baʿdu bu faḳîr-i ednâ min-külli ḥaḳîr ʿAbdu'r-Raḥîm Raḥmî ibnu'l-ḥâc Muṣṭafa el-müderris *tecâveza'llâhu ʿan-seyyi'âtihi* şöyle taḳrîr-i maḳâl ve taʿbîr-i ʿan-mâ-fi'l-bâl eyler ki…

Nüsha sonu: Temme. Tebyîżuhu bi-inâyeti'llâhi teʿâlâ ve tevfîḳi'l-aʿlâ bi-ḳalemi mutercimi'l-faḳîri ileyhi ʿazze şânuhu ʿAbdu'r-Râḥîm Rahmî ibnu'l-ḥâcc Mustafa Efendi el-Erżurûmî ġafere ẕunûbehumâ ve satere ʿuyubehumâ ve ʿuyûbe cemîʿi'l-muslimîne ve ẕunûbi kâffeti'l-muʾminîne. Âmîn yâ Rabbe'l-ʿâlemîn. Fî-Ḳonsṭanṭiniyyeti'l-maḥmiyyeti ḥumiyyet ʿani'l-âfât ve'l-beliyye. Fî 1196, 5 Cumâde'l-ûlâ.

Varak sayısı: II+67+II.

Ölçüsü: 257x127-162x83 mm.

Satır sayısı: Nüsha 21 satırdan müteşekkildir.

---

[2] S, İ2 ve İ3 rumuzlu nüshaların tavsifi Alıcı'nın çalışmasında da (2020a: 254) mevcuttur.

Hattın cinsi: Taʿlîk.

Cilt: Ebru kaplı kırmızı deri cilt.

Sırtı ve kenarları meşin deri kaplı, alt ve üst kapağı ebru, altın yaldız zencirekli, miklepli olan nüshanın 1b sayfasında müzehheb serlevha olup tüm sayfaları yaldız cetvellidir. 1b ve 2a numaralı sayfalar duraklıdır.

Abdurrahîm Rahmî tarafından H. 1196 / M. 1782 yılında tebyiz edilen nüshanın zahriyye sayfasında "*Seyr u Sulūk"* başlığı yer almaktadır. Zahriyye sayfasında "*ḳaṣr-ı ʿārifān*" terkibiyle ebced hesabı yapılarak H. 791/ M. 1389 tarihi düşürülmüştür. Kasr-ı ârifân, Nakşibendiyye tarikatının kurucusu olan Bahâeddin Nakşibend'in doğduğu köydür. H. 791 / M. 1389 tarihi ise vefat tarihidir (Algar, 1991: 458). Zahriyye sayfasının üst kısmının ortasında, 27b numaralı sayfanın sağında ve 67b numaralı sayfanın sonunda Ali Emîrî Efendi mührü bulunmaktadır. Zahriyye sayfasında "*Huve. Min-kutubi'l-faḳīr el-Ḥuseyn Şefik. Ġufira lehu ve li-vālideyhi (1)233*" (M. 1817-1818) ifadesiyle temellük kaydı yer almaktadır. Zahriyye sayfasının orta kısmında nüshanın katalog bilgilerinin yazıldığı Millet Genel Kütüphanesi mührü bulunmaktadır.

21b sayfasında bulunan cetvel çizilirken sahh kaydına zarar verilmemesi için, satır sonuna gelen sahh kaydının hizası boş bırakılmıştır. Bu durum nüshanın sonradan ciltlendiğini göstermektedir. S nüshasında mütercim tarafından yapılan ve "م" harfiyle gösterilen 7a ve 44a sayfalarında bulunan tashih işaretleri, bu nüshada 7a ve 44a sayfalarında mevcuttur. S nüshasında bulunan on bir minhuvât kaydından dört tanesi bu nüshanın 49a ve 55b sayfalarında mevcuttur.

Reddâdeli olan nüshanın numaralandırılmasında tek bir yöntem kullanılmıştır. A sayfalarının solt üst köşesine kurşun kalemle günümüz rakamları kullanılarak sayfa sayıları yazılmıştır.

Nüshanın 62b sayfasında: "*Ebū Saʿīd Muḥammed el-Ḥādimī ḳaddesa'llāhu teʿālā ḥaẕretlerinüñ bir risāle-i celīle-i kalīlesi daḫı luġat-ı ʿArabiyyeden lisān-ı Türkīye fetḥ u tercüme vü teʾmīnen mütercim-i Seyr u Sulūk olan Refīk-i Ṭarīḳ'a zamīme kılındı.*" ifadeleriyle 67b sayfasına kadar Ebû Sa'îd Muhammed el-Hâdimî'nin risâlesinin bir kısmı aktarılmıştır.

Nüshada sadece kırmızı ve siyah mürekkep kullanılmıştır. "*Tecellī-i ṣıfāt, mertebe-i aḥadiyyet*" gibi açıklaması verilen tasavvufî kavramlar kırmızı mürekkeple, açıklamaları ise siyah mürekkep ile yazılmıştır. Bunların dışında bölüm başlıkları, *"iy ʿazīz, iy ʿazīz maʿlūm ola ki, beyt*" gibi kırmızı mürekkep ile yazılan kelime ve kelime grupları da mevcuttur. İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Koleksiyonu'nda 34 Ae Şeriyye 872 yer numarasıyla kayıtlı olan nüsha *Refît-i Târih* adıyla, hatalı kaydedilmiştir. Bu nüsha için "A" rumuzu kullanılmıştır.

2.1.2. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi-NEKTY10518

Mütercim bilgisi: Abdurrahîm Rahmî.

Nüsha adı: Nüsha adı yok.

Tarih: 7 Cumâde'l-ûlâ H. 1196 / 20 Nisan M. 1782.

Dili: Türkçe manzum-mensur karışık. Hadîs, âyet ve duaların nakledildiği kısım Arapça, geri kalan kısım Osmanlı Türkçesi.

Nüsha başı: Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm. El-ḥamdu li'llāhi'lleẕī ceʿale maṭmaʿa naẓarihi ḳulūbu'l-ʿibād ve emerehum bi't-taḳva ve hiye ḫayru'ẕ-ẕād ve ḳaddere lehum minhā ḥaẓẓen bi-ḳaderi'l istiʿdād.

Türkçe kısım 2a/1'den başlamaktadır: Ammā baʿdu bu faḳīr-i ednā min-külli ḥaḳīr ʿAbdu'r-Raḥīm Raḥmī ibnu'l-ḥāc Muṣṭafa el-müderris *tecāveza'llāhu ʿan-seyyi'ātihi* şöyle taḳrīr-i maḳāl ve taʿbīr-i ʿan-mā-fi'l-bāl eyler ki…

Nüsha sonu: Temme. Tebyīżuhu bi-ināyeti'llāhi teʿālā ve tevfīḳi'l-aʿlā bi-ḳalemi mutercimi'l-faḳīri ileyhi ʿazze şānuhu ʿAbdu'r-Rāḥīm Rahmī ibnu'l-ḥācc Mustafa Efendi el-Erżurūmī ġafere ẕunūbehumā ve satere ʿuyubehumā ve ʿuyūbe cemīʿi'l-muslimīne ve ẕunūbi kāffeti'l-muʾminīne. Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn. Fī-Ḳonsṭanṭiniyyeti'l-maḥmiyyeti ḥumiyyet ʿani'l-āfāt ve'l-beliyye. Fī 1196, 7 Cumāde'l-ūlā.

Varak sayısı: II+83+I.

Ölçüsü: 211x129 mm.

Satır sayısı: Nüsha 19 satırdan müteşekkildir.

Hattın cinsi: Taʿlîk.

Cilt: Vişne çürüğü deri cilt.

Sırtı, kenarları ve kapakları vişne çürüğü deri kaplı, altın yaldız zencirekli, sertaplı ve miklepli olan nüshanın 1b numaralı sayfasında müzehheb serlevha mevcuttur. 1b ve 2a numaralı sayfalar yaldız cetvelliyken nüshanın geri kalanında kırmızı mürekkeple oluşturulmuş cetveller mevcuttur. 1b ve 2a numaralı sayfalar duraklıdır.

Abdurrahîm Rahmî tarafından H. 1196 / M. 1782 yılında tebyiz edilen nüshanın zahriyye sayfasında İbnü'l-emîn Mahmûd Kemâl İnal Kütüphanesi mührüyle beraber "*Ḳāsım Ḫānī ḳuddise sırruhunuñ "Seyr u Sulūk ilā-Meliki'l-Mulūk nāmındaki risāle-i tasavvufiyyesinüñ tercümesidür. ʿAbdu'r-Raḥīm Raḥmī el-Erżurūmī ibnu'l-ḥācc Muṣṭafā el-müderris ṭarafından tercüme vü Refīk-i Ṭarīk tesmiye olınmışdur. Harrerehu Kemāl. Mütercim-i kāmil, Ebū Saʿīd Muḥammed el-Ḫādimī ḥażretlerinüñ risāle-i Nakşiyye'sini de tercüme vü ḫātimede Refīk-i Ṭarīk'a terfīḳ buyurmışdur. Raḥimehumu'llāhu el-fakīr Kemāl*" ifadeleri yer almaktadır.

Zahriyye sayfasında "*Lā-ilāhe illā hū ve Muḥammedun ʿabduhu ve ḥabībuhu ṣalavātu'llāhi ʿaleyhi ve selāmuhu*" ile Hz. Peygamber'e salât ve selâm getirildikten sonra Zünnûn el-Mısrî kuddise sırruhû hazretlerinin bir şiirinden alıntı yapılmıştır:

Ḳāle Ẕu'n-nūn el-Mısrī ḳuddise sırruhu
Et-tefekkuru fī-zāti'llāhi cehlun
Ve'l-işāretu ileyhi şirkun
Ve ḥaḳīkatu'l maʿrifeti ḥayretun[3]

Zahriyye sayfasında Mustafa Mesʿûd b. Nuʿmân adına temmellük kaydı bulunmaktadır. "*El-ḥamdu li'llāhilleẕi şerrefeni bi-haẕe't-teʾlīfi'l-ḳāmil ve ene eḳallu'l-ʿabdi'l-eḥveci ila'llāhi'l-mecīd Muṣṭafa Mesʿūd bin Nuʿmān caʿalehumā min ehli's-sāde ve's-suʿāde 1225* (M. 1810-1811)."

Zahriyye sayfasında İbnü'l-emîn Mahmûd Kemâl adına da temmellük kaydı bulunmaktadır. "*Maḥmūd Kemāl bin Muḥammed Emīn bin Muṣṭafa bin Muḥammed Emīn bin Nuʾmān. Raḥimehumu'llāh 1330 Ṣafer* (M. 1912 / Ocak-Şubat)."

[3] Zünnûn Mısrî –Allâh sırrını takdîs etsin- dedi ki: Allâh'ın zatında tefekkür etmek cahilliktir. O'na işaret etmek şirktir. Hakikati bilmek ise hayret vericidir.

S nüshasında mütercim tarafından yapılan ve "م" harfiyle gösterilen 7a ve 44a sayfalarında bulunan tashih işaretleri, bu nüshada 7a ve 52a sayfalarında mevcuttur. S nüshasında bulunan on bir minhuvât kaydından bir tanesi bu nüshanın 66a sayfasında mevcuttur. Nüshanın son sayfasında "*ḳuveylun bi-ḳaderi'ṭ-ṭāḳati min-nusḫati'l-muṣannif ʿaleyhi'r-raḥmetu*" ifadesi yer almaktadır. Mütercimin tasnif ettiği nüshanın 4a sayfasında bölüm başlıkları yazılırken nüsha içindeki sayfa numaraları da yazılmıştır. Nüsha, diğer nüshalar için şablon görevi görmüştür (Alıcı, 2020a: 255).

Reddâdeli olan nüshanın numaralandırılmasında tek bir yöntem kullanılmıştır. 2a sayfasından itibaren a sayfalarının solt üst köşesine Hint rakamları ile 1'den başlayarak ilgili sayfa numarası yazılmıştır.

Nüshanın 76b sayfasında: "*Ebū Saʿīd Muḥammed el-Ḥādimī ḳaddesa'llāhu teʿālā ḥaẕretlerinüñ bir risāle-i celīle-i kalīlesi daḫı luġat-ı ʿArabiyyeden lisān-ı Türkīye fetḥ u tercüme u teʾmīnen mütercim-i Seyr u Sulūk olan Refīk-i Tarīḳ'a zamīme kılındı*" ifadeleriyle 83b sayfasında kadar Ebû Sa'îd Muhammed el-Hâdimî'nin risâlesinin bir kısmı aktarılmıştır. İlgili kısmın derkenarında "*tercüme-i risāle-i Ḫādimī raḥimehumu'llāh"* ifadesi mevcuttur.

Nüshada sadece kırmızı ve siyah mürekkep kullanılmıştır. "*Tecellī-i ṣıfāt, mertebe-i aḥadiyyet*" gibi açıklaması verilen tasavvufî kavramlar kırmızı mürekkeple, açıklamaları ise siyah mürekkep ile yazılmıştır. Bunların dışında konu başlıkları, "*iy ʿazīz, iy ʿazīz maʿlūm, beyt*" gibi kırmızı mürekkep ile yazılan kelime ve kelime grupları da mevcuttur. Bu nüsha için "İ3" rumuzu kullanılmıştır.

2.1.3. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi- NEKTY01254

Müstensih bilgisi: Seyyid Mustafa b. Seyyid Mustafa.

Nüsha adı: Refîk-i Tarîk.

Tarih: H.1250 Cumâde'l-ûlâ / M. 1834 Eylül-Ekim.

Kaynak eserin istinsah kaydı: H. 1215 Cumâde'l-ûlâ / M. 1800-1801 Eylül-Ekim.

Dili: Türkçe manzum-mensur karışık. Hadîs, âyet ve duaların nakledildiği kısım Arapça, geri kalan kısım Osmanlı Türkçesi.

Nüsha başı: Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm. El-ḥamdu li'llāhi eẕ-ẓāhiri'n-nāziru ilā-ḳulūbi'l-ʿibād el-bāṭinu el-ḥāżiru fī- ʿilmihi cemīʿ mā-fi'l-fuʾādi, emerehum bi't-taḳvā ve hiye ḫayru'z-zād ve ḳaddere lehum minhā ḥaẕẕen bi-ḳaderi'l istiʿdād.

Türkçe kısım 1b/16'dan başlamaktadır: Ammā baʿdu bu faḳīr-i ednā min-külli ḥaḳīr ʿAbdu'r-Raḥīm Raḥmī ibnu'l-ḥāc Muṣṭafa el-müderris *tecāveza'llāhu ʿan-seyyi'ātihi* şöyle taḳrīr-i maḳāl ve taʿbīr-i ʿan-mā-fi'l-bāl eyler ki…

Nüsha sonu: Vaḳaʿa ferāġu ḳalemi'l-mutercimi'l-faḳīr ilā'llāhi'l-meliki'l-Ḳadīr ʿAbdu'r-Raḥīm Raḥmī bin Muṣṭafa el-Erzurumī ʿafā ʿanhumā el-ʿaliyyu'l-ġanī fi'l-beldeti'l-Ḳonsṭanṭiniyyeti'l-maḥmiyye ṣāneha'llāhu teʿālā ʿani'l-āfāti ve'l-beliyye ve ceʿalehā dāru'l-İslām ilā-yevmi'l-ḳıyāme bi-ḥurmeti seyyidinā Muḥammed ḫayru'l-beriyye ʿaleyhi efḍālu'ṣ-ṣalāti ve't-taḥiyye ve ʿalā-ālihi ve ṣaḥbihi ecmaʿīn. Fī ġurreti cumāde'l-ūlā seneti ḫamse ʿaşere ve mi'eteyni ve elf.

Varak sayısı: I+ 49.

Ölçüsü: 145x235 mm.

Satır sayısı: Nüsha 29 satırdan müteşekkildir.

Hattın cinsi: Taʿlîk.

Cilt: Koyu kahverengi kaplı deri cilt.

Sırtı, kapakları ve kenarları koyu kahverengi, altın yaldız zencirekli, şirazeli, köşebentli olan nüshanın arka kısımdaki zahriyye sayfası ebru ile kaplıdır.

Zahriyye sayfasında "*Ṣāḥib-i Monlā Kütüpḫānesi H. 1254* (M. 1838-1839)" ifadeleri yer almaktadır. Zahriyye sayfasının sol üst kısmının ortasında İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ne ait iki farklı mühür bulunmaktadır.

Nüshada sahh ve minhuvât kaydı bulunmamaktadır. Nüshanın girişi diğer nüshalara göre daha geniştir (Alıcı, 2020a: 255). Nüshanın 2a-3b sayfaları arasında Şeyh Kâsım Hânî'nin hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Diğer nüshalarda mevcut olmayan bu kısmın yazarının Rahmî olması ve ilgili kısmın Rahmî'nin Cumâde'l-ûlâ H. 1215 / M. 1800 Eylül-Ekim tarihinde yazdığı nüshada mevcut olması muhtemeldir. Alıcı (2020b: 125), bu bölümün yazarının aşağıdaki nedenlerden dolayı Rahmî olabileceğini belirtmiştir:

1. Otobiyografik bölümde kullanılan yazı tarzı ve ifadeler diğer bölümlerden farklı değildir;

2. Nüshanın otografı, Abdurrahîm Efendi, eseri mukaddimesinde tanıtırken el-Ḫānî'nin hayatından söz edeceğini bildirir;

3. Buradaki öz geçmiş bahsettiğimiz (oto-)biyografik kaynaklara tezat bilgiler içermez, aksine onları tamamlar.

Nüshanın sonunda müstensih "*Ḥarrerehū ḥazihi risāletu es-Seyyid Muṣṭafa bin Es-Seyyid Muṣṭafa ʿafā ʿanhumā fi'd-dareyni sene ḫamsīne ve miʾeteyn ve elf*" ifadeleriyle istinsah tarihini belirtmiştir.

Nüshanın sonunda bulunan "*vaḳʿa ferāġu ḳalemi'l-mutercimi'l-faḳīr ilā'llāhi'l-meliki'l-Ḳadīr ʿAbdu'r-Raḥīm Raḥmī bin Muṣṭafa el-Erzurumī ʿafā ʿanhumā el-ʿaliyyu'l-ġanī fi'l-beldeti'l-Ḳonṣṭanṭiniyyeti'l-maḥmiyyeti ṣānehā'llāhu teʿālā ʿani'l-āfāt ve'l-beliyye ve ceʿalehā dāre's-selām ilā-yevmi'l-ḳıyāme bi-ḥurmeti seyyidinā Muḥammed ḫayru'l-beriyye ʿaleyhi efḍālu'ṣ-ṣalātu ve't-taḥiyye ve ʿalā-ālihi ve ṣaḥbihi ecmaʿīn. Fī ġurreti cemāde'l-ūlā senete ḫamse ʿaşere ve miʾeteyni ve elf*" şeklindeki ferağ kaydından, Abdurrahîm Rahmî'nin H. 1215 / M. 1800-1801 yılında yazmış olduğu bir nüshanın mevcut olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Bu nüshaya henüz ulaşılamamıştır.

Reddâdeli olan nüshanın 2a numaralı sayfasından 26a numaralı sayfaya kadar a sayfalarının sol üst köşesinde ilgili sayfa numarası Hint rakamları ve kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. 26a numaralı sayfadan sonra a sayfalarının sol üst köşesinde ilgili sayfa numarası kurşun kalem ile yazılmıştır.

Nüshanın 45a sayfasında mütercimin: "*Ebū Saʿīd Muḥammed el-Ḫādimī ḳaddesa'llāhu teʿālā ḥazretlerinüñ bir risāle-i celīle-i kalīlesi daḫı luġat-ı ʿArabiyyeden lisān-ı Türkīye fetḥ u tercüme u teʾmīnen mütercim-i Seyr u Sulūk olan Refīk-i Tarīḳ'a zamīme kılındı.*" ifadeleriyle 49a sayfasına kadar Ebû Sa'îd Muhammed el-Hâdimî'nin risâlesinin bir kısmı aktarılmıştır (Alıcı, 2020a: 255).

Nüshada sadece kırmızı ve siyah mürekkep kullanılmıştır. "*Tecellī-i ṣıfāt, mertebe-i aḥadiyyet*" gibi açıklaması verilen tasavvufî kavramlar kırmızı mürekkep ile açıklamaları ise siyah mürekkep ile yazılmıştır. Bunların dışında konu başlıkları, "*iy ʿazīz, iy ʿazīz maʿlūm, beyt*" gibi kırmızı mürekkep ile yazılan kelime ve kelime grupları da mevcuttur. Bu nüsha için "İ2" rumuzu kullanılmıştır.

2.1.4. İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi-02777-002

Mütercim bilgisi: Rahmî Çelebi.

Nüsha adı: Tercüme-i risâle-i *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* li-müsemmâ bi-*Refîk-i Tarîk*.

Tarih: 13 Safer H. 1191 / 23 Mart M. 1777.

Dili: Türkçe manzum-mensur karışık. Hadîs, âyet ve duaların nakledildiği kısım Arapça, geri kalan kısım Osmanlı Türkçesi.

Nüsha başı: Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm. El-ḥamdu li'llāhi'lleẕī ceʿale maṭmaʿa naẓarihi ḳulūbu'l-ʿibād ve emerehum bi't-taḳva ve hiye ḫayru'ẕ-ẕād ve ḳaddere lehum minhā ḥaẓẓen bi-ḳaderi'l istiʿdād.

Türkçe kısım 2a/2'den başlamaktadır: Ammā baʿdu bu faḳīr-i ednā min-külli ḥaḳīr ʿAbdu'r-Raḥīm Raḥmī ibnu'l-ḥāc Muṣṭafa el-müderris *tecāveza'llāhu ʿan-seyyi'ātihi* şöyle taḳrīr-i maḳāl ve taʿbīr-i ʿan-mā-fi'l-bāl eyler ki…

Nüsha sonu: Temme. Tebyīżuhu mine'l-mesʿūdeh, bi-ināyeti'llāhi teʿālā ve tevfīḳi bi-ḫaṭṭi mutercimi'l-faḳīri ileyhi ʿazze şānuhu ʿAbdu'r-Rāḥīm Rahmī ibnu'l-ḥācc Mustafa Efendi ġafere ẕunūbehumā ve satere ʿuyubehumā ve ʿuyūbe cemīʿi'l-muslimīne ve ẕunūbi kāffeti el-muʾminīne. Fī 1191, 13 Ṣafer.

Varak sayısı: IV+68.

Ölçüsü: 220x125-157x80 mm.

Satır sayısı: Nüsha 21 satırdan müteşekkildir.

Hattın cinsi: Taʿlîk.

Cilt: Kahverengi deri kaplı.

Sırtı, kapakları ve kenarları kahverengi deri kaplı olan nüsha şemseli, altın yaldız cetvelli ve sertaplıdır. Miklebinde şemse olan nüshanın 4b sayfasında müzehheb serlevha olup tüm sayfaları yaldız cetvellidir. Zahriyye sayfasında yazan "*Tercume-i risāle-i Seyr u Sulūk ilā-Meliki'l-Mulūk el-musemmā bi-Refīki'l-Ṭārik li-Raḥmī Çelebi bā-ḫaṭṭ-ı muterceme*" ifadesi nüshanın Abdurrahîm Rahmî tarafından yazıldığını göstermektedir. Aynı sayfada Süleymaniye Umumi Kütüphanesi mührüyle birlikte,

Hacı Mahmud Efendi Vâkıf Kütüphanesi'nin ve nüshanın katalog bilgilerinin yazıldığı Süleymaniye Kütüphanesi'nin mührü bulunmaktadır. Süleymaniye Umumi Kütüphanesi mührü 71a numaralı sayfada da bulunmaktadır. Diğer nüshalardan farklı olarak, tercümeye başlamadan önce yazılan altı sayfalık ek bölümde, "'*indu'l-meşāyiḫi'ṣ-ṣūfiyye merātib-i külliyye beş mertebeye munḥaṣiredür ve aña ḫażarātt-ı ḫamse derler*" başlığıyla, tecellinin beş mertebesini ifade eden "hazarât-ı hamse" sırasıyla açıklanmıştır. Nüshanın içeriği İ3 rumuzlu nüshaya karşılık gelir (Alıcı, 2020a: 254).

Nüshada mütercim tarafından yapılmış "م" harfiyle gösterilen 7a ve 44a sayfalarında bulunan tashih işaretleri (Mollaibrahimoğlu, 2017: 103) ve 8a, 9a, 9b, 11b, 27a, 29a, 45a, 53a, 59b sayfalarında on bir adet minhîyât kaydı mevcuttur. Bu minhîyât kayıtlarının transkripsiyonlu hâli, çeviri yazılı metinde aparatta gösterilmiştir.

Şekil 2.1. S Nüshasında bulunan minhu işaretleri

Müellif metin içinde kapalı kalan bazı hususları sayfa kenarında kısaca açıklar ve bu açıklamanın sonuna kendisine ait olduğunu gösteren "minhu" ifadesini koyar (Özen, 2009: 460).

> Önemli bir hâşiye kategorisini ise çoğu durumda bizzat yazara kadar geri götürülebilen açıklama ve yorumlar oluşturmaktadır. Bu, yazarın bir başka eserinden iktibas olabileceği gibi, eserin başka bir el yazmasındaki yazara ait yorumun aktarılmış şekli de olabilir. Bu tür notlar genellikle منه (*minhu*) ibaresi ile imzalanır ve bu sebeple *minhîyât* [ya da minhüvât] olarak atıfta bulunulur. (Quiring-Zoche 2006). Bu ifadeden sonra bir dua cümlesi de gelebilir. Vefat etmiş şahıslar için en çok kullanılan dua *terhîmdir* (*rahimehullâh*), fakat *sellemehû, eyyedehû medde* veya *dâme zılluhû* veya '*izzuhû* gibi dualarla da karşılaşmak mümkündür ki, bunların hepsi, nüshanın istinsahı sırasında hayatta olan yazarlar için kullanılmıştır (Gacek, 2020: 118).

Nüshada bulunan minhuvât işaretlerinin tamamından sonra *rahimehullâh* duası gelmiştir. Gacek'in (2020: 118) ifadesi referans alınarak, minhuvât işaretlerinin nüshanın mütercimi Abdurrahîm Rahmî vefat ettikten sonra başka biri tarafından eklenmiş olduğu ifade edilebilir.

S rumuzlu nüshada 50a sayfasında bulunan minhu işaretinden sonra *rahimehullâh* duası gelmiştir fakat bu kaydın Rahmî tarafından, kendi ifadeleriyle

yazıldığı tespit edilmiştir. Bu sebeple diğer minhuvât kayıtlarının da Rahmî tarafından yazılmış olduğu söylenebilir.

> Ve mevlânâ-yı müşârün-ileyh *efāża'llāhu teʿālā sicāle rıḍvānihi ʿaleyh* hazretleri kitāb-ı müsteṭāb-ı mezkūrı tebyīż ü tahrīr eṣnāsında lisān-ı hikmet beyanlarıyla taḳrīr-i dil-peẕīrleri şeref-baḫşā-yı semʿ-i ʿabd-i ḥaḳīr Yaʿni mütercim-i çāker-i faḳīr olmışdur (Abdurrahîm Rahmî, No. 2727, 50a / minhîyât).

Reddâdeli olan nüshada, a sayfalarında Hint rakamları ve kurşun kalem ile ilgili sayfa numarası yazılmıştır.

Nüshanın 66a sayfasında mütercimin: "*Ebū Saʿīd Muḥammed el-Ḥādimī ḳaddesa'llāhu teʿālā ḥaẕretlerinüñ bir risāle-i celīle-i kalīlesi daḫı luġat-ı ʿArabiyyeden lisān-ı Türkīye fetḥ u tercüme u teʾmīnen mütercim-i Seyr u Sulūk olan Refīk-i Tarīḳ'a zamīme kılındı.*" ifadeleriyle 71b sayfasına kadar Ebû Saʿîd Muhammed el-Hâdimî'nin risâlesinin bir kısmı aktarılmıştır.

Nüshada sadece kırmızı ve siyah mürekkep kullanılmıştır. "*Tecellī-i ṣıfāt, mertebe-i aḥadiyyet*" gibi açıklaması verilen tasavvufî kavramlar kırmızı mürekkep ile açıklamaları ise siyah mürekkep ile yazılmıştır. Bunların dışında konu başlıkları, "*iy ʿazīz, iy ʿazīz maʿlūm, beyt*" gibi kırmızı mürekkep ile yazılan kelime ve kelime grupları da mevcuttur. Bu nüsha için "S" rumuzu kullanılmıştır.

2.1.5. İstanbul Üniversitesi Nadir EserlerKütüphanesi- NEKTY02227

Müstensih bilgisi: Muhammed Hâlis bin Ahmed et-Tosyevî.

Nüsha adı: Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk.

Tarih: 23 Safer H. 1236 / 30 Kasım M. 1820.

Dili: Türkçe manzum-mensur karışık. Hadîs, âyet ve duaların nakledildiği kısım Arapça, geri kalan kısım Osmanlı Türkçesi.

Nüsha başı: Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm. El-ḥamdu li'llāhi'lleẕī ceʿale maṭmaʿa naẓarihi ḳulūbu'l-ʿibād ve emerehum bi't-taḳva ve hiye ḫayru'ẕ-ẕād ve ḳaddere lehum minhā ḥaẓẓen bi-ḳaderi'l istiʿdād.

Türkçe kısım 2a/2'den başlamaktadır: Ammā baʿdu bu faḳīr-i ednā min-külli ḥaḳīr ʿAbdu'r-Raḥīm Raḥmī ibnu'l-ḥāc Muṣṭafa el-müderris *tecāveza'llāhu ʿan-seyyi'ātihi* şöyle taḳrīr-i maḳāl ve taʿbīr-i ʿan-mā-fi'l-bāl eyler ki…

Nüsha sonu: Temme. Tebyīżuhu bi-ināyeti'llāhi teʿālā ve tevfīḳi'l-aʿlā bi-ḳalemi mutercimi'l-faḳīri ileyhi ʿazze şānuhu ʿAbdu'r-Rāḥīm Rahmī ibnu'l-ḥācc Mustafa Efendi el-Erżurūmī ġafere ẕunūbehumā ve satere ʿuyubehumā ve ʿuyūbe cemīʿi'l-muslimīne ve ẕunūbi kāffeti'l-muʾminīne. Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn. Fī-Ḳonsṭanṭiniyyeti'l-maḥmiyyeti ḥumiyyet ʿani'l-āfāt ve'l-beliyye.

Varak sayısı: 41.

Ölçüsü: 210x148 mm.

Satır sayısı: Satır sayısı her sayfada değişkenlik göstermektedir.

Hattın cinsi: Nesih kırması.

Cilt: Siyah-kahverengi mukavva kaplı.

Sırtı siyah meşin kaplıdır ve kapaklarında vişne çürüğü deri üzerine ebru deseni vardır.

199 varaktan oluşan nüshanın 1b-41b sayfaları arasında *Refîk-i Tarîk* adlı eser bulunmaktadır. Eserin zahriyye sayfasına kurşun kalem ile yazılan "*Seyr u Sulūk ilā-Meliki'l-Mulūk*" yazısı ile birlikte Süleymeniye Kütüphanesi ve İstanbul Üniversitesi mührü bulunmaktadır. 1b numaralı sayfaya yazılan "*Refīḳ-i Ṭarīḳ li-ʿAbdu'r-Raḥīm Raḥmī*" ifadesiyle başlayan eser 41b numaralı sayfaya kadar devam eder. 42a numaralı sayfadan itibaren başka bir eser başlar. Birkaç farklı eser tek bir kitap hâlindedir.

S nüshasında mütercim tarafından yapılan ve "م" harfiyle gösterilen 7a ve 44a sayfalarında bulunan tashih işaretleri, bu nüshada 5a ve 27 sayfalarında mevcuttur. S nüshasında bulunan on bir minhuvât kaydından bir tanesi bu nüshanın 35a sayfasında bulunmaktadır.

Nüshanın sonunda bulunan "*Ḳad vaḳʿa't-taḥrīru mine'n-nusḫāti'l-muḳābeleti bi-nusḫati'l-muʾellif ʿalā-yedi Muḥammed Ḫāliṣ eṭ-Ṭosyevī fī-şehri Ṣaferu'l-ḫayr fi'l-yevmi'ṣ-ṣāliṣ ve'l-ʿişrīne min sene sittete ve şelaṯīne ve miʾeteyn ve elf beldeti Fındıḳlı. El-ḥamdu li'llāh ʿale'l-itmāmi ve'ṣ-ṣalātu ve's-selāmu ʿalā-seyyidu'l-enām ve ʿalā-ālihi ẕevī'l-iḥtirām*" şeklindeki mukabele kaydında nüshanın mütercim nüshası ile karşılaştırıldığı belirtilmektedir. Son sayfada "*hākeẕā evcedtu hazā'l-ferʿ fi'n-nusḫati'lleti tercumetuhā*

leʿalle aṣluhu en yekūne" ifadesi yer almaktadır. Bu ifadeden; nüshanın, müstensihin asıl olduğunu düşündüğü nüshayla mukabele ettiği bilgisine ulaşılmaktadır fakat nüshanın hangi nüshayla mukabele edildiğine dair kesin bir bilgi mevcut değildir.

Nüshanın 39a sayfasında mütercimin: "*Ebū Saʿīd Muḥammed el-Ḥādimī ḳaddesa'llāhu teʿālā ḥaẕretlerinüñ bir risāle-i celīle-i kalīlesi daḫı luġat-ı ʿArabiyyeden lisān-ı Türkīye feṭḥ u tercüme u teʾmīnen mütercim-i Seyr u Sulūk olan Refīk-i Tarīḳ'a zamīme kılındı.*" ifadeleriyle 42a sayfasına kadar Ebû Saʿîd Muhammed el-Hâdimî'nin risâlesinin bir kısmı aktarılmıştır.

1b-41b numaralı sayfa aralıklarında reddâde ve sayfa numarası yoktur. Nüshada sadece siyah mürekkep kullanılmıştır. Bu nüsha için "İ1" rumuzu kullanılmıştır.

2.1.6. Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye-8552

Mütercim bilgisi: Abdurrahîm Rahmî.

Nüsha adı: Nüsha adı yok.

Tarih: H. 1196 Cumâde'l-ûlâ / M. 1782 Nisan-Mayıs.

Dili: Türkçe manzum-mensur karışık. Hadîs, âyet ve dualaların nakledildiği kısım Arapça, geri kalan kısım Osmanlı Türkçesi.

Nüsha başı: Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm. El-ḥamdu li'llāhi'lleẕī ceʿale maṭmaʿa naẓarihi ḳulūbu'l-ʿibād ve emerehum bi't-taḳva ve hiye ḫayru'ẕ-ẕād ve ḳaddere lehum minhā ḥaẓẓen bi-ḳaderi'l istiʿdād.

Türkçe kısım 2a/2'den başlamaktadır: Ammā baʿdu bu faḳīr-i ednā min-külli ḥaḳīr ʿAbdu'r-Raḥīm Raḥmī ibnu'l-ḥāc Muṣṭafa el-müderris *tecāveza'llāhu ʿan-seyyi'ātihi* şöyle taḳrīr-i maḳāl ve taʿbīr-i ʿan-mā-fi'l-bāl eyler ki…

Nüsha sonu: Temme. Tebyīżuhu bi-ināyeti'llāhi teʿālā ve tevfīḳi'l-aʿlā bi-ḳalemi mutercimi'l-faḳīri ileyhi ʿazze şānuhu ʿAbdu'r-Rāḥīm Rahmī ibnu'l-ḥācc Mustafa Efendi el-Erżurūmī ġafere ẕunūbehumā ve satere ʿuyubehumā ve ʿuyūbe cemīʿi'l-muslimīne ve ẕunūbi kāffeti'l-muʾminīne. Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn. Fī-Ḳonsṭanṭiniyyeti'l-maḥmiyyeti ḥumiyyet ʿani'l-āfāt ve'l-beliyye. Fī 1196 Cumāde'l-ūlā.

Varak sayısı: 80.

Ölçüsü: 220x130 mm.

Satır sayısı: Nüsha 21 satırdan müteşekkildir.

Hattın cinsi: Taʿlîk.

Cilt: Kırmızı deri kaplı.

Sırtı, kenarları ve kapakları kırmızı deri kaplı, altın yaldız zencirekli olan nüshanın 1b sayfası müzehheb serlevha olup tüm sayfaları yaldız cetvellidir. Hatime sayfasının sonu çiçek desenleriyle müzehhebdir.

Abdurrahîm Rahmî tarafından H. 1196 / M. M. 1782 senesinde tebyiz edilen nüshada sahh ve minhuvât kayıtları bulunmamaktadır.

Nüshanın 75b sayfasında mütercimin: "*Ebū Saʿīd Muḥammed el-Ḥādimī ḳaddesa'llāhu teʿālā ḥaẕretlerinüñ bir risāle-i celīle-i kalīlesi daḫı luġat-ı ʿArabiyyeden lisān-ı Türkīye feṭḥ u tercüme u teʾmīnen mütercim-i Seyr u Sulūk olan Refīk-i Tarīḳ'a zamīme kılındı.*" ifadeleriyle 80b sayfasına kadar Ebû Saʿîd Muhammed el-Hâdimî'nin risâlesinin bir kısmı aktarılmıştır.

Reddâdeli olan nüshada sayfa numaraları gösterilmemiştir. Bu nüsha için "M" rumuzu kullanılmıştır.

2.2. Abdurrahîm Rahmî'nin Refîk-i Tarîk'i Tercüme Süreci

Erzurumlu Abdurrahîm Rahmî, Şeyh Kâsım Hânî'nin Halvetiyye tarikatının esaslarını anlatan *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adlı Arapça risâlesini ve Ebû Saîd Hâdimî'nin Nakşibendiyye tarikatının şartlarını ve mahiyetini anlatan Arapça *er-Risâletu'n-Nakşibendiyye* eserinin Nakşibendiyye tarikatının mahiyetinin anlatıldığı kısmını Türkçeye *Refîk-i Tarîk* adıyla tercüme etmiştir. Rahmî, *Refîk-i Tarîk*'in tercüme sürecinde, ilk olarak Şeyh Kâsım Hânî'nin *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adlı Arapça risâlesini H. 1190 / M. 1776 yılında istinsah etmiş daha sonra *Refîk-i Tarîk* adlı tercümeyi Osmanlı Türkçesi ile beş kere tahrir etmiştir. Bu beş nüshadan dördüne Türkiye ve dünya genelindeki kütüphanelerden ulaşılmıştır.

Rahmî'nin 22 Ramazan H. 1190 / 4 Kasım M. 1776 tarihinde, Şeyh Kâsım Hânî'nin *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adlı Arapça risâlesini istinsah ettiği nüsha

Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'nde No. 1086/1 yer numarasıyla ve *Es-Seyr ve's-Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adıyla kayıtlıdır.

Abdurrahîm Rahmî ilk olarak, *Refîk-i Tarîk*'in –ulaşılan- nüshalarında en erken tarihli olan S rumuzlu nüshayı 13 Safer H. 1191 / 23 Mart M. 1777 tarihinde yazmıştır. Bu nüsha İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi'de 02777-002 yer numarasıyla kayıtlıdır. Nüshanın başında, diğer nüshalarda mevcut olmayan, tecellînin beş mertebesinin anlatıldığı ek sayfalar vardır.

Abdurrahîm Rahmî'nin *Refîk-i Tarîk*'in –ulaşılan- nüshaları arasında tebyiz ettiği ilk nüsha 5 Cumâde'l-ûlâ H. 1196 / 18 Nisan M. 1782 tarihinde yazdığı A rumuzlu nüshadır. Bu nüsha İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Koleksiyonu'nda 34 Ae Şeriyye 872 yer numarasıyla kayıtlıdır.

Abdurrahîm Rahmî'nin *Refîk-i Tarîk*'in –ulaşılan- nüshaları arasında tebyiz ettiği nüshalardan ikincisi 7 Cumâde'l-ûlâ H. 1196 / 20 Nisan M. 1782 tarihinde yazdığı İ3 rumuzlu nüshadır. Bu nüsha, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde NEKTY10518 yer numarasıyla kayıtlıdır. Bu nüshada diğer nüshalardan farklı olarak; bölüm başlıklarının, bölüm içeriklerinin özetiyle birlikte sırasıyla yazıldığı 4a sayfasında, ilgili bölümlerin nüsha içindeki varak numaraları kırmızı mürekkep ve Hint rakamıyla yazılmıştır.

Abdurrahîm Rahmî'nin *Refîk-i Tarîk*'in –ulaşılan- nüshaları arasında tebyiz ettiği nüshalardan üçüncüsü H. 1196 Cumâde'l-ûlâ / M. 1782 Nisan-Mayıs tarihinde yazdığı M rumuzlu nüshadır. Bu nüsha, Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye'de 8552 yer numarasıyla kayıtlıdır. Bu nüshada diğer nüshalardan farklı olarak tashih işareti bulunmamaktadır.

Refîk-i Tarîk'in ulaşılan altı nüshasından biri de İ2 rumuzlu nüshadır. Nüsha Seyyid Mustafa b. Seyyid Mustafa tarafından H.1250 Cumâde'l-ûlâ / M. 1834 Eylül-Ekim tarihinde istinsah edilmiştir. Nüsha İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde NEKTY01254 yer numarasıyla kayıtlıdır. Bu nüshada Abdurrahîm Rahmî'nin H. 1215 / M. 1800-1801 tarihinde yazmış olduğu bir nüshanın daha olduğunu bildiren bir ferağ kaydı mevcuttur. Bu nüshaya henüz ulaşılamamıştır.

Abdurrahîm Rahmî, Şeyh Kâsım Hânî'nin *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adlı risâlesini 22 Ramazan H. 1190 / 4 Kasım M. 1776 tarihinde Arapça istinsah etmiştir. Bu eserin tercümesi olan *Refîk-i Tarîk*'in nüshaları üzerine yapılan incelemeler

neticesinde Rahmî'nin *Refîk-i Tarîk*'i H. 1191 / M. 1777-H. 1215 / M. 1800-1801 tarihleri arasında beş kere tahrir ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

2.3. Nüshaların Soyağacı

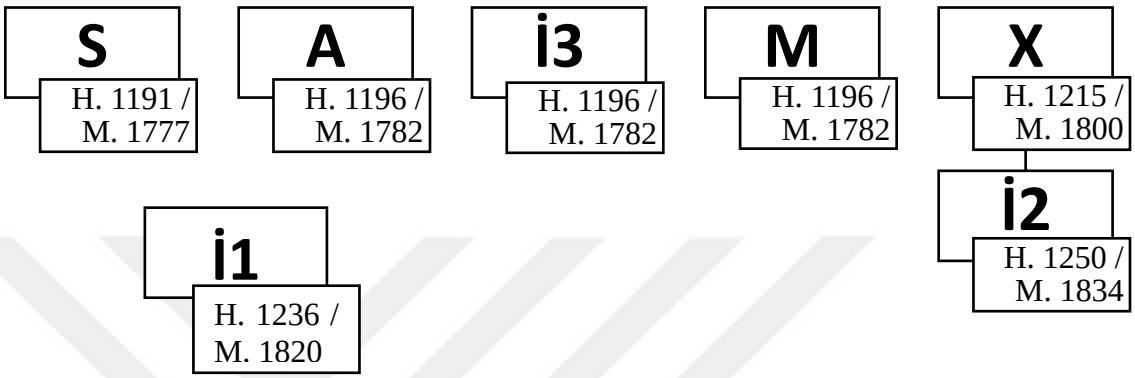

Şekil 2.2. Refîk-i Tarîk'in nüshalarının şeceresi

Refîk-i Tarîk'in altı adet nüshasına ulaşılmıştır. Bu altı nüshadan S, A, İ3 ve M rumuzlu nüshalar ile henüz ulaşılamayan H. 1215 / M. 1800-1801 istinsah tarihli X nüshası, mütercim Abdurrahîm Rahmî tarafından yazılmıştır.

Ulaşılan nüshalar arasından Abdurrahîm Rahmî tarafından ilk yazılan S rumuzlu nüshada bulunan istinsah kaydında, nüshanın istinsah tarihinin 13 Safer H. 1191 / 23 Mart M. 1777 olduğu belirtilmiştir. "*Tebyîżuhu mine'l-mesʿūdeh, bi-ināyeti'llāhi teʿālā ve tevfîḳi bi-ḥaṭṭi mutercimetu'l-faḳîri ileyhi ʿizz şānuhu ʿAbdu'r-Rāḥîm Rahmî ibnu'l-ḥācc Mustafa Efendi ġafere ẕunūbehumā ve satere ʿuyubihimā ve ʿuyūbi cemîʿu'l-muslimîne ve ẕunūbi kāffeti el-muʾminîne. Fî 1191, 13 Ṣafer.*" Nüshada mütercim tarafından yapılan ve "م" harfiyle gösterilen tashih işaretleri mevcuttur.

Ulaşılan nüshalar arasında Abdurrahîm Rahmî tarafından ikinci kez yazılan A rumuzlu nüshada bulunan istinsah kaydında, nüshanın istinsah tarihinin 5 Cumâde'l-ûlâ H. 1196 / 18 Nisan M. 1782 olduğu belirtilmiştir. "*Temme. Tebyîżuhu bi-ināyeti'llāhi teʿālā ve tevfîḳi'l-aʿlā bi-ḳalemi mutercimi'l-faḳîri ileyhi ʿazze şānuhu ʿAbdu'r-*

Rāḥīm Rahmī ibnu'l-ḥācc Mustafa Efendi el-Erżurūmī ġafere ẕunūbehumā ve satere ʿuyubehumā ve ʿuyūbe cemīʿi'l-muslimīne ve ẕunūbi kāffeti'l-muʾminīne. Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn. Fī-Ḳonsṭanṭiniyyeti'l-maḥmiyyeti ḥumiyyet ʿani'l-āfāt ve'l-beliyye. Fī 1196, 5 Cumāde'l-ūlā." Rahmî tarafından tebyiz edilen nüshada, S nüshasında mütercim tarafından yapılan ve م harfiyle gösterilen tashih işaretlerinin bazıları mevcuttur.

Ulaşılan nüshalar arasında Abdurrahîm Rahmî tarafından üçüncü kez yazılan İ3 rumuzlu nüshada bulunan istinsah kaydında, nüshanın istinsah tarihinin 7 Cumâde'l-ûlâ H. 1196 / 20 Nisan M. 1782 olduğu belirtilmiştir. "*Temme. Tebyīżuhu bi-ināyeti'llāhi teʿālā ve tevfīḳi'l-aʿlā bi-ḳalemi mutercimi'l-faḳīri ileyhi ʿazze şānuhu ʿAbdu'r-Rāḥīm Rahmī ibnu'l-ḥācc Mustafa Efendi el-Erżurūmī ġafere ẕunūbehumā ve satere ʿuyubehumā ve ʿuyūbe cemīʿi'l-muslimīne ve ẕunūbi kāffeti'l-muʾminīne. Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn. Fī-Ḳonsṭanṭiniyyeti'l-maḥmiyyeti ḥumiyyet ʿani'l-āfāt ve'l-beliyye. Fī 1196, 7 Cumāde'l-ūlā.*" Rahmî tarafından tebyiz ve tasnif edilen nüshada, S nüshasında mütercim tarafından yapılan ve "م" harfiyle gösterilen tashih işaretlerinin bazıları mevcuttur.

Ulaşılan nüshalar arasında Abdurrahîm Rahmî tarafından dördüncü kez yazılan M rumuzlu nüshada bulunan istinsah kaydında, nüshanın istinsah tarihinin H. 1196 Cumâde'l-ûlâ / Nisan-Mayıs M. 1782 olduğu belirtilmiştir. "*Temme. Tebyīżuhu bi-ināyeti'llāhi teʿālā ve tevfīḳi'l-aʿlā bi-ḳalemi mutercimi'l-faḳīri ileyhi ʿazze şānuhu ʿAbdu'r-Rāḥīm Rahmī ibnu'l-ḥācc Mustafa Efendi el-Erżurūmī ġafere ẕunūbehumā ve satere ʿuyubehumā ve ʿuyūbe cemīʿi'l-muslimīne ve ẕunūbi kāffeti'l-muʾminīne. Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn. Fī-Ḳonsṭanṭiniyyeti'l-maḥmiyyeti ḥumiyyet ʿani'l-āfāt ve'l-beliyye. Fī 1196 Cumāde'l-ūlā.*" Rahmî tarafından tebyiz edilen nüshada, sahh kaydı bulunmamaktadır.

Muhammed Hâlis bin Ahmed et-Tosyevî tarafından yazılan İ1 rumuzlu nüshada bulunan mukabele kaydında nüshanın, 23 Safer H. 1236 / 30 Kasım M. 1820 tarihinde yazıldığı belirtilmiştir. "*Ḳad vaḳʿa'ti't-taḥrīru mine'n-nusḥāti'l-muḳābeleti bi-nusḥati'l-muʾellif ʿalā-yedi Muḥammed Ḫāliṣ eṭ-Ṭosyevī fī-şehri Ṣaferi'l-ḫayr fi'l-yevmi'ṣ-ṣāliṣ ve'l-ʿişrīne min seneti sittetin ve ṣelaṣīne ve miʾeteyn ve elf beldeti Fındıḳlı. El-ḥamdu li'llāh ʿale'l-itmāmi ve'ṣ-ṣalātu ve's-selāmu ʿalā-seyyidi'l-enām ve ʿalā-ālihi ẕevī'l-*

iḥtirām." Nüsha mütercim nüshasıyla karşılaştırılmıştır. Nüshanın mukabele edildiği nüshanın istinsah tarihi belirtilmemiştir. "*Temme. Tebyīżuhu bi-ināyeti'llāhi teʿālā ve tevfīḳi'l-aʿlā bi-ḳalemi mutercimi'l-faḳīri ileyhi ʿazze şānuhu ʿAbdu'r-Rāḥīm Rahmī ibnu'l-ḥācc Mustafa Efendi el-Erżurūmī ġafere ẕunūbehumā ve satere ʿuyubehumā ve ʿuyūbe cemīʿi'l-muslimīne ve ẕunūbi kāffeti'l-muʾminīne. Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn. Fī-Ḳonsṭanṭiniyyeti'l-maḥmiyyeti ḥumiyyet ʿani'l-āfāt ve'l-beliyye.*"

Seyyid Mustafa b. Seyyid Mustafa tarafından yazılan İ2 rumuzlu nüshada bulunan istinsah kaydında, nüshanın H.1250 Cumâde'l-ûlâ / M. 1834 Eylül-Ekim tarihinde yazıldığı belirtilmiştir. "*Ḥarrerehū ḥażihi risālete es-Seyyid Muṣṭafa bin Es-Seyyid Muṣṭafa ʿafa ʿanhumā fi'd-dareyni sene ḫamsīne ve miʾeteyn ve elf.*" Nüshada yer alan ferağ kaydından, Abdurrahîm Rahmî'nin Cumâde'l-ûlâ H. 1215 / M. 1800 Eylül-Ekim tarihinde yazdığı bir nüsha olduğu bilgisine ulaşılmıştır. "*Vaḳʿa ferāġi ḳalemu'l-mutercimi'l-faḳīr ilā'llāhi'l-meliki'l-Ḳadīr ʿAbdu'r-Raḥīm Raḥmī bin Muṣṭafa el-Erzurumī ʿafā ʿanhumā el-ʿaliyyu'l-ġanī fi'l-beldeti'l-Ḳonsṭanṭiniyyeti'l-maḥmiyye ṣānehā'llāhu teʿālā ʿani'l-āfāt ve'l-beliyye ve ceʿalehā dāru'l-İslām ilā-yevmi'l-ḳıyāme bi-ḥurmeti seyyidinā Muḥammed ḫayru'l-beriyye ʿaleyhi efḍālu'ṣ-ṣalātu ve't-taḥiyye ve ʿalā-ālihi ve ṣaḥbihi ecmaʿīn. Fī-ġurreti cumāde'l-ūlā senete ḫamse ʿaşere ve miʾeteyni ve elf*". Nüshanın, -ulaşılan nüshalar dâhilinde- mütercimin son yazdığı nüshadan istinsah edildiği belirlenmiştir.

S, İ3 ve İ2 rumuzlu nüshalar arasında muhteva hususunda belirgin bir değişiklik yoktur. İ2 rumuzlu nüshada diğer nüshalardan farklı olarak Kâsım Hânî'nin otobiyografisi ve bir silsile mevcut olduğunu Alıcı da belirtmiştir (Alıcı, 2020a: 264).

2.4. Metin Neşrinde Kullanılan Nüshanın Tespiti

Refîk-i Tarîk'in ulaşılan altı nüshasından dördü Abdurrahîm Rahmî tarafından yazılmıştır. Nüshalar üzerinde yapılan incelemeler sonucunda Abdurrahîm Rahmî'nin H. 1215 / M. 1800 tarihinde yazdığı bir nüshanın daha olduğu tespit edilmiş fakat henüz bu nüshaya ulaşılamamıştır. Ulaşılan nüshalar arasında Rahmî'nin H. 1191 / M. 1777 tarihinde yazdığı en erken tarihli S rumuzlu nüsha ve H. 1196 / M. 1782 tarihinde yazdığı en geç tarihli M rumuzlu nüsha ile Rahmî'nin – henüz ulaşılamayan- H. 1215 / M. 1800 tarihinde yazdığı nüshadan istinsah edilen,

Seyyid Mustafa b. Seyyid Mustafa tarafından H.1250 Cumâde'l-ûlâ / M. 1834 Eylül-Ekim tarihinde yazılan İ2 rumuzlu nüsha arasındaki farklılıklar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.1. M rumuzlu nüsha, S rumuzlu nüsha ve İ2 rumuzlu nüsha arasındaki farklar

S	M	İ2
2b-6 müyesserdür ki **anlar** leẕẕāt-ı dünyāya muḥabbet	**2b-16** müyesserdür ki **anlaruñ** leẕẕāt-ı dünyāya muḥabbet	**3b-10** ṭāhire içün müyesserdür ki **anlar** leẕẕāt-ı dünyāya muḥabbet ve
2b-7 taḫṣīl-i rıżā'-ı ḳādir-i Ḥaḳḳ Teʿālā'ya müteveccihdür ancaḳ anuñ ẕikriyle	**2a-19** taḫṣīl-i rıżā'-ı ḳādir-i Ḥaḳḳ Teʿālā'ya müteveccihdür ancaḳ anuñ ẕikriyle	**3b-10** taḫṣīl-i rıżā'-yı ḳādir-i cenāb-ı **Ḥaḳḳ'a müteveccihdür ki ḳulūb u nüfūsları**
2b-16 nesne iʿṭā itmedigiyiçün żulmet-i ṭabiʿat u ḍalālde ḳalmışlardur **ve** bu ṭarīḳ içün menāzil-i maʿlūme vardur ki	**3a-7** nesne iʿṭā itmedigiyiçün żulmet-i ṭabiʿat u ḍalālde ḳalmışlardur. Bu ṭarīḳ içün menāzil-i maʿlūme vardur ki	**3b-16** **adem-i ḳabiliyyetleriçün** nesne iʿṭā itmeyüp żulmet-i ṭabiʿat u ḍalālde ḳalmışlardur. Bu ṭarīḳ içün menāzil-i **maʿdūde** vardur ki
2b-20 bu ṭarīḳuñ menāzilini ḳatʿ iden sāliküñ ḥāli, merāḥil-i maḥsūs-i ṭarīki ḳaṭʿ iden misāfirüñ miṣālidür ki misāfir, delīl u zād u rāḥile	**3a-12** bu ṭarīḳuñ menāzilini ḳatʿ iden sāliküñ ḥāli, merāḥil-i maḥsūs-i ṭarīki ḳaṭʿ iden misāfirüñ miṣālidür ki misāfir, delīl u zād u rāḥile	**3b-22** bu **ṭarīḳuñ aḥvāline** ʿārif ve ḫayr u şerr ve **nefʿ u ḍarrını** muʿarrif bir mürşide muhtāc ve ḫayr-ı zād olan taḳvā vü **ṭāʿat**
3a-5 düşmenleri olan nefs u şeyṭānı irhāb içün	**3a-18** düşmenleri olan nefs u şeyṭānı irhāb içün	**3b-25** düşmenleri olan nefs u şeyṭān **gibi rehzenleri** irhāb içün
3b-12 Anuñ_içün sālik maḳāmāt-ı sebʿadan ḳanḳısına teraḳḳī itse Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerine vāṣıl olmaḳ zuʿmnı eyler. Pes ʿabd, maḳām-ı evvel nefs-i emmārede oldığında Ḥaḳḳ Teʿālā **Ḥażretlerinden** ebʿad olur.	**4a-13** Anuñ_içün sālik maḳāmāt-ı sebʿadan ḳanḳısına teraḳḳī itse Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerine vāṣıl olmaḳ zuʿmnı eyler. Pes ʿabd, maḳām-ı evvel nefs-i emmārede oldığında Ḥaḳḳ Teʿālā **Ḥażretlerinden** ebʿad olur.	**4a-21** Anuñ_içün sālik maḳāmāt-ı sebʿadan ḳanḳısına teraḳḳī itse Ḥaḳḳ vāṣıl **oldum diyü zuʿm** eyler. Pes ʿabd, maḳām-ı evvel-i nefs-i emmāre **iken** cenāb-ı Ḥaḳḳ Teʿālā'dan ebʿad olur.
4a-1 efʿāl-i ḳabīḥa vü kār-ı nā-hemvārı bilüp ḫalāṣına saʿyı bisyār olur ki tekmīl-i ṭarīḳ içün	**4b-7** efʿāl-i ḳabīḥa vü kār-ı nā-hemvārı bilüp ḫalāṣına saʿyı bisyār olur ki tekmīl-i ṭarīḳ içün	**4b-2** efʿāl-i ḳabīḥa vü **müstevcib-i terk-i aḫlāḳ-ı reddiyye** kār-ı nā-hemvār **oldığını yaḳīnen** bilüp **tevbe vü istiġfār vü terk-i tebdīle cidd ü saʿyı** bisyār eyler ki tekmīl-i ṭarīḳ içün
4a-4 ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'da devām u ṣebāt_içün maḳāmātdan her birinde Ḥaḳḳ Teʿālā **aña** nice kerāmāt ile ikrām	**4b-10** ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'da devām u ṣebāt_içün maḳāmātdan her birinde Ḥaḳḳ Teʿālā nice kerāmāt ile ikrām	**4b-5** ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'da devām u ṣebāt_içün maḳāmātdan her birinde Ḥaḳḳ Teʿālā ḥażretleri **aña** nice kerāmāt ile ikrām

Tablo 2.1. M rumuzlu nüsha, S rumuzlu nüsha ve İ2 rumuzlu nüsha arasındaki farklar (devamı)

4a-5 ve sālik, ṣābit-i ḳadem-i meydān-ı mücāhede vü riyāżet olduḳça ceẕbi ḳavī olur	**4b-12** ve sālik, ṣābit-i ḳadem-i meydān-ı mücāhede vü riyāżet olduḳça ceẕbi ḳavī olur.	**4b-7** ve sālik, **meydān-ı mücāhede vü riyāżetde ṣābit-ḳadem ü rāsiḫ-dem olduḳça** ceẕbi ḳavī olur.
4a-8 mevlānā-yı müṣārünileyh **ḳuddise sırruh** ḥażretleri	**4b-15** mevlānā-yı müṣārünileyh ḥażretleri	**4b-9** mevlānā-yı merḥūm **ʿaleyhim raḥmetihi'l-Ḥayyi'l-Ḳayyūm**
4a-10 muḥaḳḳiḳīn-i **sādāt-ı** sūfiyye raḥimehumu'llāhu teʿālā münhedimetu'l-erkān u münderisetu'l-āṯār ve ehli fevt	**4b-17** ṭarīḳ-i muḥaḳḳiḳīn-i sūfiyye raḥimehumu'llāhu teʿālā münhedimetu'l-erkān u münderisetu'l-āṯār ve ehli fevt	**4b-11** ṭarīḳ-i muḥaḳḳiḳīn-i **sādāt**-ı sūfiyye **mesdūd-ı münhedimeti'l**-erkān u münderisetu'l-āṯār ve ehli fevt
4a-10 muḥaḳḳiḳīn-i **sādāt-ı** sūfiyye raḥimehumu'llāhu teʿālā münhedimetu'l-erkān u münderisetu'l-āṯār ve ehli fevt olmaġla	**4b-17** ṭarıḳ-i muḥaḳḳiḳīn-i sūfiyye raḥimehumu'llāhu teʿālā münhedimetu'l-erkān u münderisetu'l-āṯār ve ehli fevt olmaġla	**4b-11** ṭarıḳ-i muḥaḳḳiḳīn-i **sādāt**-ı sūfiyye **mesdūd-ı münhedimeti'l**-erkān u münderisetu'l-āṯār ve ehli fevt olmaġla
4a-15 Ta ki iʿẕār-ı bī-hūde-i ḳāṣır īn mündefiʿa olup himem-i rāġib īn ḳuvvet bula.	**5a-3** Ta ki iʿẕār-ı bī-hūde-i ḳāṣırīn mündefiʿa olup himem-i rāġibµn ḳuvvet bula.	**4b-15** Ta ki iʿẕār-ı bī-hūde-i ḳāṣırīn mündefiʿa olup **ḳuvvet-i himmet ü ḥulūṣ-i niyyet ile sālik ü rāġib ü mā'il olalar.**
4b-1 Ḥaḳḳ Teʿālā ḥażretleri**yle** ʿabdi beyninde **olan** ḥucub	**5a-13** Ḥaḳḳ Teʿālā ḥażretleri ile ʿabdi beyninde ḥucub	**4b-23** Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri ile **ʿibādı** beyninde **olan** ḥucub
5a-10 cereyān eyledigi sālike ẓāhir olup	**6a-9** cereyān eyledigi sālike ẓāhir olup	**5a-19** cereyān eyledigi sālike ẓāhir ü **nümāyān** olup
5a-18 Ḳuluñ elinden bir nesne gelmez. Murādı olmasa ben meaʿṣīyi irtikāb itmez idüm. **Bańa meāʿṣī irtikābum içün ʿaẕāb itmez." diyüp cümle menāhīyi irtikāb belki istiḥlāl ile kāfir olur.**	**6a-19** Ḳuluñ elinden bir nesne gelmez. Murādı olmasa ben meaʿṣīyi irtikāb itmez idüm. **Bańa meāʿṣī irtikābum içün ʿaẕāb itmez." diyüp cümle menāhīyi irtikāb belki istiḥlāl ile kāfir olur.**	**5a- 26** Ḳuluñ elinde **bir nesne yoḳdur.** Murādı olmasa ben meaʿṣīyi irtikāb itmez idüm.
5a-8 **efʿālinden** sāliküñ ḳalbine münkeşif olan fiʿlüñ nūrıdur. Ḥaḳḳ Teʿālā bir fiʿl-i **kerīmiyle**	**6a-6** **efʿālinden** sāliküñ ḳalbine münkeşif olan fiʿlüñ nūrıdur. Ḥaḳḳ Teʿālā bir fiʿl-i **kerīmiyle**	**5b-3** ṣıfāt-ı **ẕātiyyesinden** sāliküñ ḳalbine münkeşif olan ṣıfatuñ [(4)] nūrıdır. Ḥaḳḳ Teʿālā ḥażretleri bir ṣıfat-ı **celīlesiyle** sālike
5b-18 Nitekim baʿż-ı cehele **böyle fehm itmeleriyle** Cenāb-ı Bārī Teʿālā'ya	**7a-5** Nitekim baʿż-ı cehele **böyle fehm itmeleriyle** Cenāb-ı Bārī Teʿālā'ya	**5b-17** Nitekim baʿż-ı cehele bu **vechle vehm itmeleriyle** Cenāb-ı Bārī Teʿālā'ya

Tablo 2.1. M rumuzlu nüsha, S rumuzlu nüsha ve İ2 rumuzlu nüsha arasındaki farklar (devamı)

6a-1 Allāhu Teʿālā her şeyʾe ḳādir ve bende her şeyʾden ʿācizdür. Lākin irādet-i ʿaliyyevü meşiyyet-i ezeliyyesi taʿalluḳ itdikde ʿabd-i ʿācizden ḫabāṣātı izāle idüp mā-sivā'llāh ʿāciz oldığı umūr ile aña imdād eyler. Allāhu Teʿālā Ḥażretlerinüñ ʿiṭā itdigine māniʿ ve menʿ itdigine muʿṭī yoḳdur ve ḳażā eyledigi tebdīl ü reddi ḳabūl itmeyüp ol ʿabd-i ʿāciz, hibe-i Ḥaḳḳ u irādet-i Cenāb-ı Ḳādir-i muṭlaḳ ile cemīʿ-i ekvānda taṣarruf ider	**7a-10** Allāhu Teʿālā her şeyʾe ḳādir ve bende her şeyʾden ʿācizdür. Lākin irādet-i ʿaliyyevü meşiyyet-i ezeliyyesi taʿalluḳ itdikde ʿabd-i ʿācizden ḫabāṣātı izāle idüp mā-sivā'llāh ʿāciz oldığı umūr ile aña imdād eyler. Allāhu Teʿālā Ḥażretlerinüñ ʿiṭā itdigine māniʿ ve menʿ itdigine muʿṭī yoḳdur ve ḳażā eyledigi tebdīl ü reddi ḳabūl itmeyüp ol ʿabd-i ʿāciz, hibe-i Ḥaḳḳ u irādet-i Cenāb-ı Ḳādir-i muṭlaḳ ile cemīʿ-i ekvānda taṣarruf ider	**5b-20** Allāhu Teʿālā **ḥażretleri** her şeyʾe ḳādir ve bende her şeyʾden ʿācizdür. Lākin irādet-i ʿaliyyevü meşiyyet-i ezeliyyesi taʿalluḳ itdikde ʿabd-i ʿācizden ḫabāṣāt-ı **ḫabāyātı** izāle idüp mā-sivā'llāh ʿāciz oldığı umūrı **ityān** ile aña imdād u **iʿānet** eyler. Allāhu Teʿālā Ḥażretlerinüñ ʿiṭā itdigine māniʿ ve menʿ itdigine muʿṭī yoḳdur. **Fāʿil-i muḫtārdur** ve ḳażā eyledigi tebdīl ü reddi ḳabūl itmeyüp ol ʿabd-i ʿāciz, mevhibe-i Ḥaḳḳ u irādet-i Cenāb-ı Ḳādir-i muṭlaḳ ile cemīʿ-i ekvānda **ʿalā-mā-şāʾa'llāhu teʿālā** taṣarruf eyler
6a-8 olmaġıla ol kömürde **olan** iżāʾet ilme'l-yaḳīne miṣāldür ve kömür bilā-ḥāʾil nāra muḳābil olmaġıla kömürde **olan** izāʿet	**7a-20** olmaġıla ol kömürde **olan** iżāʾet ilme'l-yaḳīne miṣāldür ve kömür bilā-ḥāʾil nāra muḳābil olmaġıla kömürde **olan** izāʿet	**5b-27** ol kömürde **ẓuhūr iden** iżāʾet ilme'l-yaḳīne miṣāldür ve kömür bilā-ḥāʾil nāra muḳābil olmaġıla kömürde **ẓuhūr iden** izāʿet
5b-10 ve ol māʿna yā ṭarab veyā ḫüzndür veyāḫūd ḳabż veyā basṭ veyāḫūd basṭ**dur.**	**6b-16** ve ol māʿna yā ṭarab veyā ḫüzndür veyāḫūd ḳabż veyā basṭ veyāḫūd	**5b-10** ol maʿnā ya ṭarab veyā ḫüzndür veyāḫud ḳabż veyā **basṭdur**
5b-20 Ḥaḳḳ'a taḳarrüb **ve** maḥv u ifnā	**7a-8** Ḥaḳḳ'a taḳarrüb **ider** ve maḥv u ifnā	**5b-19** Ḥaḳḳ'a taḳarrüb ve maḥv u ifnā
6a-13 böyle temṣīl ü taḥḳīḳden **sonra** buyurmışdur	**7b-5** böyle temṣīl ü taḥḳīḳden buyurmışdur	**6a-1** temṣīl ü taḥḳīḳden buyurmışdur ki
6b-14 Yoḫsa evvel-i sülūkda ʿārıża olan ḫayret-i meẕmūme **degildür.**	**8a-13** Yoḫsa evvel-i sülūkda ʿārıża olan ḫayret-i meẕmūmedür.	**6a-24** Yoḫsa evvel-i sülūkda ʿārıża olan ḫayret-i meẕmūme **degildür.**
7a-10 bu meẕmūmdur ammā ol niʿmetüñ miṣlini nefsi içün isteyüp ġayruñ elinde bulundığına istikrāh itmeyüp ẕevālini istemezse aña ġıbṭa dinilür ki memdūḥdur.	**8b-17** bu meẕmūmdur ammā ol niʿmetüñ miṣlini nefsi içün isteyüp ġayruñ elinde bulundığına istikrāh itmeyüp ẕevālini istemezse aña ġıbṭa dinilür ki memdūḥdur.	**6b-12** bu **ġāyet ile** meẕmūmdur ammā ol niʿmetüñ miṣlini nefsi içün **temennī idüp** ġayruñ elinde bulundığına istikrāh ve andan itmeyüp ẕevālini istemezse aña ġıbṭa dinilür ki **meẕmum degildür.**
7a-17 aʿmālini nās görmegi ʿan-ḳalb istemekdür. Pes bu ḫavāhiş eger sāhibini ʿibādete yāḫūd taḫsīn-i ʿibādete sevḳ itmesiyle	**9a-5** aʿmālini nās görmegi ʿan-ḳalb istemekdür. Pes bu ḫavāhiş eger sāhibini ʿibādete yāḫūd taḫsīn-i ʿibādete sevḳ itmesiyle	**6b-17** aʿmālini **nās görüp ve bilmelerini** ʿan-ḳalb istemekdür. Pes bu ḫavāhiş eger sāhibini ʿibādete yāḫūd taḫsīn-i ʿibādete sevḳ itmesiyle

Tablo 2.1. M rumuzlu nüsha, S rumuzlu nüsha ve İ2 rumuzlu nüsha arasındaki farklar (devamı)

7b-21 mā-sivādan fenā vü pāk olmaḳdur. **Nitekim mertebe-i aḥadiyyet daḫı böyle.**	**9b-17** mā-sivādan fenā vü pāk olmaḳdur. **Nitekim mertebe-i aḥadiyyet daḫı böyle.**	**7a-13** mā-sivādan fenā vü pāk olmaḳdur.
10a-4 Bāb-ı evvel dünyānuñ ḥaḳīḳatini vü leẕẕātınuñ ẕemmī beyānında.	**12b-3** Bāb-ı evvel dünyānuñ ḥaḳīḳatini vü leẕẕātınuñ ẕemmī beyānında**dur.**	**8b-8** Bāb-ı evvel: Dünyānuñ ḥaḳīḳatini ve leẕẕātınuñ ẕemmi beyānında.
9b-14 mūcib-i **sıhhat u** ifāḳāt u ġayrıyla tedāvī	**12a-11** mūcib-i ifāḳāt u ġayrıyla tedāvī	**8a-26** **müstevcib-i** ifāḳat u **selāmet** ve ġayrıyla tedāvī
10a-9 ṣevābları baʿde'l-mevt fāʿiller**iyle**	**12b-10** ṣevābları baʿde'l-mevt fāʿiller	**8b-13** ṣevābları **baʿde'l-memāt** fāʿiller
10b-6 Pes maʿlūm oldı ki ḳalbi, Allāh Teʿālā **ḥażretlerinden** ġāfil	**13a-12** Pes maʿlūm oldı ki ḳalbi, Allāh Teʿālā'dan ġāfil	**9a-1** Pes maʿlūm oldı ki ḳalbi Allāhu Teʿālā'dan ġāfil
11b-6 ve ġınā, keṣret-i māl u ʿaraż u **ḥuṭām-ı dünyā** degildür.	**14a-16** ve ġınā, keṣret-i māl u ʿaraż u ḥuṭām degildür.	**9b-8** ve ġınā, keṣret-i māl u ʿaraż-ı ḥuṭām u **dünyā** degildür.
13a-21 tesellüṭ-i şeytān **nümāyān u āsān** oldığına işāret **buyurmışlardur**	**16b-8** tesellüṭ-i şeytān **nümāyān u āsān** oldığına işāret ve	**10b-25** tesellüṭ-i şeytān **āsān u nümāyān** oldığına işāret ve
14a-14 buḫlı ẕemm buyurdığı **meşhūr-ı cihān u** maʿlūm-ı cihāniyāndur.	**17b-10** buḫlı ẕemm buyurdığı **meşhūr-ı cihān u** maʿlūm-ı cihāniyāndur.	**11a-28** buḫlı ẕemm buyurdığı maʿlūm-ı cihāniyāndur.
14a-19 ṣıfāt-ı ẕemīmeden oldığını āyāt-ı beyyināt-ı müteʿaddide ile müstaḥkemu'l-iṣbātdur ve ❧Ḳalbinde ẕerre miḳdārı kibr olan **dāḫil-i cennet** olmaz.	**17b-17** ṣıfāt-ı ẕemīmeden oldığını āyāt-ı beyyināt-ı müteʿaddide ile müstaḥkemu'l-iṣbātdur ve ❧Ḳalbinde ẕerre miḳdārı kibr olan **dāḫil-i cennet** olmaz.	**11b-4** **ṣıfāt-ı ẕemīme ve seyyi'āt-ı le'īmden** oldığını āyāt-ı beyyināt ile müstaḥkemu'l-iṣbātdur ve ❧Ḳalbinde ẕerre ḳadar kibr olan **cennete dāḫil** olmaz.
4b-14 neyl-i niʿmet-i cennet imtiṣāl-i evāmir	**18a-18** neyl-i niʿmet-i cennet imtiṣāl-i evāmir	**11b-21** neyl-i niʿam-ı cennet **vü maẕhariyyet-i ʿafv u maġfiret, metīn-i ezeliyye vü** imtiṣāl-i evāmir
15a-9 Pes sālik-i ṣādıḳa münāsib belki lāzım u vācibdür ki ḫayālāt-ı meẕkūreden bir şey' ile maġrūr olmayup ve ẓuhūr-ı kerāmāt u ḥālat ile aldanmayup belki ṭaleb-i taḥḳīḳ ü yaḳīn ve terk-i şübeh ü ehvā ve eşyāyı olduḳları vech üzere iʿtiḳād eyleye. Zīrā desāyis-i şeyṭān keṣīre ve	**18b-16** Pes sālik-i ṣādıḳa münāsib belki lāzım u vācibdür ki ḫayālāt-ı meẕkūreden bir şey' ile maġrūr olmayup ve ẓuhūr-ı kerāmāt u ḥālat ile aldanmayup belki ṭaleb-i taḥḳīḳ ü yaḳīn ve terk-i şübeh ü ehvā ve eşyāyı olduḳları vech üzere iʿtiḳād eyleye. Zīrā desāyis-i şeyṭān keṣīre ve	**12a-10** Pes sālik-i ṣādıḳa **lāyıḳ u** münāsib belki lāzım u **lāzibdür** ki ḫayālāt-ı meẕkūreden bir şey' ile maġrūr olmayup **ve ẓuhūr-ı ḥālat** u ḫavārıḳ-ı ʿādāt ile aldanmayup belki ṭaleb-i taḥḳīḳ ü yaḳīn ve terk-i şübeh ü ehvā ve eşyāyı olduḳları vech üzere iʿtiḳād eyleye. Zīrā desāyis-i şeyṭān keṣīre vü **vesāyis-i nefs vaſīre** vü
15b-3 ḫalāyiḳden miḳdār u menziletini isḳāṭ eyleye	**19a-12** ḫalāyiḳden miḳdār u menāzilini isḳāṭ eyleye	**12a-24** ḫalāyiḳden ve **aʿyün-i nāsdan vech-i şerʿ-i şerīf üzere** miḳdār u menziletini isḳāṭa saʿy eyleye.

Tablo 2.1. M rumuzlu nüsha, S rumuzlu nüsha ve İ2 rumuzlu nüsha arasındaki farklar (devamı)

15b-15 ṭaleb-i inābet ile gelen mürīdüñ teʿabına kifāyet ü iġtinām ve anuñla ferecu'l-bāl olup kendüye minnet-i ʿaẕīme bilür ve ḳalb-i sālik cāh u riyāsete māʾil olduḳça ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'dan münḥaṭıʿ ü zāʾil olur. Pes sālik-i ṣādıḳa ḥubb-ı ḫumūl vācib ve ʿindu'n-nās ḳadr u menziletini isḳāṭ ider aʿmāl-i ṣerʿiyyeye saʿy itmek münāsibdür. Eṣvāb-ı reddiye gibi esbāba teşebbüṣ itmek lāzımdur. Ḥattā bir meclise dāḫil oldıġında bir kimse aña teveccüḥ belki **redd-i selāmıyla bile tefevvuh eylemeye**	**19b-9** ṭaleb-i inābet ile gelen mürīdüñ teʿabına kifāyet ü iġtinām ve anuñla ferecu'l-bāl olup kendüye minnet-i ʿaẕīme bilür ve ḳalb-i sālik cāh u riyāsete māʾil olduḳça ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'dan münḥaṭıʿ ü zāʾil olur. Pes sālik-i ṣādıḳa ḥubb-ı ḫumūl vācib ve ʿindu'n-nās ḳadr u menziletini isḳāṭ ider aʿmāl-i ṣerʿiyyeye saʿy itmek münāsibdür. Eṣvāb-ı reddiye gibi esbāba teşebbüṣ itmek lāzımdur. Ḥattā bir meclise dāḫil oldıġında bir kimse aña teveccüḥ belki **redd-i selām eyleye**	**12b-8** **dāmen-i kerāmetine teşebbüṣ iden** mürīdüñ teʿabına kifāyet ü iġtinām ve anuñla ferecu'l-bāl olup kendüye **min-ʿindi'llāh ikrām u iḫtirām** bilür ve ḳalb-i sālik cāh u riyāsete māʾil **oldıġı ḳadar Ḥaḳḳ'dan dūr** u zāʾil olur. Pes sālik-i ṣādıḳa ḥubb-ı ḫumūl vācib ve **ḳulūb-u nāsdan** ḳadr u menziletini isḳāṭ ider aʿmāl-i ṣerʿiyyeye saʿy itmek münāsibdür**. Lübs-i eṣvāb-ı** reddiye gibi esbāba teşebbüṣ itmek lāzımdur. Bir meclise varsa bir kimse aña teveccüḥ belki **redd-i selāmıyla tefevvuh eylemeye**
16a-6 āfāt-ı lisān, ʿāhāt-ı mühlikeden olup cemīʿ-i ḳabāyiḥ andan	**20a-1** āfāt-ı lisān, ʿāhāt-ı mühlikeden olup cemīʿ-i ḳabāyiḥ andan	**12b-20** āfāt-ı lisān, ʿāhāt-ı mühlike-i **insān olup ekṣer-i ḳabāyiḥ-i**) **dünyeviyye vü mażārr-ı uḫreviyye** andan
16a-14 ʿāzim-i ʿālem-i bālā oldıġında ġıybet idenler yüzlerini nāḫun-ı melāmet ile derīde eyledikleri ḥālde gördiklerin taḳrīr ve iġtiyāb-ı nāsdan ümmetini taḫẕīr buyurmışlardur	**20a-12** ʿāzim-i ʿālem-i bālā oldıġında ġıybet idenler yüzlerini nāḫun-ı melāmet ile derīde eyledikleri ḥālde gördiklerin taḳrīr ve iġtiyāb-ı nāsdan ümmetini taḫẕīr buyurmışlardur	**12b-28** ʿāzim-i ʿālem-i bālā oldıġında **mübtelā-yı ʿillet-i ġıybet** olanlar yüzlerini nāḫun-ı melāmet ile derīde eyledikleri ḥālde gördiklerinde **kimler oldıġın istifsār vü cenāb-ı Cibrīl-i emīn anlar zümre-i muġtābīn olduḳların iḫbār** eyledüklerini taḳrīr ve iġtiyāb-ı nāsdan ümmetini taḫẕīr buyurmışlardur
16a-18 Bir müslimi bedeninde veyā nefsinde veyā fiʿlinde veyā ḳavlinde veyā dīninde veyā dünyāsında veyā ṣevbinde veyā dārında veyā dābbesinde **olan** bir ḳuṣūr ile ʿalā-ṭarīḳi'l-ṭaʿn	**20a-14** Bir müslimi bedeninde veyā nefsinde veyā fiʿlinde veyā ḳavlinde veyā dīninde veyā dünyāsında veyā ṣevbinde veyā dārında veyā dābbesinde bir ḳuṣūr ile ʿalā-ṭarīḳi'l-ṭaʿn	**13a-3** Bir müslimi bedeninde veyā nefsinde veyā fiʿlinde veyā ḳavlinde veyā dīninde veyā) dünyāsında veyā ṣevbinde veyā dārında veyā dābbesinde **olan** bir **ʿayb** u ḳuṣūr ile ʿalā-ṭarīḳi'l-ṭaʿn
16b-1 Semāʿ-ı nuṣḥ ḳalīl-i teʾṯīr itmeyen kimesneye ʿadem-i teʾṯīr-i vaʿẓ keṯīr-i āṣikāredür. Şerʿ-i ḳavīmüñ taʿyīn buyurdıġı	**20a-21** Semāʿ-ı nuṣḥ ḳalīl-i teʾṯīr itmeyen kimesneye ʿadem-i teʾṯīr-i vaʿẓ keṯīr-i āṣikāredür. Şerʿ-i ḳavīmüñ taʿyīn buyurdıġı	**13a-8** Semāʿ-ı nuṣḥ ḳalīl-i teʾṯīr itmeyen kimesneye **vaʿẓ-ı keṯīrüñ** ʿadem-i teʾṯīri **ẕāhirdür** ve **şerʿ-i mübīnüñ tecvīz** ü taʿyīn buyurdıġı
17b-16 diyü mübāhāt u ʿucb ile kendüyi maʿraż-ı aḳbeḥ-i āfāt eyler **ve'l-ḥāṣıl cemīʿ-i** āfāt-ı ẕünūb u ʿāhāt-ı ʿuyūb mehlekeden müncī	**22a-10** diyü mübāhāt u ʿucb ile kendüyi maʿraż-ı aḳbeḥ-i āfāt eyler **ve'l-ḥāṣıl cemīʿ-i** āfāt-ı ẕünūb u ʿāhāt-ı ʿuyūb mehlekeden müncī	**14a-6** diyü mübāhāt ve **bilā-şeġūr-ı** ʿucb ile kendüyi **maʿraż-ı** aḳbeḥ-i āfāt-ı ẕünūb u ʿāhāt-ı ʿuyūb mehlekeden müncī

Tablo 2.1. M rumuzlu nüsha, S rumuzlu nüsha ve İ2 rumuzlu nüsha arasındaki farklar (devamı)

19a-15 Ḳulūb, ḥadīd āsā pāṣlanup ẕikr-i mevt	**24a-3** Ḳulūb, ḥadīd āsā pāṣlanup ẕikr-i mevt	**15a-7** Ḳulūb **mānend**-i ḥadīd pāṣlanur ẕikr-i mevt
19b-19 ṭā'āt̲uñ berekātıyla ol ḥicāb, keşf ve refʿ olup dīde-i baṣīreti küḥl-i cilā-yı hidāyet ile bīnā olup eyledigi ʿibādāt u ṭāʿāt Cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ tevfīḳ ü iḳdārıyla **olup** kendüsi anuñ şükründe bile ʿāciz ü ḳāṣır oldıġın ṭaḥḳīḳ ve muʿṭā vü mānīʿ ancaḳ Ḥaḳḳ Teʿālā oldıġın iẕʿān u ṭaṣdīḳ idüp	**25b-14** ṭāʿāt̲uñ berekātıyla ol ḥicāb, keşf ve refʿ olup dīde-i baṣīreti küḥl-i cilā-yı hidāyet ile bīnā olup eyledigi ʿibādāt u ṭāʿāt Cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ tevfīḳ ü iḳdārıyla kendüsi anuñ şükründe bile ʿāciz ü ḳāṣır oldıġın ṭaḥḳīḳ ve muʿṭā vü mānīʿ ancaḳ Ḥaḳḳ Teʿālā oldıġın iẕʿān u ṭaṣdīḳ idüp	**16a-5** **ʿibādāt u mücāhedenüñ** berekātıyla ol ḥicāb **refte refte** keşf ve refʿ olınup dīde-i baṣīreti küḥl-i cilā-yı hidāyet ile bīnā **olur** ve eyledigi ʿibādet u ṭāʿāt **ancaḳ** Cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ **iḳdār** u **tevfīḳi** ile olup kendüsi anuñ **şükrüni edādan** ʿāciz oldıġı daḫı ṭaḥḳīḳ ve muʿṭā vü mānīʿ ve **ḍārr u nāfiʿ Ḥaḳḳ Sübḥānehu ve Teʿālā oldıġın taṣadduḳ eyler.**
22b-16 Nitekim ekṣer-i **ẕākirīn** bilmezlik ile bu varṭaya düşmüşlerdür ve minvāl-i muḥarrer üzere **aḥvāl**-i ḳıyām u ḳuʿūd u iżṭıcāʿñda vü cemīʿ-i evḳātuñda ẕikr-i cehrī ile ẕikr it.	**27b-21** Nitekim ekṣer-i sālikīn bilmezlik ile bu varṭaya düşmüşlerdür ve minvāl-i muḥarrer üzere **aḥvāl**-i ḳıyām u ḳuʿūd u iżṭıcāʿñda vü cemīʿ-i evḳātuñda ẕikr-i cehrī ile ẕikr it.	**17b-10** Nitekim ekṣer-i **ẕākirīn cehlinden nāşī vü cehele ẕikr ü iżāʿa'-ı enfās u ʿömr iderler**. Minvāl-i muḥarrer üzere ḳıyām u ḳuʿūd u iżṭıcāʿñda **ve her** evḳātuñda ẕikr-i cehrī ile ẕikre müdāvemet **eyle**.
23a-11 ve münāfiḳlar mecnūn dininceye dek ikṣār-ı ẕikrullāh ile emr buyurup	**28b-19** ve münāfiḳlar mecnūn dininceye dek ikṣār-ı ẕikrullāh ile emr buyurup	**17b-24** münāfiḳlara mecnūndur dininceye **ḳadar ẕikr idiñüz diyü emr buyurmışdur**
23b-3 ikrāh itmeyüp müslim ü kāfir ü ḥayvān belki düşmen-i cānıña bile ıżrār u īzā itmeyesün.	**29-16** ikrāh itmeyüp müslim ü kāfir belki düşmen-i cānuña bile ıżrār u īzā itmeyesün.	**18a-9** ikrāh itmeyüp müslim ü kāfir **ü ṣāliḥ ü fācir ü cemād u ḥayvān** belki düşmen-i cānuña daḫı ıżrār u īzā itmeyesün
28a-20 ve ḥaḳīḳat-ı mücāhede ʿādātı terk itmekdür ve beyne'n-nās cāriye olan merāsim-i ʿādāt becidd ü ġāyātdur lākin meşāyiḫ-i kirām ʿaleyhim rıḍvānu'l-**Ḳuddūsi's–selāmi ḥażarātı** ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ içün erkān-ı maḫṣūṣa taʿyīn	**35a-7** ve ḥaḳīḳat-ı mücāhede ʿādātı terk itmekdür ve beyne'n-nās cāriye olan merāsim-i ʿādāt becidd ü ġāyātdur lākin meşāyiḫ-i kirām ʿaleyhim rıḍvānu'l-**Ḳuddūsi's-selāmi ḥażretleri** ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ içün erkān-ı maḫṣūṣa taʿyīn	**21b-7** ve ḥaḳīḳat-ı mücāhede ʿādātı terk itmekdür. **El-ṭuruḳ ile'llāh bi-ḳaderi'l-enfāsi'l-ḫalāyiḳ nātıḳ oldığı üzere** beyne'n-nās cāriye olan merāsim-i ʿādāt bī-ġāyātdur lākin meşāyiḫ-i kirām ʿaleyhim raḥmetu'llāhi'l-ʿAllām ḥażretleri, **ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūk içün erkān-ı** maḫṣūṣa taʿyīn
28b-6 cevāb-ı aḥbābdan ẕevḳ-yāb olmayup cāy-ı selāmet olan gūşe-yi vaḥdetde raḥat-güzīn-i ʿuzlet olur ve **taḳlīl-i ṭaʿām ile muʿtād olan ʿādāt-ı sāʿire-i ḫamsdan azād olur** ve bu erkān-ı sitte sülūk-ı ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a esās gibidür ki	**35a-15** cevāb-ı aḥbābdan ẕevḳ-yāb olmayup cāy-ı selāmet olan gūşe-yi vaḥdetde raḥat-güzīn-i ʿuzlet olur ve bu erkān-ı sitte sülūk-ı ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a esās gibidür ki	**21b-13** cevāb-ı aḥbābdan ẕevḳ-yāb olmayup cāy-ı selāmet olan gūşe-yi vaḥdetde rāḥat-güzīn-i ʿuzlet olur ve **taḳlīl-i ṭaʿāma muʿtād olan ʿādāt bāḳiyyen ḫamisden az olur** ve bu erkān-ı sitte ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūkuñ esāsı gibidür ki

Tablo 2.1. M rumuzlu nüsha, S rumuzlu nüsha ve İ2 rumuzlu nüsha arasındaki farklar (devamı)

29b-13 mübtedî içün ġāyet ile ʿasîre ve miḥen ü meşāḳı keşîre olmaġın işlemege nefsi muṭāvaʿat göstermeyüp **der ki sen buña ṭāḳat** gösteremezsin bir mertebe żaʿf-ı vücūd-ı ʿārıż olur ki edā-yı ferāʾiż ü vācib ve sünen-revābıta daḫı ḳudretüñ ḳalmayup nevāfil-i ṭāʿāt ile teḳarrüb-i ilel'llāhu teʿālā murād ider iken terk-i ferāʿiż ile müsteḥaḳ-ı ʿaẕāb-ı **rūz-ı ḥesāb** olursun diyü iġfāl ü iḍlāle saʿy ider. **Pes** bu taḳdîrde **nefsi** kesr içün teʿaddî idüp rūz-merre vaẓîfesinden noḳṣān āb u nān virmekle ẓulm u inṣāfdan ḫāric ve ṭāḳat u taḥammülünden ziyāde aʿmāl ile cebr idersin ta ki miḳdār-ı kifāyet taʿyîn eyledikçe nān ve bir dürlü idām-ı temkîne ṣabr u ḳanāʿat elki cānına minnet bilüp be-her yevm teklîf eyledigüñ	**35b-8** mübtedî içün ġāyet ile ʿasîre ve miḥen ü meşāḳı keşîre olmaġın işlemege nefsi muṭāvaʿat göstermeyüp **der ki sen buña ṭāḳat** gösteremezsin bir mertebe żaʿf-ı vücūd-ı ʿārıż olur ki edā-yı ferāʾiż ü vācib ve sünen-revābıta daḫı ḳudretüñ ḳalmayup nevāfil-i ṭāʿāt ile teḳarrüb-i ilel'llāhu teʿālā murād ider iken terk-i ferāʿiż ile müsteḥaḳ-ı ʿaẕāb-ı **rūz-ı cezā** vü ḥesāb olursun diyü iġfāl ü iḍlāle saʿy ider. **Pes** bu taḳdîrde nefsüñi kesr içün teʿaddî idüp rūz-merre vaẓîfesinden noḳṣān āb u nān virmekle ẓulm u inṣāfdan ḫāric ve ṭāḳat u taḥammülünden ziyāde aʿmāl ile cebr idersin ta ki miḳdār-ı kifāyet taʿyîn eyledikçe nān ve bir dürlü idām-ı temkîne ṣabr u ḳanāʿat belki cānına minnet bilüp be-her yevm teklîf eyledigüñ	**21b-25** mübtedî içün ġāyet ile **ʿusret meşāḳ ü** miḥeni **keşret üzere iltizāmına** nefsi muṭāvaʿat itmez ve ṣūret-i Ḥaḳḳ'dan görinüp sen bu rütbe-i mihnete ṭāḳat gösteremezsin bir mertebe żaʿf-ı vücūd-ı ʿārıż olur ki edāʾ-i ferāʾiż ü vācib ve sünen-revābıta daḫı ḳudretüñ ḳalmayup nevāfil-i ṭāʿāt ile teḳarrüb-i ilel'llāhu teʿālā murād ider iken terk-i ferāʿiż ile müsteḥaḳ-ı ʿaẕāb-ı cenāb-ı şedîdi'l-ʿiḳāb olursun ve bu iġfāl ü iḍlāle saʿy u **şitāb** eyler bu taḳdîrde nefsiñi teʿaddîye taṣaddî idüp rūz-merre vaẓîfesinden noḳṣān āb u nān virmekle taḥammülünden ziyādece **ṭāʿat-ı teklîf ü taḥammül ile cebr eylersin ta ki miḳdār-ı kifāyet taʿyîn eyledügüñ cebr ü idāme ḳanāʿat belki cānına minnet bilerek** be-her yevm teklîf eyledigüñ
30b-4 ḥadîṣ-i şerîfinüñ sırrı ẓuhūr-ı ẕevḳi ile **sana** ẓāhir olup ālām-ı mücāhedeyi **saña** unutdırup sülūka terġîb vü mā-sivā'llāhdan seni tenfîr eyler. Eger istedigüñ ile ʿamel idersen ve illā sāde ʿanā vü teʿabdan	**37b-9** ḥadîṣ-i şerîfinüñ sırrı ẓuhūr-ı ẕevḳi ile ẓāhir olup ālām-ı mücāhedeyi **saña** unutdırup sülūka terġîb vü mā-sivā'llāhdan seni tenfîr eyler. Eger istedigüñ ile ʿamel idersen ve illā sāde ʿanā vü teʿabdan	**23a-5** ḥadîṣ-i şerîfinüñ sırrı ẓuhūr-ı **vicdānî** ile ẓāhir olup ālām-ı mücāhedeyi unutdırup **seni** sülūka terġîb vü **mā**-sivādan **ḳalbüñi** tenfîr ider. **Eger mesmūʿñ olan kelām ile** ʿamel idersen ve illā ʿanā vü teʿabdan
34a-15 ḳalb içün bidāyet-i ḥāl-i süluḳunda mümkin degildür. **Birine teveccüh itdikde elbette āḫardan iʿrāż ider**. Zîrā ḳalb eger Ḥaḳḳ Teʿālā'dan	**40b-21** ḳalb içün bidāyet-i ḥāl-i süluḳunda mümkin degildür. **Birine teveccüh itdikde elbette āḫardan iʿrāż ider**. Zîrā ḳalb eger Ḥaḳḳ Teʿālā'dan	**25a-1** ḳalb içün bidāyet-i ḥāl-i süluḳunda mümkin degildür. Zîrā ḳalb eger Ḥaḳḳ Teʿālā'dan
33b-19 beşeriyyet olan ẕünūb u āṣāmdan eṣer ḳalmamaġa saʿy u ġayret ve aṣlā bir mekrūhdan müteʾeẕẕî vü maġmūm olmamaġa teşmîr-i sāḳ himmet idüp **muḫālefet-i şehevāt u leẕẕāt ile** ḳavî düşmenüñ olan nefsüñi ḳahr u tehdîd idüp şerr ü mekrinden emîn ü baʿîd ve saʿādet-i dāreyn ile saʿîd olursun.	**41b-8** beşeriyyet olan ẕünūb u āṣāmdan eṣer ḳalmamaġa saʿy u ġayret ve aṣlā bir mekrūhdan müteʾeẕẕî vü maġmūm olmamaġa teşmîr-i sāḳ himmet idüp **muḫālefet-i şehevāt u leẕẕāt ile** ḳavî düşmenüñ olan nefsüñi ḳahr u tehdîd idüp şerr ü mekrinden emîn ü baʿîd ve saʿādet-i dāreyn ile saʿîd olursun.	**25a-25** beşeriyyetden olan ẕünūb u āṣāmdan sende eṣer ḳalmamaġa saʿy u ġayret ve bir mekrūhdan **mekrūb** vü maġmūm olmamaġa teşmîr-i sāḳ himmet idüp ḳavî düşmenüñ olan nefsüñi muḫālefet ü ḳahr u tehdîd ile şerr ü mekrinden emîn ü baʿîd ve saʿādet-i dāreyn ile saʿîd olursun.

Tablo 2.1. M rumuzlu nüsha, S rumuzlu nüsha ve İ2 rumuzlu nüsha arasındaki farklar (devamı)

34a-7 iḫrāc itmekle heyecān-ı ġażaba ʿilāc eyle. Yaʿni ḫıṣṣet ü żaʿf u denāʾet-i nefsüñi bilüp bu denāʾet ile ġayr üzerine istiʿlā bir vechle sezā olmadığından mā-ʿadā ṣevāb-ı keẓm-i ġayẓı nefsüñe taʿlīm ve ʿiḳāb-ı ġażabı tefhīm idüp Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ senüñ üzerüñe ḳudreti senüñ ġayruñ üzerine olan ḳudretüñden ziyāde oldığını bilüp vaḫāmet-i ʿāḳıbet-i ġażab ile nefsüñi taḥẕīr eyle ki	**41b-21** iḫrāc itmekle heyecān-ı ġażaba ʿilāc eyle. Yaʿni ḫıṣṣet ü żaʿf u denāʾet-i nefsüñi bilüp bu denāʾet ile ġayr üzerine istiʿlā bir vechle sezā olmadığından mā-ʿadā ṣevāb-ı keẓm-i ġayẓı nefsüñe taʿlīm ve ʿiḳāb-ı ġażabı tefhīm idüp Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ senüñ üzerüñe ḳudreti senüñ ġayruñ üzerine olan ḳudretüñden ziyāde oldığını bilüp vaḫāmet-i ʿāḳıbet-i ġażab ile nefsüñi taḥẕīr eyle ki	**25b-5** iḫrāc ile heyecān-ı ġażaba ʿilāc eyle. Yaʿni ḫıṣṣet ü żaʿf u denāʾet-i nefsüñi **bilüp bu denāʾet ile ġayr üzerine iddiʿā-i tefevvuḳ u istiʿlā bir vechle revā olmadığından** mā-ʿadā **keẓm-i ġayẓa müterettib ü mevʿūd olan ṣevāb u cezāyı nefsüñe** taʿlīm üʿiḳāb-ı ġażabı tefhīm idüp **cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ** ḳudreti senüñ ġayruñ üzerine olan ḳudretüñden ziyāde olup vaḫāmet-i ʿāḳıbet-i ġażab ile nefsüñi **iḫāfe vü** taḥẕīr eyle ki
34b-10 derūnuñda olan emrāż-ı nefsāniyyeyi izāle vü iḫrāc **eyleyesin ve bu bābda** saña enfaʿ-i edviye nefsüñden kibr ü ʿucbı izāle vü ʿidāmdur. Zīrā bunlar ġażabuñ aṣlıdur ve şeyʾ-i aṣlından izāle itmek lāzımdur ki bir daḫı ʿavdet iḫtimāli olmaya **ve ḥālet-i ʿurūż-ı ġażabda ḳıyām veyā cülūs veyā iẓṭıcāʿ veyāḫud māʾ-i bārid ile tavżīʾ veyā iġtisāl veyāḫud baʿż-ı edʿiye-i meʾṯūre-i meẓkūreye iştigāl edviye-i illet-i ʿārıżaʾ-ı ġażabdur.** Aṣl-ı madde-i ġażab olan kibr ü ʿucbuñ ḳaṭʿu izālesine iʿtiyād-ı cūʿ ü seher ile olur.	**2b-9** derūnuñda olan emrāż-ı nefsāniyyeyi izāle vü iḫrāc **eyleyesin ve bu bābda** saña enfaʿ-i edviye nefsüñden kibr ü ʿucbı izāle vü ʿidāmdur. Zīrā bunlar ġażabuñ aṣlıdur ve şeyʾ-i aṣlından izāle itmek lāzımdur ki bir daḫı ʿavdet iḫtimāli olmaya **ve ḥālet-i ʿurūż-ı ġażabda ḳıyām veyā cülūs veyā iẓṭıcāʿ veyāḫud māʾ-i bārid ile tavżīʾ veyā iġtisāl veyāḫud baʿż-ı edʿiye-i meʾṯūre-i meẓkūreye iştigāl edviye-i illet-i ʿārıżaʾ-ı ġażabdur.** Aṣl-ı madde-i ġażab olan kibr ü ʿucbuñ **izāle** vü ḳaṭʿı iʿtiyād-ı cūʿ ü seher ile olur.	**26a-1** derūnuñda olan emrāż-ı nefsāniyyeyi izāle vü iḫrāc içün saña enfaʿ-i edviye vü **ʿilāc** nefsüñden kibr ü ʿucbı izāle vü ʿidāmdur. Zīrā bunlar ġażabuñ aṣlıdur ve şeyʾ-i aṣlından izāle itmek lāzımdur ki bir daḫı ʿavdet iḫtimāli olmaya ve aṣl-ı madde-i ḥadde-i ġażab olan kibr ü ʿucbuñ izāle vü ʿidāmı cūʿ ü seher-i iʿtiyād u iltizāmı ile olur.
40a-14 ve Nebiyy-i ekrem ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ḥażretlerinden vārid**e olan** edʿiye vü evrāde müdāvemet	**46b-20** ve Nebiyy-i ekrem ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ḥażretlerinden vārid, edʿiye vü evrāde müdāvemet	**28b-3** Nebiyy-i ekrem ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem ḥażretlerinden vāride **olan** edʿiye vü evrāde **ikṣār-ı ṣalāt u selām ve istiġfār u eẓkāra** müdāvemet
38b-4 Sāliküñ maḳṣūdı bāḳī ġayruñ maḥcūbı fānīdür. Peş bunlar żıdden olduḳlarıyiçün ictimāʿı mütecāviz-i ḥadd-i imkāndur.	**47a-10** Sāliküñ maḳṣūdı bāḳī ġayruñ maḥcūbı fānīdür. Peş bunlar żıdden olduḳlarıyiçün ictimāʿı mütecāviz-i ḥadd-i imkāndur.	**28b-12** Sāliküñ maḳṣūdı bāḳī ġayruñ **maṭlūbı fānīdür ki żıddınuñ ictimāʿı cāʾiz olmadığı müstaġnā-i ʿani'l-beyāndur.**
40b-4 Peş sālik muḫālifden muʿriż ü müctenib	**47a-11** Peş sālik **münkir ü** muḫālifden muʿriż ü müctenib	**28b-14** Peş sālik **münkir** ü muḫālifden muʿriż ü müctenib
39b-3 mecnūn-ı lā-yaʿḳıl gibidür heyhāt heyhāt **ve cemīʿ-i evāmir ü nevāhī-i şerʿiyye ṣalavāta ḳıyās olınur. El-ʿāḳilu yekfihu'l-işāre**	**49b-1** mecnūn-ı lā-yaʿḳıl gibidür heyhāt heyhāt **ve cemīʿ-i evāmir ü nevāhī-i şerʿiyye ṣalavāta ḳıyās olınur. El-ʿāḳilu yekfihu'l-işāre**	**30a-10** mecnūn-ı lā-yaʿḳıl gibidür heyhāt heyhāt.

Tablo 2.1. M rumuzlu nüsha, S rumuzlu nüsha ve İ2 rumuzlu nüsha arasındaki farklar (devamı)

41b-13 beyne'n-nās cünūn ile maʿhūd u **maḥbūbundan ġayrı** ḳalbünde bir nesne nā-mevcūd olan kimesne ʿāşıḳ-ı ṣādıḳdur.	**51a-4** beyne'n-nās cünūn ile maʿhūd u ḳalbinde maḥbūbundan ġayrı bir nesne nā-mevcūd olan kimesne ʿāşıḳ-ı ṣādıḳdur.	**31a-7** beyne'n-nās ḥüzn ile maʿhūd ve **maḥbūbundan ġayrı** ḳalbünde bir nesne nā-mevcūd olan kimesne ʿāşıḳ-ı ṣādıḳdur.
42a-6 Ve emr-i maḥbūba imtiṯāl ise ʿalāmet-i ṣıdḳ-ı muḥabbetdür	**51a-21** Ve emr-i maḥbūba imtiṯāl **ü inḳiyād u ṭāʿāt** ise ʿalāmet-i ṣıdḳ-ı muḥabbetdür	**31a-21** Ve emr-i maḥbūba imtiṯāl ʿalāmet-i ṣıdḳ-ı muḥabbetdür.
42a-12 Meṯelā levāzım-ı ṣavmaʿa vü ḫaneñi arḳaña **yüklenüp** veyāḫud ḫamīr ṭabaḳını **başuñ üzerine** alup **etmek** ṭabḫ itmek içün fıruna götüresin veyāḫud ʿayāl u cīrān u aḥbāb u iḫvānuña ṣu götüresün ve **efʿāl**-i meẕkūre eşḫāṣ iʿtibārıyla muḫtelife olur.	**51b-9** Meṯelā levāzım-ı ṣavmaʿa vü ḫaneñi arḳaña **yüklenüp** veyāḫud ḫamīr ṭabaḳını **başuñ üzerine** alup **etmek** ṭabḫ itmek içün fıruna götüresin veyāḫud ʿayāl u cīrān u aḥbāb u iḫvānuña ṣu götüresün ve **efʿāl**-i meẕkūre eşḫāṣ iʿtibārıyla muḫtelife olur.	**31a-26** Meṯelā levāzım-ı ṣavmaʿa vü ḫaneñi **kendü** arḳaña **alup** veyāḫud ḫamīr ṭabaḳını alup başuñ ṭabḫ itmek içün fıruna **kendüñ** götüresin veyāḫud ʿayāl u cīrān u aḥbāb u iḫvānuña **çeşmeden** ṣu götüresün ve **aʿmāl**-i meẕkūre eşḫāṣ iʿtibārıyla muḫtelife olur.
45b-17 ve baʿẕ-ı kāmil buyurmışdur ki nefsiñi ẓuhūr-ı kerāmāt u nāsuñ aña teveccüh ü iʿtikādlarına bāʿiṣ	**55b-8** ve baʿẕ-ı kāmil buyurmışdur ki nefsiñi ẓuhūr-ı kerāmāt **u ṣudūr-ı ḫavāriḳ ʿādāt-ı** nāsuñ aña teveccüh ü iʿtikādlarına bāʿiṣ	**33b-36** baʿẕ-ı kāmil buyurmışdur ki nefsüñi ẓuhūr-ı kerāmāt-ı nāsuñ aña teveccüh ü iʿtikādlarına bāʿiṣ
45b-19 Meṯelā nefsüñ evāʾil-i **ḥālinde** teveccüh nāsa meyl iderse	**55b-11** Meṯelā nefsüñ evāʾil-i ḫāletde nāsa teveccüh iderse	**33b-28** Meṯelā nefsüñ evāʾil-i aḥvālinde **nāsuñ ḥüsn-i ẓann u teveccühlerine meyl iderse**
50a-13 ẓuhūr-ı kerāmet ile aldanup ḳalan velīnüñ ḥāli ol ḥācınuñ miṯālidür ki **ṭavāf-ı beytullāh-ı muḥarrem ü ziyāret-i ḥarem-i muḥterem niyyetiyle** dār u diyārından çıkup	**59a-19** ẓuhūr-ı kerāmet ile aldanup ḳalan velīnüñ ḥāli ol ḥācınuñ miṯālidür ki **ṭavāf-ı beytullāh-ı muḥarrem ü ziyāret-i ḥarem-i muḥterem niyyetiyle** dār u diyārından çıkup	**36a-20** Ẓuhūr-ı kerāmāt ile aldanup ḳalan velīnüñ ḥāli ol ḥācınuñ miṯālidür ki dār-ı ziyāretinden çıkup
53a-15 ḳavl-i şerīfesiyle ol ḥayrete işāret olınmışdur.	**63b-19** ḳavl-i şerīfesiyle ol ḥayrete işāret olınmışdur.	**39a-4** ḳavl-i **şerīfesi** ol **taḥayyür**-i **münīfi ifāde ider.**
60b-14 ve hākeẕā **desāyis-i şeyṭān bī-ḥadd u pāyāndur. Eger ʿināyet-i Ḥaḳḳ u nuṣret-i Ḳādir**-i muṭlaḳ aṣḥāb-ı nüfūs-ı levvāmeyi vesāvis-i şeyṭāniyyeden	**72a-8** ve hākeẕā **desāyis-i şeyṭān bī-ḥadd u pāyāndur. Eger** ʿināyet-i Ḥaḳḳ u nuṣret-i Ḳādir-i muṭlaḳ **aṣḥāb-ı nüfūs-ı levvāmeyi** vesāvis-i şeyṭāniyyeden emīn	**44a-18** ve hākeẕā aṣḥāb-ı nüfūs-ı levvāmeye ʿināyet-i Ḥaḳḳ u nuṣret-i Ḳādir-i muṭlaḳ desāyis-i şeyṭāniyyeden emīn
75b-12 birāz zamān müştaġil ve ol ʿibādet ile ḥālet-i maḳbūle-i meẕkūre taḥṣīline mütevessil **Yaʿni bu nevʿ-i āḫar ʿibādet ile fütūrı zāʾil ve ḥużūr-ı meẕkūr ḥāṣıl olsun.**	**77b-8** birāz zamān müştaġil ve ol ʿibādet ile ḥālet-i maḳbūle-i meẕkūre taḥṣīline mütevessil **Yaʿni bu nevʿ-i āḫar ʿibādet ile fütūrı zāʾil ve ḥużūr-ı meẕkūr ḥāṣıl olsun.**	**47a-24** birāz zamān müştaġil ve ol ʿibādet ile ḥālet-i maḳbūle-i maʾhudda ḥuṣūline mütevessil olsun.

S rumuzlu, M rumuzlu ve İ2 rumuzlu nüshalar eş zamanlı olarak okunmuş ve aralarındaki farklar tablolaştırılmıştır. S ve M nüshaları arasında tabloda görüleceği üzere önemli farklılıklar yoktur. Kelimelerin eş anlamlısının tercih edilmesi, cümlelerde farklı bağlaç ve fiilimsilerin kullanılması, cümleyi oluşturan ögelerin cümle sentaksı içinde yerlerinin değişmesi ve anlatım bozukluğunun giderilmesi için nesne ve öznenin kullanılması gibi farklar tespit edilmiştir. İ2 rumuzlu nüsha ile S ve M rumuzlu nüshalarının arasında ise kelime ve cümle boyutunda farklar mevcuttur. En belirgin fark; M ve S rumuzlu nüshalarda, cümleler peş peşe "ve" bağlacı ile bağlanmışken İ2 rumuzlu nüshada cümlelerin yüklemden sonra bitirilmiş olmasıdır.

> ...menʿ ile ʿālem-i ḳudsa mā'il olur. Muḳteżayāt u leẕẕāt-ı nefsini (Abdurrahîm Rahmî, No.NEKTY01254: 24b / 1).
> …menʿ itmekle ʿālem-i ḳudsa mā'il olur ve muḳteżayāt u leẕẕāt-ı nefsini (Abdurrahîm Rahmî, No. 8552: 40a / 5).
> …bir şey'e iltifāt u ḫavf itmez. Cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ irādet ü ḳudreti (Abdurrahîm Rahmî, No.NEKTY01254: 26 / 24).
> …bir şey'den ḫavf itmez ve Cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ irādet ü ḳudreti(Abdurrahîm Rahmî, No. 8552: 43b / 1).
> …ʿādāt olmayan maẓhar-ı ḫavāriḳ-i ʿādāt-ı sādāt olmaz. Sāliḳ-i ṣādıḳ ʿādāta tārik olduḳda (Abdurrahîm Rahmî, No.NEKTY01254: 24b / 7).
> …ʿādāt olmayan maẓhar-ı ḫavāriḳ-i ʿādāt-ı sādāt olmaz ve sāliḳ-i ṣādıḳ ʿādāta muḫālif olduḳda (Abdurrahîm Rahmî, No. 8552: 40a / 13).

S rumuzlu nüshada mütercim tarafından yapılan tashihlerin İ2 rumuzlu nüshada metnin içinde yer alması, nüshada sahh kaydının bulunmaması ve Abdurrahîm Rahmî tarafından yazılan en geç tarihli mütercim nüshasından istinsah edilmiş olması sebebiyle metin neşri için İ2 rumuzlu nüsha seçilmiştir.

2.5. İmlâ Hususiyetleri

Refîk-i *Tarîk*'in imlâ hususiyetleri açısından incelendiği bu bölümde, kapsamlı bir dil incelemesinden ziyade eserde dikkat çeken imlâ hususiyetleri üzerinde durulmuştur. İmlâ hususiyetleri açısından incelenen nüsha, *Refîk-i Tarîk*'in ulaşılan nüshaları arasında mütercimin yazdığı en geç tarihli nüsha olması hasebiyle M nüshasıdır.

2.5.1. İç Seste Hemze Yerine Y harfinin Kullanılması

Kaynak dile göre iç sesinde hemze bulunması gereken bazı kelimelerin metin içindeki yazımında hemze yerine *y* sesinin kullanıldığı görülmektedir. İç seste hemze yerine *y* harfi kullanılan kelimeler, çeviri yazılı metinde orijinal imlâsına sadık kalınarak yazılmıştır.

Tablo 2.2. İç seste hemze yerine y harfinin kullanılmasına dair örnekler

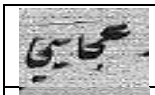	ʿacāyibi	[5b] (2)
	murāyi	[22a] (9)
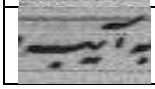	āyib	[48a] (6)

2.5.2. Birleşik Yazım Örnekleri

Metinde geçen bazı kelimelerin birleşik yazıldığı görülmektedir. Metin boyunca genellikle "*daḫı*" ve "*soñra*" kelimeleri kendinden önceki kelimelerle bitişik yazılmıştır. Aşağıdaki tabloda yer alan birleşik yazım örnekleri çeviri yazılı metinde "_" işareti ile gösterilmiştir.

Tablo 2.3. Birleşik yazım örnekleri

	olduḳdan_ṣoñra	[8b]-(2)
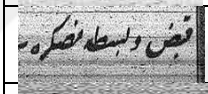	ḳabż u basṭdan_ṣoñra	[8b]-(11)
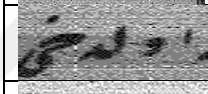	ol_daḫı	[9a]-(6)
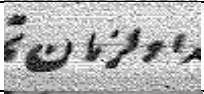	ol_zamān	[35b]-(6)
	iṭāʿat_muʿṭād	[49a]-(2)

2.5.3. Metinde Kelimelerin Müennes Şeklinin Kullanılması

Arapça kelimeler müennes (dişil) ve müzekker (eril) olmak üzere ikiye ayrılır. Eserin mütercimi Abdurrahîm Rahmî, metnin büyük çoğunluğunda kelimelerin müennes şeklini tercih etmiştir.

Tablo 2.4. Metinde kelimelerin müennes şeklinin kullanılmasına dair örnekler

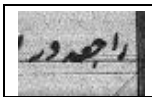	rāciʿadur	[4a] (10)
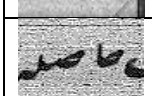	ḥāṣıla	[6b] (21)
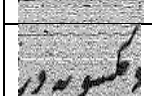	meksūbedur	[6b] (21)
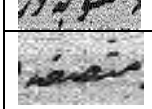	muttaṣife	[7b] (17)

2.6. Refîk-i Tarîk'in Muhtevâ Bakımından İncelenmesi

Tercüme bir eser olan *Refîk-i Tarîk*, Abdurrahîm Rahmî tarafından yazılmıştır. Eser, *salvele* ve *hamdele* ile başlamıştır. Daha sonra Şeyh Kâsım Hânî'nin hayatı kronolojik olarak anlatılmış ve ardından eserin giriş kısmında, Rahmî'nin hayat yolculuğu hakkında bilgi verilmiştir. Rahmî, bir gün Şeyh Kâsım Hânî'nin eserini okuma fırsatı bulmuş ve bu eseri okuduktan sonra tasavvufî yolculuğunu bu kadar "sehl, sevab ve muhtasardan" tamamlayan birinin olmadığını ifade ederek *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adlı risâleyi, okumak için yeterli Arapça bilgisi olmayan dostları için tercüme ettiğini ifade etmiştir (Alıcı, 2020a: 265).

> …lākin ʿarūs-ı zībā-yı maʿnāsı verā-yı ḥicāb-ı luġat-ı ʿArabiyyede der-niḳāb olup żabṭ u rabṭ u iʿrābına çendān biḍāʿa-ı istiṭāʿası olmayan iḫvān-ı zamān içün meżāmin-i ḥikmet-meşāḥin ü mefāhīm-i ʿibret-merāsimine ıṭṭılāʿ-ı āsān olup bu faḳīr-i müstemendi, ḥişşemend-i naḳdīne-i ḫazine-i ḫayr duʿā buyurmaları ricāsıyla lisān-ı Türkīye tercüme olınup Refîk-i Ṭarīḳ ismiyle tesmiye olınmışdur (Abdurrahîm Rahmî, No. 8552: 2b / 2-8).

2b sayfasından itibaren *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk*'ün tercümesi başlamıştır. 4b sayfasında Şeyh Kâsım Hânî'nin sebeb-i telîf bölümü okuyucuya aktarılmış ve mukaddime kısmına geçilmiştir.

> …derecāt-ı ʿalāya mūṣil olan ṭarīḳ-i Ḫaḳḳ'a sülūkdan ʿāciz ü mühmil baʿż-ı ehl-i kesel ü tenbeller beyninde ṭarīḳ-i muḥaḳḳiḳīn-i sādāt-ı sūfiyye mesdūd-ı münhedimeti'l-erkān u münderisetu'l-āṯār ve ehli fevt olmaġla münʿadimetu'l-bünyān olup el-ān mānend-i ʿanḳā' ism-i bī-müsemmā ḳalmışdur diyü şüyūʿ ü iştihār ve ḳuṣūr-ı himem āṣikār olmaġın bu risāleyi ketb ü taḥrīr ve keyfiyyet-i sülūk ü levāzım-ı sālik ü merāsim-i müsellik ü ḳaṭʿ-ı ṭarīḳ ü vuṣūl-i taḥḳīḳde sāliküñ her muḥtāc oldığı umūrı taḳrīr eyledüm. Ta ki iʿẕār-ı bī-hūde-i ḳāṣırīn mündefiʿa olup ḳuvvet-i himmet ü ḫulūṣ-i niyyet ile sālik ü rāġib ü māʾil olalar ve bu risāleyi *Seyr u Sulūk ilā-Meliki'l-Mulūk* ismiyle tesmiye ve bir muḳaddime vü ebvāb-ı ʿaşere vü bir ḫātime üzere tertīb eyledüm (Abdurrahîm Rahmî, No.NEKTY01254: 4b / 9-18).

4b ve 5a sayfalarında eserdeki bölüm başlıkları ve bölüm içerikleri hakkında bilgi verilmiş, ardından 5a sayfasında mukaddime başlığı yazılmıştır. Mukaddime bölümünde, eseri okuyanların, bu kitabı hakkıyla anlayabilmesi için eserde geçen ve okurun anlamakta zorlanacağı tasavvufî terimlerin anlamlarının açıklandığı bir sözlük oluşturulmuştur. Bu terimler; tasavvuf, şerîat, tarîkat, tıbb-ı rûhânî, mürşid-i müsellik, müşâhede, tecellî, tecellî-i efâl, tecellî-i esmâ, tecellî-i sıfât, şevk, muhabbet, hâl, ilme'l-yakîn, hakka'l-yakîn, şath, sır, melekût, mertebe-i ahadiyyet, amâ, tabîat, ubûdiyyet, tams, fenâ, bekâ, hüviyyet, fehvâniyyet, kabz u bast, heybet ü üns, gazab, hıkd, hased, kibir, ucub, gurur, riyâ, ihlâs, câh, humûl, kimyâ-yı saâdet,

kimyâ-yı avâm, kimyâ-yı havâs, hicâb, cem, cemu'l-cem, el-farku'l-evvel, el-farku's-sânî, tecrîd, kevn, ceres, tavâli, tahâret, tâhiru'z-zâhir, tâhiru'l-bâtın, tâhiru's-sır, tâhiru's-sır ve'l-alâniyye, himmet, takvâ, zıll, nefs-i şehvâniyye, nefs-i nâtıkadır.

Nesir türünde eser veren müelliflerin önemli bir kısmı da, "beyt", "şi'r", "nazm", "mesnevî", "kıt'a" vb. başlıklarla mensur anlatıma ara vererek eserlerini konuya uygun düşen manzum parçalarla süslemişlerdir (Köksal, 2017: 155). *Refîk-i Tarîk*'te de birinci bölüm başlığından itibaren manzum parçalar nakledilmiştir.

8b sayfasında birinci bölüm başlığının altında dünyanın kötülüğü, lezzetleri ve hakikatleri açıklanmıştır. Bu bölümde açıklanan bilgileri destekler nitelikte konu bütünlüğü içerisinde aşağıdaki beyit nakledilmiştir:

> Cān virdi şevherī geçinen yüz görümcelik
> Ḥālā ʿarūs-ı çarḫ-ı kühen al ṭuvaḳlıdur [10a/14] (Mehmet Hâzik, 1318: 39)

10b sayfasından itibaren ikinci bölüm başlığının altında, Halvetiyye tarikatının "seyr u sulûk" usulleri hakkında bilgi verilmiş ve bazı terimlerin anlamları okura açıklanmıştır. Bu terimler; hilm, hased, gıbta, hıkd, buhl, sehâ, îsâr, kibr, ucub, gurur, hubb-ı câh u riyâset, kesret-i kelâm, gıybet, tezeyyün, tefâhur, dıhk, emel ü hırsdır. Bu bölümde aşağıdaki iki beyit nakledilmiştir:

> Kibriyā vü ʿaẓamet Ḥaḳḳ'a yarar
> Ḳul olanda bu ṣıfātlar ne arar [11b/ 8] (Kaplan, 2019: 93)

> Bir iki ḥarf-i taṣavvuf ḳapmış
> Kendüyi pīr-i ṭarīḳat yapmış [12a/ 3] (Kaplan, 2019: 124)

14a sayfasında üçüncü bölüm başlığı altında Allâh ile kulları arasında olan perdeler ve bu perdelerin kaldırılması için gerekli olan meziyetler anlatılmıştır. Bu bölümde aşağıdaki beyit nakledilmiştir:

> Ola bir yerde ki ḥākim maḥkūm
> Oranuñ ḥāl u me'āli maʿlūm [14b/ 23-24] (Kaplan, 2019: 115)

17a sayfasında dördüncü bölüm başlığı altında "nefs-i emmâre" makamı hakkında bilgi verilip ikinci mertebe olan "nefs-i levvâme"ye geçişin yolları açıklanmıştır. Dördüncü bölümde aşağıdaki beyit nakledilmiştir:

> Cihān bāġında iy ʿāḳil budur maḳbūl-i ins ü cin
> Ne kimse senden incinsün ne sen bir kimseden incin [18a/ 10-11]

19b sayfasında beşinci bölüm başlığı atılarak "nefs-i levvâme" makamı ile bu makamın güzel ve çirkin sıfatları açıklanmıştır. Bu bölümde aşağıdaki dört beyit nakledilmiştir:

Derūna āşinā ol ṭaşradan bīgāne ṣansunlar
ʿAceb zībā revişdür ʿāḳil ol divāne ṣansunlar [22b/ 13-14]

Sizden kim ırag̱ oldu ise Ḥaḳḳ'a yaḳīndur
Zīrā ki ḍalālet yolıdur gitdigiñüz rāh [24b/ 4-5] (Güler, 2008: 34)

ʿĀḳil añа dirler ki ola ʿaşḳ añа gümrāh
Dīvāne odur kim yüriye ʿaḳl ile her gāh [24b/ 10-11]

İntiḳāma çalışur ḳādir ise
İnkisārı yetişür ḳāṣır ise [25b/ 13-14]

27a sayfasında altıncı bölüm başlığı altında, "nefs-i mülhime" makamı ve bu makamın tehlikeli bir makam olduğu açıklanmıştır. Bu bölümde aşağıdaki beş beyit, bir dörtlük ve mesneviden iktibas edilen üç beyit örneği nakledilmiştir:

İy bañа senüñ me̱zelletinden ider ʿār-ı deyn
Benüm ol başımı meydāna ḳoyup yardın [31b/ 7-8]

Cemʿ olınmaz göñülde ʿaşḳ ile ʿār
Nitekim bir çubuḳda āb ile nār [31a/ 1-2]

Cihānda ṣadr-ı ṣafā lā-ubāliler yeridir
Ne iʿtibār añа kim ḳadr u iʿtibār ister [31a/ 9]

Taʿṣi'l-ilāhe ve ente-tuẓhiru ḥubbehu
Haẕā li-ʿumrin fi'l-fiʿāl bedīʿu

Lev kāne ḥubbuke ṣādiḳan le-eṭaʿtehu
İnne'l-muḥibbe ile'l-ḥabīb muṭīʿ [31a/ 21-23]

Merde ḥayvān derisidür semmūr
ʿUḳalā olmaz anuñla mag̱rūr

Olsa semmūr bile maḳdūruñ
Yerini nāḳe tutar semmūruñ

Ṭayyibden her ne niʿam girse ele
Añı şükr eyleyerek ekl eyle [32b/ 20-23]

Bi'l-fenā baʿde'l-fenā baʿde'l fenā
Oldurur cānā hemān ʿaynu'l-beḳā [32a/ 29]

Na felek rāst müyesser na melik rā hāṣıl
Anki der-ser sūyed ey benī ādem hast [34a-34b/ 29-1]

35a sayfasında yedinci bölüm başlığı altında, "nefs-i mutmainne" makamı ve bu makamda oluşan kemal anlatılmıştır.

37b sayfasında sekizinci bölüm başlığı altında, "nefs-i râziyye" makamı ve bu makamın manevî güzellikleri anlatılmıştır. Bu bölümde aşağıdaki beyit nakledilmiştir:

Ol ki maḳsūmuñ ola gitmez ile
Şol ki maḳsūm degil girmez ele [38a/ 26] (Kaplan, 2019: 84)

38b sayfasında dokuzuncu bölüm başlığı altında, "nefs-i marziyye" makamı ve yedinci makama yükselmenin nitelikleri anlatılmıştır.

40a sayfasında onuncu bölüm başlığı altında, "nefs-i kâmile" makamı anlatılmıştır.

41a sayfasında hatime başlığı altında; mürşid, mürşidin halleri ve sıfatları, insanlara doğru yolu göstermeye elverişli olan ve olmayan, süluk eylemeye kabiliyetli olan ve olmayan kimselerin özellikleri, mürid ve sâliğe karşı şeytanın çeşitli hileleri anlatılmıştır. Bu bölümde aşağıdaki beyit nakledilmiştir:

Kimse mevḳūf degil erzāḳum
Beni ḥīç aç mı ḳor Rezzāḳ'um [43b/ 14]

45a sayfasında, Ebû Sa'îd Muhammed el-Hâdimî'nin Nakşibendiyye tarikatının esaslarını anlatan *er-Risâletu'n-Nakşibendiyye* adlı eserinin Nakşibendiyye tarikatının mahiyetinin anlatıldığı kısmı Türkçeye tercüme edilmiştir. Bu bölümde aşağıdaki beyit nakledilmiştir:

Ḥüsn-i ẓann eylemez ǐcāb-ı keder
Sū'-i ẓandan olur olursa żarar [45a/ 2-3] (Karabey, 1196: 57)

49a sayfasında, aşağıdaki iki beyit ve bir mısra nakledilmiştir:

Demǐ ḥāżır şoden bā-ḥaḳ be-ez-mülk-i Süleymān [49a/ 8-9]

Senüñ maḥzūnuñ olmaḳ bańa şādān olmadan yegdür
Ġamuñla aġlamaḳ güllerle ḫandān olmadan yegdür

Ciḥānın 'izz ü cāhın şöyle 'iẕ'ān eyledüm ben kim
Eşigüñde ḳul olmaḳ dehre sulṭan olmadan yegdür [49a/ 12-14]

Eserin tamamında toplam yirmi beş beyit, bir kıta ve bir mısra örneği yer almaktadır. Bu şiirlerin kime ait olduğu hakkında eserde bir bilgi mevcut değildir.

Eserin her bölümü bir önceki bölümün ön koşuludur. Eserde anlatılan birçok konu için âyet ve hadîslerden iktibas yapılmıştır. Farklı tasavvufî kaynaklarda da örnekleri bulunan birçok fıkhî ve şer'î meseleye bu eserde de değinilmiştir.

Abdurrahîm Rahmî-i Erzurîmî'ye ait olan *Refîk-i Tarîk* ile İbrâhim Hakkı-i Erzurûmî'ye ait olan *Mârifet-nâme* adlı eserde seyr u sulûk merhalelerinin anlatıldığı kısımların sıralanışı, iktibas edilen hadîslerin ve örnek verilen şer'î ve fıkhî meselelerin birçoğunun aynı olduğu tespit edilmiştir. Her iki eserde Muhyiddin İbnü'l-Arabî hakkında yapılan yorumlar dahi benzerdir.

> Ḥuṣūṣā Muḥyi'd-dīn ʿArabī *raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh* uṣūl ve fürūʿa muṭābıḳdur. Lākin ḳārīnüñ sūʾ-i fehminden ʿavām-ı nāsa şüphe lāḥikdür (İbrahim Hakkı, 1717: 495).
>
> Muḥyi'd-dīn ʿArābī *ḳuddise sırruhu* Ḥażretleri cādde-i müstaḳīme-i şerīʿat-ı ḳavīmden ser-i mū inḥirāf itmemiş iken sūʾ-ı ifhām, teşvīş-i efkār-ı enāma bāʿiṣ olmışdur (Abdurrahîm Rahmî, No. 8552: 64a / 17-20).

Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlı olan *Refîk-i Tarîk* nüshasında; Abdurrahîm Rahmî'nin, Erzurumlu İbrâhim Hakkı hazretlerine ait *Mârifet-nâme* adlı eserin tahriri ve temyizi esnasında, Erzurumlu İbrâhim Hakkı hazretlerinin yanında bulunduğu bilgisi yer almaktadır.

> …ve mevlānā-yı müşārün-ileyh *efāżaʾllāhu teʿālā sicāle rıḍvānihi ʿaleyh* hazretleri kitāb-ı müsteṭāb-ı meẕkūrı tebyīż ü taḥrīr eṣnāsında lisān-ı hikmet beyanlarıyla taḳrīr-i dil-peẕīrleri şeref-baḫşā-yı semʿ-i ʿabd-i ḥaḳīr Yaʿni mütercim-i çāker-i faḳīr olmışdur (Abdurrahîm Rahmî, No. 2727, 50a / minhîyât).

Bu bilgiden hareketle, bu iki eser arasındaki benzerliğin sebebi Abdurrahîm Rahmî'nin, İbrâhim Hakkı'nın H. 1170/ M. 1757'de tamamladığı *Mârifet-nâme* adlı eserinden esinlenmesi olabilir.

Ancak Rahmî tarafından Arapça istinsah edilen, Şeyh Kâsım Hânî'nin *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* adlı eserinin, Kayseri Kütüphanesi'nde 1086/1 yer numarasıyla kayıtlı olan nüshasında da Muhyiddin İbnü'l-Arabî hakkında benzer bir yorum yer almaktadır.

> Ḥuṣūsen ketebe Şeyḫ Muḥyi'd-dīn *raḍiya'llāhu teʿālā ʿanhu* fe-innehu lem yufārıḳu'ş-şerīʿatu aṣlen velākin sūʾun fe-humu'l-ḳārī şevveşe ʿale'n-nās…[4] (Abdurrahîm Rahmî, No. 1086/1, 46a / 12)

Bu iki eserin muhteva bakımından karşılaştırılması ve eserler arasındaki ilişkinin incelemesi Alıcı'nın (2020a: 302-327; 379-380) çalışmasında mevcuttur. İbrâhim Hakkı'nın eserinde "seyr u sulûk" merhalelerini anlattığı beşinci bölümün

[4] Özellikle Şeyh Muhyiddin –Allâh ondan razı olsun- yazdıklarıyla o hiçbir zaman şerîatten ayrılmadı ancak kötü okuyucu olan insanları bu konuda şaşırttı.

(bāb-ı ẖāmis), Şeyh Kâsım Hânî'nin risâlesinden alıntı olduğunu Alıcı tespit ederek çalışmasında belirtmiştir (Alıcı, 2020a: 302-327).

2.7. Refîk-i Tarîk'te Seci

Seci terim olarak "daha çok nesir hâlindeki metinlerde ifade bölüklerinin (fıkra) sonlarının aynı kafiye veya aynı vezinde ya da her ikisinde aynı olması" diye tanımlanır. Nesirde seci şiirdeki kafiyeye tekabül eder (Durmuş, 2009: 275). Secinin tanımında, eski belagat kitaplarında "*evâhir-i fikarâtın hurûf, harekât ve sekenâtça müttehid olması*" (söz öbeklerinin sonlarının harf ve hareke bakımından bir olması) şartı getirilir. Secinin var olabilmesi için fasılalarda harf birliğinin (revi harfi) olması temel esastır (Köksal, 2017: 163).

Mehmet Fatih Köksal çalışmasında seci türlerini üç ana başlık altında sekiz tür olarak sınıflandırmıştır (Köksal, 2017: 170). Aşağıdaki tabloda, *Refîk-i Tarîk*'te bulunan -mukaddime, on bölüm, hatime ve hatimenin hatimesi- on üç başlığın içeriklerinden alınan seci örnekleri, Mehmet Fatih Köksal'ın çalışmasında (2017), üç ana başlık hâlinde yedi sınıf olarak tasnif ettiği seci türlerine göre sınıflandırılmıştır.

Tablo 2.5. Refîk-i Tarîk'ten seci örnekleri

Secili Kelimeler	Secinin Türleri		
	Yapısına Göre	Yer ve İşlevine Göre	Redif alışına göre
Giriş			
eymen-i **evḳāt** / esʿad-ı **sāʿāt**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
aṣlına **vākıf** / künhüne **ʿārif**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
leẕẕāt-ı dünyāya **muḥabbet** / Naʿîm-i ʿuḳbāya **raġbet**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
ẕikriyle sākine / **fikriyle** muṭmaʾinne	mütevâzî	mukayyed	mefruk
Siccîn-i ṭabîʿata **sāḳıṭ** ve esfelu's-sāfilîn-i beşeriyyete **hābıṭ** ve silk-i ḥayvānāta münḫariṭ	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
Mukaddime			
ıṭlāḳ u taḳyîdden **müberrā** ve ḳurb u buʿddan **muʿarrā**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
nāḳışu'l-**muʿarrifedür** / ḥayret-i **makbūledür**	mutarraf	mukayyed	mefruk
dünyāda **tecelliyāt** / ʿUḳbā'da aʿlā-yı **maḳāmāt**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
mümkināta ve aḥkāmına / **maʿdūmātdur**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
teklîfi taḥḳîḳinde **sākine** vü ittibāʿ-i Ḥaḳḳ'a **muẕiʿne**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
Birinci Bölüm			
umūr-ı **ḫayriyye** dünyāda **mevcūde** / taḥtında **daḫiledür**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
ʿālemde **mevcūde** / vü **müşāhededür**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
oldığını **mü'ekked** / oldığını **mü'eyyed**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk

Tablo 2.5. Refîk-i Tarîk'ten seci örnekleri (devamı)

zindān-ı **belāyā** vü muḥabbeti reʾs-i mecmūʿ-ı **ḫaṭāyā**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
nezd-i **meʾmūnlarında** ḥāżır ve emr-i **hümāyunlarına**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
İkinci Bölüm			
evṣāf-ı ẕemīmeden **teḫallī** ve aḫlāḳ-ı kerīme ile **tecellī**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
riyādan **maṣūne** / ḫayr-ı ḳabūle **maḳrūne**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
ḳadr u **ḳıymet**/ şeref ü **menzilet**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
ḥubb-ı **meẕmūmdur** / emr-i **maʿlūmdur**.	mütevâzî	mukayyed	mefruk
sükūta **terġīb** / anuñla **teʾdīb**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
Üçüncü Bölüm			
Zīrā **irşād** / ile **cihād**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
emīr ü **ḥākim** / muṭīʿ ü **ḫādim**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
şehevāta tābiʿ ve **muḫālifāta**	mutarraf	mukayyed	mefruk
akṣāsına vāṣıl / **aʿlāsına nāʾil**	Murassa	mukayyed	mefruk
ẕünūbdan **tāʾib** / seyyiʾātdan **müctenib**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
Dördüncü Bölüm			
evṣāf-ı **ḥamīdesi** / evṣāf-ı **ẕemīme**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
aña **muṭāvaʿat** / ārzūsunda **mütābaʿat**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
şühūd-ı şems-i **ʿayān** / ẓuhūr-ı ḥaḳīḳat-ı **īmān**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
maḳāmdan **müteḥavvil** / basṭa **mütebeddil**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
ihlāk u **tedmīr** / inzāl ü **taḥḳīr**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
Beşinci Bölüm			
ile **meʾmūr** / beżl-i **maḳdūr**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
ḫaṭar-ı **ʿaẓīm** ü teʿab-ı **muḳīm**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
semm-i **ḳātil** / zehr-i **helāhilden**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
maḥv u **ifnā** / ẕikru'llāh ile **iḥyā**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
ḳıllet-i **ṭaʿām** / ḳıllet-i **menāmı**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
Altıncı Bölüm			
nefsinden **ġāfil** ve kendüden **ẕāhil**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
müşrikīn zümresine **iltiḥāḳ** / īmānı **iḫrāḳ**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
erkāna **mülāzemet** ve ḳırāʾat-ı evrāda **müdāvemet**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
ḥüsn ü **ḳabīḥ** ve fāsid ü **ṣaḥīḥ**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
zīrā sāliküñ maṭlūbı **ʿulvī** ġayruñ maṭlūbı **süflīdür**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
Yedinci Bölüm			
söylerse Ḳurʾān-ı Kerīm'e **muvāfıḳ** u ḥādīṯ-i şerīfe **muṭābıḳdur**.	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
ḫażretleri aña **inʿām** ve ḳalbine ilḳā vü **ilhām**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
ẓuhūr iden **kerāmāt** u ḫavāriḳ-i ʿādāta **iltifāt**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
ḫāyātında **beliyāt** / müctenib-i **ʿāhāt**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
nāsı başından **tefrīḳ** / ḳalan ḫucubı **temzīḳ** ile	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
Sekizinci Bölüm			
nāsda olan **ḫuṭāmdan** ve māl-ı ḥelāl u **ḫarāmdan**	mutarraf	mukayyed	mefruk
fenā **zāʾil** ve beḳā-bi'l-Ḥayy **ḫāṣıl** ve maḳām-ı sādise **dāḫil**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
iḫtiyāc ile **muḫtācdur**.	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk

Tablo 2.5. Refîk-i Tarîk'ten seci örnekleri (devamı)

tekrārına **müştaġil** / maḳām-ı sādise **müntaḳil**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
eşrāf üzere / ḥadd-i **inṣāfdur**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
Dokuzuncu Bölüm			
muḳīm ü **müstaḳīm** olurlar	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
asāndur ammā imtiḥānen cibālden **girāndur**	mutarraf	mukayyed	mefruk
türrehāt ile ifsād-ı iʿtiḳād-ı **maḫlūḳāta**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
sūʾ-ı **ifhām**, teşvīş-i efkār-ı **enāma** bāʿiṣ	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
istiḳāmet ile teşebbüṣ ve tilāvet-i ism-i sādise **müdāvemet**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
Onuncu Bölüm			
mübārekesi ḳudret ve kelimāt-ı leyyine-i **müteberrekesi**	mutarraf	mukayyed	mefruk
ẕikr ü **fikru'llāhdur** zīrā ol ʿazīz āgāh ü **veliyyu'llāhdur**	mutarraf	mukayyed	mefruk
bir laḥẓa **dūr** ve ṭāʿatdan aṣlā **mehcūr** olmaz ʿibādetden bir laḥẓa **fütūr** üzere	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
ikrām u **iḥtirām** ve lāyıḳ-ı kerāhet olan **liʾāma** buġż u **irġām**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
mülāzım ve her umūrunda Ḥaḳḳ celle ve ʿalā ḥaẓretlerinüñ rıżā vü suḥṭını aramaḳ **lāzım**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
Hatime			
raʾūf u **raḥīm** ḫuṣūṣan mürīdine **ḥalīm**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
teʿdīb ve terk-i esbāb itmesine māl ile yāḫud yed ü lisān ü cenān ile iʿāne ve ḳalbini **taṭyīb**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
tefhīm ve Ḥaḳḳ Teʿālā ʿabd-i baṭṭālı sevmedigini **taʿlīm**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
ḫarāb olur. Bu kelāmdan lāzım gelmez ki mürīd ḳabāyiḥden aṣla bir nesne **irtikāb**	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk
aʿẓam-ı cümle-i **meşāʾibdür**. Nitekim maṭlabı, efḍal-i mecmūʿ-ı [17] **meṭālibdür**	mütevâzî	mukayyed	mefruk
Hatimenin Hatimesi			
iʿtiḳād u **iḳtidāya** sezā ve iḳtidā ile **ihtidāya**	mütevâzî	mukayyed	mefruk
ʿamel-i **ḳabīḥ** u fiʿl-i **faẓīḥ**	mütevâzî	mukayyed	gayr-ı mefruk
terġīb ü **taḥsīnüñ** ile muḥabbet itmemişdür ki tenfīr ü **tehvīnüñ** ile ʿadāvet ü taḥḳīr	mütevâzî	mukayyed	mefruk
ġıybetde raḫş-ı hiciv ü **meẕemmetlerine** hem-ʿinān	mutarraf	mukayyed	gayr-ı mefruk

Süslü nesir, sanat yapma kaygısının önde olduğu, Arapça-Farsça kelime ve tamlamalara çokça rastlanan, hemen her cümlesinde seci bulunan sanatlı nesirdir. Bazı tezkireler, tarihler, tasavvufi eserler, münşeat mecmuaları süslü nesirle yazılmıştır (Köksal, 2017: 159). *Refîk-i Tarîk* de bu eserlerden biridir. Tabloda gösterilen seci örneklerinin metnin geneline yayılmış olması ve metinde kullanılan kelimelerin çoğunluğunun köken bakımından Arapça ve Farsça olması, *Refîk-i Tarîk*'in nesir üslûbu bakımından üslûb-ı müzeyyen yani süslü nesir olduğunu ortaya koymaktadır.

3. REFÎK-İ TARÎK'İN ÇEVİRİ YAZILI METNİ

3.1. Metin Kurulurken Dikkat Edilen Hususlar

1. Metin Adobe Garamond Pro yazı tipinde yazılmıştır. Aparatta yer alan Arap harfli gösterimlerde Traditional Naskh yazı tipi kullanılmıştır.
2. Varak numaraları köşeli parantez içerisinde kalın punto ile **[1a]**, satır numaraları ise parantez içerisinde ve üst simge şeklinde (1) yazılmıştır.
3. Metinde geçen Arapça ibâreler çeviri yazılı metinde italik yazılmıştır.
4. İç ve son sesinde uzun ünlü bulunduran Arapça veya Farsça kökenli kelimelerde uzun ünlünün yazılmadığı durumlarda metne bağlı kalınarak metinde kısa yazım tercih edilmiştir.
5. İç ve son seste hemze bulunan Arapça kökenli kelimelerin, metindeki hemzesiz yazımında metne bağlı kalınarak metinde de hemzesiz yazım tercih edilmiştir.
6. Arapça âyet, hadîs, duâ ve özdeyiş gibi ifadelerin aktarımında Süleyman Çaldak'ın (2017) ilgili yazısı esas alınmıştır. İktibas yapılan âyetin Arap harfleriyle yazımı aparatta bir satıra sığmayacak şekilde olduğunda âyetin tamamı değil metin içinde iktibas yapılan kısım dâhil olmak üzere ilk secâvend işaretine kadar olan kısım alınmıştır. Metinde birlik oluşturmak adına dualarda da çeviri yazılı hâli tercih edilmiştir.
7. İktibas yapılan âyetin veya hadîsin metin içinde sadece bir kısmının verildiği durumlarda aparatta âyet ve hadîsin tamamı alınmış, metin içindeki iktibas aparatta kalın yazı tipi ile gösterilmiştir.
8. Âyetler ﴿ ﴾ işaretleri arasında, hadisler ise ﷺ ﷺ işaretleri arasında gösterilmiştir.
9. Metin içerisinde birleşik yazım imlâsı ile ifade edilen bazı yazım örnekleri metinde "_" işareti kullanılarak "*ḳabż u basṭdan_soñra, ol_daḫı*" şeklinde gösterilmiştir.
10. Arapçada "o, ö, ü, ı" sesleri bulunmadığından dolayı (Çaldak, 2017: 111) metinde, tamamen Türkçe sentaks içerisinde geçen Arapça kelimelerin Türkçe telaffuzlarına; tamamen Arapça sentaks içerisinde geçen Arapça kelimelerin ise orijinal imlâlarına yer verilmiştir.

11. Arapça ve Farsça kelimelerin imlâsı başta olmak üzere metinde imlâ birliği oluşturabilmek için İsmail Ünver'in ilgili makalesi esas alınmıştır (Ünver, 2008). Arapça ve Farsça kelimelerin başına gelen ön ekler ve edatlar kısa çizgi ile ayrı; Farsça kelimelerin sonuna gelen yapım ekleri ise birleşik yazılmıştır. Arapça ve Farsça birleşik ad ve sıfatlar da kısa çizgi ile ayrılarak yazılmıştır.
12. Metinde harf, hece veya kelime düzeyinde eksik olan kısımlar metin tamiri yoluyla S nüshası esas alınarak yazılmış ilgili kelimeye dipnot eklenmiştir.
13. Metin tamiri aparatta; S nüshasının ilgili varak ve satır sayısı daha sonra S nüshasındaki kelime sonra İ2 nüshasında mütercimin yazdığı kelime ve İ2 nüshasındaki ilgili varak ve satır sayısı yazılarak göserilmiştir.
14. Asıl imlâsından farklı yazılan Arapça ve Farsça kelimeler, metinde korunmuştur.
15. Eklerde yer alan *p* sesinin *b* sesi ile karşılandığı örnekler metinde *p*'ye çevrilmiştir.
16. İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi No. 02777-002'de bulunan nüshada yer alan minhu kayıtları, metinde ilgili bölümlerin ilgili aparatlarında gösterilmiştir.

3.2. Transkripsiyon Alfabesi

Tablo 3.1. Transkiripsiyon alfabesi

ا	a, ā, e, ı, i, o, ö, u, ü	ص	ṣ
ء	ʾ	ض	ḍ, ż
ب	b	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	s̲	غ	ġ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ک	k, ñ, g
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	z̲	ن	n
ر	r	و	v / o, ö, u, ü, ū
ز	z	ه	h / a, e
س	s	ی	y / ı, i, ī
ش	ş		

Farsça kelimelerdeki “vav-ı ma’dûle”, ḫ^{v}āb kelimesinde olduğu gibi “ ^{v} ” işareti ile gösterilmiştir.

3.3. Çeviri Yazılı Metin

[1b] (1) *Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm*

(2) *El-ḥamdu li'llāhi eẕ-ẓāhiru'n-nāziru ilā-ḳulūbi'l-ʿibād el-bāṭinu el-ḥāżiru fī-ʿilmihi cemīʿ mā-fi'l-fuʾādi,* (3) *emerehum bi't-taḳvā ve hiye ḫayru'z-zād ve ḳaddere lehum minhā ḥaẓẓen bi-ḳaderi'l istiʿdād. Fe-min-humi'l-*(4)*fuccāri'lleẕīn lem yezūḳūʾ minhā şeyʾen ve lem-yaʿrifūhā li-enne ḳulūbehum ġilāẓun şidādun ve mā-kāne* (5) *lehum mina'llāhi min-hād ve minhumu'l-muʾmuni'l-ebrār, elleẕīne veʿada'llāhu teʿālā lehumu'l-cennete ve huve* (6) *gayru muhlifin li'l-mīʿād ve min-humu'l-muḳarribūne'l-aḫyār elleẕīne işteġalū evvelen bi-tezkiyeti'n-nefsi* (7) *ve taṣfiyeti'l-ḳalbi ve taḫliyeti'l-fuʾād. Maʿa-mulāzemeti'l-ādāb ve mudāvemeti'r-riyāżati ve'l-cihādi* (8) *ve'l-muvāẓabeti fī-tekrāri'l-esmāʾ ve muḥāfaẓati veẓāʾifi'l-eẕkāri ve'l-evrād ṣumme inteḳalū muṭmaʾinnīne,* (8) *rażiyīne, merżiyyīne, vaṣılīne ilā-mertebeti'l-kemāli ve'l-irşād. Fe-kullemā veṣalū ilā-derecetin* (9) *lem-yeḳifū ʿindehā veseʿū bi'l-ciddi ve'l-ictihād ile'l-viṣāl ilā-dereceti'l-ʿubūdiyyeti ḥattā yekūnū* (10) *min-halladi'l-ʿibād veʾṣ-ṣalātu ve's-selāmu ed-dāʾimīn ilā-ebedi'l-ābād ʿalā-seyyidinā Muḥammedinu'l-hādī* (11) *ilā-sebīli'r-reşād ve'd-dāʿī ilā-ṣıraṭi'l-istiḳāmeti veʾṣ-ṣidḳi ve's-seddād ve ʿāla-ālihi* (12) *ve aṣḥābihi'lleẕīne humu'r-ruḥamaʾu lenā mine'l-ebeveyni li'l-evlādi ve'l-aḫfādi ve mine'l-evlādi li'l-ābāʾi* (13) *ve'l-ecdād ve ṣalatū ve selāmen mustemirrīlne ilā-yevmi't-tenād ġayri mutenāhiyine ke-ʿademi tenāhī'l*(14)*aʿdādi Eşhedu en lā-ilāhe illā'llāhu vaḥdehu lā-şerīke lehu şahadeten tuʾeddī ilā-selāmeti'l-*(15)*miʿād ve eşhedu enne Muḥammeden ʿabduhu ve resūluhu şehādeten tebelleġanā ilā-dereceti'l-kemāli* (16) *elleti hiye nihāyetuhu'l-āmāl ve ġāyetuhu'l-murād.*[1]

[1] Kulların kalplerine zâhir olan Allâh'a hamd olsun. O ibadetçilerin kalplerine nüfuz eder. O ilmiyle tüm kalplere nüfuz eder. Kullarına en değerli şey olan takvayı emreder. Onlara, derecelerine göre kendi paylarından verilmiştir. Onlardan, kalpleri katılaşmış olan günahkarlar vardır ki onlar bunlardan hiçbir şey tatmamışlar ve tanımamışlardır. Onlara Allah'tan bir şey verilmez. Ayrıca, Allâh tarafından cennet vaat edilen salih müminler de vardır ve O, sözünden dönmez, Ayrıca, mukarreb kullar vardır ki kendileri önce nefislerini temizlemek, kalplerini arıtmak, iç dünyalarını hafifletmek ve adapları devam ettirmekle meşgul olurlar. Onlar, adabı sürekli olarak tekrarlayarak, zikirlerin ve duaların görevlerini yerine getirerek ruhlarını rahatlatarak, hoşnut, razı ve teslim olmuş bir şekilde yükselmişlerdir. Onlar, kâmillik seviyesine ulaştıklarında, durmayıp çaba ve gayretle ibadetin ve kulluğun seviyesine ulaşmaya çalışırlar. Ta ki seçkin kul olana kadar. Hidayete ve dosdoğru yola ileten efendimiz Muhammed'e sonsuz salât ve selâm olsun. Baba ve dedenin torun ve çocuklara, çocukların baba ve dedeye olan merhametinden daha merhametli olan âli ve ashabına salât ve selâm olsun . Kıyamet gününe kadar bitmez tükenmez salât ve selâmlar olsun hepsine. Şehâdet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur, O'nun ortağı yoktur. Bu şehâdet,

Ammā baʿdu bu faḳīr-i keşīri't-taḳşīr ednā min-külli ḥaḳīr [17] ʿAbdu'r-Raḥīm Raḥmī ibnu'l-mollā el-ḥācc Muṣṭafa *tecāveza'llāhu ʿan-seyyi'ātihā* şöyle [18] taḳrīr-i maḳāl u taʿbīr-i ʿan-mā-fi'l-bāl eyler ki masḳaṭ-ı re'süm olan medīne-i Erzenu'r-rūm *ṣuyyinet* [19] *ʿani'l āfāti ve'l-ḥumūm*da murabbaʿ-nişīnān-ı ṣuffe-i taʿlīm ü medrese-güzīnān-ı tedrīs [20] ü tefhīm olan esātiẕe-i kirām u cehābiẕ-i aʿlām *ʿaleyhim reḥmetu'l-meliki'l-İslām* ḥażretlerinüñ [21] mecālis-i nefāyis-i tedrīs ü ifādelerine müdāvemet ve zānū-zede-i istifāde vü mülāzemet **[2a]** [1] ile müddet-i vāfire ṭaḥṣīl-i muḳaddemāt-ı ʿulūma ṣarf-ı naḳdīne-i evḳāt-ı maʿlūme idüp [2] bi-tevfīḳi'llāhi'l-mülki'l-ʿallām ḫırmen-i hemīn-i ʿulūmdan ḫūşe-çīn-i temyīz-i ġaṣṣ u semīn [3] ve behre-yāb-ı fehm-i baʿż-ı kelimāt-ı ʿulemā'-i dīn ile *raḥimehumu'llāhu teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn* iğtinām [4] olınduḳda müṭālaʿa-i kütüb ü resā'il-i sādāt-ı ṣūfiyye *ḳaddesa'llāhu teʿālā esrārahumu'l-*[5] *ʿaliyye ve nefeʿānā min-berekāti ʿulumihi's-seniyye*ye meyl ü raġbet ve aḫbār u āṯār u aḥvāl [6] u eṭvārları ıṭṭılāʿna muḥabbet ehemm-i meṭālib ü aḳdem-i me'aribim olup yevmen mine'l-eyyām [7] eymen-i evḳāt u esʿad-ı sāʿātde ʿālim-i Rabbānī vü şeyḫ-i ṣamedānī mevlānā vü evlānā Ḳāsım [8] Ḫānī *ḳuddise sırruhu* ḥażretlerinüñ ʿilm-i taṣavvufda cemʿ u te'līf ve tezkiye-i nefs [9] ü taṣfiye-i ḳalb içün edviye-i nāfiʿayı cāmiʿa taṣnīf eyledigi risāle-i celīle [10] müṭāleaʿasına furṣat-yāb olup evā'il-i risālede basṭ u temhīd ve rabṭ u taḳyīd [11] eyledigi dibāce-i zibācede *es-Seyr ve's-Sulūk ilā-Meliki'l-Mulūk* ismiyle tesmiye buyurduḳlarınuñ, [12] vechine vākıf ve künhüne ʿārif olmaḳ içün naḳd-i efkār-ı diḳḳat-āṯārı ṣārif [13] oldıġumda ḥaḳḳā ki bu risāle-i şīrīn-maḳāle, derūn-i ḥayret-nümūndan merāret-i [14] evhām u şükūk u ẓünūnı izāle idüp mine'l-maṭlaʿ ile'l-maḳṭaʿ tekrār-ı müṭālaʿadan [15] dimāġ-ı cāna ḥalāvet ve kām-ı rūḥ-ı revāna leẕẕet ḥāṣıla olup ser-menzil-i seyr-i ile'llāhi teʿālāya [16] böyle ṭarīk-i sehl ü ṣavāb u muḫtaṣardan bir kimse sālik u vāṣıl ve derūn-i ḥışn-ı [17] ifāde-i ḳurba böyle bir kimse dāḫil olmadığı taḥḳīḳ olınup lākin ʿarūs-ı zībā-yı [18] maʿnāsı verā-yı ḥicāb-ı luġat-ı ʿArabiyyede der-niḳāb olup żabṭ u rabṭ-ı terkīb [19] ü iʿrābına çendān biḍāʿa-i istiṭāʿası olmayan yārān u iḫvān-ı zamāne zīr-perde-i [20] ḫafādan ʿarż ve dīdār-ı meyāmin-i āṯār ile çehre-nümā olup anlar daḫı müşāhede-i cemāl-i [21] mażmūn-ı ḥikmet-efzūn ve mefhūm-ı ʿibret-nümūnı ile nā'il-i merām u vāṣıl-ı ser-menzil-i kām [22]

---

bizi âhirete selametle ulaşmamızın vesilesidir. Ayrıca, Efendimiz Muhammed'in Allâh'ın kulu ve elçisi olduğuna şahitlik ederim. Bu şehâdet, isteklerin sonu ve amaçların doruğuna ulaştırır.

olduḳlarında bu faḳīr-i müstemendi nuḳūd-ı ḫayr-ı duʿādan ḥiṣṣemend buyurup mevāżıʿ-ı ḫalel [23] u mevāḳıʿ-ı zelele vāḳıf olan ʿārif-i munṣif-i ḳalem-i luṭf u ʿināyet ile taṣḥīḥ ü ıṣlāḥına [24] himmet buyurmaları niyāz-kerde-i ʿabd-i ʿāciz ü muʿterifdür binā'en ʿalā-ẕalik lisān-ı Türkīye tercüme [25] olınup *Refīḳ-i Ṭarīḳ* ismiyle tesmiye olınmışdur *ve mina'llāhi teʿālā el-iʿānetuhu ve't-tevfīḳ* [26] tercüme-i risāle-i celīleye ḳable'ş-şurūʿ *ʿindi ẕikru'ṣ-ṣāliḥīn tenzilu'r-raḥmetu* ḥadīṣ-i şerīfnüñ [27] feḥvā-yı beşāret-iḥtivāsına maẓhar olmaḳ ümniyyesiyle mevlānā-yı müşārun-ileyh *ḳuddise sırruhu* [28] ḥażretlerinüñ icmāl-i aḥvāl-i kerāmet-iştimālleri beyān ve baʿde tercüme-i risāleye rücūʿ ü mübāşeret [29] istiḥsān olındı. **Beyān-ı icmāl-i aḥvāl-i müşārun-ileyh maʿlūm ola ki** ḳuṭbu'l-mürşidīn **[2b]** [1] imāmu'l-ʿārifīn eş-Şeyḫ Ḳāsım Ḥānī *ḳaddesa'llāhu teʿālā rūḥahu ve feteḥa ʿaleynā futūḥahu* ḥażretlerinden [2] mervī vü şerāʾiṭ-i ṣaḥḥnı muḥtevīdür ki: Vālideynüm bana ḫaber virdükleri üzere biñ yigirmi sekiz [3] senesinde ʿālem-i ġaybdan ḳadem-niḥāde-i ṣaḥrā-yı şüḥūd u bend-i ḳımāṭ-ı gehvāre-i vücūd olup biñ [4] elli senesi Cumāde'l-ūlā'sında dāru'l-İslām Baġdād'a ṭarīḳ-i ticāret ile müsāferet [5] ve elli iki Şevvāl'inde Ḥaleb'e ʿavdet ve iki ay iḳāmet ve Ẕi'l-ḥicce'de Baṣra'ya ʿazīmet [6] ve elli üç Şevvāl'inde yine Ḥaleb'e ricʿat ve iki ay iḳāmetden_ṣonra evāʾil-i Ẕi'l-ḥicce'de yine Baṣra'ya [7] teveccüh ve elli dört Ẕi'l-ḳaʿde'sinde Ḥaleb'e gelüp elli beş senesi yine Baṣra cānibine [8] taḥrīk-i ḳādime-i ḥareket idüp birkaç gün iḳāmetden_ṣoñra dāru'l-ḫilāfeti'l-ʿaliyye Ḳosṭanṭiniyye-i [9] maḥmiyye *ṣuyyinet ʿani'l-āfāti ve'l-beliyye* cānibine ʿāzim ve şehr-i Şevvāl'de dāḫil olup yigirmi [10] iki ay iḳāmetden_ṣoñra elli yedi Şevvāl'inde yine Ḥaleb'e gelüp on gün mekṣ baʿdehu ḳāfile-i [11] ḥuccāc-ı bā-ibtiḥāc ile edā-yı farīża-i ḥacc içün Mekke-i Mükerrem'e *şerefeha'llāhu teʿālā* cānib-i cāmiu'l-[12]menākıbına cemmāze-süvār-i ʿazīmet ü şedd-i niṭāḳ-ı niyyet idüp baʿdehu edāʾu'l-ḥacc Ḥaleb'e uğramayup [13] biñ elli sekiz senesi Cumāde'l-āḫire'sinde İslāmbol'a vāṣıl olup sene-i mezbūre [14] Ẕi'l-ḥicce'si evāḫirinde ḥareket ve elli ṭoḳuz senesi Ṣaferu'l-ḫayr onuncı gününde yine Ḥaleb'e [15] dāḫil oldum. On seneye ḳarīb müddet seyāḥatümde, aḫẕ u iʿṭā ve beyʿ u şirā ile [16] evḳāt-güẕār ve meşġūl-ı kesb ü ḳār idüm. Defʿaten ṯāniyen İslāmbol'a duḫūlümde ḫālā câme-ḫˇāb-ı [17] izdivācumda mā-hemser-i münḥadire ve mā-hemser-i muʿtebere olan ümm-i Aḥmed'i iki yüz ġuruş mehr-i tesmiyesiyle [18] nüzūc idüp yüz ġuruşını muʿaccelen edā ve yüz ġuruşını müʾeccelen ḫālā ẕimmetimdedür ve vaṭan-ı [19] aṣlī olan

Ḥaleb'e bu defʿa duḫūlümde ticāret-i dünyeviyye işti ġāl ü kesb ü kār-ı emvālden [20] kelāl ü infiʿāl ve yedi sene miḳdārı nāsdan ḳaṭʿ-ı rişte-i iḫtilāṭ u istīnās ve [21] taġyīr-i iḫlās u cüllās ve kūşe-i ʿuzlet ü peyġūle-i vaḥdetde mücāhede vü kesr-i nefse meyl ü [22] raġbet ve cuʿ u seher gibi riyāżeti ʿādet idindüm. Evāʾil-i sülūkumda iki seneye ḳarīb [23] taḳriben on beş dirhem vezninde bir avuç miḳdārı daḳīḳi, süd ile ḥarīre pişirüp [24] bir miḳdār pekmez ile ḥelvā ve altmış sāʿatde bir kere tenāvül ile teskīn-i maraż-ı iştihā ider [25] idüm. Meşelā cumʿa güni ṭulūʿ-ı şems zamānı ekl eylesem pāzār güni ġurūb-ı şemse vaḳtinde bir kere [26] daḫı ekl ile ḳanāʿat ve bāḳī-i eyyām-ı sīnīn-i meẕkūrede aḳall-i ḳalīl-i ekl ile istirāḥat ve tekrār-ı [27] evrād u eẕkār u ʿibādete müdāvemet ider idüm ve riyāżet-i meẕkūre, pīrāmen ü emn-i kerāmetlerine [28] teşebbüṣ eyledigüm meşāyiḫ-i kirām *raḥimehumu'llāhu'l-meliki'l-İslām* ḥażretlerinüñ işāret ü ʿināyetleriyle [29] bi-ʿavnihi sübḥānehu ve teʿālā sühūlet üzre ḳarīn-i ḥuṣūl olup Mollā Amr bin el-Fāriż **[3a]** [1] *ḳuddise sırruhu* ḥażretlerinün Şiʿr:

Fe-nefsi kānet ḳable levvāmete metā
Aṭiʿhā ʿaṣat ev taʿṣı kānet muṭīʿatī

Feʾvardtuhā me'l-mevtu eyseru baʿḍehu
Vetebʿtuhā keyemā takūne murīḥatī

Fe-ʿādet ve mehmā ḥummilathu taḥammalatuhu
Minnī ve in ḫafaftu ʿanhā teʿddā [3a/ 1-3]

mażmūn-ı ḳavl-i şerīfine [4] maẕhar oldum ve bu ḫuṣūṣda ḥalīle-i celīle-i meẕkūre, ümm-i Aḥmed müsāʿade vü muʿāvenetde beẕl-i [5] naḳdīne-i ḫidmet ü miknet idi. Ḥaḳḳ sübḥānehu ve teʿālā aña ḫayr cezā ile mücāzāt ve dünyā [6] vü āḫiretde sezā-i cemīl ile mükāfāt eyleye. Āmin. Ve yedi seneye ḳarīb sinīn-i mücāhede münḳażiye [7] olup biñ altmış senesi Şevvāl'i istihlāl olındukda cenāb-ı Ḥaḳḳ ve feyyāż-ı [8] muṭlaḳ *teʿālet esmāʾuhu ve tevālet niʿamuhu* ḥażretleri ʿulūm-ı ẓāhire ṭaleb u taḫṣīlini [9] ḳalbüme ilḳā vü ilhām idüp iki seneye ḳarīb zamānda *bi-efāżihi'llāhi'l-meliki'l-ʿAllām* [10] *ve teyesserahu* ʿilm-i ezelī-i ilāhīde muḳadder olan mikdār ʿulūm-ı maḳdūrımı istifāde vü istifā [11] vü itmām idüp biñ altmış sekiz senesinde terk-i teʿallüm ü ḳırāʾat ve ṭalebe-i ʿulūma taʿlīm [12] ü tedrīse mübāderet itdüm. Ekṣer-i ṭalebe inkār u istikṣār u istiġrāb ve ʿalā-ṭarīḳi'l-imtiḥān [13] meclis-i dersümde zānū-zede istihzā vü istiʿcāb olup baʿde'l-ḳıyām ikinci gün [14] inkār u ışrārı iʿtikād u iḳrāra mütebeddil olup ḫavārıḳ-ı ʿādātdan taʿdād ile [15] meclis-i

istifādeye mülāzemete muʿtād olurlar idi ve baʿdehu biñ altmış sekiz senesi [16] Ramażān-ı şerīfinüñ yigirminci güni yine Baṣra cānībine ʿazīmet ve yigirmi üç ay tamamında [17] biñ yetmiş bir senesi Recebu'l-ferdinde yine Ḥaleb'e ḳudūm idüp biñ ṭoḳsan [18] yedi senesine dek muntażır-ı ḥulūl-ı ecel-i maʿlūm idüm ve sene-i mezbūrede ẕikr olınan [19] ser-güzeştümi beyān eylemek ḥāṭırası li-ḥikmetin ḫātıruma ḫuṭūr u ser-zede-i sāḥa-i ẓuhūr [20] olmışdur ve mevlānā-yı müşārün-ileyh *efāża'llāhu teʿālā sicāle marżātihi ʿaleyh* ḥażretleri [21] biñ yüz ṭoḳuz senesi bu teng-nā-yı fenādan ravża-i vāsiʿu'l-feżā-yı beḳāya [22] rıḥlet ve lābis-i ḥulel-i raḥmet olup Ḥaleb-i Şaḥbā'da türbe-i bābu'l-maḳāmda mütevārī [23] mezār-ı mehbiṭu'l-envār olmışdur. *Ḳaddesā'llāhu teʿālā rūḥahu ve raḍıyu'llāhu teʿālā ʿanh verḍāhu.* [24] Āmin. Baʿde irtiḥāli'l-mevlāi'l-mebrūr maḳāmına Şeyḫ Muḥammed bin eş-Şekʿah ḫalīfe olup [25] yüz on üç senesinde anlar daḫı irtiḥāl idüp Şeyḫ Seyyid ʿAbdu'r-Raḥīm [26] Nāşid Cā-neşīn ve baʿde-intiḳāl yüz yigirmi senesinde; Şeyḫ el-ḥācc Aḥmed el-Medārī [27] ḳāʿim ve baʿde-irtiḥal yigirmi yedi senesinde; Seyyid Muḥammed bin el-Aṣġar ve baʿde-defʿatin otuz bir [28] senesinde; Şeyḫ Ṣāliḥ el-Mevāhibī ve baʿdehu veled-i emcedleri Şeyḫ Muḥammed ve baʿdehu biñ yüz seksen [29] yedi senesi maḫdūm-ı aṣālet-mersūmları Şeyḫ İsmaʿīl el-Mevāhibī ḥālā Ḥalebu'ş-Şehbā'da zāviye-**[3b]** [1] nişīn ü kūşe-güzīn-i ʿibādetdür. *-Raḥimehumu'llāhu teʿālā veʿafā ʿanhum ve ʿannā ve ʿān-cemīʿi'l-muslimīn* [2] *ve selāmun ʿale'l-murselīn ve'l-ḥamdu li'llāhu Rabbi'l-ʿālemīn*

İbtidā'-i tercüme-i risāle-i celīle Mevlānā-yı [3] mebrūr *ʿaleyhi rıḍvānu'llāhi'l-ʿafvi'l-ʿġafūr* ḥażretleri buyurmışlardur ki

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki maʿrifet [4] nefse muẕī ve maʿrifet, Ḥaḳḳ Teʿālā'ya müntehī olan ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūk, enbiyā vü mürselīn [5] *ṣalavātu'llāhi teʿālā ve selāmuhu ʿaleyhim ecmaʿīn* ve ḫılṣ-ı ʿibād-i ṣāliḥīn *ʿaleyhim raḥmetuhu Rabbu'l-ʿālemīn* [6] aḫlaḳından olup taḥṣīli istiʿdādāt-ı kāmile vü ṭıbāʿsıyla aṣḥābı olan nüfūs-ı [7] ṭāhire içün müyesserdür ki anlar leẕẕāt-ı dünyāya muḥabbet ve Naʿīm-i ʿuḳbāya raġbet itmeyüp [8] dīdeleri ancaḳ iḳāmet-i evāmir-i [9] melīk-i muḳtedir ile mütenebbih ve dilleri ancaḳ taḥṣīl-i [10] rıżā'-yı ḳādir-i cenāb-ı Ḥaḳḳ'a müteveccihdür ki ḳulūb u nüfūsları anuñ ẕikr ü fikriyle sākine [11] ve muṭma'inne olurlar. Yaʿni leyl ü nehār, münācāt u ṭaʿāt u ʿibādāt ve eẕkār u efkār-ı Cenāb-ı [12] Perverd-gār ile evḳāt-güẕār olurlar ammā Siccīn-i ṭabīʿata sāḳıṭ ve esfelu's-

sāfilīn-i [13] beşeriyyete hābıṭ ve silk-i ḥayvānāta münḫariṭ ve şebeke-i şehevāta şikār ve ḳafes-i [14] ʿādāt u leẕẕāta giriftār olanlara ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ sülūk-ı derece-i imtināʿa ḳarīb bir kār-ı düşvārdur. [15] Zīrā Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri ḫīn-i ḫalḳ-ı ḫalāʾiḳde ʿibādı üzerlerine īṣār u niṣār eyledigi [16] envār-ı hüdādan anlara ʿadem-i ḳabiliyyetleriçün nesne iʿṭā itmeyüp żulmet-i ṭabiʿat [17] u ḍalāletde ḳalmışlardur. Bu ṭarīḳ içün menāzil-i maʿdūde vardur ki sālik anları [18] ile'l-āḫir vāḥiden baʿde vāḥidin ḳaṭʿ itdiginde egerçi menāzil nihāyet bulur ammā tecelliyāt [19] inḳıṭāʿ u ġāyet bulmaz. Nitekim Şeyḫ-i Ekber *ḳuddise sırruhu'l-aṭhar* Ḥażretleri: "Teraḳḳī-i maḳāmāt [20] baʿde'l-memāt bile munḳaṭıʿ olmaz." diyü taḥḳīḳ buyurmışlardur ve bu ṭarīḳi ḳaṭʿ iden sāliküñ [21] ḥāli, merāḥil-i maḥsūs-i ṭarīki ḳaṭʿ iden misāfirüñ miṣālidür ki delīl u zād u rāḥile [22] vü rifāḳ u silāḥa muḥtāc olduġı gibi ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sālik olan daḫı bu ṭarīḳuñ [23] aḥvāline ʿārif ve ḫayr u şerr ve nefʿ u ḍarrını muʿarrif bir mürşide muhtāc ve ḫayr-ı zād [22] olan taḳvā vü ṭāʿat u maṭlūbuna ʿillet-i müstaḳille vü mūṣile olan rāḥile-i himmet [24] ve maṭlūbına ṭālib ü müttefiḳ olan iḫvān-ı rifāḳ u şafāḳ ve düşmenleri olan nefs [25] u şeyṭān gibi reh-zenleri irhāb içün eḥād-i esliḥa olan silāḥ-ı esmā vü eẕkāra [26] şedīdu'l-iḥtiyācdur ve misāfir, medāʾin ü bilāda mürūr ve her birinde bir müddet iḳāmet [27] ve andan maṭlūbı ṭarafına ʿazīmet ü ʿubūr itdigi gibi sālik daḫı seyrinde ehlu'llāh [28] ʿindinde meşhūr u muʿteber olan maḳāmāt-ı sebʿaya mürūr u iḳāmet ü ʿubūr eyler ki **evveli** [29] maḳām-ı ẓulumāt-ı aġyār, nefs-i emmāre **ikinci** maḳām-ı envār, nefs-i levvāme **üçünci** maḳām-ı esrār, **[4a]** [1] nefs-i mülhime **dördünci** maḳām-ı kemāl, nefs-i muṭmaʾinne **beşinci** maḳām-ı viṣāl, nefs-i rāżiyye [2] **altıncı** maḳām-ı tecelliyāt-ı efʿāl, nefs-i marżiyye **yidinci** maḳām-ı esmā vü sıfāt, nefs-i kāmile [3] dür ve bu maḳāmat-ı sebʿadan her biri mā-baʿdına ḥicābdur. Yaʿni maḳām-ı evvelde olan [4] ẓulümāt-ı aġyār ile müşāhede-i envārdan ve ṣānīde envār ile esrārdan ve ṣālişde [5] esrār ile kemālden ve rābiʿde kemāl ile viṣālden ve ḫāmisde viṣāl ile tecelliyāt-ı [6] efʿālden ve sādisde tecelliyāt-ı efʿāl ile tecelliyāt-ı esmā vü ṣıfātdan ve sābiʿde [7] olan tecelliyāt-ı esmā vü sıfāt ile tecellī-i ẕātdan maḥcūbdur ve tecellī-i ẕāt ise nefsinde [8] mümteniʿdür. Ḥattā ehl-i taḥḳīḳ buyurmışlardur ki, "Min-ḥayṣi'ẕ-ẕāt Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri mevcūdāta [9] tecellī itmez. Belki ḫucub-ı efʿāl ü esmā vü sıfātdan bir hicāb verāsında tecellī eyler." Pes [10] aʿlā-yı maḳāmāt tecellī-i esmā vü sıfātdur ki in-şāa'llāhu teʿālā muḳaddimede tafṣīl [11] ü beyān beyān olınur.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki ❧Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri ile ʿabdi beyninde ẓulmet ü nūrdan [12] yetmiş ḥicāb var❧ diyü ḥadīṯ-i şerīfde vārid olmışdur ve bu ḥicāb, ʿabde rāciʿ [13] u nāẓırdur. Zīrā Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleriçün bir şeyʾ ḥācib olsa aña ḳāhir olmaḳ lāzım gelür. [14] ﴿ve huve'l-ḳāhiru fevka ʿibādih﴾[1] Ḥaḳīḳatde maḥcūb olan ʿabddür ve ḥucubdan murād buʿd u ḳurb-ı [15] münāsebet-i ʿibāddür. Yoḫsa ḥucub ecsām-ı hissiyye vü buʿd-ı mesāfe degildür. Zīrā Ḥaḳḳ [16] Teʿālā Ḥażretleri buʿd-ı hissī vü ḳurb-ı hissīden münezzeh ü müberrā ve cihet ü mekān ü zamāndan [17] ve sāʾir simāt-ı ḥavādiṯden muḳaddes ü muʿarrādur ve bu ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūkdan maḳṣūd ancaḳ [18] ḥucub-ı sebʿīni refʿ u temzīḳdür ki maḳāmāt-ı sebʿa-ı meẕkūreye rāciʿadur. Yaʿni nefs-i [19] insāniyye her maḳāmda iken ḥucub-ı ʿaşere ile maḥcūbdur ve ḥicāb-ı evvel ṯāniden ve ṯāni [20] ṯāliṯden ve hākeẕā tāsiʿ ʿāşirden ve her bir nefsüñ ḥucubı mā-baʿdında olan nefsüñ ḥucubundan [21] ekṯefdür anuñ_içün sālik maḳāmāt-ı sebʿadan ḳanḳısına teraḳḳī itse Ḥaḳḳ'a vāṣıl [22] oldum diyü zuʿm eyler. Pes ʿabd, maḳām-ı evvel-i nefs-i emmāre iken cenāb-ı Ḥaḳḳ Teʿālā'dan [23] ebʿad olur. Zīrā nefs-i emmārede olan ḥucub ẓulmāniyye ve nüfūs-ı saʾirede olan [24] ḥucub nurāniyyedür. Pes maḳām-ı evvelde iken sālik bir mürşid-i müsellikden ism-i evveli [25] telaḳḳun ve leyl ü nehār tilāvet ve tekrārında ikṯār itse cenāb-ı Ḥaḳḳ ve feyyāż-ı muṭlaḳ [26] anuñ ḳalbinde bir mışbāḥ-ı melekūtı īḳād idüp ʿayn-ı başīretle ḳabāyiḥ-i nefsini [27] görüp müstekrih ü müstenkir ve anlar ile ittiṣāf ve ġaflet ile imrār u itlāf eyledigi [28] evḳāt-ı ʿömrine müteḥassir olur ammā ḳable's-sülūk ḥüsn ü ḳubḥ-ı efʿālini ancaḳ lisānen söyler [29] ve ammā baʿdu's-sülūk ḥaḳīḳati üzere bildigiyiçün lübs-i ḥarīr u şurb-ı ḫamr ve zinā vü kibr **[4b]** [1] ü ḥıḳd u riyā vü kiẕb ü iftirā gibi ḳabāyiḥ-i ẓāhire vü bāṭineden rehā bulmaġa saʿy-ı belīġ idüp [2] ikṯār-i eẕkār, mucīb-i istikrāh u istinkār efʿāl-i ḳabīḥa vü müstevcib-i terk-i aḫlāḳ-ı [3] reddiyye kār-ı nā-hemvār oldıġını yaḳīnen bilüp tevbe vü istiġfār vü terk-i tebdīle cidd ü saʿyı [4] bisyār eyler ki tekmīl-i ṭarīḳ içün Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ ol sālike olan evvel-i kerāmetidür [5] ve ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'da devām u ṯebāt_içün maḳāmātdan her birinde Ḥaḳḳ Teʿālā ḥażretleri aña nice [6] kerāmāt ile ikrām ve evvel-i ceẕebāt-ı raḥmāniyye olan mışbāḥ-ı

[1] وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ : **ve huve'l-ḳāhiru fevka ʿibādihi** ve huve'l-ḥakimu'l-ḫabīr: "**O, kullarının üstünde tam bir tasarrufa sahiptir.** O hakimdir, her şeyden haberdardır." Kurân, Enâm 6/18.

melekūtī-i meẕkūr ile añа iḥtirām iyler [7] ve sālik, meydān-ı mücāhede vü riyāżetde ṣābit-ḳadem ü rāsiḫ-dem olduḳça ceẕbi ḳavī olur. [8] Ḥattā aʿlā-yı derecāt-ı kemāle vuṣūliyle ḥaml-i emānet ve tecelliyāta ehl ü ḥarrī bir velī, zekī, ṣafī [9] olur ve mevlānā-yı merḥūm *ʿaleyhim raḥmetuhu'l-Ḥayyu'l-Ḳayyūm* ḥażretleri buyurmışdur ki, derecāt-ı ʿalāya [10] mūṣil olan ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūkdan ʿāciz ü mühmil baʿż-ı ehl-i kesel ü tenbeller beyninde ṭarīḳ-i [11] muḥaḳḳiḳīn-i sādāt-ı sūfiyye mesdūd-ı münhedimeti'l-erkān u münderisetu'l-āṯār ve ehli [12] fevt olmaġla münʿadimetu'l-bünyān olup el-ān mānend-i ʿanḳāʾ ism-i bī-müsemmā ḳalmışdur [13] diyü şüyūʿ u iştihār ve ḳuṣūr-ı himem āşikār olmaġın bu risāleyi ketb ü taḥrīr ve keyfiyyet-i [14] sülūk ü levāzım-ı sālik ü merāsim-i müsellik ü ḳaṭʿ-ı ṭarīḳ ü vuṣūl-i taḥḳīḳde sāliküñ [15] her muḥtāc oldıġı umūrı taḳrīr eyledüm. Ta ki iʿẕār-ı bī-hūde-i ḳāṣırīn zāʾil olup [16] ḳuvvet-i himmet ü ḫulūṣ-i niyyet ile sālik ü rāġib ü māʾil olalar ve bu risāleyi [17] *Seyr u Sulūk ilā-Meliki'l-Mulūk* ismiyle tesmiye ve bir muḳaddime vü ebvāb-ı ʿaşere vü bir [18] ḫātime üzere tertīb eyledüm.

Muḳaddimede ıṣṭılāḥāt-ı ehl-i taḥḳīḳden bu kitābda ẕikri [19] lāzım olan baʿż-ı kelimāt-ı ġarībetu'l-maʿnā beyān olınmışdur.

Bāb-ı evvelde ẕemm-i dünyā ve leẕẕātı [20] ve ḥaḳīḳati beyān olınmışdur.

Bāb-ı sānīde ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a, sülūka terġīb ve feżāʾili tertīb [21] ve vüṣūl-i kemāle māniʿa olan ṣıfāt-ı ẕemīme vü mūṣile-i kemāl olan aḫlāḳ-ı ḥamīde vü ḫıṣāl-i [22] kerīme beyān olınmışdur.

Bāb-ı sālişde Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri ile ʿibādı beyninde olan [23] ḥucub ve laṭīfe-i insāniyyeden anları refʿ ü izāle içün esbāb-ı lāzime beyān olınmışdur.

[24] **Bāb-ı rābiʿde** nefs-i emmāre ve seyr ü ʿālem ü maḥall ü ḥāl ü vārid ü ṣıfāt u ḳabāyiḥi ve andan [25] ḫalāṣ bulup maḳām-ı ṣānīye irtiḳānuñ keyfiyyeti beyān olınmışdur.

Bāb-ı ḫāmisde [26] nefs-i levvāme ve maḥāsin ü ḳabāyiḥ ü ṣıfātı beyān olınmışdur.

Bāb-ı sādisde nefs-i [27] mülhime ve cāmiʿa-i beyne'l-ḫayri ve'ş-şer ü maḥall-i ḫaṭar oldıġı beyān olınmışdur.

Bāb-ı sābiʿde [28] nefs-i muṭmaʾinne ve anda olan aḥvāl-i kemāl beyān olınmışdur.

Bāb-ı ṯāminde nefs-i [29] rāżiyye ve meḥāsini beyān olınmışdur.

Bāb-ı tāsiʿde nefs-i marżiyye ve ʿacāyibi [5a] [1] beyān olınmışdur.

Bāb-ı ʿāşirde nefs-i kāmile ve ḳurb-ı ʿubūdiyyeti beyān olınmışdur.

[2] **Ḫātimede** mürşid ve āḥvāl ü evṣāfı ve irşād-ı ʿibāda ṣāliḥ ü ġayr-ı ṣālih ve sülūka [3] ḳābil ü ġayr-ı ḳābil olan mürīd ve sālikīne şeytān-ı laʿīnüñ müdāḫili ü envāʿ-ı ẕuhūrı [4] beyān olınmışdur.

Muḳaddime: Ehl-i taḥḳīḳuñ ıṣṭılāhātından bu risālede ẕikr olınan kelimātuñ [5] maʿnāları beyānındadur.

Taṣavvuf, ẓāhiren ve bāṭınen ādāb-ı şerʿiyye ile müʾeddeb olmaḳdur ki [6] ẓāhirden bāṭında ve bāṭından ẓāhirde ḥikemi müşāhede olına. Pes bu iki ḥikemden bir kemāl [7] ḥāṣıl olur ki andan aʿlā kemāl olmaz.

Şerīʿat, meʾmūrātı işleyüp menhiyyātı terk [8] itmekdür.

Ṭarīḳat, Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* ḥażretlerinüñ efʿālini tetebbuʿ ve anlar ile ʿamel eylemekdür.

[9] **Ṭıbb-ı rūḥānī**, ḳulūbuñ kemālātını ve emrāż u āfātını ve ṣıḥḥat u iʿtidālini ḫıfẓuñ keyfiyyātını [10] bilmekdür.

Mürşid-i müsellik, ṭıbb-ı rūḥānīyi bilüp ve irşāda ḳādir olan kimesnedür.

[11] **Murāḳebe**, Ḥaḳḳ Sübḥānehu ve Teʿālā Ḥażretleri cemīʿ-i aḥvāle muṭṭaliʿ oldıġını dāʾimā bilmekdür.

Müşāhede, [12] ẕerrāt-ı vücūddan her ẕerrede Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerini görmekdür. ʿAẓametine lāyıḳ olmayan neḳāyişden [13] tenzīh itmek üzere **şuhūd**-ı Ḥaḳḳ ile Ḥaḳḳ'ı görmekdür.

Tecellī, envār-ı ġuyūbdan sāliküñ ḳalbine [14] münkeşif olan nūrdur ve tecellī dört aḳsāmdur. Evvelki tecellī-i efʿāl, ikinci tecellī-i esmā [15] üçünci tecellī-i ṣıfāt, dördünci tecellī-i ẕātdur ve ekṣer-i evliyā *ḳaddesa'llāhu teʿālā esrārihum* ḥażarātı, [16] "Tecellī-i ẕāt mümkin degildür." diyü taḥḳīḳ ve aḳsām-ı ṣelaṣe-i bāḳiyyenüñ imkānıyla tedḳīḳ buyurmışlardur [17] ve tecellī-i efʿāl, Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ efʿālinden sāliküñ ḳalbine

münkeşif olan fiʿlüñ (18) nūrıdur. Ḥaḳḳ Teʿālā bir fiʿl-i kerīmiyle sālike tecellī itse Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ ḳudret-i (19) ḳāhiresi cümle eşyāda cereyān eyledigi sālike ẓāhir ü nümāyān olup muḥarrik ü müsekkin ancaḳ (20) Cenāb-ı Ḥaḳḳ oldıġın şühūd ḥāli ile görür ve bu tecellīde sālik içün ziyāde (21) ḫavf u ḫaṭar vardur ki fiʿli bi'l-külliyye ḳavlden nefy itmekle mehleke-i cebr-i maḥża düşer.[1] Pes (22) eger sālik, muḥarrik ü müsekkin ancaḳ Cenāb-ı Bārī oldıġın şühūd ḥāli ile gördigiyle (23) bile ṯābit-ḳadem olup nefsi üzerine ḥudūd-ı şerʿiyyeyi iḳāmet Yaʿni mecmūʿ-ı evāmire (24) imtiṯāl ü nevāhīden ictināb ü cihād-ı ekber-i nefsiyle iştiġāl iderse bu tecellī-i keṯīru'l-ḫaṭardan (25) maḥall-i emn ü selām olan tecellī-i esmāya ve andan tecellī-i ṣıfāta teraḳḳī eder ve illā, "Cümle nesne (26) Bārī'dendür. Ḳuluñ elinde bir nesne yoḳdur. Murādı olmasa ben meāʿṣīyi irtikāb itmez idüm. (27) Meāʿṣīye irtikābum içün bana ʿaẕāb itmez." diyüp mecmūʿ-ı menāhīyi irtikāb belki istiḥlāl (28) ile kāfir olur. *el-ʿiyāẕu bi'llāhi teʿālā* Ve **tecellī-i esmā**, Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ esmāʾ-i mübārekesinden (29) sālīküñ ḳalbine münkeşif olan ismüñ nūrıdır. Ḥaḳḳ Teʿālā sālike ḳanḳı ismiyle tecellī iderse **[5b]** (1) sālik ol ism-i mübāreküñ envārı taḥtında bir ḥayṯiyyetde olur ki ol ism-i mübārek (2) ile Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a nidā olınsa ol sālik kendüye nidā olınur ẓannıyla cevāb virür ve **tecellī-i** (3) **ṣıfāt**, Cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ ṣıfāt-ı ẕātiyyesinden sāliküñ ḳalbine münkeşif olan ṣıfatuñ (4) nūrıdır. Ḥaḳḳ Teʿālā ḥażretleri bir ṣıfat-ı celīlesiyle sālike tecellī itse ol sāliküñ ṣıfātı, (5) bi'l-cümle fāniyye olduḳdan_ṣoñra ol ṣıfat-ı şerīfenüñ baʿż-ı āṯārı bi-fażli'llāhi teʿālā ol (6) sālikde ẓuhūr ider. Meṯelā Ḥaḳḳ Teʿālā ṣıfat-ı semʿiyyesiyle sālike tecellī itse ḥayvānāt (7) u cemādātuñ menāṭıḳ-ı ḥāliyyelerini işidür ve añlar.

Şevk, ḳulūbuñ liḳāʾ-i maḥbūba iḥtiyācıdur.

(8) **Muḥabbet**, bir nesne leẕīẕ oldıġıyiçün aña ṭabʿuñ meylidür ve muḥabbet-i sālikīn Cenāb-ı Bārī'ye (9) ḳulūbunuñ meylidür.

Ḥāl, ictilāb u iktisābsız ḳalbe vārid olan maʿnādur ve ol maʿnā (10) ya ṭarab veyā ḫüzndür veyāḫud ḳabż veyā basṭdur veyāḫud heybet veyā ünsdür veyāḫud (11) ḳalb-i sālike vārid olan āḫar maʿnādur ve ol maʿnā aḥyānen ḳalbden zāʾil olursa ismi (12) ḥāldür

[1] Minhu, S/5a: Selb-i iḫtiyār-ı cezbi nefy-i ṣevāb u ʿiḳāb-ı müstelzim olmaġla cebr-i maḥż mūcib-i küfr oldıġı kütüb-i kelāmiyyede taḥḳīḳ olınmışdur.

ve dā'imā ḳalbde mütemekkin ü meleke olursa nāmı maḳāmdur. Pes aḥvāl-i ʿayn-ı cüddan vāṣıla [13] vü mevhūbedür ve maḳāmāt-ı mechūddan ḥāṣıla vü meksūbedür.

ʿİlme'l-yaḳīn, delīl-i ʿaḳlīden [14] ḥāṣıl olan ʿilmdür.

ʿAyne'l-yakīn, müşāhede ile ḥāṣıl olan ʿilmdür.

Ḥaḳḳa'l-yaḳīn, Cenāb-ı [15] Ḥaḳḳ'uñ ṣıfātında ʿabdüñ ṣıfātı fāniyye olup ʿilmen ve şuhūden ve ḥālen Ḥaḳḳ ile bāḳī [16] olmaḳdur. Sāde ʿilmen olmaḳ degildür ki ẕat-ı ʿabd, ẕāt-ı Ḥaḳḳ'da fānī olmaz. Nitekim baʿż-ı cehele bu vechle vehm itmeleriyle Cenāb-ı [17] Bārī Teʿālā'ya kiẕb ü iftirā eylediler. Belki ḳul, ʿubūdiyyet [18] ü iẓhār-ı ʿacz ve ʿubūdiyyete munāḳıża olan ṣıfātdan fenā ile Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a taḳarrüb ve maḥv u ifnā [19] eyledigi ṣıfāt-ı zemīmesine niʿamü'l-bedel vāhib-i muṭlaḳ ḥażretleri kemāl-i faẓl u kereminden [20] aña ṣıfāt-ı ḥamīde iḥsān eyler. Allāhu Teʿālā ḥażretleri her şey'e ḳādir ve bende her şey'den ʿācizdür. [21] Lākin irādet-i ʿaliyye vü meşiyyet-i ezeliyyesi taʿalluḳ itdikde ʿabd-i ʿācizden ḫabāṯāt-ı ḫabāyātı izāle [22] idüp mā-sivā'llāh ʿāciz oldıġı umūrı ityān ile aña imdād u iʿānet eyler. Allāhu Teʿālā [23] Ḥażretlerinüñ ʿiṭā itdigine māniʿ ve menʿ itdigine muʿṭī yoḳdur. Fāʿil-i muḫtārdur ve ḳażā [24] eyledigi tebdīl ü reddi ḳabūl itmeyüp ol ʿabd-i ʿāciz, mevhibe-i Ḥaḳḳ u irādet-i Cenāb-ı Ḳādir-i [25] muṭlaḳ ile cemīʿ-i ekvānda ʿalā-mā-şā'a'llāhu teʿālā taṣarruf eyler ve ehl-i taḥḳīḳ bunuñ içün bir miṯāl [26] īrād buyurmışlar ki, żav'-i nār dīvāre vāḳiʿ olup dīvārdan ḳarībinde olan kömüre [27] münʿakis olmaġla ol kömürde ẓuhūr iden nūr u iżā'et ilme'l-yaḳīne miṯāldür ve kömür bilā-[28]ḥā'il nāra muḳābil olmaġıla kömürde ẓuhūr iden izāʿet ʿayne'l-yaḳīne miṯāldür. Kömür, [29] nāra bir gūne ḳarīb olsa ki nāruñ ḥarāretinden işti'āl ile kömürde olan ẓulmet **[6a]** [1] ü bürūdet u infiʿāl, nāruñ işrāḳ u ḥarāret ü fiʿline mütebeddil olmaġla kömürüñ evṣāfı [2] nāruñ evṣāfında fāniyye olmak ḥaḳḳe'l-yaḳīne miṯāldür. Şeyḫ-i ekber *ḳuddise sırruhu* ḥażretleri böyle temṯīl [3] ü taḥḳīḳden_ṣoñra buyurmışdur ki, zinhār ẓann eyleme ki ẕāt-ı ʿabd, ẕāt-ı Ḥaḳḳ Teʿālā'da fānī [4] olup irāde-i Ḥaḳḳ'dan ġayrı bāḳī ḳalmaz. Zīrā böyle żann, maḥż-ı cehl ü ḍalālden nāşīdür [5] ve ehl-i taḥḳīḳ aña rāżī degildür. Eger bu maʿnāyı īhām ider aṣḥāb-ı şaṭḥdan baʿż-ı kelām vārid [6] oldıysa da aṣḥābı üzerine merdūddur.

Şaṭḥ bir kelimedür ki anda daʿvā vü ruʿūnet rāyiḥası [7] ol zellāt-ı sālikīndendür.[1]

Sırr, laṭīfe-i Rabbāniyye'dür ki rūḥūñ bāṭınıdur. Bir derece tenezzül [8] iderse "rūḥ" ve bir derece daḫı tenezzül iderse "ḳalb" tesmiye olınur.

Melekūt, ervāḥ [9] u nüfūs-ı mücerrede maḫṣūṣ olan ʿālem-i ġaybdur.

Mertebe-i aḥadiyyet, cemīʿ-i esmā vü ṣıfātuñ müstehlek [10] oldığı mertebedür ki añа cemʿu'l-cemʿ daḫı dirler.

ʿAmā', ıṭlāḳ u taḳyīdden müberrā ve ḳurb [11] u buʿddan muʿarrā olup ve ḥāḳīḳiyyet ü ḫılḳıyyet ile muttaṣife olmayup aḥadiyyet gibi [12] cemīʿ-i esmā vü sıfāt mużmaḥile oldığı mertebedür. Lākin aḥadiyyetüñ maʿnāsı baʿżen fehm olınur [13] ʿamānuñ maʿnāsı lafẓen fehm olınmaz. Pes sālik her bir maḳāmda oldığında istiʿdādına göre [14] envār-ı ẕātdan bir nūr münkeşif olup ol nūr ile Cenāb-ı Rabbu'l-erbāb Tebāreke [15] ve Teʿālā Ḥażretlerini bilüp cemīʿ-i maḳāmāta sülūk u vuṣūli tamāmında maʿrifeti daḫı [16] tamām olup bir makāma vāṣıl olur ki anda ẕāt-ı Bārī Teʿālā künhiyle bilinmemek ẕātuñ [17] ḫāṣṣa-i lāzımesi oldığın taḥḳīḳ ider. Yaʿni taḥḳīḳen bilür ki ẕāt-ı Bārī Teʿālā künhiyle [18] bilinmez. Ḥażret-i Ṣıddīk-i ʿAtīḳ *raḍıya'llāhu teʿālā ʿanh: "El-ʿaczu ʿan-derki'l-idrāku idrākun"* [19] buyurdığı bu maʿnā iledür ve bu maḳām, ʿalā-yı maḳāmātdur.[2]

İy ʿazīz! Bu maḳāma vāṣıl olan [20] aṣlā bir şey' derk itmez diyü ẓann itme. Zīrā ancaḳ bu maḳāma vāṣıl olan kāmilu'l-muʿarrifedür [21] ve vāṣıl olmayan nāḳıṣu'l-muʿarrifedür ve sālik bu maḳāma vuṣūlünde ẕāt-ı pākiñi tefekkürde, [22] "Yā Rabb! Benüm taḥayyürimi ziyāde eyle." diyü tażarrūʿ u niyāz eyler ki murād-ı ḥayret-i makbūledür ve anda tecelliyāt-ı [23] esmā'iyye vü ṣıfātiyye keşīre olur. Yoḫsa evvel-i sülūkda ʿārıża olan ḥayret-i meẕmūme [24] degildür.

Tabīat, ecsāma sāriye olan ḳuvvetdür ki anuñla cism, kemāl-i ṭabīʿīsine vāṣıl [25] olur.

---

[1] Minhu, S/6a: Yaʿnī sālik kelāmını ṣalḳı bıraġup ḥüsn ü kubḥ ve nefʿ u ḍarrını fikr itmeksizin kendüden ṣādır olan kelāmdur.

[2] Minhu, S/6b: Ḳuṭb-ı maʿrūf Vāsıṭī *ḳuddise sırruhu* Ḥażretleri bu maḳāma vāṣıl olan ẕevāt-ı ʿiẓāmdandur ki ḥaḳīḳat-i Ḥaḳḳ'dan suʾāl olındığında, "Bir ḥaḳīḳatdür ki anı Haḳḳ'dan ġayrı bir kimse bilmez." diyü cevāb buyurmışdur.

ʿUbūdiyyet, Cenāb-ı Bārī ʿ*azze ve celle* ḥażretlerinüñ ʿuhūdına vefā ve ḥudūdını ḥıfẓ [26] idüp mevcūda rāżī vü şākir ve mefḳūda ṣābir olmaḳdur.

Ṭams, rüsūm-ı sālik bi'l-külliye [27] ṣıfātu'llāhda gidüp aṣlā eṣer kalmamakdur ki aʿlā-yı envāʿ-ı fenādur.

Fenā, ḥakke'l-yaḳīn [28] ile mürādifdür. Keşret-i riyāżet ile evṣāf-ı meẕmūmenüñ zevāline daḫı dinilür ve ʿālem-i [29] mülki ʿadem-i aḥsāsa daḫı ıṭlāḳ olınur.

Bekā, riyāżet sebebiyle sālikde evṣāf-ı **[6b]** [1] maḥmūdenüñ vücūdıdur ki tekmīl-i fenādan ṣoñra ḥāṣıl olur. Nitekim hakke'l-yaḳīnde ẕikr olındı. [2] Cemīʿ-i mevcūdāta sāriye olan **hüviyyet**, şeyʾ ü lā-şeyʾ şarṭları olmaḳsızın [3] mülāḥaẓa olınan ẕāt-ı ʿaliyyeden ibaretdür.

Fehvāniyyet, Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ ʿālem-i [4] miṣālde sālike mükāfaten ḫiṭābıdur.

Ḳabż u basṭ, sālik-i mutavassıṭ içün iki ḥaletdür. [5] Nitekim ḫavf u recā, mübtedī içündür. Pes ḳabż u basṭ ʿārifüñ ḳalbine bilā-sebeb vārid [6] olur ammā ḫavf u recā emr-i müstakbel-i mekrūh yāḫud maḥbūba müteʿalliḳdür. Ḳabẓ u basṭ [7] ḫavf u recādan ṣoñra olduḳları gibi **heybet ü üns** ḳabż u basṭdan ṣoñra sālik [8] içün iki ḥāletdür ki heybetüñ muḳteżāsı ġaybet ve ünsüñ muḳteẓāsı ṣahv u ifāḳatdur.

[9] **Ġażab**, bir ḳuvvet-i ḥamiyyetdür ki anuñ sebebiyle maġżūb-ʿaleyhden intiḳām ṭalebiyle yürekde [10] olan ḳān ġaleyān ider.

Ḥıḳd, intikāma vaḳt-i ḳudret içün ʿadāveti ḳalbde iḫfā [11] itmekdür.

Ḥased, Cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ ġayra olan niʿmetini kerīh görüp zevālini sevmekdür ki [12] bu ġāyet ile meẕmūmdur ammā ol niʿmetüñ miṣlini nefsi içün temennī idüp ġayruñ [13] elinde bulundığına istikrāh ve andan itmeyüp ẕevālini istemezse aña **ġıbṭa** dinilür ki meẕmum [13] degildür.

Kibr, nefisde bir ṣıfatdur ki nefsini ġayrıdan aʿlā görmekden neşʾet, mütekebbirüñ [14] iẓhār eyledigi tekebbür ü taʿāẓẓum ol ṣıfat-ı ẕemīmenüñ eṣerleridür.

ʿUcb, bir tekebbürdür ki ʿilm [15] ü ʿamelden bāṭınında zuʿm u taḫayyül eyledigi kemālden ḥāṣıl olur.

Ġurūr, bir şeyʾ oldıġı [16] vechüñ ḫilāfı üzere iʿtiḳād itmekdür ve cehelenüñ envāʿındandur.

Riyā, aʿmālini nās görüp [17] ve bilmelerini ʿan-ḳalb istemekdür. Pes bu ḫavāhiş eger sāhibini ʿibādete yāḥūd taḥsīn-i [18] ʿibādete sevḳ itmesiyle olup ol daḫı ʿibādete veyā taḥsīn ü īʿlān-ı ʿibādete saʿy ider [20] ise ol riyāʾ ẓāhirdür ve ʿibādet veyāḫud taḥsīn-i ʿibādete sevḳ itmeyüp ammā ʿibādetine [21] nāsuñ bir ṭarīḳiyle ıṭṭılāʿna muḥabbet iderse ol riyāʾ ḫafīdür.

İḫlāṣ, riyānuñ [22] żıddıdur. Yaʿni ʿibadetini nās görüp ve muṭṭaliʿ olduḳlarını ṭaleb itmemekdür.

Cāh, [23] intişār-ı ṣıyt-ı şöhretdür.

Ḫumūl, cāhuñ żıddıdur. Yaʿni sāliküñ ẕikri bi'l-külliye [24] sāḳıṭ olmaḳdur.

Kīmyā-yı saʿādet, evṣāf-ı ẕemīmeden ḫalāṣ ve taḫallī ve evṣāf-ı [25] ḥamīde ile ittiṣāf ve taḥallīdür.

Kīmyā-yı ʿavām, metāʿ-i bāḳī-i ʿUḳbāyı ḥuṭām-ı fānī-i dünyāya [26] istibdāldür.

Kīmyā-yı ḫavāṣ, istibṣār-i tekevvün ile ḳalbi ʿālemden taḫlīṣ itmekdür.

Ḥicāb, [27] aṣlında maṭlūbı setr iden nesnedür. Ehl-i Ḥaḳḳ ʿindinde tecellī-i Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a māniʿa [28] olan ṣuver-i kevniyyenüñ ḳalbde inṭibaʿ u ḥuṣūlidür. Pes ḳalb-i sālikde ġayru'llāh [29] olduḳda tecellī-i Ḥaḳḳ'dan maḥcūbdur. Eger aġyār çoḳ olursa ḥucub-ı ẓulmāniyye ve az olursa [7a] [1] ḥucub-ı nūraniyyedür anuñ_içün sādāt-ı ṣūfiyye *raḥimehumu'llāhu teʿālā* sālik içün ḫalvet [2] ve esbāb u ʿādātı terk iḫtiyār buyurmışlardur ki ṣuver-i kevniyye ḳalbinde inṭibāʿ u ḥulūl [3] idüp tecellī-i Ḥaḳḳ'a māniʿa olmaya ve ṣuver-i kevniyye Cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ ḳulūbe tecellīsine māniʿa [4] oldıġına delīl-i ḳavīdür ki ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūk ile ʿābid olan tehẕīb-i aḫlāḳ [5] u taṣfiye-i bāṭın itmegile müddet-i yesīrede vāṣıl oldıġı mertebeye elli altmış sene [6] bilā-sülūk ʿābid olan nāʾil olmaz. Zīrā ḳalbi aġyār ile memlū olup taṣfiye-i ḳalb u izāle-i [7] aġyāra saʿy ve sālikīnüñ murādlarını irāde itmeyüp belki Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ vaʿd [8] buyurdıġı

Naʿīm cennete ḥaṣr-ı maṭlab eyler. ʿİbādeti şerāīṭ-i ḳabūle muḳārine vü maḳbūle olursa [9] da Cenāb-ı Ḥaḳḳ aña cennetde vaʿd eylediğini iʿṭā vü iḥsān eyler. Zīrā ḫulf-ı mīʿāddan [10] münezzehdür ammā ʿābid-i sālike Cenāb-ı feyyāż-ı muṭlāḳ dünyāda tecelliyāt ve ʿUḳbā'da aʿlā-yı maḳāmāt [11] iḥsān eyler.

Cemʿ, eşyāyı Allāhu Teʿālā ile şühūd ve ḥavl u ḳuvveti ancaḳ Ḥaḳḳ'dan maḳṣūd [12] itmekdür.

Cemʿu'l-cem, bi'l-külliyye istihlāk-ı esmā vü ṣıfāt ve mā-sivādan fenā vü pāk olmaḳdur.

[13] **El-farḳu'l-evvel**, Cenāb-ı Ḥaḳḳ'dan ḫalḳ ile maḥcūb olup ḫalḳdan ġayrı nesne görmemekdür ki sālik-i [14] mübtedī vü ʿavām-ı ke'l-hevāmuñ ḥālidür.

El-farḳu'ṣ-ṣānī, ḫalḳuñ ḳıyāmını Ḥaḳḳ ile şühūd [15] ve keṣretde vaḥdet ve vaḥdetde keṣreti eḥad-hümā uḫrāya māniʿa olmamaḳ üzere rüʾyetdür.

[16] **Tecrīd**, ḳalb u serinden mā-sivāyı izāledür.

Kevn, ʿālem Yaʿni mā-sivā'llāhu teʿālā.

Ceres, nevʿan ḳahr [17] ile ḳalbe vārid olan icmāl-i ḥiṭāb-ı İlāhī'dür.

Ṭavālīʿ, baṭın-ı sālike tecelliyāt-ı esmādan [18] evvel ẓāhir olan nūrdur ki anuñla taḥsīn-i aḫlāḳ u tenvīr-i bāṭın eyler.

Ṭahāret, Ḥaḳḳ Teʿālā [19] ʿabdini muḫālefātdan ḥıfẓ itmekdür.

Ṭāhiru'ẓ-ẓāhir, Allāhu Teʿālā meʿāṣīden ḥıfẓ itdigi [20] kimesnedür.

Ṭāhiru'l-bāṭın, Ḥaḳḳ Teʿālā vesāvisden ḥıfẓ itdigi kimesnedür.

Ṭāhiru's-sırr, [21] Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinden bir laḥẓa ġāfil u ẓāhil olmayan kimesnedür.

Ṭāhiru's-sırr ve'l-ʿalāniyye, Cenāb-ı [22] Ḥaḳḳ'uñ tevfīḳiyle Ḥaḳḳ'uñ ve ḫalḳuñ ḥuḳūḳını ikāmet iden kimesnedür, cānibeyne kemāl-i [23] riʿāyet birle.

Himmet, ḳalb, cemīʿ-i ḳuvā-yı rūḥāniyyesiyle Ḥaḳḳ'a teveccüh idüp kendüsi [24] içün veyā ġayrı içün bir kemālüñ ḥuṣūlini iltimās itmekdür.

Takvā, fiʿli veyāḫud terki, ḥuṣul-i [25] işme sebeb olan nesnelerüñ cümlesinden ictināb u iḥtirāz itmek taḳvā-yı ʿavāmdur [26] ammā ṭaḳvā-yı ḫavāṣ Allāhu Teʿālā'dan meşġūl ḳılan her nesneden ḳalbi pāk itmekdür.

[27] **Ẓıll**, mümkināta ve aḥkāmına münbasiṭ olan vücūd-ı iżāfīdür ki anlar nefsinde maʿdūmātdur [28] ve hükemā aña ṭabīʿat tesmiye itmişlerdür ve kelām-ı ḳadīmde, ﴿Elem tere ilā-rabbike keyfe medde'ẓ-ẓılle﴾[1] [29] "İy basṭu'l-vücūd ʿale'l-mümkināt." diyü tefsīr buyurmışlardur ve nefs-i raḥmānī daḫı tesmiye **[7b]** [1] olınmışdur. Nefs-i insāniyye teşbihen ve aʿyān-ı mevcudāt kelimāt-ı insāna teşbīh [2] olınmışdur. Zīrā kelimāt-ı insān maʿnāya delālet itdigi gibi aʿyān-ı mevcudāt [3] daḫı mūcidine ve esmā vü ṣıfātına delālet ider. Pes ﴿ḳul lev kāne'l-baḥru midāde'l-li-kelimāti Rabbī [4] lenefide'l-baḥru ḳable en tenfede kelimātu Rabbī ﴾[2] āyet-i kerīmesinde kelimātdan murād aʿyān-ı mevcūde[5]dür. Nitekim kelimāt-ı insāndan her bir kelime içün bir maḫṣūṣ maʿna oldıġı gibi aʿyān-ı [6] mevcūdeden her bir ʿayn içün bir sırr-ı ʿaẓīm vardur ki āḫarda ol sırr yoḳdur.[3] Cenāb-ı feyyāż-ı [7] muṭlaḳ ol esrāra ḫavāṣ-ı ʿibādını muṭṭaliʿ ü maḥrem idüp aġyardan maḥcūp itmişdür. [8] Nitekim bir varaḳ üzerinde mektūbe olan elfāẓ u kelimāt gibi ki ʿulemā naẓar itdikde oḳıyup [9] ve maʿnālarını fehm eyler ammā cümle ol varaḳ mektūba naẓar itse aṣlā bir nesne fehm [10] itmeyüp beyāż kāġıd üzerine siyāh veyā sürḫ midād ile birbirlerine muṭṭaṣıl u mütedāḫil [12] ve mustaṭīl ü munfaṣıl-ı ḫuṭūṭ u nuḳūṣdan ġayrı bir şeyʾ görmez. *Fe-subḥāni'l-muʿṭī'l-māniʿ* [13] *ve huve bi-külli şeyʾin ʿalīm celle celāluhu*

Nefs-i şehvāniyye, ḥāyāt u hiss ü ḥareket-i irādiyyeyi [13] ḥāmil olan nicār-ı laṭīf ü bedene müşriḳ bir cevherdür ki ḥükemā aña "rūḥ-ı ḥayvānī" [14] demişlerdür ve ol cevher, ẓāhir ü bāṭın bedene maʿan-maşrıḳ oldıġında bīdār olur. [15] Yalñız bāṭın bedene

---

[1] اَلَمْ تَرَ اِلٰى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ: Elem tera ilā Rabbike keyfe medde'ẓ-ẓille: "Rabb'inin gölgeyi nasıl uzattığını görmedin mi?" Kurân, Furkân 25/ 45.

[2] قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَاداً لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ اَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَداً: **Ḳul lev kāne'l-baḥru midāde'l-li kelimāti Rabbī lenefide'l-baḥru ḳable en tenfede kelimātu Rabbī** velev ciʿnā bi-miṣlihi mededen: "De ki: "**Rabbimin sözlerini yazmak için denizler mürekkep olsa,** bir o kadar mürekkep ilâve etseydik **dahi rabbimin sözleri bitmeden mutlaka deniz tükenirdi.**"" Kur'ân, Kehf 18/109.

[3] Minhu, S/8b: Ve kelimāt-ı insāndan her bir kelime gitdikçe yirine kelime-i uḫrā geldigi gibi mevcūdātdan her bir mevcūd zā'il oldukça yirine mevcūd-ı āḫar ḥāṣıl olur. Ẕirāʿ kelimāt-ı insāniyye nefsinde hevā-yı sade ve ṣuver-i ḫurūf ile muḫtelife olup der-ʿaḳab ve ʿicāleten münʿadime olduḳları gibi mümkināt u aḥkamı daḫı enfüsünde maʿdūmedür.

müşrik oldığında nevm ḥāṣıl olur. İkisinden daḫı işrāḳı [16] munḳaṭıʿ oldığında mevte vāṣıl olur. *Subḥanu'ṣ-ṣānī'l-ḥakīmi'l-muḥyī'l-mumīti'l-ʿḥayy'il-*[17]*ḳayyūmi'l-ḳadīm*

Nefs-i nāṭıḳa, ẕatında māddeden mücerred, efʿālinde māddeye muḳārin bir cevherdür ki emmāre [18] vü levvāme vü mülhime[1] vü muṭmaʾinne vü rāżıyye vü marżiyye vü kāmile esmāsıyla tesmiye [19] olınan bu nefs-i nāṭıḳadur. Pes nefs-i nāṭıḳā, ẕikr olınan nefs-i şehvāniyyeye muvāfaḳat [20] eyler. Zīrā hükmünde maḥkūme olursa emmāre tesmiye olınur ve eger emr-i teklīfi taḥḳīḳinde [21] sākine vü ittibāʿ-i Ḥaḳḳ'a muẕiʿne olup lākin şehevāta henüz meyli ḳalmaġla aḥyānen nefs-i [22] şehvāniyyeye tebaʿiyyet ve der-ʿaḳab kendüye nedāmet gelürse levvāme tesmiye olınur [23] ve eger şehevāta meyli ḳalmayup muʿārażasına ḳādire ve ʿālem-i ḳudsa meyl ü muḥabbet ü telaḳḳī-i [24] ilhāmāta cidd ü mikneti ziyāde olursa mülhime tesmiye olınur ve eger ıżṭırābı sākin [25] olup nefs-i şehvāniyyenüñ aṣlā ḥükmi ḳalmayup şehevātı bi'l-cümle terk iderse [26] muṭmaʾinne tesmiye olınur ve eger bundan daḫı teraḳḳī ü ʿitibār-ı maḳāmāt-ı ʿaliyyeye [27] ḳıyām vü cemīʿ-i murādātdan fenāya iḳdām iderse rāżıyye tesmiye olınur ve eger bu ḥālet-i seniyye [28] anda ānen-fe-ānen zāʾide olursa ʿinde'l-Ḥaḳḳ ve'l-ḫalḳ marżıyye tesmiye olınur ve eger andan yine [29] cānib-i ʿibāde rücūʿ ü mertebe vü tekmīl ü irşāda şürūʿ ile meʾmūre olursa kāmile **[8a]** [1] tesmiye olınur ve her nefsüñ ḳabāyiḥ ü meḥāsin ü ʿalāmāt u ṣıfātı ve sālik içün [2] lāzime belki vācibe olan eẕkār u riyāżet ü mücāhedāt ve ḥāṣıla olan ḥālāt [3] u ḥavārıḳ-ı ʿādāt in-şāʾa'llāhu teʿālā ebvāb-ı atiyyede ẕikr ü tafṣīl olınur.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki [4] cevher-i meẕkūra nefs-i nāṭıḳa dinildigi gibi ḳalb ü laṭīfe-i insāniyye vü ḥaḳīḳatu'l-insān [5] daḫı dinilür ki müdrīk ü ʿālim ü evāmir-i İlāhiyye ile muḫāṭab ve tekālīf-i şerʿiyye ile muṭālibdür [6] ve nefs-i şehvāniyye anuñ ẓāhiri ve maṭıyye vü merkebidür ve anuñ bātını var ki rūḥdur ve ruḥ [7] içün bāṭın var ki sırrdur ve sırr içün bāṭın var ki sırru's-sırdur ve sırru's-sırr içün bāṭın [8] var ki ḫafīdür ve ḫafī içün bāṭın var ki aḫfādur ve bāṭınu'ş-şey şeyʾüñ ḥaḳīḳat [9] ü maddesidür. Meṣelā serīrüñ bāṭını ḳıṭaʿ-ı ḫaṣebdür ve ḳıṭaʿ-ı ḫaṣebüñ bāṭını şecer ve şecerüñ [10] bāṭını ʿanāṣır-

[1] Minhu, S/8b: Mülhime ism-i fāʿil olmaḳ cāʾizdür. Ẕatu'l-ilhām maʿnāsına muḳaddem gibi ve ismi mefʿūl olmaḳ daḫı cāʾizdür Nitekim ﴿fe-elheme-hā fücūre-hā ve taḳvā-hā﴾ (Ona kötü ve iyi olma yeteneklerini yerleştirene ki. Kurân: Şems 81/8) bu maʿnāyı cāʾizdür.

ı erbaʿa ve ʿanāṣır-ı erbaʿanuñ bāṭını heyūladur. Bu ẕikr olınan taḥḳīḳ Cenāb-ı [11] Ḳāsım Ḫānī'dür *ḳuddise sırruhu* muḥkem ḥıfẓı lāzımdur. Zīrā muḥaḳḳiḳūn *raḥimehumu'llāhu teʿālā*, "Fulān şeyʾ [12] fulān nesnenüñ bāṭınıdur." diyü ẕikr itdikleri görüldikde bāṭın ne oldıġını bilmeyen [13] fehm idemez. Pes bu taḥḳīḳden maʿlūm olur ki ẕikr olınan emr-i vāḥid-i Rabbānī ġāyet-i [14] leṭāfet ü nihāyet-i ḫafīde oldukça aḫfā ve bir derece tenezzül ü tekāṣüf itse [15] ḫafī ve bir derece tenezzül ü tekāṣüfi ḥālinde sırru's-sırr ve bir derece daḫı tekāsüfinde sırr ve bir derece [16] daḫı tekāṣüfinde rūḥ dinilüp ve bir derece daḫı tenezzülinde nefs-i nāṭıḳa vü ḳalb ü laṭīfe-i [17] insāniyye vü ḥaḳīḳat-i-insān, esmā-i erbaʿa ile tesmiye olınup ve bundan bir derece [18] daḫı tenezzüli ḥālinde insān-ı ḥayvānī vü nefs-i emmâre tesmiye olınur.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki [19] bu ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūkdan murād nefs-i nāṭıka şeyʾen-fe-şeyʾen maḳām-ı aʿlā-yı evvele teraḳḳī [20] itmekdür. Ekmelu'l-kāmilīn ü rūḥu'l-mürşidīn *ʿaleyhi efḍal ṣalavāt Rabbu'l-ʿālemīn ve ekmeli taḥiyyāti [10] erḥamu'r-Rāḥimīn* hażretlerinüñ taʿlīm ü tedbīr ü tertīb ü terbiye buyurdıḳları ʿilācāt [22] ü edviye ki ṣıyām u ḳıyām u ḳıllet-i menām ü şefḳat-ı ʿale'l-enām ve ẕikr ü fikr-i müdām u ekl-i [23] ḥelāl u terk-i ḥarām ve bunlaruñ emṣālī umūr-ı ʿižāmdur ammā cādde-i müstaḳīme-i şerīʿat-ı [24] ḳavīmden ser-i mū inḥirāf itmemek üzere umūr-ı meẕkūreyi iltizāmdur. Zīrā şerʿ-i [24] şerīfüñ taʿyīn buyurdıġı devāʾ-i serīʿu'ş-şifā ile tedāvī, mücib-i ṣıḥḥat uʿāfiyet [26] ü müstevcib-i ifāḳat u selāmet ve ġayrıyla tedāvī, müriṣ-i keṣret-i maraż u bāʿiṣ-i şiddet-i [27] ʿillet oldıġı bī-iştibāhdur. Pes ṭālib-i kemāl olan sālik, derece-i aḫīre-i insān, [28] ḥayvānī vü nefs-i emmāreden ḳurtulup derece-i ḳalbe vüṣūl içün devāʾ-ı nāfiʿ, emrāż [29] u eskām ve rāfiʿ-i edvā vü ārām-ı ḳulūb olan kelime-i ṭayyibe-i mübāreke-i *lā-ilāhe illa'llāh* ile tedavī **[8b]** [1] mülāyimdür ve cehr ü şiddet ü ikṣār üzere tekrār ve her bir defʿada maʿnā-yı münīfini [2] teẕkār lāzımdur ki aʿżāʾ-ı ġāfilesini īḳāẓ ve derece-i ḳalbe vāṣıl ola [3] ve andan derece-i rūḥa vuṣūl içün taʿyīn ü terbiye buyurılan edviye-i nāfiʿa, taḳlīl-i [4] ṭaʿām u menām u kelām ve ẕikr-i lafẓa-i celāl *Allāh Allāh Allāh* ʿale'd-devāmdur ve sāliküñ muḳaddemā [5] ḳıble-i melāike-i kirām olan ṣūret-i ādemiyyeden mütenezzil oldıġı maḳām-ı aʿlāya dereceten-[6]baʿde-dereceten müteraḳḳī vü vāṣıl olmaġıyiçün muḥtāc oldıġı edviye-i mübāreke bi-ʿavnihi sübḥānehu [7] ve teʿālā ḳarīben ẕikr ü tafṣīl olınur.

Bāb-ı evvel: Dünyānuñ ḥaḳīḳatini ve leẕẕātınuñ [8] ẕemmi beyānında.

İy ʿazīz! Maʾlūm ola ki dünyā mā-ḳable'l-mevt mevcūde olan umūrdan ʿibāretdür, [9] gerek ḫayr olsun ve gerek şer. Zīrā Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā aleyhi ve sellem* ḥaẓretleri [10] dünyāyı ẕemm buyurduḳlarında ﷺEd-dunyā melʿūnetun melʿūnun mā-fī-hā illā-mā-kāne minhā Allāh Teʿālā [11] ʿazze ve celle[1]ﷺ diyü buyurmışdur. Pes Allāhu Teʿālā Ḥażretleriyiçün olan umūr-ı ḫayriyye dünyāda [12] mevcūde olduḳlarıyiçün ﷺmelʿūnun mā-fi-hāﷺ maẓmūnı taḥtında daḫiledür ammā ṣevābları baʿde'l-[13]memāt fāʿiller bulunduḳlarıyiçün ﷺillā mā-kāne min-hā'lillāhi ʿazze ve celleﷺ ḳavl-i şerīfiyle iḫrāc [14] u istiṯnā buyurmışdur. Ẕikru'llāh u taʿallüm ü taʿlīm ü tilāvet-i Ḳurʾān-ı Kerīm ü emri bi'l-maʿrūf [15] u nehyi ʿani'l-münker ü envāʿ-ı ibādāt-ı ṣalavāt u ṣadaḳāt gibi ve'l-ḥāṣıl baʿde'l-mevt [16] ṣevābı olan umūruñ cümlesi egerçi bu ʿālemde mevcūde vü müşāhededür ammā umūr-ı [17] melʿūneden maʿdūde degildür belki āḫiretdür. Pes mā-ḳable'l-mevt mevcūde olan umūruñ [18] baʿde'l-mevt leẕẕet ü ṣemeresi olursa āḫiretdendür ve ancaḳ leẕẕāt-ı ʿācilesi olup [19] baʿde'l-mevt aṣlā leẕẕā u ṣemeresi olmayan umūr, dünyā-yı melʿūnedür, meʿāṣī vü ḳadr-i [20] ḥācāt üzerine zāʾide olan mübāḥāt gibi ve ḳısmeyn-i meẕkūr beynlerinde [21] mutavassıṭ bir ḳısm-ı āḫar daḫı var ki dünyāda ḥaẓẓ u leẕẕet-i ʿācilesiyle aʿmāl-i āḫirete [22] muʿīn olursa ol_daḫı kısm-ı evvel-i maḥmūdeden maʿdūddur. Ḥācet miḳdārı [23] ekl ü şürb ü libās ü nikāh gibi ki bu ʿālemde mevcūde iken aʿmāl-i uḫreviyyeye iʿānetleriçün [24] umūr-ı ḫayriyye-i āḫiretden maʿdūdedür. Pes bināʾen ʿalā-ẕalik bir kimesne ḥuṣūl-i şibʿden [25] muḳaddemce tenāvül-i ṭaʿāmdan ferāġat u nıṣf-ı miʿdesi miḳdārı ekl ile ḳanāʿat [26] itse hem ṭaʿām ile ẕevḳ u iltiẕāẕ ve hem ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat-i beden ve hem Rezzāḳ-ı ʿālem [27] olan mevlā-yı müteʿāl-i ʿamīmu'n-nevālüñ rıẓāsından ḫālī olmayup ḥażż-ı dünyā vü fevz-i [28] ʿuḳbāyı iḫrāz eyler. Resūl-i Ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* ḥażretleri: "Nıṣf-ı miʿde miḳdārınca ekl [29] ü şurb ü ḥarr ve bir de kifāyet miḳdārı libās nübüvvetden bir cüzdür." diyü buyurmışdur. **[9a]** [1] Pes maʿlūm oldı ki ḳalbi Allāhu Teʿālā Ḥażretlerinden ġāfil ü meşġūl ḳılan eşyānuñ [2] cümlesi dünyādur ve Cenāb-ı Ḥaḳḳ Teʿālā'ya teveccüh itmege

[1] الدنيا ملعونةٌ ، ملعونٌ ما فيها ، إلَّا ما كان منها للهِ عزَّ وجلَّ: Ed-dunyā melʿūnetun melʿūnun mā-fī-hā illā mā-kāne minhā'llâḥi ʿazze ve celle: "Dünya ve onun içinde olan şeyler değersizdir. Sadece Allah'ı zikretmek ve O'na yaklaştıran şeylerle, ilim öğreten âlim ve öğrenmek isteyen öğrenci bundan müstesnadır." Detaylı bilgi için bk. https://www.dorar.net/h/SiUrphkI?alts=1

muʿîn olan her nesne bu ʿālemde [3] mevcūd oldığı ḥasebiyle dünyādan maʿdūd ise de āḫiretdür. Nitekim Ḥaḳḳ Teʿālā Sübḥānehu ve Teʿālā [4] Ḥażretleri, ﴿İʿlemū ennemā ḥayatu'd-dunyā﴾[1] āyet-i kerīmesinde ḥaḳīḳat-i ḥāyāt-ı dünyā ancaḳ luʿb [5] u lehv ü zīnet ü tefāḫur ü tekāṯür oldığını tebyīn buyurmışdur ve bu ḫabā'iṯe-i menşe' ü bāʿiṯ-i [6] eşyā'-i sebʿa oldığını, ﴿Zuyyine li'nnāsi ḥubbu'ş-şehevāti﴾[2] āyet-i kerīmesinde taʿyīn [7] buyurmışdur ve bu eşyā-yı sebʿa nefsinde meẕmūm degildür, belki esbāb-ı ḳabāyīḥ ü ḫabā'iṯdür. [8] Yoḫsa maḥallerine iḳāmet ü ṣarf olınduḳlarında aʿmāl-i āḫirete muʿîndür. Nitekim māl-ı ṣāliḥ, [9] recül-i ṣāliḥ içün nāfiʿ oldığını muḥassin ü mü'ekked ve leyl ü nehār ve nihān u āşkār [10] infāḳ ü īṯār olınan māl-ı ġıbṭaya sezāvār oldığını mübeyyen ḥadīṯ-i [11] şerīf vārid olmışdur. Dünyā-yı melʿūne ki, Cenāb-ı Ḥaḳḳ Teʿālā ve resūli Muḥammed Muṣṭafa [12] *ʿaleyhi efḍalu't-teḥāyā*dan baʿîde ve ḳulūbı teveccüh ile Cenābu'l-kibriyādan şuġl u ilhā [13] eyleyen eşyā-yı ʿadīde ẕemminde vāride olan meʿānī-i münīfe-i eḥādīṯ-i şerīfe cümle[14]sindendür ki Muḥammed ve āline lāyıḳa ve ṭaleb ü muḥabbete müsteḥaḳḳa olmayup ve mü'min [15] içün zindān-ı belāyā vü muḥabbeti re's-i mecmūʿ-ı ḫaṭāyā vü taṣdīḳ-i dār-ı ḫulūd u taḥḳīḳ-i [16] yevm-i mevʿūd iden kimesne saʿy u ṭaleb-i dār-ı ġarūr ve ittibāʿ-i hevā vü ġarūr itmek emr-i bü'l-ʿacebdür [17] ve Cenāb-ı risālet-penāh ṣalli ve sellem ʿaleyhi ilāhi ḫażretleri: "Mü'min iki meḫāfe beynindedür ki [18] müddet-i māżiyye-i ʿömrinde Cenāb-ı ṣānīʿ-i Ḥakīm aña ne işledigini ve eyyām-ı bāḳıyye-i ecelinde Cenāb-ı [19] Ḥaḳḳ u Ḳādir-i muṭlaḳ aña ne eyleyecegini bilmez." diyü buyurmışdur ve her birinde nefsinden nefsiyiçün [20] ve dünyāsından āḫireti içün ve zamān-ı nev-civānından evān-ı nā-tuvāniyiçün ve ḫāyātından [21] memātıyiçün iʿdād-i zād itmek münāsib belki lāzım u vācibdür. Zīrā dünyā sizüñ içün [22] ve siz āḫiret içün ḫalḳ olınmışsuñuz ve nefsim yed-i ḳudretinde olan Mevlā-yı müteʿāl-i [23] bī-zevāle

---

[1] اِعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ: İʿlemū ennemā'l-ḥayatū'd-dunyā leʿibun velehvun ve zīnetun ve tefāḫurun beynekum ve tekāṯürun fī'l-'emvāli ve'l-'evlād: "**Bilin ki dünya hayatı, bir oyun, bir eğlence**, bir gösteriş, aranızda bir övünme, mal ve evlâtta bir çokluk yarışından ibarettir." Kurân, Hadîd 57/20.

[2] زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاء وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ: **Zuyyine linnāsi ḥubbu'ş-şehevāti** mine'n-nesā' ve'l-benīne ve'l-ḳanāṭīri'l-muḳanṭareti mine'ẕ-ẕehebi ve'l-fiżżati ve'l-ḫayli'l-musevvemeti ve'l-enʿāmi: "Nefsânî arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, soylu atlara, sağmal hayvanlara ve ekinlere **düşkünlük insanlara çekici kılınmıştır**. İşte bunlar dünya hayatının geçici menfaatleridir. Hâlbuki varılacak güzel yer, Allah'ın katındadır." Kurân, Âl-i İmrân 3/14.

ḳasem iderim ki baʿde'l-mevt müstaʿteb Yaʿni rıżāʾ-ı Allāh'ı maḥall-i ṭalebdür ve dünyādan_ṣoñra [24] olan dār ancaḳ cinān-ı dāru'l-ḳarār veyāḫud nīrān-ı dāru'l-bevārdur ve "'İnda'llāhu teʿālā [25] dünyā, ʿindu'n-nās ṣaġīru'l-üẕn meyte-i oġlaḳdan ḫaḳīrdür" diyü buyurdıġı rivāyet-i Cenāb-ı [26] Cābir *raḍiya'llāhu teʿālā ʿanh* ile ṣābitdür. Pes meʿānī-i meẕkūre-i mülaḥḥaṣadan maʿlūm oldı ki [27] nefs-i māl u iktisābı, ḫayr u şer degildür. Belki vücūh-ı ḥelālden kesb ve cihāt-ı meberrāt [28] u ḥasenāta ṣarf olınursa ḫayr ve illā şerrdür ve terk-i aʿmāl-i āḫiret idüp iştiġāl-i [29] cemʿ-i emvāl u melābis-i ḥasene ile teleẕẕüẕ-i ehemm-i āmāli olan kimesne dünyāya bende oldıġıyiçün **[9b]** [1] helākiyle duʿā buyurmışlardur ve şehevāta ittibāʿ, dīde-i baṣīrete ʿamed, īrāṣ itmegin faḳaṭ [2] müştehāsını ibṣār iden daḫil-i nār olup ve meşāḳḳ-ı dünyeviyye vü mekārih-i İslāmiyye [3] esbāb-ı duḫūl-ı cinān olmaġın cennete müʾeddiyye olan aʿmāl_ile cennete dāḫil olup şehevāt [4] ile nār-ı maḥcūbe ve mekārih ile cennet-i maḥfūfe oldıġın beyān buyurmışlardur ve rızḳ-ı āl-i Muḥammed, [5] kuvvet ü kifāf üzere olmaġiçün duʿā ve kifāfen ʿaṭā-yı Ḥażret-i Ḫüdā ile ḳāniʿ olan müslim [6] iḥrāz-ı fevz u felāḥ idecegin īrād ve ibn-i ādem rabṭ-ı ḳalb idüp "benimdür" diyü iddiʿā [7] vü muḥabbet eyledigi māl-ı dünyā ancaḳ ekl u ifnā ve lübs u iblā ve taṣadduk u imẕā eyledigidür, [8] diyü taʿdād buyurmışlardur ve ġınā, keṣret-i māl u ʿaraż-ı ḥuṭām u dünyā degildür belki ġınā [9] ancaḳ ġınā-yı nefsdür ki ol ḳanāʿat-i bi-mā-iʿṭāʾi'llāhu teʿālādan ʿibāretdür ve cenāb-ı [10] Ḥaḳḳ Teʿālā ḥadīṣ-i ḳudsīde: ❧Bana ibādet ile fāriġu'l-bāl ol ki ṣadruñı [11] ġınā ile memlūʿ ve bāb-ı faḳr u iḫtiyācuñı sedd iderüm ve illā ṣadruñı şuġl ile pür idüp faḳr u fāḳa[12]ñı ziyāde iderüm.❧ diyü buyurmışdur ve nebiyy-i Kerīm u ṣāḥib-i ḫulḳ-i ʿaẕīm *ʿaleyhi't-taḥiyyete ve't-teslīm* [13] ḥażretleri: "Şebābuñı heremden ve ṣıḥḥatuñi seḳāmdan evvel ve ġınāñı faḳruñdan aḳdem ve ferāġuñı [14] şuġlüñden muḳaddem ve ḥāyātuñı ḳable'l-memāt ġanimet bil." diyü ümmetine vaʿż u naṣīḥat buyurmışlardur.

[15] **İy ʿazīz! Maʾlūm ola ki** ḳalbüñi Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a teveccühden meşġūl idüp ẕikr ü fikr-i celāl u [16] cemāl-i Mevlā'yı unudup taḥṣīlini meʾmūl eyledigüñ eṣnāf-ı emvāl u tuḥfe ve ticārāt [17] u envāʿ-ı ṣanāyiʿ u cerf u zirāʿāt ve şeref-i cāh u māla ḥırṣuñ dīnüñe olan zīyān [18] u ifsādı, ẕiʾb-i cāyiʿüñ reme-i küsfende olan zīyān ifsādından ziyādedür [19] ve terk-i dünyā mūcib-i muḥabbet-i Mevlā ve terk-i mā-fī-eydīi'n-nās müstevcib-i muḥabbet-i nāsdur ve [20] Cenāb-ı nebiyy-i vāḳıf-ı esrār-ı melekūt u ʿārif-i āṣār-ı lāhūt

ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem bir gün bir [21] ḥaṣīr-i ḫaṭīr-i lāzımu't-tevḳīr üzerinde nāʾim ve baʿdehu naḫl-i mübārek Ṭūbā miṯāli ḳāʾim olduḳda [22] beden-i laṭīf ü eymen ve cesed-i şerīf-i aḥsenlerinde teʾşīr-i ḥaṣīr mānend-i verd-i ter-i aḥmer-i zāhir [23] ve miṯāl-i ḥadeḳatu'l-baṣar ẓāhir oldıḳda ibn Mesʿud *ʿaleyhimā rıḍvānu'llāhi'l-vedūd* bisāṭ-ı [24] ḫaşin-i ḥaṣīre bedel bir firāş-ı leyyin ve mebīt-i ḥasen tedārikiçün dehen-güşā-yı istīẕān [25] oldıġında ol rākib-i Burāḳ berḳ-āsā ve ʿāzim-i ʿālem-i bālā vü ʿāric-i meʿāric-i ḳurb [26] o ednā vü ʿālem-i mesāʾil *ʿaleyhi efḍālu't-teḥāyā* ḥażretleri dünyāyı bir şecer-i muẓallel [27] ve ẕāt-ı ẕātu'l-muʿcizātını misāfir-i müstaẓıle teşbih ve dünyā cāy-ı asāyiş u iḳāmet [28] olmadıġına imā vü işāret u tenbīhe buyurmışlardur ve Cenāb-ı Ḫallāḳ-ı ʿālem ü Rezzāḳ-ı nevʿ-i benī [29] Ādem Baṭḥāʾ-i Mekke'yi sebīke-i ẕeheb ḳılup lede'ṭ-ṭaleb ol seyyid-i vālā-neseb ḥażretlerinüñ **[10a]** [1] nezd-i meʾmūnlarında ḥāżır ve emr-i hümāyunlarına münḳād ve muntaẓır olmasın ʿarż u inhā buyurdıḳlarında [2] ol padişāh-ı melik-i istiġnā ve mālik-i kenz-i ʿlā-yefnā *ʿaleyhi mineʾṣ-ṣalavāt ezkāhā* ḥażretleri [3] bir gün şibʿ bir gün cāyiʿ olmaġı tercīḥ ve yevm-i ifṭār u meşbaʿda Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a ḥamd u şükr [4] ve rūz-ı rūze-i cūʿda tażarruʿ ve ẕikr u fikre ümmetini taḥrīṣ u tasrīḥ buyurmışdur. [5] Ve'l-ḥāṣıl dünyāyı ve ehlini ḳadḥ ü ẕemm bābında vāride olan ehādīṣ-i şerīfe baʿīd ve meʿānī-i [6] laṭīfe bī-ḥad ve aḫbār-ı ʿiber-i iḫbār-ı enbiyā-yı ʿażām u evliyā-yı kirām ve eşʿār-ı ḥikem-iş'ār [7] ḳābil-i taʿdād u şümār degildür. Bu muḥtaṣarda ẕikr olınan miḳdār ḳalbi selīm olanlara kāfī ve [8] şehīden ilḳā-yı semʿ idüp ṭabʿı müstaḳīm olanlara vāfīdür ammā dünyāya muḥabbet ve leẕẕātına [9] ṭālib ve şehevātına rāġıb olanlara eḥādīṣ-i şerīfe vü aḫbār-ı laṭīfe bir dürlü müfīde [10] olmadıġı nümāyān u müstaġni ʿani'l-beyāndur ve bi'l-cümle bu dünyā bir ʿarūs-i ġaddere vü ʿacūz-ı mekkāre[11]dür ki meyl ü muḥabbeti reʾs-i küll-i ḫaṭāyā ve nefsinde hezār-aşinā bir bī-vefādur ki nice senüñ [12] gibi belki daḫa ziyāde ṭālib ü sāde-dil ü māʾil olanlar ḫāʾib u zaʾil olmışdur. [13] Yine ol mekkāre ḳalup bizim gibi aḥmaḳları rişte-i mekr u keyd ile ḳayd u ṣayd itmededür.

[mef ʿū lü/ fā ʿi lā tü/ me fā ʿī lü/ fā ʿi lün]

Cān virdi şevherī geçinen yüz görümcelik
Ḥālā ʿarūs-ı çarḫ-ı kühen al ṭuvaḳlıdur [10a/14]

[15] Ḥuccetu'l-İslām Mevlānā-yı İmām Ġazzālī *ḳuddise sırruhu'l-ʿālī* ḥażretlerinüñ Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerini [16] ve nefsini unudup ṭālib-i dünyā-yı bī-vefā olanları baʿż-ı

menāzil-i ṭarīḳde nüzūl [17] ve ḳāfile-i ḥacdan ʿudūl idüp naḳesiyiçün bir ṣaḥrā-yı tenhā vü merʿā-yı tenhāda tebrīd-i [18] āb u tecdīd-i ṣiyāb u tımār u taṭhīr u ṭanẓīf ve tedārik-i ʿalef ile naḳd-i vaḳt ve idrāk-ı [19] rüfeḳāyı telef idüp mürūr-ı ḳāfileden ġāfil, ferīse vü şikār-ı sibāʿ u bādiye-i vaḥdet [20] u Hāviye-i vaḥşetde ḥayrān u ḥīzān ḳalan ḥācıya teşbīh ve taḥsīn-i meʾkel ü meşārib [21] ve tezyīn-i melābis u meṭālibe müştaġilen dār-ı vaḥşet u ẓulmetde *el-ʿiyāẕu bi'llāhi teʿālā* ḳayd-ı keyd-i [22] nefs u şeyṭān ile ṣayd olmaḳ kār-ı ʿāḳil olmadıġına tenbīh buyurmışdur. Pes lebīb-i [23] ʿāḳil ü edīb-i kāmil ancaḳ sülūk-ı ṭarīḳ-i āḫirete medār olacaḳ miḳdārı emr-i nefs [24] u dünyāya iştiġāl ve ḳıyām u mücāhede vü ḳahr-ı nefs u şeyṭān ile taḥṣīl-i kemāle iḳdām ve cidd u saʿy [25] u ihtimām-ı tām itmek ehemm ü elzemdür. ﴿Allāhumme tesmeʿu kelāmī ve tera mekānī ve taʿlemu sırrī [26] ve ʿalāniyetī lā-yeḫfā ʿaleyke şeyʾun min-emrī ve enā el-bāʾisi'l-faḳīru el-musteġīṯu el-vecilu'l-muşfiḳu [27] el-muḳirru'l-muʿterifu bi-ẕenbihi esʾeluke mesʾeletu'l-miskīni ve ebtehilu ileyke ibtihāle'l-muẕnibi'ẕ[28]ẕelīli ve edʿūke duʿāu'l-ḫāiʾfi'ẓ-ẓarīri men-ḫaẓaʿat leke raḳabetuhu ve fāẓat leke ʿabretuhu [29] ve ẕelle leke cismuhu ve raġımı leke en-fuhu. Allāhumme lā-tecʿalnī bi-duʿāike şaḳıyyen ve kün bī-raʾūfen raḥīmen **[10b]** [1] yā ḫayra el-mesʾūlīne ve yā ḫayre'l-muʿṭīne﴾[1] ﴿Allāhumme necā ve eḫū fī-mimmā yeḳṭaʿunā ʿan-cenābikā [2] ve ecʿalna hādīne muhtedīne ġayre żāllīne ve lā-mużillīne silmen li-evliyāʾike ve ʿaduvven li-aʿdāʾike [3] nuḥibbu bi-ḥubbike men eḥabbeke ve nuʾādī baʿdā tike men ʿādiyyete﴾[2] *ve ṣalla'llāhu teʿālā ʿalā seyyidinā [4] Muḥammedin ve ālihi ve ṣaḥbihi ecmʿain*

---

[1] اللهم إنك تَسْمَعُ كلامي ، وتَرَى مكاني ، وتَعْلَمُ سِرّي وعلانيتي ، لا يَخْفَى عليكَ شيءٌ من أَمْرِي ، وأنا البائسُ الفقيرُ ، الْمُسْتَغِيثُ الْمُسْتَجِيرُ ، الْوَجِلُ الْمُشْفِقُ ، الْمُقِرُّ الْمُعْتَرِفُ بذنبِه ، أسألُكَ مسألةَ الْمِسكِينِ ، وأَبْتَهِلُ إليكَ ابتهالَ الْمُذْنِبِ الذَّلِيلِ ، وأدعوكَ دعاءَ الخائفِ الضريرِ ، مَن خَضَعَت لك رقبتُه ، وفاضت لك عَبْرَتُه ، وذَلَّ لك جِسْمُه ، ورَغِمَ لك أَنْفُه ، اللهم لا تَجْعَلْنِي بدعائِكَ شَقِيًّا ، وكن بي رؤوفًا رحيمًا ، يا خَيْرَ المسؤولينَ ، ويا خَيْرَ الْمُعْطِينَ : Allāhumme tesmeʿu kelāmī ve tera mekānī ve taʿlemu sırrī ve ʿalāniyetī lā-yeḫfā ʿaleyke şeyʾun min-emrī ve enā el-bāʾisi'l-faḳīru el-musteġīṯu el-vecilu'l-muşfiḳu el-muḳirru'l-muʿterifu bi-ẕenbihi esʾeluke mesʾeletu'l-miskīni ve ebtehilu ileyke ibtihāle'l-muẕnibi'ẕ-ẕelīli ve edʿūke duʿāu'l-ḫāiʾfi'ẓ-ẓarīri men-ḫaẓaʿat leke raḳabetuhu ve fāẓat leke [19] ʿabretuhu ve ẕelle leke cismuhu ve raġımı leke en-fuhu. Allāhumme lā-tecʿalnī bi-duʿāike şaḳıyyen ve kün bī-raʾūfen raḥīmen yā ḫayra el-mesʾūlīne ve yā ḫayre'l-muʿṭīne: "Ey Allah'ım, sen sözlerimi işitir, yerimi görür, sırlarımı ve açıklıklarımı bilirsin. Senden hiçbir şey gizli değildir. Ben zavallı, fakir, yardım isteyen, sığınan, korkan, titreyen, günahının farkında olan biriyim. Senden bir miskin gibi bir dilekte bulunuyorum. Sana itaat eden, gözyaşlarına boğulan, bedeni zayıflayan, sana boyun eğen birinin duasını yapıyorum. Ey Allah'ım, dualarımda beni bedbaht etme, bana merhametli ve şefkatli ol. Ey cevap verenlerin en hayırlısı, en cömert olanı." Detaylı bilgi için bk. https://l24.im/DL5

[2] اللَّهُمَّ اجعَلْنا هادِينَ مُهتدِينَ، غيرَ ضالِّينَ ولا مُضلِّينَ، سِلْمًا لأوليائِك، وعدوًّا لأعدائِك، نُحِبُّ بحُبِّك مَن أحَبَّك، ونُعادي بعداوتِك مَن خالَفَك : Allāhumme ecʿalna hādīne muhtedīne ġayre żāllīne ve lā-mużillīne silmen li-evliyāʾike ve

Bāb-ı ṣānī: Ṭālib-i Ḥaḳḳ'ı ṭarīḳat-ı ʿaliyyeye, sülūka [5] terġīb u taḥrīż ve feżāʾilini tertīb u taḥṣīṣ eyler.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki evṣāf-ı [6] ẕemīmeden teḫallī ve aḫlāḳ-ı kerīme ile tecellī eşref-i ḫıṣāl bir kemāldür ve evṣāf-ı [7] ẕemīme; cehl ü ġażab u ḥıḳd u ḥased u buḫl u teʿāẓum u tekebbür ü ʿucb u ġurūr [8] u riyā vü ḥubb-ı cāh u riyāset ü keşret-i kelām u mizāḥ u ḫalḳ içün tezeyyün ü tefāḫur [9] u ḍıḥk u teḳāṭuʿ u tehācür u tetebbuʿ-ı ʿuyūb-ı ġayr u ṭūl-i emel ü ḥırṣ ve sāʾir-i aḫlāḳ-ı [10] seyyiʾedür ve evṣāf-ı ḥamīde; ʿilm ü ḥilm ü ṣafā-yı bāṭın u kerem ü teẕellül ü rıfḳ [11] u tevāżuʿ u ṣabr u şükr ü zühd ü tevekkül ü muḥabbet ü şevḳ ü ḥayā vü rıżā vü iḫlāṣ [12] u ṣıdḳ u murāḳabe vü muḥāsebe vü tefekkür ü şefḳat-ı ʿale'l-ḫalḳ u ḥubb-ı fi'llāh u teʾennī-i fi'l-umūr [13] u bükā vü ḥüzn ü ḥubb-ı ḫamūl u ʿuzlet ü selāmet-i ṣadr u nuṣḥ u ḳıllet-i kelām u ḫuşūʿ [14] u ḥużūr u inkisār-ı ḳalb ve ḥüsn-i ḫulḳdur ve ṭarīḳat-ı ʿaliyyeye sülūkdan murād ṣıfāt-ı [15] kemāl ile ittiṣāf ve ḳabāyīḥ-i ḫıṣālden ḫalāṣdur ki bunuñla herkes meʾmūr ve cümlenüñ maṭlūb [16] u merġūbıdur. Nitekim ġażab iden kimesne cehennem tarifine taḳarrübi mefhūm-ı ḥadīṣ-i ḥaẕret-i nebiyy-i [17] ḫalīm *ʿaleyhi't-taḥiyyete ve't-teslīm*dür ve bir kimesne Cenāb-ı risālet-meʾab-ı nebevīden bir ʿamel-[18]ḫayra emr ile istīżāḥ itdikde lā-teġażżub buyurup sāʾil-i iʿāde-i [19] mesʾele-i ṭaleb itdikçe nehy-i ʿani'l-ġaẕab buyurmışlardur ve recül-i ḳavī ġażabı ḥālinde [20] nefsine mālik u ġālib olup muḳteżā-yı nefsi üzere intiḳāma ṭālib olmayan [21] kimesnedür. Yoḫsa birkaç adama yıḳılmayan recül, semīn u cesīm degildür, [22] diyü buyurmışdur ve ümmi'l-müʾminīn ve seyyide-i nisāʾü'l-ʿālemīn ʿĀyişe-i ṣıddīkā *raḍiya'llāhu teʿālā ʿanhumā* [23] cenābına bir defʾa ġażab ṭārī ve vech-i mübārekine eşer-i iḫmirār sārı oldıḳda cāʾ-ı [24] şeyṭānuñ diyü buyurmaġıyla ġażbān olan kimesneye tesellüṭ-i şeytān āsān u nümāyān [25] oldıġına işāret buyurulmışdur ve ġażab-ı müzīl-i ʿaḳl olup aʿlā veyāḫud ednā [26] veyāḫud mesāvīden intiḳām ṭalebiyle dem-i ḳalbüñ ġaleyāndan ġażbānuñ ṣūret-i ẓāhire[27]sinde peydā olan iḫmirār veyāḫud işfirārdan ḳubḥ-ı ṣūret-i bāṭınesi hüveydā olur [28] ve bi'l-cümle ġażab, ḫaṣlet-i ẕemīme olmaġın ṣāḥibi her-bār muẓhir-i meşāḳḳ-ı elīme ve mühlike vü [29] mażār-ı ʿaẓīme vü meʾāṣir-i ḳabāyiḥ-i ü

ʿaduvven li-ʿadāʾike nuḥibbu bi-ḥubbike men eḥabbeke ve nuʾādī baʿdā tike men ḫalefike: "Ey Allah'ım, bizi doğru yola ileten ve saptırmayan, dostların için dost olanlardan, düşmanların için de düşman olanlardan eyle ki senin sevginle seni seveni sevelim. Sana karşı gelene senin düşmanlığınla bizde karşı çıkalım." Detaylı bilgi için bk. https://l24.im/Y2KEf

teʾeşşüm-i leʾîme olur ve anuñ żıddı ḥilmdür **ve ḥilm**, evvelen teḥallüm iderek **[11a]** (1) ʿādet olur. Zîrā ʿilm ancaḳ taʿalüm ve ḥilm ancaḳ teḥallüm ile ḥāṣıl olur diyü meʾṣūr (2) u meşhūrdur ve ʿilmi ve ʿilm ile sekînet ü ḥilmi ṭaleb ile emr buyurulmışdur ki ġalebe-i cehl (3) ü ġażab ile cebābire-i ʿulemādan olmayup muʿallim u müteʿallim her-bār müteḥallüm olmaḳ lāzımdur (4) ve ḥalîm olan ḫūb-rū vü ḫoş-ḫū olmaḳ ḥasebiyle dünyā vü āḫiretde uludur ve ḥilm (5) ʿinda'llāh rifʿat-ı rütbeye sebeb oldıġı daḫı ḫadîṯ-i şerîfde vārid olmışdur ve ẕemm-i (6) ġażab u medḥ-i ḥilm bābında vāride olan aḥādîṯ-i ḫaṭîre ḳatı keşîredür ve ġażab-ı (7) meẕmūmdan bi'l-külliyye ḫalāṣa tevaṣṣul ve ḥilm-i maḥmūd ile ittiṣāfa tevessül ancaḳ ṭarîḳ-i taṣavvufa (8) sülūk ile olur. Zîrā bu ṭarîḳa sülūk ile ḳuvvet-i behîmiyye-i mużmaḥille ve siyāset-i ʿaḳl (9) u şerʿüñ taḥt-ı ḥükmine dāḫile olup anda ancaḳ ġażabu'llāhu teʿālā ḳalur ki bu maḳām-ı (10) ʿalî nefs-i muṭmaʾinne ṣāḥibinüñ ḥālidür ve maḳām-ı rābiʿ-i iṭmiʾnāna müteraḳḳî vü vāṣıl olmayan (11) kimesne ġażabu'(8)llāh daʿvāsında olursa kāẕib ü mübṭildür.

Ḥased daḫı aḳbeḥ-i ḫiṣāledür ki (12) ṭarîḳ-i taṣavvufa sülūksuz, mādde-i ḥasedi bāṭından bi'l-külliye iʿdām u izāle emr-i muḥāldür ve ḥadîṯ-i (13) şerîfde, "Ḥaṭabı nār ekl itdigi gibi ḥasenātı daḫı ḥased ekl u maḥv ider." diyü vārid olmışdur (14) ve ġıbṭa-kār müʾmin olup ḥased-şiʿār münāfiḳ-ı bed-kār oldıġı feḥvā-yı ḥikmet-i iḫtivā-yı (15) ḥadîṯ-i ḥażret-i nebiyy-i muḫtārdur *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* **ve ġıbṭa**, ġayruñ yedinde olan niʿam-ı dünyeviyye (16) miṣliyle kendüye daḫı inʿām olınmaġı temennîdür. Meẕmūm u memdūḥ daḫı degildür ammā umūr-ı dîniyyede (17) olursa maḥmūddur ve **ḥıḳd**, bir ṣıfāt-ı ḳabîḥadur ki netîcesi ḥased u tehācür u tebāġuż (18) u teḳāṭuʿ u ḥāḳıd oldıġuñ ʿuyūbunı tetebbuʿdur ve Cenāb-ı ṣāḥib-i ḫulḳ-i ʿaẓîm *ʿaleyhi efḍali't-*(19)*taḥiyyehu ve't-teslîm:* "Üç günden ziyāde hicr müslime ḥelāl olmayup dünyā içün üç (20) günden ziyāde hicr-kārı olan kimesne vefātında dāḫil-i nār olur." diyü buyurmışdur ve tecessüs (21) ü teḥassüd ü tedābürden nehy ve ʿibādu'llāh müslimîn birbirleriyle iḫvān olmalarıyla emr buyurmışdur (22) ve Ḥażret-i ḥabîb-i ḥayy-ı Vedūd *ʿaleyhi ṣalavātu'l-meliki'l-maʿbūd* bir gün minbere şeref-efzā-yı (23) ṣuʿūd olduḳda müʾmin-i muḫliṣi îzāʾ u taʿyîr u tetebbuʿ ʿuyūb-ı müslimînden nehy ve tetebbuʿ-ı ʿuyūb (24) "aḫ müslim" iden kimesnenüñ ʿuyubını Cenāb-ı Müntaḳim-i ʿallāmu'l-ġuyūbuñ tetebbuʿıyla muẕhir-i fażîḥat (25)

olmasıyla taḥẕīr buyurduklarını İbn ʿÖmer *radiya'llāhu teʿālā anhumā* ḥażretleri rivāyet buyurmışdur [26] **ve buḫl** daḫı ṣıfāt-ı ẕemīme vü ḫaṣlet-i leʾīmedür ve cenāb-ı cevād-ı kerīm *Tevālet ālāʾūhū ve teʿālet* [27] *esmāūʾhū* kelām-ı ḳadīminde, ﴿Bel huve şerru'l-lehum seyuṭevveḳūne mā-beḫilū bihi﴾[1] āyet-i kerīmesinde [28] buḫlı ẕemm buyurdığı maʿlūm-ı cihāniyāndur ve Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* ḥażretleri: "Saḫī, [39] Ḥaḳḳ Sübḥānehu ve Teʿālā cenābına ve bańa ḳarīb ve ʿāẕābu'llāhdan baʿīddür ve nāra dāḫil olmaz. **[11b]** [1] Ben ańa refīk-i müşfiḳim ve baḫīl cennete dāḫil olmaz. İblis anuñ hem-rāh-ı gümrāhıdur." diyü [2] buyurmışdur ve ṣıfāt-ı ḥamīde-i **seḫā** ḥācetden zāʾid olan mālı iʿṭādur **ve īṯār**, [3] bir şeyʾe muḥtāc iken fī-sebīli'llāh infāḳdur ki erfaʿ-i derecāt-ı seḫādur **ve ḳibr**, ṣıfāt-ı ẕemīme [4] ve seyyiʾāt-ı leʾīmden oldığı āyāt-ı beyyināt ile müstaḥkemu'l-iṯbātdur ve ﴿Ḳalbinde ẕerre [5] ḳadar kibr olan cennete dāḫil olmaz﴾ diyü ḥadīṯ-i şerīfde vārid olmışdur ve kibriyā vü ʿaẓamet-i [6] ridā vü izār Ḥażret-i perverd-gār olmaġın bunlaruñ biriyle münāziʿ olan kimesnenüñ [7] medḫal ü mülḳāsı nār oldığı ḥadīṯ-i ḳudsīde vārid olmışdur.

[fe ʿi lā tün/ fe ʿi lā tün/ fe ʿi lün]
Kibriyā vü ʿaẓamet Ḥaḳḳ'a yarar
Ḳul olanda bu ṣıfātlar ne arar [11b/ 8]

Ve ʿucb daḫı evṣāf-ı ẕemīmeden olup [9] ṣaḥibine aṣlā fāʾidesi olmadığı āyet-i kerīme ile ve mühlikātdan oldığı ḥadīṯ-i şerīf ile [10] ṯābitdür ve ʿilm ü ʿamel içün ʿucb, lā-Ḥaḳḳ olan sālike lāyıḳdur ki kendüden aḳdem [11] müddet-i vāfire-i ʿömrini ʿibādet u ṭāʿat ile imrār idüp *el-ʿiyāẕu bi'llāhi teʿālā* [12] sūʾ-i ḫātime sebebiyle dāḫil-i silk-i küffār olan ʿibād u zāhidüñ hāl-i ḫüsrān [13] u ḫaybet-meʾālini teẕekkür ve eylediği ʿibādet, riyādan maṣūne ve ʿinda'llāhu teʿālā ḫayr-ı ḳabūle maḳrūne [14] oldı mı diyü tefekkür idüp maḳbūle oldığı farż olınsa bile kebīre [15] irtikābıyla maḥv u ḥabṭ olmak iḫtimalinden ve *neʿūẕu bi'llāhi teʿālā* sūʾ-i ḫātime-i nekālinden [16] emīn olmayup ʿilm ü ʿameliyle ʿucb itmeye ve **ġurūr** daḫı esbāb-ı helāk ve evṣāf-ı [17] ẕemīme-i nā-pākdan

[1] بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُواْ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: **Bel huve şerrul lehum seyuṭavveḳūne mā beḫılū bihi** yevme'l-ḳıyāmeti: "Allah'ın lütfundan kendilerine verdiği nimette cimrilik gösterenler, sakın bunun kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar, **bilâkis bu onlar için kötüdür. Cimrilik ettikleri mal kıyamet günü boyunlarına dolanacaktır.** Göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. Allah yaptıklarınızdan haberdardır." Kurān, Âl-i İmrân 3/180.

oldığı āyāt-ı beyyināt-ı Cenāb-ı ḥāliḳu'l-kā'ināt ve ehādīṣ-i [18] şerīfe-i ḥażret-i ḫülāṣa-ı mevcūdāt *ʿaleyhi efḍalu'ṣ-ṣalavāt* ile müberhendür [19] ve esbāb-ı iġtirār u envāʿ-ı muġterīn bisyārdur. Baʿż-ı bāṭıl-ı mücerred Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri [20] Ġafūr u Raḥīm u ʿAfuvv u Kerīm'dür diyüp nār-ı caḥīm u ʿaẕāb-ı elīmden [21] ġāfil ve kerem ü raḥmeti ʿibādet u ṭāʿata menūṭ ve neyl-i niʿam-ı cennet vü maẓhariyyet-i ʿafv u [22] maġfiret, metīn-i ezeliyye vü imtiṣāl-i evāmir-i ʿalīm ile meşrūṭ oldığından lā-ubālī [23] u ẕāhil olup irtikāb-ı envāʿ-ı meʿāṣī ile muẓhir-i eşedd-i ʿiḳāb olur ve baʿż-ı [24] tehī-dest bī-zād-ı taḳvā ābā ve ecdād ile iftiḫār ve anlaruñ Cenāb-ı [25] Rabbu'l-erbāba iṭāʿat u ʿubūdiyetleriyle iġtirār idüp tefekkür itmez ki Nūh [26] neciyy *ʿalā-nebiyyinā ve ʿaleyhi ṣalavātu'llāhi'l-mulki'l-ʿalī* ḥażretleri nebiyy-i kerīm ü veliyy-i ḥażret-i [27] Ḥayy-ı ḳadīm iken oġlınuñ amel-ṣāliḥi olmadığından vāṣıl-ı sāḥil-i necāt idemeyüp [28] ġarīḳ-i baḥr-ı ʿiḳāb oldı ve baʿż-ı tenbel-i kemāl, keselden ḳıyāfet-i dervişāne [29] girüp żann eyler ki taṣavvuf-ı mücerred, ziyy-i ṣūfiyye vü ṣāliḥīn Yaʿni tāc u ʿabā-yı peşmīnden **[12a]** [1] ʿibāretdür ve baʿż-ı bī-hūde-gūy behīme-ḫūy ḫıfẓ-ı kelimāt u ıṣṭılāḥāt [2] u menāḳıb-ı muğteribāt-ı sādāt ile maġrūr olur.

[fe ʿi lā tün/ fe ʿi lā tün/ fe ʿi lün]
Bir iki ḥarf-i taṣavvuf ḳapmış
Kendüyi pīr-i ṭarīḳat yapmış [12a/ 3]

Ve baʿż-ı bī-ʿaḳl ü ḥayā, ʿār-ı ḫalʿ-i ʿiẕār [4] u terk-i aʿmāl ile kendüyi ʿadād-ı evliyādan taʿdād u şümār ve baʿż-ı riyāżet ü mücāhede [5] ile nefs-i mülhimeye veyāḫud evā'il-i nefs-i muṭma'inneye vāṣıl olan sālik-i sāde-[6]dil niʿam-ı maʿrifetden çāşnīgīr-i şey' yesīr oldığında kendüyi aṭʿime-i gūn-ā gūn [7] maʿārif ile tā-be-gelū seyr oldı ṣanup niʿam-ı firāvān Cenāb-ı mennān-ı keşīru'l-[8]iḥsānda bir loḳma ile maġrūr ve ḳurb-ı simāṭ-ı viṣālden dūr olur ve bi'l-cümle [9] envāʿ u aḥvāl-i muġterīn keşret üzeredür. Pes sālik-i ṣādıḳa lāyıḳ u münāsib [10] belki lāzım u lāzibdür ki ḫayālāt-ı meẕkūreden bir şey' ile maġrūr olmayup ve ẓuhūr-ı [11] ḥālat u ḫavārıḳ-ı ʿādāt ile aldanmayup belki ṭaleb-i taḥḳīḳ ü yaḳīn ve terk-i [12] şübeh ü ehvā ve eşyāyı olduḳları vech üzere iʿtiḳād eyleye. Zīrā desāyis-i [13] şeyṭān keşīre vü vesāyis-i nefs vafīre vü ṭarīḳ-i ḫalāṣ-ı ḥiyel ḳati ʿasīredür. [14] *Allāhumme erināu'l-eşyā' kemā hiye ve aḫfeẕnā min-şurūri enfusinā ve min-şerri'ş-şeyṭān* [15] *yā Erḥamu'r-Rāḥman* **Ve riyā** daḫı ḥaram ve ṣıfāt-ı ẕemime-i li'āmdan oldığı āyāt-ı kerīme [16] ile muḥaḳḳaḳu'ş-şābitdür ve şirk-i ḫafī olup yevm-i cezāda Ḥaḳḳ Sübhāne ve

Teʿālā [17] Ḥażretleri aʿmāl-i ʿibāda mücāzāt buyurdığında mürāʾīlere, “Dünyāda aʿmālüñüzi [18] her kime irāʾet murād itdiñüz ise el-yevm cezāñızı daḫı andan ṭaleb eyleñüz.” diyü [19] ʿalā-ṭarīḳi't-tevbīḫ ḫiṭāb-ı bā-ʿitāb buyuracaḳları ḥadīṯ-i şerīf-i nebevīde aḫbār [20] buyurulmışdur.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki ādemi riyāya sevḳ u baʿṯ iden ḳulūb-ı nāsda [21] kendü içün ḳadr u menzilet olmaġa şevḳ ü muḥabetdür ki ṭaleb-i ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a münāḳıż [22] ve mürāʾī cadde-i ḳavīme-i Ḥaḳḳ'dan baʿīd u muʿriżdür. Pes ṭālib-i ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a vācibdür ki [23] kendüsiçün ḳadr u ḳıymet taʿyīn ve aṣlā şeref ü menzilet taḫmīn itmeyüp ḳulūb-i [24] ḫalāyiḳden ve aʿyün-i nāsdan vech-i şerʿ-i şerīf üzere miḳdār u menziletini isḳāṭa [25] saʾy eyleye **ve ḥubb-ı cāh u ḥubb-ı riyāset** daḫı meẕmūm ve ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'dan ḳāṭı̄ ve vāṣıldan [26] māʿnīdür. Zīrā Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* Ḥażretleri, “İbn-i ādem içün emr-i dīn [27] ü dünyāsında müşār-ı bi'l-benān olmamaḳ ʿiṣmet u şeref-i ḥaḳīḳīdür.” [28] diyü buyurmışdur ve Ḥażret-i ʿAlī *kerema'llāhu teʿālā ve cehdu ve raḍiye ʿanhu* “Ketm-i esrār u ṣamt u ʿadem-i [29] rifʿat u iştihār mūcib-i selāmetdür ki meserret-i ebrār u ġayẓ-ı füccāra müʿeddi olur, kār-ı saʿādet-medār **[12b]** [1] dur. ” diyü buyurmışdur ve İbrāhim bin Edhem *ḳuddise sırruhu'l-ekrem* ḥażretleri, “Muḥibi şöhret [2] olan ʿārif-i ṣādıḳ degildür.” diyü buyurmışdur.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki ḥubb-i şöhret [3] egerçi meẕmūmdur ammā nefs-i şöhret ü intiṣār-ı ṣıyt baʿżen memdūḥ u baʿżen meẕmūm olur. [4] Nefsini taʿẓīm u tevḳīr ve ġayrını taḥḳīr ḳaṣd iderse bu ḥubb-ı meẕmūmdur ve nefʿ u irṣād-ı [5] ʿibād murād iderse bu ḥubb-ı maḥmūd ile müṣāb olacaġı emr-i maʿlūmdur. Cāh-ı ʿażamet-[6]penāh enbiyā-yı ʿażam *ʿaleyhimu'ṣ-ṣalāti ve's-selāmi* ve ḫulefāʾ-i rāşidin *ʿaleyhim riḍvānu'l-*[7]*meliki'l-Muʿīni ve* esʿāreyn-i cümle-i cāh u müṣāb-ı ʿinda'llāh olduḳları bī-şekk u bī-iştibāhdur [8] ve ṣāḥib-i cāh maḥmūd-ı mükellef olup ṭaleb-i inābet ile dāmen-i kerāmetine teşebbüṣ [9] iden mürīdüñ teʿabına kifāyet ü iġtinām ve anuñla ferecu'l-bāl olup kendüye min-ʿindi'llāh [10] ikrām u iḫtirām bilür ve ḳalb-i sālik cāh u riyāsete māʾil oldığı ḳadar [11] Ḥaḳḳ'dan dūr u zāʾil olur. Pes sālik-i ṣādıḳa ḥubb-ı ḫumūl vācib ve ḳulūb-u nāsdan [12] ḳadr u menziletini isḳāṭ ider aʿmāl-i şerʿiyyeye saʿy itmek münāsibdür. Lübs-i eṣvāb-ı [13] reddiye gibi esbāba teşebbüṣ itmek lāzımdur. Bir meclise varsa bir kimse aña teveccüḫ [14]

belki redd-i selāmıyla tefevvuh eylemeye **ve keşret-i kelām** daḫı bir kār-ı meẕmūm u vaṣf-ı şūmdur. (15) Zīrā ẕikr-i meʿāṣī-i sālife vü aḥvāl-i nisā vü mücādele vü ḫuṣūmet ü kelāmda secʿ (16) ile niżām u sebb ü laʿn u fuḥş u mesāġ-i şerʿīden ḥāric mizāḥ u istihzā (17) vü esrār-ı nāsı ifşā vü keşret-i yemīn ü kiẕb ü iftirā vü ġıybet-i müslimīn ü nemīme (18) vü mā-lā-Yaʿni ve bunlaruñ emṣāli umūr-ı muḥarreme vü mekrūhe bi'l-cümle keşret-i kelām u iḫtilāṭ-ı (19) enāmdan tevellüd ider āfāt-ı lisān, ʿāhāt-ı mühlike-i insān olup ekşer-i ḳabāyiḥ-i (20) dünyeviyye vü mażārr-ı uḫreviyye andan müteferriʿa oldığıyiçün Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* (21) ḥażretleri ḥikmet-i ʿażīme-i ṣamtı medḥ ve aṣḥāb-ı kirāmı sükūta terġīb ve ṣamt (22) sebeb-i necāt olmaġın ümmetini anuñla teʾdīb buyurmışdur ve Ḥażret-i Ebū Bekru'ṣ-(23)Ṣıddīḳ *raḍiya'llāhu teʿālā ʿanh* tekellüm-i mā-lā-Yaʿniden ḥaẕeren dehen-i mübārekine bir küçük (24) ṭaş alup lisān-ı insānuñ mevārid-i ḳabīḥaya ve dīne sebeb oldığın (25) beyān buyurmışdur ve Cenāb-ı İbn-i Mesʿūd *ʿaleyhimā rıḍvānu'llāhi'l-vedūd:* "Lisān-ı insān (26) her şeyden ḥabse elyaḳ ve sicne aḥaḳdur." diyüp selāmet-i insān ṣamt u ḫıfẓ-ı (27) lisān ile oldığın ifāde vü ʿilān buyurmışdur ve Cenāb-ı efḍal-enbiyā ʿaleyh (28) *ve ʿaleyhim ekmelu't-teḥāyā* leyle-i isrāda, ʿāzim-i ʿālem-i bālā oldığında mübtelā-yı ʿillet-i (29) ġıybet olanlar yüzlerini nāḫun-ı melāmet ile derīde eyledikleri ḥālde gördiklerinde **[13a]** (1) kimler oldığın istifsār vü cenāb-ı Cibrīl-i emīn anlar zümre-i muġtābīn olduḳların (2) iḫbār eyledüklerini taḳrīr ve iġtiyāb-ı nāsdan ümmetini taḫẕīr buyurmışlardur **ve ġıybet** (3) bir müslimi bedeninde veyā nefsinde veyā fiʿlinde veyā ḳavlinde veyā dīninde veyā (4) dünyāsında veyā şevbinde veyā dārında veyā dābbesinde olan bir ʿayb u ḳuṣūr ile (5) ʿalā-ṭarīḳi'ṭ-ṭaʿn ẕikr itmekdür ki eger ol müslim bu ḳuṣūr ile ẕikr olındığını istimāʿ (6) itse ü müteʾellim ü müʾteeşşir olur eger ol ḳuṣūr ol müslimde yoḳ ise bühtāndur (7) ve bühtān ġıybetden eşed bir ʿişyāndur ve ẕikr olınan evṣāf-ı ẕemīmeden nehy (8) bābında vāride olan aḥādiṣ-i ḫaṭīre ḳatı keşīredür. Semāʿ-ı nuṣḥ yesīr-i teʾşīr (9) itmeyen kimesneye vaʿẓ-ı keşīrüñ daḫı ʿadem-i teʾşīri ẓāhirdür ve şerʿ-i mübīnüñ (10) tecvīz ü taʿyīn buyurdığı sedd-i ḥadde dāḫil olan mizāḥ bile ḳalbi öldürmekile (11) sirāc-ı münevver-i ḳalbi iṭfā vü nihān-ḫāne-i derūne ẓulmet-i ġaflet istīlā idüp (12) ḥāl-i bālinde ne miḳdār āşār-ı noḳṣān bedīdār oldığın sālik bilse aṣlā (13) mizāḥ u laṭīfe itmez idi. Eger Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* aṣḥāb-ı (14) kirām ile baʿżen muʿāmele-i mücāmele-i mizāḥ buyurdıḳlarıyla iʿtirāż olınursa ol, ʿallāme-i (15)

esrār-ı melekūt ve ʿālim-i āsār-ı lāhūt *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* Ḥażretleri hīn-i [16] mizāḥda daḫı ancaḳ ḥikmet ü ḥaḳ ile tekellüm ü mülāṭafe vü tebessüm buyurdıḳları gibi mizāḥa [17] bizim gibi ʿāciz ü ḳāṣırlar ḳadar olmaz. Bizim içün terk-i iḥtilāṭ u mizāḥ mūcib-i [18] fevz ü felāḥdur. Meger aḥyānen ẕıyḳ-ı ṣadr ü izdiyād-ı ḳabżuñ vuḳūʿnda ḥuṣūl-i [19] inbisāṭ u ẕikr ü mücāhedeye tecdīd neşāṭ içün bir miḳdār mizāḥ-ı şerʿī cāʾizdür [20] **ve tezeyyün** daḫı ḳalb-i sāliki meşġūl ḳılup meṭālibine vuṣūlden ḳāṭıʿdür. Zīrā [21] nās içün tezeyyün evvelā taḥṣīl-i libās u taṭyīb u tesviye-i ʿimāme vü taḥsīn-i firāş [22] u tevsīʿ ü tezyīn-i maḳāma muḥtācdur ve bunlara mübtelā olan ḳalb lā-hiye vü ḥużūr [23] u ẕikru'llāhdan sāhīdür ve maṭlūb-ı sālik ise naẓar-ı ḥalāyiḳden sāḳıṭ olup [24] ḳulūb-i nāsda ḳadr u menzileti ḳalmamakdur ve nās içün tezeyyün bu maṭlaba münāfī [25] vü ilhāʿ ü iġfāl ḳalb-i sālike kāfidür ammā mürşid-i kāmil kendüyi taḥkīr u terk ü ḥetk-i [26] hürmetine dāʾir bir fiʿli işlemez. Zīrā terk-i iḥtirāmı ʿavām-ı hevāmuñ fesād-ı ḥāllerine [27] bāʿiş olur. Cenāb-ı risālet-meʾab *ṣallī ʿaleyhu'l-meliki'l-Vehhāb* meclis-i aṣḥāb u mecmūʿ-ı [28] aḥbāba şeref-efzā-yı ḳudūm olduḳlarında mirʾāta naẓar u tesviye-i ʿimāme vü şaʿr nāzik-ter [29] buyururlar idi **ve tefāḫur** daḫı menhī-i ʿanh bir kār-ı meẕmūm oldıġı ḥadīṣ-i şerīf ile **[13b]** [1] müṣbet ü maʿlūmdur ve esbāb-ı tefāḫur-ı evcdür ki māl u ḳuvvet u ʿibādetdür ve bunlar ile [2] iftiḫār herkes içün kār-ı ḳabīḥdür. Bā-ḥuṣūṣ sālik içün ʿuyb u ẕenb-i ṣarīḥdür. Zīrā [3] ṭālib-i ʿubūdiyyet münāziʿ-i rubūbiyyet olmaz **ve ḍıḥk** daḫı ḳalbi imāte ider. Aḥvāl-i ḫasāret-[4]meʾāldendür ki Cenāb-ı Peyġam-ber-i beşīr u neẕīr *ʿaleyhi efḍali ṣalavātu'l-Ḥayyi'l-Ḳadīr* her-bār tebessüm ü rıfḳ [5] u beşāşet birle tekellüm buyururlar idi. Ḍıḥk u ḳahḳaha mümīt-i ḳulūb u tebessüm maḥmūd u merġūbdur. [6] Pes münāsib-i ḥāl-i sālik ḍıḥk ile hālik olmamaḳdur **ve emel ü ḥırṣ** daḫı kār-ı [7] ḳubḥ-ı āsār ve anlar ile ittiṣāf müstelzim-i buʿd-ı rıżā-yı Cenāb-ı Perverd-gār'dur. Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu* [8] *teʿālā ʿaleyhi ve sellem* ḥażretleri: "Dünyāda ġarīb gibi veyāḫud ibn-i sebīl gibi ehl-i ʿubūr ol [9] ve nefsüñi dāḫil-i ʿidād-ı ehl-i ḳubūr bul." diyüp İbn-i ʿAmr Ḥażretlerine emr buyurup ve "Mevti aḳreb [10] bir umūr bil." diyü ṭūl-i emelden nehy buyurmışdur ve bi'l-cümle sūʾ-i ḫulḳ ṭıbāʿ-i meẕmūmeden [11] maʿdūd ve ḥüsn-i ḫulḳ ʿindu'n-nās memdūḥ u maḥmud oldıġı gibi maḳbūl-i Cenāb-ı melik-i [12] maʿbūddur ve Resūl-i ekrem *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* ḥażretleri duḫūl-i cenneti ḥasenu'l-ḫulḳ [13] olan müʾminīne taḫṣīṣ ile ümmetini teḥẕīb-i aḫlāḳ u taṣfiye-i ḳulūba terġīb u taḥrīṣ [14]

buyurmışlardur. Aḥsen ü ekrem-i maḫlūḳāt-ı ʿālem iken ḫulḳ u ḫalḳını istiḥsān Yaʿni [15] duʿāʾ-yı *Allāhumme ḥassin ḫulḳī ve ḫalḳī* ile leb-cünbān iltimās-ı dergāh-ı cenāb-ı müsteʿān-ı [16] olmışdur ve İslām, mekārim-i aḫlāḳ u meḥāsin-i aʿmāl ile maḥfūfdur ve ṣohbet u muvānesetine [17] mültezem oldığuñ müslim ile ḥüsn-i muʿāşeret ü kerem-i ṭabīʿat u leyyin-i cānib u beẕl-i [18] maʿrūf u iṭʿām-ı ṭaʿām u ifşā vü ibtidā bi's-selām u ʿiyādet-i marīż-i müslim, gerek [19] ṣāliḥ ve gerek fācir u ḥüsn-i cevvār gerek müslim u gerek kāfir u tevḳīr-i müslim-i pīr ve keẕm-i ġayż [20] u ʿafaṭ-ı ḫaṭā-i ḳāṣir ḫuṣūṣa itdigi isāʾetden intiḳāma ḳādir iken ve ıṣlāḥ-ı ẕātu'l-[21]beyn ü cūd u semāḥat ve bunlaruñ emṯāli eṭvār-i ḥamīde vü kirdār-ı pesendīdedür ve istimāʿ-i [22] ālāt-ı lehv ü ġınā vü buḫl u cevr ü cefā vü mekr ü ḥīle vü ḳaṭʾ-ı erḥām u sū-i ḫulḳ u tekebbür [23] ile īẕā-i enām u fuḥuş u baġy u ʿudvān u ḥıḳd u ḥased u ġıybet u bühtān u ḳiẕb [24] u nemīme ve bunlaruñ emṯāli evṣāf-ı ẕemīme żaʿf-ı İslām'ı īcāb ider ve eger terk-i [25] mübālāt ile irtikāb-ı kebīre u istiḥlāl iderse nūr-ı īmānı izāle vü iẕhāb iyleye[26]cegi bī-şekk ü irtiyābdur ve ẕikr olınan evṣāf-ı ẕemīme ekṯer nāsuñ mübtelā olduḳları [27] meʿāyibüñ baʿżıdur. ʿAle't-tafṣīl taʿdād u tibyān bu muḫtaṣarda īrād-ı ḳābil-i imkān [28] degildür lākin ebvāb-ı ātiyyede ẕikr olınan vech üzere ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sālik olan reẕāʾil-i [29] ẓāhire vü āfāt-ı bāṭıneden ḫalāṣı āsān olur. Zīrā ṣıdḳ-ı niyyet ile ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a **[14a]** [1] sülūk şecere-i ḫabīṯe-i aḫlāḳ-ı ẕemīmeyi aṣlından ḳātıʿ ü ḳāliʿ ve muʿalecāt-ı āti'ẕ-[2]ẕikr ile müdāvāt esāsından rāfiʿ ü dāfiʿ ve bilā-sülūk ḳabāyiḥ-i meẕkūreden ḫalāṣ, [3] muḥāl u mümteniʿdür. Fe-li-haẕā sālik olmayan kimesne leyl ü nehār saʿy ve nefsine cebr-i [4] bisyār ile meṯelā tekebbürden ve riyādan ḫalāṣ bulup taḥṣīl-i tevāżuʿ u iḫlāṣ itse [5] Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a ḥamd u şükr ider ammā bir mütekebbir ü mürāyī ādem görse, "*El-ḥamdu li'llāhi teʿālā!* Ben anuñ [6] gibi mütekebbir ü mürāyī degilem." diyü mübāhāt ve bilā-şeġūr-ı ʿucb ile kendüyi maʿraż-ı aḳbeḥ-i āfāt [7] ẕünūb u ʿāhāt-ı ʿuyūb mehlekeden münci ancaḳ ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūkdur ve bilā-sülūk [8] muḫliṣ olursa da ḫaṭar-ı ʿaẓīm üzere oldığı ḥadīṯ-i şerīfde vārid olmışdur [9] ve bāb-ı ṯānīde ẕikr olınan ṭarīḳ-i muḳarribīne sülūkuñ baʿż-ı fevāʾididür ammā maḳṣūd [10] bā-leẕẕāt olan fevāʾid, menāzil-i ḳurb-ı Ḥażret-i

Rabbu'l-erbāba vuṣūl ü tecelliyāt-ı esmāiyye vü ṣıfātiyye[11]nüñ ḥuṣūlidür. ﴿Va'llāhu yeḳūlu'l-ḥaḳḳa ve huve yehdi's-sebīl﴾[1]

Bāb-ı şāliş: Cenāb-ı münzeli'l-[12]kütüb ve mürselu'l-rüsul ve ḥādīu's-sübül *cellet ʿaẓametuhu* ḥażretleri ile ʿabdi beyninde [13] olan ḥucubı ve sālik ol ḥucubı latīfe-i insāniyyeden refʿ itmek içün muḥtāc oldıġı tevbe [14] vü inābet vü esbābdan tecerrüd gibi eşyāyı beyān eyler.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki rūḥ-ı aʿẓam [15] olan rūḥ-ı insānī ki emr-i Rabbānī bir sırr-ı aʿẓamdur ki künhini ancaḳ Allāhu Teʿālā aʿlemdür [16] ve ol rūḥ-ı aʿẓamuñ ʿālem-i kebīrde esmā vü meẓāhiri oldıġı gibi ʿālem-i ṣaġīr olan ʿālem-i [17] insānda daḫı esmā vü meẓāhiri vardur. ʿĀlem-i kebīrde olan esmā vü meẓāhiri [18] ʿaḳl-ı evvel ü ḳalem-i aʿlā vü levh ü ḥaḳīḳat-ı Muḥammediyye vü rūḥ-ı Muḥammedī vü nūr u nefs-i külliyyedür ki [19] Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri ḥaḳḳında ﴿ḫaleḳakum min-nefsin vaḥidetin﴾[2] buyurmışdur ve ʿālem-i ṣaġīrde [20] olan esmā vü meẓāhiri insān, aḫfā vü ḫafī vü sırru's-sırr u sırr u rūḥ u ḳalb u nefs-i [21] nāṭıḳa vü latīfe-i insāniyyedür ve mübdeʿāt-i ḥażret-i vācibü'l-vücūddan evvel [22] mevcūd u ḫalīfe-i ekber ü sırr-ı ʿāẓamdur ve maḳāmātdan evvel-i tenezzülātı aḫfāu'l-ḫafī vü aḫiri ḳalb [23] oldıġı muḳaddemā ẕikr olınmışdur ki ʿale't-tafṣīl ḫıfẓ itmek ehemm ü elzemdür **ve daḫı maʿlūm** [24] ola ki ḳalb bi-ʿaynihi rūḥ-ı aʿẓam u ḫalīfe-i ekber ve müdebbir-i cism-i insānī ve maʿṣūḳa ʿāşıḳuñ [25] taʿalluḳı gibi cism-i insana müteʿalliḳdür ve taʿalluḳı nefs-i şehvāniyye olan rūḥ-ı ḥayvānī [26] vasıṭasıyladur. Zīrā rūh-ı aʿẓam, ġāyet-i leṭāfete ve cism-i insānī nihāyet-i keṡāfetde [27] olup rūḥ-ı ḥayvānīnüñ leṭāfet ü keṡāfeti iʿtidāl ü müsāvāt üzere oldıġından [28] rūḥ-ı aʿẓam ile cism-i insānī beyninde vasıṭa olmaġa ṣāliḥdür ve rūḥ, nefs-i şehvāniyyeye [29] müteʿāniḳ ü kemāliyle müteʿalliḳ oldıġıyiçün ḳalb tesmiye olınup ẕu'l-ciheteyn olmışdur ki **[14b]** [1] bir ciheti ʿālem-i ḥis ü şehādet ve bir ciheti ʿālem-i ḳuds u ġaybdur ve nefs-i şehvāniyye kemāl-i keṡāfetden [2] āyīnenüñ bir yüzinde ṣūret görünmek içün āḫar yüzine ṭılā vü ḥiss olınan şeyʾ-i keṡīf [3] meṡābesindedür. Pes anuñçün ḳalb, eşref ü ekrem-i aʿżā vü naẓar-gāh-ı

[1] وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ: Va'llāhu yeḳūlu'l-ḥaḳḳa ve huve yehdi's-sebīl: "Allâh gerçeği söyler doğru yola O iletir." Kurân, Ahzâb 33/4.

[2] خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ: Ḫaleḳakum min-nefsin vaḥidetin: "Sizi tek bir nefisten yarattı." Kurân, Nisâ 4/1.

Ḥażret-i Ḫüdā ve maḥall-i [4] tecelliyāt vü ḫazine-i esrār-ı cenāb-ı kibriyādur ve ḥaḳāyiḳ-i ḥaḳkiyye intiḳāşına maḥall u sezādur ki Ḥaḳḳ Teʿālā [5] Ḥażretleri vaṣfında ﴿li-men kāne lehu kalbun﴾[1] buyurdığı ḳalb-i meẕkūrdur. Yoḫsa her ḥayvānda [6] müşterek olup lisān-ı Türkīde yürek didikleri ṣanavberiyyü'ş-şekl et pāresi degildür.

[7] **İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki** Cenāb-ı Ḥaḳḳ u feyyāż-ı muṭlaḳ Teʿālā ve Tebāreke Ḥażretlerinüñ ﴿li-men kāne lehu [8] ḳalbun﴾ buyurdığı ḳavl-i şerīfinde murād, mürşid-i kāmil ve ﴿elḳāu's-semʿa ve huve şehīdun﴾ ḳavl-i kerīminde mürīd [9] ü müsterşid ü müstekmildür. Zīrā irşād u tekemmül-i ʿibād insāndan her efrād içün muḳadder [10] ve nefs ü şeyṭān ile cihād ve tehẕīb-i aḫlāḳ u taṣfiye-i fevāʾid mecmūʿ-ı aḥād içün müyesser [11] degildür. Zīrā ʿālem-i ḳudsı nesyen mensiyyen terk idüp anda olan ḫavāṣ-ı ʿulūviyyeden [12] maḥcūb olup faḳaṭ ʿālem-i ḥiss ü şehādete teveccüh iden ḥayvāndur ve ʿālem-i şehādeti terk [13] idüp anda ʿārıża olan umūr-ı süfliyyeden iʿrāż yalñız ʿālem-i ḳuds ü ġayba teveccüh iden [14] melikdür ve ʿālemeynüñ birine teveccüh idüp āḫardan ẕāhil olmayan insān-ı kāmildür ve bu maḳām-ı [15] ʿaliyyedür ki ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sālik ve ḥudūd-ı şerʿiyyeyi iḳāmet ve mücāhede vü ḳahr ile nefsine [16] ġālip olan bu maḳām-ı ʿālāya mālikdür. Ḳalb-i insān tenaʿumāt ve leẕẕāt-ı dünyeviyye vü şehevāt-ı [17] nefsāniyye ile ḥasebde müteveccih olduḳça yetmiş ḥicāb ile maḥcūb ve nefs u şeyṭāna [18] memlūk u maġlūb olur ve bu mertebede olan ḳalbe nefs-i emmāre tesmiye olınur. Zīrā ġażab [19] u ḥased u şereh ü kibr ü ġurūr ve sāʾir-i sūʾ-i ḫulḳ-ı meẕkūr ile mevṣūf olmaġla ḳurb-ı [20] Ḥażret-i Rabb-i ʿizzetden dūr olur ki ittibāʿ-i şehevāt müzīl-i ʿizzet ü mūriṯ-i ḫiẕlān [21] ü ẕilletdür. Ḥırṣ u şehvet mülūkı ʿabīd ve ṣabr u taḳvā ʿabīdi mülūk eyler. Zīrā ḳalbüñ [22] ḥaḳḳı beden üzerine emīr ü ḥākim olup vaẓife-i beden, evāmir ü nevāhī, emīr-i ḳalbe muṭīʿ ü ḫādim [23] olmaḳdur. Şehevāt ġālebe olduḳda emīr meʾmūr ve ḥākim maḥkūm ve ḫādim maḫdūm olur.

[fe ʿi lā tün/ fe ʿi lā tün/ fe ʿi lün]

Ola bir yerde ki ḥākim maḥkūm
Oranuñ ḥāl u meʾāli maʿlūm [14b/ 23-24]

[1] إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ: İnne fī-ẕelike le-ẕikra **li-men kāne lehu ḳalbun** ev elḳā's-semaʿ ve huve şehīdun: "Şüphesiz bunda, **aklı olan yahut hazır bulunup kulak veren kimseler için** bir öğüt vardır." Kurân, Kâf 50/37.

Anuñçün dāʿiye-i şereh ü şehvete maġlūb [25] olan nefsini kilāba secde ider bulur.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki bu mertebe-i melʿūnede [26] ḳalb, nefsini unudup müddet-i vāfire anda vāḳıf olursa ʿālem-i ġayba teveccüh itmege istiʿdād [27] u ḳudretini ibṭāl eyler ki sevād-ı ḳalb u ṭabʿ-ı ḳalb u reyn-i ḳalb andan ʿibāretdür. Zīrā [28] āyīne, ġubār u kederden pāk u ṣāf olursa aña nāẓar olan ṣuver-i eşyā-yı muḳābeleyi **[15a]** [1] anda görür ammā kudūret baġlayup ve pās-ı derūn cevherine teʾṣīr eylese tecellīye vü taṭhīrine [2] üstād-ı kāmil bile ḳādir olmaz. Keẕālik her bir insāna lāzımdur ki nefs-i emmāreye tābiʿ [3] ve ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'dan munḳaṭıʿ olmayup ānen-fe-ānen iḳāmet-i ḥudūd-ı şerʿiyyeye mürāʿī ve imtiṣāl-i [4] evāmir-i Cenāb-ı serīʿu'l-ḥisāb ve ictināb-ı nevāhī-i ḥażret-i şedīdu'l-ʿiḳāba mücidd ü sāʿī [5] ola ki āyine-i ḳalbi jeng-i meʿāṣī ile mükedder ve *neʿūẕu bi'llāhi teʿālā* ġubār-ı ṭabʿ u reyn ile muġber [6] olmadan aḳdem bir mürşid-i kāmilüñ terbiyet ü himmet ü enfās-ı ḳudsiyyesi bereketiyle mücellā [7] vü muṭahhar ola. Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem*: "Ḳulūb mānend-i ḥadīd pāṣlanur ẕikr-i mevt [8] ü tilāvet-i Ḳurʾān cilā vü ṣayḳal-ı Cenābdur." diyü buyurmışdur ve Ḥüccetu'l-İslām mevlānā-yı İmām [9] Ġazzālī *ḳuddise sırruhu'l-ʿālī Muḫtaṣār-ı İḥyā*'da, nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* ḥażretlerinden mervīyen [10] ẕikr ü ifāde buyurmışdur ki, ḳulūb dörtdür. Biri ḳalb-i ecred Yaʿni mā-sivādan mücerred ḳalb-i [11] müʾmindür ki anda sirāc-ı vehhāc-ı īmān u ʿirfān hemvāre lāmiʿ ü dirāḫşāndur ve biri ḳalb-i [12] esved, menkūs Yaʿni çirk u şirk ü muḥabett-i dünyā vü leẕẕāt u şehevāt ile müdennes ü menkūs [13] ḳalb-i kāfirdür ve biri daḫı ḳālb-i aġlaf, ġılāfı üzerine merbūṭ Yaʿni anda olan īmān, [14] ʿale'l-ıṭlāḳ olmayup muḳayyed-i bi'l-ḳuyūd ve'ş-şürūṭ ḳalb-i münāfıḳdur ve biri ḳalb-i muṣaffaḥ, [15] Yaʿni anda tevḥīd-i Ḫüdā ʿale't-terdīd olmaġın ġayr-ı muḥaḳḳaḳ u muṣaḥḥaḥdur ki anda hem olan īmān [16] baḳla gibidür ki maʾ-i ṭayyib ile ṣaḳy olunsa ḳuvvet bulur ve nifāḳ, ḳarḥa gibidür ki keşret-i [17] ḳayḥ u ṣadīd ile semīn ü şedīd olup mādde-i īmān u nifāḳdan ḳanḳısı ġalibe iderse [18] ḳalp aña tābiʿ olur. Pes ḳalb-i evvelden murād, müʾmin-i ḳāmil-i ʿārif ü ḥaḳāyıḳ-i eşyāya [19] kemāhī vāḳıf olan ẕāt-ı meliki'ṣ-ṣıfātuñ ḳalbidür ve ḳalb-i rābiʿden murād sāliküñ [20] evāʾil-i sülūkunda müterediddid-i ḳalbidür ki şehevāta tābiʿ ve muḫālifāta māʾil olursa Siccīn-i ṭabīʿatda [21] hālik ve ḳurb-ı Ḥażret-i Rabb-i ʿizzetden mütebāʿid olur ve mücāhede vü riyāżata müştaġil olursa [22] tecelliyāta müstaʿidd olur ve intiḳāş-ı ḥaḳāyıḳ-ı eşyāya maḥall ve ḳarīb-i maḳām-ı evvel

(23) olur ki maʿnā-yı keşif-i ḥucubdur. Şehevāta meyli bi'l-cümle zā'il oldığında maḳṣad-ı akṣāsına (24) vāṣıl ve maṭlab u merāmına nā'il olur. Zīrā anuñla Ḥaḳḳ Teʿālā beyninde ḥicāb u ḥā'il ḳalmaz. (25) Cenāb-ı ḥabīb-i ḳarīb *ʿaleyhi ṣalavātu'l-meliki'l-mucībi'l-Raḳīb*den "Eyna'llāhu teʿālā fi'l-arż?" (26) diyü sū'āl olınduḳda "Fī-ḳulūbi-ʿibādi'l-mü'minīn." diyü cevāb-ı bā-ṣavāb buyurmışdur (27) ve ḥadīṯ-i ḳudsīde Ḥaḳḳ Sübḥānehu ve Teʿālā Ḥażretlerine ʿadem-i vüsʿat-ı arż u semā ve ḳalb-i (28) leyyin-i ʿabd-i mü'min ü veraʿuñ vüsʿatı vārid olmışdur ki çeşm-i baṣīret ile ḳulūb-ı (30) mü'minīn bilā-keyf ü kem Allāhu Teʿālā Ḥażretlerini görür dimekdür. Yoḫsa Allāhu Teʿālā Ḥażretleri **[15b]** (1) ḳulūb-ı mü'minine ḥulūl ider dimek degildür. Zīrā bu ḫayāl bāṭıl u emr-i muḥāldür. Mir'āt-ı (2) mücellāda suver-i maḥsūsāt-ı ʿālem-i mülk mer'ī oldığı gibi ḳalb-i muṣayḳal-i mü'min-i ekmelde (3) ḫabāyā-yı umūr-ı ʿālem-i ġayb hüveydā olur ki ḥuṣūl-i ṣūreti'ş-şey' fi'ẕ-ẕihn diyü taʿrīf (4) olınan bu ʿilmdür. Zīrā zihn-i meẕkūrdan murād nefs-i nāṭıkadur ki ol ḳalb oldığı (5) muḳaddemā taḥrīr olınmışdur ve Cenāb-ı ʿÖmer bin el-Ḫaṭṭāb *raḍiya'llāhu teʿālā ʿanh* ḥażretleri: "Re'y-i (6) ḳalbi Rabb'i." buyurmışdur. Pes bu saʿādāta vuṣūl ü ʿālā-yı derecāta teraḳḳī, ḥuṣūlini (7) me'mūl iden kimseye evvelā bābu'l-ebvāb olan tevbe-i ṣādıḳadan duḫūl lāzımdur ki (8) ol ḳurb-ı Cenāb-ı Rabb'e medḫalüñ evvelidür.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki vücūb-ı tevbe ḥaḳḳında (9) vāride olan āyāt-ı kerīme vü aḥādīṯ-i ʿaẓīme bī-ḥadd u pāyān u ġayr-ı muḥtāc ile'l-beyāndur (10) ve ʿale'l-fevr vücūb-ı tevbe mecmaʿ-ı ʿaliyye-i ümmet ü müttefeḳun-ʿaleyh ehl-i sünnetdür. Zīrā ṭāʿatu'llāhu ʿale'd-(11)devām vācibe oldığı gibi terk-i meʿāṣī daḫı ʿale'd-devām vācibdür ve te'ḫīr-i tevbeden (12) teżāʿuf-ı ẕünūb lāzım gelür. Zīrā bir maʿṣiyet işleyen kimseye ʿale'l-fevr ol (13) maʿṣiyetden tevbe vācibe iken terk u te'ḫīr itmekiyle iki maʿṣiyet işlemiş olur ki (14) ikisinden daḫı tevbe keẕālik vācibedür. Bu iki maʿṣiyetden ʿale'l-fevr tevbe itmese (15) dört meʿaṣī işlemiş olur. Te'ḫīr itdikçe ʿalā-haẕāi'l-ḳıyās teżāuf-ı ẕünūb ile (16) terettüb ider ve bu teʿżāuf, teʿżāuf-ı ḥasenāt gibi degildür. ʿAyn-ı inṣāf u re'fet (17) ve dīde-i baṣīret ile ḥāl-i nefsine nāẓar olan kendüyi tevbeye me'kel ü meşārib ü mesākin (18) ve cümle meṭālibden aḫvec ve te'ḫīr-i tevbe ile ẕāhib oldığı ṭarīḳi istiḳāmetden muʿavvec (19) bulur. Zīrā ẕünūb, ṣāḥibini müṭālaʿa-i ġuyūbdan maḥcūb idüp ḥā'il-i beyne'l-ḥabīb (20) ve'l-maḥbūb

olur ve Cenāb-ı Ḥaḳḳ Tebāreke ve Teʿālā ile ʿabdi beyninde olan ḥucubuñ ekṣef [21] ve aʿẓamı ḥucub-ı ẕünūbdur ki ẓulmāniyyedür ve mā-ʿadāsı ḥucub nūrāniyyedür. Egerçi sālik [22] içün ḥucub-ı nūraniyyenüñ daḫı şeyʾen-fe-şeyʾen refʾine saʿy itmek lāzımdur ammā zulmāniyyenüñ [23] bi'l-külliyye izālesine cidd itmek ehemm ü vācib ü elzemdür. Zīrā ẕünūbdan ḥāṣıla olan [24] ḥucub-ı ẓulmāniyye ṭālib ile maṭlūb beyninde olan cidār-ı üstüvār gibidür ki ẕāt u şebaḥ-ı [25] maṭlūbdan aṣla eṣer görmez ammā ḥucub-ı nūraniyye zücācāt gibidür ki eger az olursa [26] māverāsı görinür çoḳ olursa görünmez lākin verā-yı cidār-ı üstüvārda olan gibi [27] mestūr u maḫfī ḳalmaz. Kesir-i zücācāt ḳalʿ-i dīvār-ı pāydārdan āsān u ehven oldıġı [28] rūşendür ve ẓulumāt-i meʿāṣī ile baṣīret mestūre olup ve reyn ü ṭabʿ u ḫatm ile maġmūr [29] olan ḳalb envār-ı ġuyūbdan maḥcūb u meḥcūrdur ve işledigi aṣām u ẕünūbdan tāʾib ve seyyiʾātdan müctenib **[16a]** [1] ve ḫavf-ı ʿiḳāb u recāʾ-i ṣevāb ile ʿibādāta müdāvim ve ṭāʿāte mülāzım olup eyledigi [2] aʿmālüñ mücidi kendüsi olmaġı iʿtiḳād ve anlara ʿitimād iderse ḥucub-ı nūraniyye [3] verāsında müteḥaccib olur. Baʿdehu muḥavvilu'l-ḥavl ve'l-aḥvāl celle ʿani'ş-şebīhi'l-miṣāl ḫażretlerinüñ [4] ʿināyeti ve eylediği ʿibādāt u mücāhedenüñ berekātıyla ol ḥicāb refte refte keşf [5] ve refʿ olınup dīde-i baṣīreti küḥl-i cilā-yı hidāyet ile bīnā olur ve eyledigi ʿibādet [6] u ṭāʿāt ancaḳ Cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ iḳdār u tevfīḳi ile olup kendüsi anuñ şükrüni edādan [7] ʿāciz oldıġı daḫı ṭaḥḳīḳ ve muʿṭā vü māniʿ ve ḍārr u nāfiʿ Ḥaḳḳ Sübḥānehu ve Teʿālā oldıġın [8] taṣadduḳ eyler. İrāde-i ʿaliyye-i İlāhiyye taʿalluḳ itdükde bir ḳuluna libās-ı taḳvāyı ilbās ve ḥużūr-ı [9] maʿneviyyesine idḫāl u iclāsa ṣāliḥ eyler ve ḫayr u şerr bi-yedi'llāh bi'l-külli min-ʿindi'llāh oldıġın [10] bilüp çün u çirādan ibā ve kendünüñ ʿacz u ḳuṣūrına ʿitirāf ve her şeyde cereyān-ı [11] ḳudret-i Allāh'ı iḳrār u inṣāf itmekiyle dīde-i ḳalbinden bu ḥucūb-ı nūrāniyye daḫı şeyʾen-[12]fe-şeyʾen münkeşif olaraḳ elṭāf-ı ḫafiyye-i İlāhiyye rū-nümā olup bu risāle-i celīlede [13] ẕikr olınan maḳāmāt u ebvāba dāḫil ü maḳṣad-ı ṣıdk u menāzil-i aḥbāba vāṣıl oluncaya dek [14] cidd ü saʿy ider.

İy ʿazīz! Zinhār ḥucub-ı meẕkūreyi zicācāta teşbīhden ḫāṭıruña Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri [15] ʿayn-ı bāṣıra ile görilür diyü ḫāṭırıña ḫuṭūr eylemesün. Zīrā cenāb-ı Bārī bundan [16] münezzeh ü müberrādur. ﴿Lā-tudrikuhu'l-ebṣār ve huve yudriku'l-ebṣār ve

huve'l-laṭīfu'l-ḫabīru﴾ [1] ʿaḳlen ve naḳlen (17) meʿāṣīden tevbenüñ vucūbı maʿlūm ve bilā-tevbe ʿadem-i imkān-ı vuṣūl-i ila'llāhu teʿālā meczūmen (18) mefhūm oldı. Ḥadīṯ-i şerīf-i nebevīde *ʿaleyhi'ṣ-ṣalāti ve's-selāmi*da vārid olmışdur ki ﷺḤaḳḳ Sübḥānehu ve Teʿālā (19) Ḥażretleriyiçün yetmiş ḥicābﷺ ve bir rivāyet-i āḫarda ﷺẒulmet u nūrdan yetmiş biñ ḥicāb vardurﷺ ki (20) keşf eylese eşiʿa-i envār-ı ẕāt-ı Ḥaḳḳ Teʿālā baṣaru'llāh maḫlūḳundan müntehī oldığı (21) eşyāyı iḥrāḳ eyler. Baṣaru'llāh müntehī oldığı maḫlūḳdan murād ʿaḳābāt-ı nüfūsı ḳaṭʿ (22) idüp benlik ḳaydından azād ve muḳteżā-yı beşeriyyetden ḳurtulup tecelliyāt-ı envār-ı (23) vechiyyeye ṣāḥib-i istiʿdād olan sālik pāk-nihāddur. Yaʿni sālik ile envār-ı (24) vechiyye beyninde olan ḥucub keşf olunsa sālik, nār-ı mücāhede ile bu envār-ı vechiyyeyi (25) iḥrāḳa ḳādir olmayup henüz kendüsinde olan baḳiye-i envārı iḥrāḳ eyler. Zīrā (26) sālik riyāżet u mücāhede ile ancaḳ maḳām-ı sādise vāṣıl olabilür. Maḳām-ı (27) sābiʿe vuṣūli ancaḳ ceẕebāt-ı raḥmāniyyeden bir ceẕbe ile ḥāṣıl olur ki bu maḳām-ı (28) ḥaḳḳe'l-yaḳīndür ki ẕikri muḳaddimede imżā-gerde-i yerāʿa tafṣīl ü tebeyyündür. Bu kelām-ı (29) taḥḳīḳ-i itrisām anuñla muḳābele olınduḳda sālik maʿnā ve meʾālda müttehidu'n-niẓām bulunur. **[16b]** (1) Tevḥīd maḳāli ile ve ednās-ı ṭabīʿat ile ḥucub-ı menīʿa ile maḥcūb ve zindān-ı ġalata (2) üftān olup iddiʿā-yı maʿrifet-i vaḥdet-i vücūd ile herze-gū-yı heẕeyān olup (3) ḫayāl-i muḥāl-i viṣāl belki ẓuʿm-ı neyl arḳa-yı derecāt-ı kemāl iden baṭṭāluñ kiẕb ü ġalatı (4) ẓāhir olur ki iddiʿā-yı maʿrifet-i vaḥdet-i vücūd bir fāʾide-i muʿtedd bahā ifāde eylemez belki (5) anuñ sebebiyle bādī-i zendeḳa ve ḍalāle sāḳıṭ ve Siccīn-i ṭabīʾata ifsād u iḍlāle (6) hābıṭ olur ki maḳām-ı evvel nefs-i emmāredür belki sālike sülūkunda müfīd olan (7) şühūd-ı vaḥdet-i vücūddur yoḫsa iddiʿā vü maʿrifeti degildür ve şühūd ise keşret-i (8) mücāhede vü riyāżat-ı şaḳḳa vü ẕüll ü iftiḳār u meskenet ü ıṣṭıbār ile ḥāṣıl olur. (9) Bir ḥālet-i iżṭırāriyyedür ve bu ḥāleti taḥṣīl ancaḳ ittibaʿ-i şerīʿat-ı ġarrayı tekmīl ile (10) olur. Bilā-ittibāʿi'ş-şerīʿata zendeḳa-i mühlikedür. Pes merteb-i ḥaḳḳe'l-yaḳīne mūṣile olan (11) ṭarīḳ-i muḳarribīne sülūkı merīd olana evvelen tevbe-i ṣādıḳa vācibedür ki anuñla ḥucub-ı ẓulmāniyye-i (12) ẕünūbı refʿ idüp baʿdehu ḥucub-ı nūrāniyyeyi daḫı refʿ ile irtiḳā-yı maḳāmāt-ı (13) ātiyyu'ẕ-ẕikre saʿy eyleye

[1] لاَّ تُدْرِكُهُ الأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ: Lā-tudrikuhu'l-ebṣār ve huve yudriku'l-ebṣār ve huve'l-laṭīfu'l-ḫabīru: "Gözler O'nu idrak edemez, hâlbuki O gözleri idrak eder. O en ince şeyleri bilir ve her şeyden haberdardır." Kurân, Enâm 6/103.

ve ḥādīṯ-i şerīf-i meẕkūrda olan ẓulmetden murād ẕünūb [14] u meʿāṣīden ḥāṣıla olan ḥucubdur ve nūrdan murād leẕẕāt-ı uḫreviyye-i cināniyye vü kerāmāt [15] u tecelliyāt u viṣāl ü sā'ir-i maḳāmāt u aḥvāle intiẓār u iltifātdan sālikde [16] ḥāṣıla olan buʿd u ḥucubdur. Zīrā mā-dām ki ḳalb-i sālikde mā-sivādan bir nesne ola [17] anuñ sebebiyle maḥcūb u baʿīd-i ʿani'l-maṭlūbdur anuñ_çün baʿż-ı sālikīn rubʿ-ı ṭarīḳ ve baʿż-ı [18] nıfs-ı ṭarīḳ ṭaḫḳīḳden rāciʿ ve vuṣūl-i Ḥaḳḳ'dan münḳaṭıʿ olur. Eger tevbe, ṣemere-i nedem [19] ve nedem, ḥāl-i ḳalb ve aḥvāl-i ḳulūb, efʿāl-i iḫtiyāriyyeden olmamaġın lüzūm-ʿadem, vücūb-ı [20] tevbe lāzım gelür diyü su'āl olınursa nedem-i ḥāl-i ḳalb oldığı müsellemdür ammā esbāb-ı [21] nedem ki istimāʿ-i mevāʿiẓ ü muṣāḥabat-ı ṣuleḥā vü taʿallüm-i ʿulūm-ı nāfiʿa vü żarar-ı meʿāṣī vü ẕünūbı [22] ve anlar ile maḥcūb olacaġını bilüp baʿż-ı ʿibādāt ile Ḥaḳḳ'a teveccüh-i efʿāl-i iḫtiyāriyye denür [23] diyü cevāb virilür ve aʿẓam-ı esbāb-ı nedem devām üzere kelime-i ṭayyibe-i *lā-ilāhe illa'llāh* ile [24] ẕikr itmekdür ki bu ẕikre müdāvim olan kimesnenüñ ḳalbinde Ḥaḳḳ Teʿālā bir mışbāḥ-ı melekūtī [25] īḳād idüp ẓulumātī-i bāṭını zā'ile olmaġıyla neyl-i saʿādātdan ḳāṭıʿa olan āfāt-ı [26] māniaʿyı ol nūr ile görüp izālesine cidd ü saʿy u ikṣār itmekle nedem [27] ḥāṣıl olur ki tevbedür. Şeyḫ ʿAbdu'l-Ḳādir Geylānī *ḳuddise sırruhu* ḥażretlerinüñ ḫużūr-ı ḳā'ifu'n-[28]nūrlarına terk-i ṣalavāt veyāḫud tehāvün veyāḫud zinā veyāḫud şurb-ı ḫamra ibtilā ve'l-ḥāṣıl terk-i [29] me'mūrāt u fiʿl-i menhiyyātdan ḫalāṣ olmaḳ içün istidāʿ iden şekātuñ cümlesine **[17a]** [1] ikṣār-ı *lā-ilāhe illa'llāh* ile īṣā vü taʿlīm-i iksīr-i devā-yı ʿserīi't-te'ṣīr buyurular idi.

[2] **İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki** tevbe, ẕünūb-ı māżīyeden egerçi faḳaṭ nedemdür ammā ʿadem-i ʿavda [3] ʿazm-i muṣammem elzemdür. Zīrā nedāmet-i ṣaḥīḥe ile bir fiʿlden nādim olan bir daḫı aña ʿāzim [4] olmamaḳ lāzımdur ve bu nedem, tevbe-i maḳbūle-i ʿavāmdur ve ḳalbi, Allāhu Teʿālā'dan meşġūl ḳılan [5] eşyānuñ cümlesinden tevbe, tevbe-i ḫavāṣdur ve ḫużūr-ı maʿa'llāhdan ġaflet ü ẕuhūlden [6] tevbe, tevbe-i aḫaṣ-ı ḫavāṣdur ki anlar ṣıddīḳīn ü şühedā vü ezkiyā olmalarıyla enfās-i [7] mübārekelerden her bir nefs-i dünyā vü mā-fī-hādan ḫayırlı oldığın bilürler.

Bāb-ı rābiʿ: [8] Nefs-i emmāre ve seyr ü ʿālem ü maḥall ü ḥāl ü vārid ü ṣıfāt ü ḳabāyiḥini ve andan [9] ḫalāṣ bulup maḳām-ı ṯānī-i nefs-i levvāmeye teraḳḳīnüñ keyfiyyetin beyān ider.

İy (10) **ʿazīz! Maʿlūm ola ki** nefs-i emmārenüñ seyri ile'llāhu teʿālā ve ʿālemi ʿālem-i şehādat (11) ve maḥalli ṣadr ve ḥāli meyl ve vāridi şerīʿatdür ve nefs-i sebʿa ẕātında vāḥidedür. Keşret-i (12) ṣıfātı ʿitibāriyle emmāre vü levvāme vü mülhime vü muṭma'inne vü rāżiyye vü merżiyye vü kāmile tesmiye olınur (13) ve bu nefs, nefs-i nāṭıḳadur ki bi-ʿaynihā ḳalb oldığı muḳaddemā beyān olınmışdur ve nefs-i (14) nāṭıḳa laṭīfe-i Rabbānīyedür lākin ṭabīʿata meyl ve şehevāta rükūn ve nefs-i şehvāniyye Yaʿni rūḥ-ı (15) ḥayvānīye teṣādüf itmekiyle ḥayvānāt-ı silkine münselike olup evṣāf-ı ḥamīdesini (16) ḥayvānātuñ aḫlāḳ-ı ẕemīmelerine tebdīl itmekin ancaḳ ṣūreten insān ve ḥaḳīkaten ḥayvāndur (17) ve şeyṭān anlaruñ ʿasker ü rehberi oldığı beyān olınmışdur ve evṣāf-ı ẕemīme-i (18) nefs-i emmāre-i leʾīmeden cehl ü buḫl u ḥırṣ u ḳibr ü ġażab ü şehvet ü ḥased ü īzā-i (19) bi'l-lisān ve'l-yed ve bunlaruñ emṡāli efʿāl-i beddür ki muḳaddemā tafṣīl olınmışdur ve ḥażret-i (20) Yūsuf-ı ṣıddīḳ *ʿaleyhi'ṣ-ṣalāti ve's-selāmi* ﴿inne'n-nefse le-emmāratun bi's-sūʾ﴾[1] diyü taḥḳīḳ ü teʾkīd (21) buyurdığı nefs-i ḫabīṯe budur ve Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* ḥażretleri ﴿eʿdā ʿaduvvike (22) nefsuke elleti beyn cenbeyke﴾[2] ve ﴿recaʿnā mine'l-cihādi'l-aṣġari ile'l-cihādi'l-ekberi﴾[3] buyurdığı (23) bu nefs-i bed-ter oldığı şurrāḥ-ı ḥādīṯ ʿindinde aẓhardur. Zīrā ẓulmet-i ṭabīʿatda vāḳıʿa (24) olmaġın ḥaḳ ile bāṭıl ve ḫayr ile şerr beynlerini temyīz itmez ve şeyṭān-ı laʿīn (25) anuñ vāsıṭāsıyla vesvese vü iḍlāl-i insāna sebīl bulur. Pes iy birāder! Her dem nefs-i emmāre (26) şerrinden ḥaẕer üzere olup mekr ü ḥīlesinden bir laḥẓa emīn ve bir emrinde aña muṭāvaʿat (27) ve hīc ārzūsunda mütābaʿat üzere olma. Çünkü nefsüñ saña ʿadāveti taḥḳīḳen maʿlūmuñ oldı (28) hemīşe aña mehīn ü techīl ü īẕāʾ vü teẕlīl ider. Muvādda muʿīn olup bir vechle (29) istiṣḥāb u intiṣārı fikrinde olmayup taḳlīl-i ṭaʿām u şarāb u menām ile ḳahr u teẕlīline **[17b]** (1) ihtimām eyle. Zīrā nefs-i şehvāniyye żaʿīf olduḳca emmāre tesmiye olınan nefs anuñ (2) ḳayd-ı keydinden ḫalāṣ bulmaġıyla refte refe ʿazīz vü

---

[1] إِنَّ النَّفْسَ لأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ: İnne'n-nefse le emmāratun bi's-sūʾi: "Çünkü nefis daima kötülüğü emredicidir." Kur'ân, Yûsuf 12/ 53.

[2] أَعْدَى عَدُوِّكَ نفسُكَ التى بين جَنْبَيْكَ: Eʿdā ʿaduvvike nefsuke elleti beyne cenbeyke: "Senin en zararlı düşmanın nefsindir." Detaylı bilgi için bk. https://www.dorar.net/h/de54698844e657244967c2951063bcce

[3] رجَعنا من الجهادِ الأصغرِ إلى الجهادِ الأكبرِ : Recaʿnā mine'l-cihādi'l-aṣġari ile'l-cihādi'l-ekberi: "Küçük cihattan büyük cihada döndük." Detaylı bilgi için bk.
https://www.dorar.net/h/9ba3013695e30d3610bd74928347166d

şerīf ola ve bu maḳāmda kelime-i ṭayyibe-i (3) *lā-ilāhe illa'llāh* devām üzere ẕikrüñ ve Ḥaḳḳ Teʿālā'dan ġayrı maʿbūd u maḳṣūd u mevcūd (4) olmadıġı maʿnā-yı şerīfi her kerrede fikrüñ olsun. İhtimām-ı tām idüp medd-i kelime-i (5) *lā* ve taḥḳīḳ ü iẓhār hemze-i *illahe* ve fetḥā-i ḫafīfe eyler. *Ha*yı feth ü taḥḳīḳ ü iẓhār (6) *illa'llāh* ve teskīn-i *hā*'-i lafẓa-ı celāl idüp *ilāhe* ile *illa'llāh* beynini faṣl itme (7) ve zinhar taḥḳīḳ-i hemze-i *ilāhe*'de tehāvün idüp lā yilāhe illa'llāh dimeyesin. Zīrā lā yilāhe (8) illa'llāh kelime-i tevḥīd degildür. Eger bu vech tekrār iderseñ aṣlā ṣevāb u eṣer-i ẕikr ḥāṣıl (9) olmayup mücerred laḳlaḳa-ı insāniyye olur. Nitekim ekṣer-i ẕākirīn cehlinden nāṣī vü cehele (10) ẕikr ü iżāʿa'-ı enfās u ʿömr iderler. Minvāl-i muḥarrer üzere ḳıyām u ḳuʿūd u iżṭıcāʿñ(111)da ve her evḳātuñda ẕikr-i cehrī ile ẕikre müdāvemet eyle. Zīrā bu ism-i mübārekden maḳṣūd (12) olan teʾṣīr ancaḳ leyl ü nehār bā-ḫuṣūṣ evḳāt-ı esḥāre tekrār u ikṣār ile ḥāṣıl olur. (13) Ḥaḳḳ Sübḥānehu ve Teʿālā Ḥażretleri ﴿Uẕkuru'llāhe ẕikren keṣiran﴾[1] buyurup ve ḥadīṣ-i ḳudsīde: ﴿*Lā-ilāhe* (14) *illa'llāh* ḥüṣn-i ḥaṣīn ve añа dāḫil olan ʿaẕābdan emīn olur﴾ diyü buyurmışdur ve seyyīd-i (15) kā'ināt u melāẕ-ı ʿuṣāt u mefḫar-ı mevcūdāt *ʿaleyhi efḍalu'ṣ-ṣalāt* ḥażretleri *lā-ilāhe illa'llāh* (16) efḍal-i ẕikr ü ʿibādāt ve ḥüsnü'l-ḥasenāt ve ḥālişen bir kerre *lā-ilāhe illa'llāh* diyüp der-ʿaḳab (17) vefāt iden zānī vü sāriḳ olsa daḫı dāḫil-i cennāt olur ve ikṣār-i ḳavl-i *lā-ilāhe illa'llāh* (18) tecdīd-i īmān ile emr ü teʾkīd buyurmışdur ve ẕikru'llāh efḍal-i ṣādaḳātdur ve infāḳ-ı ẕeheb (19) ü fiżżadan ḫayr ve düşmene mülāḳī vü ḍarb-ı aʿnāḳıyla ġāzī olmadan ve aʿdā sizüñ aʿnāḳuñuzı (20) ḍarb itmeleriyle şehīd olmadan ẕikru'llāh, ḫayr u ezkārdur ve ẕākir ile ġayr-ı ẕākir ḥayy ile (21) meyyit gibidür ve ḥalaḳ-ı ẕikru'llāh riyāż-ı cennetdür ve bir meclisde cemʿ olup bi-ġayr-ı ẕikru'llāh (22) ol meclisden müteferriḳ olan cemāʿat güyā cīfe-i ḥımārdan müteferriḳ olur ve yevm-i ḳıyāmetde (23) böyle ictimāʿ ü iftirāḳları mūcib-i ḥasret ü nedāmetleri olur ve münāfiḳlara (24) mecnūndur dininceye ḳadar ẕikr idiñüz diyü emr buyurmışdur ve baʿde ṣalātu'l-fecr ṭulūʿ-i şemse dek (25) bir ḳavm oturup ẕikru'llāh dünyā vü mā-fī-hādan bаña aḥabb u aʿlādur ve baʿde ṣalātu'l-aṣr (26) bir ḳavm ile ġuruba dek ẕikru'llāh, dünyā vü mā-fī-hādan banā aḥabb u evlādur diyü buyurmışlardur (27) ve bi'l-cümle ẕikrullāh aʿẓam-ı

[1] اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا: "Uẕkurullāhe ẕikren keṣiran: Allāh'ı çok sık anın." (*Kurʿân,* Ahzâb 33/41)

esbāb-ı viṣāl ve ekrem-i ālāt-ı kemāl oldığını ifāde vü īrād ider. [28] Āyāt-ı kerīme vü ḥādīṯ-i ʿaẕīme bu muḥtaṣarda aʿdād-ı güncāyiş-peẕīr bir ḥavṣāle-i taʿdād degildür.

[29] **İy ʿazīz!** Şerr-i aʿdāddan emīn olmaḳ içün ḥıṣn-ı ḥaṣīn mevlā-yı muʿīn Yaʿni *lā-ilāhe illa'llāh* **[18a]** [1] ki ẕikr-i mübīn ü sūr-ı metīn ü rükn-i rekīndür. Aña duḫūl itmege cidd ü saʿy eyle ta ki nefs-i [2] nefīseñi zindān-ı belādan taḫlīṣ ü maḳāmāt-ı refīʿaya īṣāl eyleyesin ve Ebü'l-Ḥasan Şāẕelī [3] *ḳuddise sırruhu* ḥażretleri buyurmışdur ki: "Kelime-i ṭayyibeyi lisānen ẕikr iden mürīdüñ ḳalbine maʿnāsı [4] elbette sārī vü müntaḳil olur." Yaʿni mürīd lisānen *lā-ilāhe illa'llāh* diyüp maʿnāsıyla iltiẕāẕ [5] itmezse de daḫı yine tevḥīd-i efʿālidür. Ḥatta ẕünūb-ı sālifden ḥāṣıla olan ḥucub-ı ẕulmāniyye [6] ḳalbinden münkeşife olup ʿayn-ı baṣīretiyle muḥarrik ü müsekkin ü muʿṭī vü mānīʿ ü ḍārr u nāfīʿ [7] ancaḳ Cenāb-ı Ḥaḳḳ oldığın şühūd-ı ẕevḳ ü ḥāl ile müşāhede ider. Şühūd, iʿtiḳād u ḳāl ile [8] degil ve şühūd-ı ẕevḳīyi ṭatmayan bilmez ve tevḥīd-i efʿālüñ ʿalāmātındandur ki nefsüñ bir maḫlūḳdan [9] ikrāh itmeyüp müslim ü kāfir ü ṣāliḥ ü fācir ü cemād u ḥayvān belki düşmen-i cānuña daḫı [10] ıżrār u īzā itmeyesün.

[me fā ʿīlün/ me fā ʿī lün/ me fā ʿī lün/ me fā ʿī lün]

Cihān bāġında iy ʿāḳil budur maḳbūl-i ins ü cin
Ne kimse senden incinsün ne sen bir kimseden incin [18a/ 10-11]

ve meẕellet ü meskenet ve sürūr-i dā'im [12] ü beşāşet-i vech ve sā'ir-i maḥāsin-i şer'iyye ile ittiṣāf āṯār-ı tevḥīd-i efʿāldendür. Pes mā-dām ki [13] sende evṣāf-ı nefs-i emmāreden eṯer vardur bu ẕikr-i mübāreke müdāvemet ḳıl ta ki evvelu's-saʿādāt [14] olan tevḥīd-i efʿāle maẓhar olasın. *Lā ilāhe* dimek ile nefy itdigüñde ḳalbüñde Ḥaḳḳ'dan ġayrı [15] maʿbūd yoḳdur diyü iżmār idersin ve iṯbāt itdikde *illa'llāh* ḳavlüñi ḳuvvet ü şiddet ile [16] ve ḥużūr u ḫuşūʿ u meẕellet ile güyā ṣadruñdan ṣol cānibüñe ḍarb idersin ve gözlerüñi yumup [17] ve ḳulāġuñla kendi ẕikrüñi diñleyüp ḥadeṯ ü ḫabeṯden devām üzere ṭaḥārete mülāzım olup [18] ḥarām loḳmaya tenāvülden ziyāde ictināb eylesin. Zīrā baṭın-ı insān luḳme-i ḥelāl ile [19] mālāmāl u şebʿān olduḳda cemīʿ-i ḳabāyiḥ ü feżāyiḥe maṣdar olur. Ḥuṭām-ı ḥarām ile [20] memlū olanuñ aña ḳıyās bed-ter olur ve ṭahāret-i mā' vü ṣıḥḥat-ı vużū' [21] ve izāle vü taṭhīr-i necāsāt ü erkān u ādāb-ı ṣalavāt gibi mesā'il-i mühimme-i fıḳhiyyenüñ [22] taʿallümi ehemm ü aḳdem ve Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ ṣıfāt-ı ṯübūtiyye vü selbiyye ve ḥakkında vācib [23] ü cā'iz ü mümteniʿ olan nesnelere müte'alliḳe

olan mesā'il-i iʿtiḳādiyyeyi ehlinden ögrenüp [24] ve bilmek cümleden evvel elzemdür ve tezkiye-i nefs ü taṣfiye-i ḳalp itmedükçe ʿulūm-ı sā'ire taʿallümüne [25] işti̇ġāl itmeyesün. Zīrā żarūriyyāt-ı dīniyyeden olmayan ʿulūmuñ taḥṣīlinden esbaḳ [26] nefsüñi Siccīn-i ṭabīʿatdan taḫlīṣ itmek sanā vācib ü aḥaḳdur ve mir'āt-i ḳalbüñi [27] evṣāf-ı ḥamīde ile tecellīye ve jeng-i aḫlāḳ-ı ẕemīmeden taḫliye vü taṣfiye idüp idrāk-i [28] ḥaḳāyıḳ-ı eşyā vü fehm-i deḳāyıḳ-ı ʿulūma mānīʿa olan ḳasvet-i ḳalbüñi izāle it. [29] Zīrā sen bu maḳāmda iken āyīne-i ḫāṭıruñ jeng-i kibr u ṭamaʿ u ʿucb u ḥased ile muġber **[18b]** [1] ve mir'āt-ı ḳalbüñ ṣadā-i buġż u ġażab u şehvet u şereh emṣāli ṣıfāt-ı le'īme ile [2] mükedderdür. Pes bu maḳāmda iken sańa ehemm-i mehām nefsüñi işbu ḫıṣāl-i ḳubḥiye vü fiʿāl-i [3] fażīḥadan ẕikr-i ḳavī ʿale'd-devām ve taḳlīl-i ṭaʿām u şarāb u menām ve ʿuzlet-i enām ile [4] taḫlīṣe cehd ü saʿy-ı tām itmekdür ki şeyṭānuñ derūnuña müdāḫili teng olup şühūd-ı [5] şems-i ʿayān ve ẓuhūr-ı nūr-ı ḥaḳīḳat-i īmān ile ḳalbüñ taḳarrüb-i aṣl-ı evṭāna şāyān [6] ola. Zīrā Siccīn-i ṭabīʿat u esfelu's-sāfilīn-i beşeriyyet tesmiye olınan maḳām [7] budur ve andan ḫalāṣ bulmaġa saʿy itmek ġayrıdan ehemm ü elzemdür ve meşāyiḫ-i kirām [8] *ʿaleyhim raḥmetu'l-Ḳuddūsi's-selāmi* ḫażāratı aʿżā-yı sālik bi'l-cümle nevm-i ġafletden uyanmaġıyiçün [9] mürīdi ẕikr-i cehri ile emr ü terbiye vü teslīk buyururlar. Pes sańa vācibdür ki ẕikr-i [10] keṣīr-ḳavī eyle. Ẕākir ü ebvāb-ı şerīʿat-ı ḳavīmde ʿale'd-devām vāḳıf olup her bir sāʿat [11] nefsüñle muḥāsebe ve aḥvāl-i mevt ü ʿaẕāb-ı ḳabr ü ehvāl-i ḥayyāt u ʿaḳārib-i enkāl-i [12] cehennem ile nefsüñi taḫvīf idesin. Zīrā sen bu maḳāmda iken ḥālüñ kāh ḫavf [13] ve ḳāh recā olmaḳ lazımdur ve bu maḳāmdan müteḥavvil oldıġuñda ḫavf ḳabża ve recāñ [14] basṭa mütebeddil olur ve derecāt-ı kemāle müteraḳḳī vü vāṣıl oldıġuñda ḳabżuñ heybete [15] ve bastuñ ünse mütebeddil olup baʿdehu celāl ü cemāle müteraḳḳī vü müntaḳil olursun ve maḳām-ı [16] evvelde iken esbāb-ı ḫavfı tefekkür-i bevāʿiṣ-i recā'-i teẕekkürden enfaʿdur.[1] Ammā keṣret-i [17] teẕekkür-i ḫavf eger varṭa'-i ḳunūṭa düşmege irişdürürse ol zamān Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ [18] vüsʿat-ı raḥmet ü vefiret-i ʿafv u maġfiretini teẕekkür ile tesellī olursun. Ḥāṣılı keṣret-i [19] teẕekkür-i esbāb-ı ḫavf ile raḥmetu'llāhdan me'yūs ve vüsʿat-ı rahmetu'llāhı tefekkür ile ʿaẕābu[20]llāhdan

[1] Minhu, S/24a: Meṣelā sekarāt-ı mevt u ahvāl-i ḳabr u ḥaşr u mizān ve derekāt-ı nirān, keṣret üzere fikr olunduḳda bu ġażabātdan ḳurtulup cennete dāḫil olmaḳ mümkin degildür. Bu ḳadar ẕunūb u meʿāṣī nice ʿafv olınur diyüp raḥmet-i Vāsiʿa-i cenāb-ı Ḥaḳḳ'dan ḳaṭʿ-ı ümīd rütbesine dek esbāb-ı ḫavfı teẕekkür cā'iz değildür.Mü'min beyne'l-ḫavf ve'r-recā olmaḳ vācibdür.

bi'l-küliyye emīn olmayup beyne'l-ḫavf ve'r-recā olmaḳ gerekdür ve her-bār teẕellül (21) u ḫużūʿ u tebehhul u ḫuşūʿ üzere Ḥaḳḳ Teʿālā Cenābına tażarruʿ ü niyāz üzere olup (22) ʿinda'llāhu duʿām maḳbūl olmuyor diyüp suʾiẓan ile duʿāda vü taḥsīn-i ʿibādet ü ʿamelde (23) pā-beste-i zincīr taḳṣīr ü kesel olmayasın. Zīrā, ❧Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerine ʿabdüñ (24) ẓannı ne vechle olur ise ol vechle bulur❧ diyü ḥadīṯ-i ḳudsīde vārid olmışdur. (25) Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a duʿā ki maḥż-ı ʿibādetdür. Zinhār tehāvün ü tekāsül üzere olup ezel-i (26) āzālde ne vechle taḳdīr ü ḳalem ne güne taḥrīr itmiş ise öyle olacaḳdur, diyü duʿāyı (27) terk itme. Egerçi duʿā ile ḥükm-i ḳażā vü ḳader müteġayyir olmaz ve Ḥaḳḳ Teʿālā fāʿil-i muḫtārdur. (28) Nice dilerse öyle eyler ammā duʿā ile sen ʿibādet itmiş olursun ki Nebiyy-i ekrem (29) ḥażretleri: "Duʿā ancaḳ ʿibādetdür." diyü (16) buyurup baʿdehu ﴿ve ḳāle rabbukumudʿūnī estecib lekum **[19a]** (1) innellezīne yestekbirune ʿan-ʿibādetī﴾[1] āyet-i kerīmesini aḫirīne dek tilāvet buyurmışdur (2) ve duʿā, muḫḫ-ı ʿibādet ve duʿā, ḳażāyı redd ider ve duʿā ecnādu'llāhdan cünd-i mücenneddür ve ḳażāyı (3) redd ider ve Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri duʿā vü suʾāl itmeyen ʿabdine ġażab ider ve Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ (4) ʿindinde duʿādan ekrem bir nesne yoḳdur ve duʿā ile bir kimse helāk olmamışdur ve ḥālāt-ı (5) reḫāda ikṣār-ı deʿavāt evḳāt-ı şedāīd ü kürūbda isticābet-i duʿāyı müstevcibdür ve duʿā, (6) silāḥ-ı müʾminīn ü ʿimād-ı dīn ü nūr-ı semāvāt u arżındur ve bir müslim bir mesʾele żımnında (7) yüzini Ḥaḳḳ Teʿālā Cenābına tevcīh eylese elbette ol mesʾeleyi ʿicāleten beşīr ü ʿiṭā (8) veyāḫud ẕaḫīre-i ṣevāb-ı iḥsān_içün rūz-ı cezāya teʾḫīr ü ilḳāʾ eyler diyü buyurmışdur.

(9) **İy ʿazīz!** ʿAyn-ı inṣāf ile naẓar eyle ki Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri insānı ne güne maẓhar-ı ikrām (10) u iḥsān eylemişdür ki duʿā vü tażarruʿ defʿ-i ḳażā vü redd-i belā vü nefʿ-i meṣāʾib ü belāyā da (11) teʾṯīri oldıġın zebān-ı dürr-i efşān nebiyy-i sādıḳi'l-vaʿdi'l-emīn *ṣalla'llāhu teʿālā* (12) *ʿaleyhi ve sellem*den ʿalā-ṭarīḳi'l-īḥā beyān u īṣā buyurup ḥattā terk-i duʿā, mūcib-i (13) ġażab-ı Cenāb-ı Mevlā ve duʿā, ʿayn-ı ʿibādet oldıġın ifāde vü inhā itmekle nevʿ-i (14) insānı maẓhar-ı elṭāf bī-pāyān ḳıldıġına işāret ü imā buyurmışdur

[1] وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ: Ve ḳāle rabbukumudʿūnī estecib lekum innellezīne yestekbirūne ʿan-ʿibādetī seyedḫulūne cehenneme dāḫirīne: "Rabb'iniz, Bana dua ediniz, duanıza cevap vereyim: Bana kulluk etmeyi gururlarına yediremeyenler, alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir." Kurʾân, Müʿmin 40/60.

ve sanā bu güne [15] ikrām u iḥsān iden mennān-ı kerīmeden iʿrāż idüp senüñ ve anuñ aʿdā vü mebġużı [16] olan dünyā vü şehevātı vü şeyṭāna iḳbāli kendüñe revā görmeyüp ḫilāfet-i kiberi [17] vü salṭanat-ı ʿuẕemāya ḳābil ve müstaʿidd oldıġuñı bilüp bu niʿam-ı vāfire-i bāḳiyyeyi penç rūze [18] ḥuṭām-ı dünyā-yı fāniyyeye fedā itme. Bā-ḫuṣūṣ tercīḥ-i iḫtiyār eyledigüñ dünyā [19] vü şehevātı serīʿu'z-zevāl ü ḫayāl u ẓılāl olup terk ü ihmāl eyledigüñ niʿam-ı [20] bāḳiyāt-ı ʿalīyātuñ ʿaşer-i miʿşārına muʿādil ü muḳābil olmayacaġını ṣaḥīḥen bilür [21] iken çend rūze evhām u ḫayālāt-ı bāṭılaya dil-dāde olmaġla kendüñi sezā-vār [22] ḫiẕlān u ḫasār eyleme ve seni ihlāk u tedmīr ve ḳadr ü menziletüñi tenḳīṣ ü taḥḳīr [23] iden nevm-i ġafletden müteyaḳḳıẓ ve mevt-i ābā vü aḳrabā vü aḥibbā ile mütteʿiẓ olup [24] bu dār-ı bevār-ı ġurūra muġter olma. Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri seni selāsil-i imtiḥān ile baġlayup [25] ʿarṣa-gāh-ı mücāzāta sevḳ u muʿāmelāt-ı ʿināyet ü iḥsānını senden ʿavḳ itmeden [26] aḳdem cidd ü cehd eyle. Ḥaḳḳ Sübḥānehu ve Teʿālā Ḥażretleri ḥadīṣ-i ḳudsīde: ﷺİy ḳūlum bana bir [27] ḳarış ḳarīb olursan ben saña bir ẕirāʿ ve sen bana [8] bir ẕirāʿ ḳarīb olursan ben saña [28] bir bāʿ ḳarīb olurum. Sen bana māşīyen gelürsen ben saña hervele gelürümﷺ diyü buyurmışdur. [29] Pes Cenāb-ı Mevlā'dan seni meşġūl ḳılan eşyādan iʿrāż u ibā ve yedüñde bulunan **[19b]** [1] nesne ile ḳanāʿat u şükrini edā ve mā-fī-eydī'n-nāsdan çeşm-i ṭamaʿñı iġmāż [2] vü istiġnā ve leẕẕāt-ı fāniyye-i dünyāyı ṭālebleriyiçün terk ü ilḳāʾ ve saña lāzım ve dīn [3] ü dünyāña enfaʿ u mühim olan olan riyāżet u mücāhede vü ẕikr ü fikre müdāvim olup [4] tevbeyi tesvīf ü teʾḫīr ve Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a teveccühde taḳṣīr eyleme. Zīrā eyyām-ı ʿömr-i nāzenīnüñden [5] ne miḳdār ḳaldıġı maʿlūmuñ degildür ve kendü zuʿmuñ üzere taḫmīn ü farż u taʿyīn [6] eyledigüñ miḳdār-ı ʿömr-i pāyidāruñ olsa daḫı ḥālüñ ne güne olur. Furṣat-yāb [7] tevbe vü inābet olacaġuñı bilmezsin. Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*[1] ḥażretleri: "Dünyāya [8] ve kifāyet miḳdārından ziyāde nesneye ṭālib olan ﴿min-ḥayṣu lā-yeşʿurūne﴾[2] helāk-ı nefsine [9] sāʿī vü rāġıbdur." diyü buyurmışdur. Pes iy ʿazīz! Sen bu

[1] Ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem: Allâh Teâlâ'nın selâmı onun üzerine olsun.

[2] قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَأَتَى اللهُ بُنْيَانَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَتَيهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ: Ḳad mekeralleẕīne min-ḳablihim fe'eta'llāhu bunyānehum mine'l-ḳavāʿidi feḫarra ʿaleyhimu's-seḳfu min-fevḳihim ve etahumu'l-ʿazābu min-ḥayṣu'lā-yeşʿurūne: "Bunlardan öncekiler de tuzak kurmuşlar, ama Allâh da onların evlerini temellerinden sökmüş, üstlerindeki tavan tepelerine inmiş, böylece hiç farkında olmadıkları bir yerden kendilerine ceza ansızın gelmiştir." Kurân, Nahl 16/26.

maḳām-ı meḥāfet-i encāmında [10] olduḳca duʿā vü ẕikār u tevbe vü istiġfār idüp evṣāf-ı ẕemīme-i mesfūreden [11] taḫallī ve aḫlāḳ-ı kerīme-i meẕkūre ile taḥallī aḳdem ü meṭālib ü ehemm-i meʿribüñ [12] olsun. Aḫlāḳ-ı seniyyeyi aḫlāḳ-ı ḥamīde-i marżıyyeye taḥvīl Yaʿni sende olan kiẕb [13] u kibr u ġażab u buġż u riyā vü ḥubb-ı şöhreti, ṣıdḳ u tevāżuʿ u ḥilm u muḥabbet [14] u iḫlāṣ u ḥubb-ı ḥumūla tebdīl idüp eger beyne'n-nās şöhretüñ var ise ṣiyāb-ı [15] künhine aṭhar-ı libāsuñ olup naẓar-ı nāsdan ḳadr u menziletüñi isḳāṭa saʿy-ı belīġ [16] eyleyesin ta ki seni hīcbir kimse medḥ ü ẕemm ile lisāna almaya. Nefsüñi āfāt-ı mühlikeden [17] taḫlīṣe iştiġāl ve evṣāf-ı ẕemīmeñi aḫlāḳ-ı ḥamīdeye istibdāl itdükde żendeḳa-i [18] beşerriyyetde olan baʿż-ı ʿacāyib-i meknūne vü esrār-ı maḫzūneye vāḳıf olursun ve *min*[19]*a'llāhu teʿālā el-tevfīḳ veʿl-iʿānetu*

Bāb-ı ḫāmis: Nefs-i levvāme vü seyr ü ʿālem ü maḥall [20] ü ḥāl ü vārid ü ṣıfātını ve nefs-i levvāmeden ḫalāṣ bulup nefs-i mülhimeye [21] teraḳḳīnüñ ʿilācını beyān eyler.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki nefs-i levvāmenüñ seyri, [22] ile'llāhu teʿālā ve ʿālemi, ʿālem-i berzaḫ ve maḥalli ḳalb ve ḥāli, muḥabbet ve vāridi, ṭarīḳat [23] ve ṣıfātı, levm ü fikr ü ʿucb u iʿtirāż-ı ʿale'l-ḫalḳ u riyā'-ı ḫafī vü ḥubb-ı şöhret [24] ü riyāsetdür ve evā'il-i nefs-i levvāmede evṣāf-ı nefs-i emmāreden baʿż-ı baḳiyye bulunmaġla [25] egerçi ḥaḳḳı ḥaḳ ve bāṭılı bāṭıl görür ve ṣıfāt-ı meẕkūre meẕmūm oldıġın bilür [26] lākin bi'l-külliyye ḫalāṣ bulmaz ve nefs-i levvāme aṣḥābı mücāhede vü şerʿ-i şerīfe mutābaʿta [27] raġbet ve ḳıyām ü ṣıyām u ṣadaḳa gibi aʿmāl-i ṣāliḥayā muḥabbet ider lākin ʿucb u riyā-i [28] ḫafīden ḫālī olmaz egerçi işledigi aʿmāl-i ṣāliḥayı Allāh Teʿālā rıżāsıçün işlemişdür [29] ammā nās muṭṭaliʿ olup aʿmāl-i ṣāliḥa_içün aña şān itmelerini ister ve bu ḫaṣlet-i **[20a]** [1] ẕemīme oldıġın bilerek żamīrinde bu sevdā cāy-gīr olmaġla ḳalbinden bi'l-külliyye ḳalʿ [2] idemez ve ḳalʿ idebilse muḫliṣ olur ki muḫliṣīn ḫaṭar-ı ʿaẓīm üzere olduḳlarını [3] nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* ḥażretleri ḥādīṣ-i şerīfinde ḫaber virmişdür. Zīrā muḫliṣ [4] iḫlāṣ ile mevṣūf oldıġı nasūñ maʿlūmı olup meşhūr u cihān u memduḥ u [5] cihāniyān olmasına meyl iderse ḫaṭar-ı ʿaẓīme vü duçār ve devām-ı riyā'-i ḫafīye giriftār [6] olur. Riyā'-i celī nāsa göstermek ḳaṣdıyla olan ʿameldür kişirk-i ḫafī-i meẕmūmdur.

[7] **İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki** ikinci maḳāmda evṣāf-ı meẕkūre ile mevṣuf olduḳda [8] nefsüñe levvāme dinilür ki bu maḳām çendān cāy-ı emn ü selām degildür. Aʿmālinde

iḫlāṣ [9] üzere daḫı olursa ve bu maḳām-ı nefs-i levvāme muḳarrebīnüñ sülūkuna nisbet [10] ile ikinci maḳāmdur ammā ebrār, ehl-i yemīnüñ aḫir-i menāzil ü nihāyet-i maḳāmlarıdur. [11] Añun_içün ḥasenātu'l-ebrār seyyiātu'l-mukarrebīn dinülmişdür. Zīrā muḳarrebīn nüfūsından [12] fenāya ṭālib ü Cenāb-ı Rabb Teʿālā ile beḳāya rāġıb olup inḳıżāʾ-i ācālden [13] aḳdem mevt-i irādī ile meʾmūr ve ol emr-i ʿālī infāẕına beẕl-i maḳdūr idüp *ʿuluvvu'l-himmetihi* [14] *mine'l-īmān* manṭūḳı üzere maḳām-ı ṣānīde ḳalmayup ʿālāsına irtiḳāya cidd ve maḳām-ı [15] sābiʿe vuṣūle dek cehd eylerler ki maḳām-ı ṣānīden māʿ-adā muḳarrebīn içün biş [16] maḳāmāt daḫı vardur ki ebvāb-ı ātiyyede in-şāʾa'llāhu teʿālā ẕikr ü tafṣīl olınur [17] ve maḳām, ʿālā-yı derecāt-ı iḫlāṣ olup muḫliṣūn ḫaṭar-ı ʿaẕīm ü teʿab-ı muḳīm üzere [18] olduḳlarıyiçün sālikūn bālāsına iʿtilāya saʿy ü ihtimām iderler ve bu ḫatardan [19] ḫalāṣ bulmaḳ ancaḳ şühūd-ı iḫlāṣdan fenā ile olur ki muḥarrik ü müsekkin ancaḳ [20] Cenāb-ı Ḥaḳḳ oldıġına şühūd-ı ẕevḳī ile şāhid ola ve bu şühūd, ḫuṣūli [21] ṭarīḳ-i muḳarrebīne sülūka mevḳūfdur ve sādāt-ı ebrār içün bu rāyiḥe-i fayiḥadan [22] bir şemme naṣīb yoḳdur. Zīrā muḳarrebīn, Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri ʿibādāt u ṭāʿātı [23] meşrūʿa vü ebvābı mütenevviʿa idüp dilediği ẕātı surādıḳāt-ı ḫażretine idḫāl [24] eylecegini keşf ü delīl ile bilüp emrine mütemeṣṣilen ebvāb-ı ʿibādātdan dāḫil [25] ü ḥāżır ve dīde-i baṣīretleriyle emr u rıżāʾu'llāha nāẓır olup Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri [26] ebvāb-ı ʿibādātı anlar içün feṭḥ u irāʾet ü duḫūl içün ḳudret ü ehliyyet-i [27] iḫsān eylediginüñ minnetini şühūden bilüp itdükleri ʿibādāta aṣla naẓar [28] u ʿītimād ve bir dürlü iʿcāb eylemezler ammā sādāt-ı ebrār bu şühūd-ı ẕevḳīden behre-dār [29] olmadıḳlarıçün aʿmāllerini kendüleri īcād ider gibi naẓar itdükleriçün iḫlāṣ ile **[20b]** [1] muṭālebe olınurlar. Külli min-ʿindi'llāh oldıġına şühūdları olmadıġından ġınā vü meşaḳḳate [2] düşüp baʿż-ı efʿālden müteʾeẕẕī olup her nerede olsalar elbette kendülerine [3] bir mūẕī bulunur. Muḳteżā-yı beşerriyyetden olan ʿucb u tekebbür ü ġażab u zerḳ [4] ve ruẕīlerini ṭaleb gibi sāʾir-i sūʾ-i ḫulḳ üzere ṭabīʿatları mecbūle ve bu aḫlāḳuñ cümlesi [5] teʿab u ġınā vü żıyḳ-ı ṣadrı cālibedür ve ebrār ile muḳarrebīn beynlerini farḳ ve teʿab [6] u meşaḳḳat-i ebrār u istirāhat-ı muḳarrebīn-i aḫyārı īżāḥ u iẓhār içün bir miṣāl-i [7] hikmet-i iştimāl beyān olınmışdur. Meṣelā keṣīretu'l-aġṣān bir şecere-i ḫabīṣe ki her [8] bir şāḫında semm-i ḳātil ü zehr-i helāhilden bir ṣemere-i mehleke peydā olur ve nāsdan bir [9] ṭāʾife ol şecereyi aṣlından ḳaṭʿ ve ol aġācı kökünden ḳalʿ itmege taʿarruż [10] itmeyüp belki

budaḳlarından baʿżını kesmek ile naḳdīne-i ʿömr-i nāzenīnlerini itlāf [11] iderler. Hezār meşaḳḳat ile bir iki şāḫını ḳaṭʿ idebilürler ise az zamānda [12] ol şāḫlardan büyük ve ḳavī budaḳlar ḥāṣıl olur. Aṣl-ı şecere pāy-dār oldıġıyiçün [13] ve bir ṭāʾife daḫı ol aġācdan ṣuyı kesüp ḳuvvet-i nāmiyyesine żaʿf virmek [14] ile ol aġācı yābis ḳılmaġa himmet idüp aġṣānını yek-be-yek kesmek [15] şuġlıyla naḳd u evḳāt u māye-i ḥāyātların iżāʿat u isrāf itmediler. Baṭın-ı insān, [16] miṯāl-i şecere-i ḫabīṯe ve ṣıfāt-ı ẕemīme, emṯele-i aġṣān ve āṣārı emṯele-i eṯmār-ı mesmūme-i [17] mehlekedür sādāt-ı ebrār bu ṣıfāt-ı meẕmūme aṣḥābınuñ bevaʿiṯ-i ḫüsrān u helākı [18] oldıġını delīl ile bildükleri içün birer birer izālesine saʿy iderler lākin bi'l-külliyye [19] ḫalāṣ bulmayup biraz müddet meṯelā kibrden ḳurtulsalar ʿucba mübtelā ve riyāyı [20] izāle iderlerse yerine buġż veyāḫud buḫl ḥāṣıl olup enfās-ı maʿdūde-i [21] ʿömrleri tamām oluncaya dek bu ḥāl üzerine olurlar. Zīrā meʾkel ü meşārib [22] ile melʾān oldıġıçün nefesleri ruʿūnet ve beşerriyetleri ḳuvvet bulup ḳanları [23] ziyāde olmaġla şeyṭān-ı laʿīn anlara suhūlet ile mütemekkin olur. Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu* [24] *teʿālā ʿaleyhi ve sellem* ḥażretleri: “Beden-i insānda şeyṭān mecrā-yı demde cereyān ider [25] cūʿ ile mecārī-i şeyṭānı tażyīḳ eyleñüz ” diyü emr buyumışdur. Şeyṭān mütemekkin olup [26] mecrā-yı demde cereyān eyledigi ādem, ṣıfāt-ı ẕemīme ile muttaṣıf u mütelebbis olmaġla [27] suhūletle izālesine ʿadem-i iḳtidārı āşikārdur egerçi sekerāt-ı mevt ü vaḫşet-i ḳabr [28] ehvāl-i münkereyn ü aḥvāl-i maḥşer ü ʿaẕāb-ı cehennemden baʿż-ı aḫbār-ı hirās-ı āṣār [29] istimāʿ itdükde bir miḳdārı zāʾil olursa daḫı ol ḫavfdan ẕühūl idicek **[21a]** [1] ve der-ʿaḳab ol ḫulḳ-ı zāʾil yine ʿāʾid ü ḥāṣıl olur ammā muḳarrabūn aña baṭın-ı insān-ı [2] menbaʿ-i fesādāt u mecmaʿ-ı ṣıfāt-ı mühlikāt oldıġın delīl ü tecrübe ile meczūmen [3] bildikleriyiçün taḳlīl-i ṭāʿām ile şerrinden ḫālāṣ bulmaġa saʿy u iḳdām eylediler. Zīrā ḳıllet-i [4] ekl ḳıllet-i şurbı ve ḳıllet-i şurb ḳıllet-i nevmi ve ḳıllet-i menām, ḳıllet-i kelāmı istilzām [5] iyler ki ac u uyḳusuz olan bir kimse ile söylemek istemez. Bir ādemde nās ile [6] muṣāḥabet ü mükāleme ārzūsı olmadıġında iḫtiyār-ı ʿuzlet ile kūşe-i vaḥdetde [7] selāmet ü raḥmet bulup āfāt-ı keṯīre-i iḫtilāṭdan ḫalāṣ bulduḳda ẕikr ü fikre [8] ḥużūr u teveccüh-i tām ile teveccühe idüp aḫlāḳ-ı ẕemīmeden pāk olur. Miṯāl-i meẕkūreden [9] ebrār ile muḳarrebīn beynlerinde olan farḳ maʿlūm olur ki muḳarrebīn aḫlāḳ-ı ẕemīmeyi [10] aṣlından mücāhede ile maḥv u ifnā ve ḳalblerini ẕikr-i Mevlā ile iḥyā itmeleriyle ẕemāʾimden [11] hīc eṯer ḳalmaz. Belki

ḫaṭırlarına daḫı ḫuṭūr itmez añun_içün dervīş-i ṣādıḳlar himem ü ġamdan [12] ḫālī ve her dem raḥāt-ı ḳalb ile ḥāli olup eger ḫalāyiḳ anlara muḥabbet iderler [13] ve anlar bir nesneden müteʾeẕẕī olmazlar. Tehẕīb-i aḫlāḳ itdigleriyiçün anlardan ekṣer-i [14] aḫvālde efʿāl-i ḫayriyye ṣudūr ider ve maʿa-haẕā yine anlara baʿż-ı ḥussād u baʿż-ı ḥased [15] iderler lākin anlara żarar iṣābet itmeyüp keyd ü mażarratlarından Ḥaḳḳ Teʿālā emīn ve hümūm-ı [16] dünyā vü āḫiretlerine kifāyet ider eger bu kelāmu'd-dünyā sicnu'l-müʾmin velev daḫlu'l-müʾmin fī-[17]caḥr-ı żabb ilā-aḫirihi vü bunlaruñ emṣāli ki dünyā cāy-ı āsāyiş olmayup meyl ü ittikā [18] vü ṣıḥḥat u istirāḥata sezā olmadıġını taṣrīḥ ü imā ider. Aḥādīṣ-i şerīfe vü āṯār-ı [19] münīfeye münāfīdür diyü suʾāl olınur ise bu aḥādīṣ-i ṣaḥīḥe vü āṯār-ı ṣarīhe [20] sādāt-ı ebrār u ʿavām-ı müʾminīn ḫaḳlarında īrād buyurmışlardur egerçi anlar daḫı [21] ʿinda'llāh maḳbūl ü müttaḳīlerdür lākin bi'l-cümle ekdār-ı nüfūsiyyeden ṣāf olmaduḳlarıyiçün [22] dünyāda teʿab u meşaḳḳatden ve ıżṭırāb-ı ḳulūbdan ḫālī olmayup Ḥaḳḳ Teʿālā āḫiretde [23] anlara ecr-i cezīl ü ṣevāb-ı cemīl ile mükāfāt u mücizāt eyler ammā aḫyār-ı muḳarrebūn [24] anlara nisbet efrād-ı ḳalīle vü şühūd-ı Ḥaḳḳ'da müstaġraḳ oldıḳlarından ḫalḳı bilmeyüp [25] leẕẕāt-ı dünyā vü nīʿam-ı āḫiret daḫı ḫāṭırlarına gelmeyüp ancaḳ rıżā-yı Ḥaḳḳ maḳṣūdı [26] dünyā ve mā-fī-hā irādet-i ʿaliyye ﴿feʿālun li-mā-yurīdu﴾[1] ḫażretlerine muvāffıḳ iddigi şühūdı [27] olan ẕāt-ı sütūde-simāt içün dünyā, sicn-i ezā vü dār-ı cefā degildür.

Pes iy [28] aḫ ʿazīz! Aḫyār-ı muḳarrebīn silkinde intiżām u ekdār u ālāmdan ḫalāṣ u rāḥat [29] u ṣafā-yı müdām maḳṣūd u merām ise mesleklerine sālik ü ḫazāʾin-i ṣıfāt-ı ṣefā **[21b]** [1] ġāyātlarına mālik olup maḳāmātı vāhiden baʿde vāhidin giçüp maḳām-ı sābiʿe vāṣıl [2] oluncaya dek mücāhede idersin. Anda esrār-ı ʿacībe vü āṯār-ı ġarībe müşāhede ve ṭarīḳ-i [3] Ḥaḳḳ'a sülūkuña terġīb ider. Ḥālāt-ı şerīfe muʿāyene idersin ve maḳām-ı evvelden ṯānīye [4] ve andan ṯāliṯe ve hākeẕā sābiʿe teraḳḳī ancaḳ mücāhede ve her bir maḳāmā maḥṣūṣa olan [5] ẕikr-i mübāreke müdāvemet ile olur ve bu ism-i mübāreke ikṯār üzere tekrār, ḳurb-ı ṭarīḳi mūcib [6] ve tekāsül ü ihmāl buʿd-ı rāh-ı rāstı müstevcibdür ve mücāhede cümleden aḳdem ü elzemdür [7] ve ḫaḳīḳat-ı mücāhede ʿādātı terk itmekdür. El-ṭuruḳ ile'llāh bi-ḳaderi'l-enfāsi'l-ḫalāyiḳ [8] nātıḳ oldığı üzere beyne'n-

[1] فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ: Feʿālun li-mā-yurīdu: "Kuşkusuz Rabb'in, dilediğini yapandır." Kurân, Hûd 11/107.

nās cāriye olan merāsim-i ʿādāt bī-ġāyātdur lākin (9) meşāyiḫ-i kirām *ʿaleyhim raḥmetu'llāhi'l-ʿAllām* ḥażretleri, ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūk içün erkān-ı maḫṣūṣa (10) taʿyīn ü terki lāzım olan ʿadātı tebyīn buyurmışlardur ki; taḳlīl-i ṭaʿām u menām (11) u kelām u iʿtizāl-i ʿani'l-enām u ẕikr-i müdām u fikr-i tamāma ihtimām-ı tāmdur ve bu ʿādāt-ı sittenüñ (12) baʿżı baʿż-ı āḫardan ziyāde sańa nāṣr u muʿīndür. Ḳıllet-i ṭaʿām mūcib-i ḳıllet-i şerāb (13) ve bunlar mūcib-i ḳıllet-i menāmdur ve şaḫṣ-ı bī-ḫ̆ʿāb mükāleme-i aṣḥāb ve suʾāl u cevāb-ı (14) aḥbābdan ẕevḳ-yāb olmayup cāy-ı selāmet olan gūşe-yi vaḥdetde rāḥat-(15)güzīn-i ʿuzlet olur ve taḳlīl-i ṭaʿāma muʿtād olan ʿādāt bāḳiyyen ḫamisden az olur (16) ve bu erkān-ı sitte ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūkuñ esāsı gibidür ki taġyīr-i aḫlās u libās (17) u tebdīl-i enfās ü terk-i cüllās gibi ʿādāt-ı sāʾire ańa terettüb ider. Zīrā ṣıdḳ-ı niyyet (18) vü ḫulūṣ-ı ṭaviyyet birle bunları ʿādāt idinmek hevām-ı ʿavām mübtelā oldıḳları (19) āfāt-ı ʿāhātuñ ekşerini terk itmegi lüzūm-ı ʿādī ile müstelzimdür ve ʿādāt meẕkūre(20)den mürāʿāt-ı ḥadd-i iʿtidāl Yaʿni ifrāṭ u tefrīṭ beyninde mutavassıṭ bir ḥāldür. (21) Nitekim terk-i ṭaʿām ile teklīf-i ʿanīf olınmayup belki taḳlīl-i ṭaʿām ile ṭaḫfīf ü talṭīf (22) olındıġı bu maʿnāya dāldür ve bu ṭarīḳda nāfiʿ olan cūʿ tamām gelmedükçe ekl itmeyüp (23) ve ekl itdükde şibʿ-i tām ḫāṣıl olmamaḳdur. Pes ṭaʿām içün vaḳt-ı muʿayyen olmayup (24) ne zamān iştihāʾ ġālib olursa tamām-ı miʿdeden nāḳış bir dürlü ṭaʿām yiyüp iki (25) idām beynini cemʿ itmekdür ve bu ḥālet-i vasaṭī mübtedī içün ġāyet ile ʿusret meşāḳ (26) ü miḥeni keşret üzere iltizāmına nefsi muṭāvaʿat itmez ve ṣūret-i Ḥaḳḳ'dan (27) görinüp sen bu rütbe-i mihnete ṭāḳat gösteremezsin bir mertebe żaʿf-ı vücūd-ı ʿārıż olur ki (28) edāʾ-i ferāʾiż ü vācib ve sünen-revābıta daḫı ḳudretüñ ḳalmayup nevāfil-i ṭāʿāt ile (29) teḳarrüb-i ilel'llāhu teʿālā murād ider iken terk-i ferāʿiż ile müsteḥaḳ-ı ʿaẕāb-ı cenāb-ı şedīdi'l-ʿiḳāb **[22a]** (1) olursun diyü iġfāl ü iḍlāle saʿy u şitāb eyler bu taḳdīrde nefsi kesr teʿaddīye (2) taṣaddī idüp rūz-merre vaẓīfesinden noḳṣān āb u nān virmekle taḥammülinden (3) ziyādece ṭāʿat-ı teklīf ü taḥammül ile cebr eylersen ta ki miḳdār-ı kifāyet taʿyīn (4) eyledügüñ ḫubz ve idāme-i ḳanāʿat belki cānına minnet bilerek be-her yevm teklīf (5) eyledigüñ vaẓīfe-i ẕikri[1] bi'ṭ-ṭavʿ u eyd u saʿy u şitāb eyleye ve bu maḳāmda iken ism-i (6) şāni-i aʿẓam ẕikr ü tekrārına müdāvim olursun ve ism-i şānī *Allāh Allāh Allāh*. Taḥḳīḳ-i

[1] S 35a/19 ẕikri: ẕikr İ2 22a/5

(7) hemze vü lām-ı müşedded ile hā-i melfūẓ beyninde olan elifi medd ve teskīn-i hā iledür (6) ve tekrārına müdāvim oldıġuñ cemīʿ-i esmāʾ-i ḥāsenātuñ āḫarlarını sükūn üzere edā muḫtār-ı (9) ekṣer-i ʿulemādur. Zinhār tehāvün idüp alla hallāh hallāh diyüp ve ẕikr ideyorum zuʿmıyla (10) andan ümīd-i teʾṣīr eyleme ve bu ism-i aʿẓamuñ teʾṣīri ancaḳ ikṣār üzere ḥālāt-ı (11) iżcāʿ u ḳıyām u ḳuʿūd u ve evḳāt-ı ṣubḥ u şāmda tekrār ile olur ve mümkin olursa (12) aḥyānen ḳıbleye müteveccihen oturup gözlerüñi yumup refʿ-i ṣavt ve ḳuvvet u şiddet (13) ile bu ism-i aʿẓamı tekrār u müteraḳḳıb-ı ẓuhūr-ı esrār u ümīd-vār-ı neyl-i āṣār olasın. (14) İsm-i evvel ẕikrüñdeki gibi yemīn ü yesāra taḥvīl-i reʾs itmeyüp bunda ancaḳ başuñı (15) yuḳārı ḳaldırup ve göğsüñe indüresin ve ḳaṭʿ-ı mā-hemze ile edā idüp allā hallāh (16) hallāh itmek maḥẕurundan ḫalāṣ olursun.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki sen bu maḳāmda (17) iken keṣīru'l-ḫavāṭır u vafīru'l-vesāvis olursun. Bā-ḫuṣūṣ cehr ile ḥafā beyninde (18) mütavasıṭen ẕikr idersen ve keṣīru'l-efkār olursun ammā cehr ile ve ḳuvvet ü şiddet ile ẕikr mūriṣ-i (19) ḳıllet-i ḫavāṭırdur. Zīrā ẓāhir ü bāṭınuñ ẕikr ile olur ve bu ism-i mübārek bir nārdur ki (20) muḥarriḳ cemīʿ-i ḫavāṭır u efkārdur ve eṣnā-yı ẕikrüñde ḫāṭıruña vesāvis ü efkār-ı sāʾire (21) ḫuṭūr iderse ẕikri terk itmeyüp belki ikṣār-ı ẕikr ile ol efkārı defʿe himmet (22) eyle ki az zamānda ḫavāṭırdan ḫalāṣ mümkin degildür. Zīrā mirʾāt-ı ḳalbinüñ henüz ḫalḳa (23) tevcihde olmaġın āyīne bir şeyʾe ḳarşu olduḳda ol nesnenüñ ṣūreti elbette (24) āyīnede müntaḳış olur mirāt-ı ḫāṭıruñda ḫalḳuñ ṣuver u meḥāsin-i ḫıṣāl u ḳabāyiḥ-i aḥvāl (25) u ḥarekāt u sekenāt u kelimātı müntaḳışa oldıġın istikrāh idüp refʿini isterseñ (26) āsanlıḳ ile olmaz. Belki ḫalāyıḳdan iʿrāż u aḥvālinden çeşmüñi iġmāż idüp (27) kelāmlarını ʿadem-i istimāʿ ü şehevātdan ibā vü imtināʿ idüp ve leẕẕātdan hīçbir rāyiḥa (28) istişmām ve bir nesne ṭātmayup ve bir şeyʾe vaż-ı yed itmeyesün ki ḫayālüñde vesāvisdeñ (29) eṣer ḳalmamaġla Ḥaḳḳ'dan ḫalḳ ile maḥcūb u muʿaẕẕeb olmayasın eger dil-teşne-i zülāl-i **[22b]** (1) viṣāl iseñ ḫalḳı vü cemīʿ-i leẕẕātı terk eyle ki bu mücāhedenüñ neticesi müşāhededür.

İy (2) **ʿazīz! Maʿlūm ola ki** bu ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ ṭarīḳ-i cidd ü ictihāddur. Cidd ü cehd iden (3) temennāsına nāʾil belki aʿlāsına vāṣıl olur ve ihmāl ü tekāsül iden bu ṭarīḳdan (4) münḳaṭıʿ ve vuṣūlden ābī vü mümteniʿdür. Zīrā keṣret-i ḳavāṭıʿ ü ḫalḳa meyl ü iḫtilāṭ, aʿẓam (5) mevāniʿ oldıġı maʿlūmdur ve defʿ u refʿ-i ḳavāṭıʿ ü şevāġil itmeyen maṭlūbına

vāṣıl [6] olmaz ve maḳṣūd, ḫalḳuñ eṭvārına muḫālefetdür. Ḫalḳa muvāfaḳat u muvāneset eyleyen [7] nā'il-i āmāl olmaz. Pes eger ṭālib-i maḳāmāt-ı ʿaliyye iseñ ḫalḳı terk ile bi'l-cümle [8] ehl ü aṣḥābuñ unudup Ḥaḳḳ'a müteveccih ü nāsdan müstevḥiş ol. Ḥattā nās ḥaḳḳuñda [9] fulān kimse muḳaddemā bizim ile hemcins ve ṣoḥbetimiz ile üns üzere iken ne güzel meclis-[10]ārā vü laṭīfe-pīrā idi. Bī-çārenüñ ʿaḳlına ḫiffet ʿāriża olup ünsi vaḥşete [11] tebdīl ve ḫalṭayı ʿuzlete taḥvīl eyledi ve bu güşe-i vaḥdet ü peyġüle-i rāḥat [12] iḫtiyār eylediğüñ ʿārıża-i cünūna ḥaml olınduḳda bi-ʿavnihi teʿālā ʿacāyib ü ġarāyib [13] müşāhede idersin.

[me fā ʿī lün / me fā ʿī lün/ me fā ʿī lün/ me fā ʿī lün]

Derūna āşinā ol ṭaşradan bīgāne ṣansunlar
ʿAceb zībā revişdür ʿāḳil ol divāne ṣansunlar [22b/ 13-14]

vücūh-ı keşīre üzere taḥrīr ü taḳrīr [15] olınan kelimāt-ı ḥikem-i āyātı güş-i hūşuña alup muḳteżāsı üzere aʿmālde ihmāl [16] idersen naḳdīne-i evḳātuñı ʿanā vü teʿab ile itlāf idüp meṭālib-i ʿāliyyeden birine [17] nā'il olmazsın nevm-i ġafletden bīdār olup āṣār-ı nefs-i emmāreden derūnuñda bāḳī [18] ḳalan kibr ü ḥased ü ʿadāvet ü ġażab ü sūʾ-i żan ve ʿibādu'llāha ʿitirāż gibi efʿāl [19] u emrāżından iḫtirāz u iʿrāża saʿy u diḳḳat eyle ve bi'l-külliyye rezāʾilden ḫalāṣ ancaḳ [20] nāsdan ẓāhir vü bāṭınuñ ile ictināb u iʿrāż ile olur. Ḥattā bu maḳāmda [21] iken emri bi'l-maʿrūf u nehy ʿani'l-münker daḫı lazım degildür. Zīrā emri bi'l-maʿrūf iden [22] kimsenüñ emri bi'l-maʿrūf olup meʾmūra tevāżuʿ ü rıfḳ itmek gerekdür bu maḳāmda [23] senüñ bu emre iḳtidāruñ yoḳdur. Ṣevāb meʾmūl ider iken müsteḥaḳḳ-ı ʿiḳāb olursun. [24] Herkesüñ nefsi cümleden muḳaddemdür evvelā nefsüñi helāk-ı ebedīden taḫlīṣe ḥüsn-i tedbīr [25] ve ḳalbüñi müşāhede-i Ḥaḳḳ'a māniʿa olan āfātdan taṭhīr eyle. Zīrā ḳalb-i naẓar-gāh-ı Cenāb-ı [26] Ḥaḳḳ'dur ve maḳarr-ı ʿālem Ḥakīm-i muṭlaḳdur. Pes bi-ġayri ḥāsse müşāhede vü muḫāṭaba içün ḳalbüñi tenḳiye [27] vü taṣfiye hemān farż gibidür ve ḳalbüñi taṣfiye içün olan ﷺyā muṣarrıfe'l-ḳulūbi ṣarrif [28] ḳalbī ilā-ṭāʿatikeﷺ[1] ve baʿde't-taṣfiyye ﷺyā muḳallibe'l-ḳulūbi ṯebbit ḳalbi ʿalā-dīnike

[1] مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ صَرِّفْ قُلُوبَنَا عَلَى طَاعَتِكَ: Muṣarrıfe'l-ḳulūbi ṣarrif ḳulūbenā ʿalā-ṭāʿatike: "Ey kalpleri çevirip döndüren, Kalbimi senin itaatine çevir." Detaylı bilgi için bk. https://l24.im/v8OU

ve ṭāʿatikeʔ[1] (29) diyü ṭulūʿ-ı şems ü ġurūbı evḳātında bu duʿāyı tekrār it ve taḳlīb-i ḳulūbuñ maʿnāsı [23a] (1) Ḥaḳḳ Teʿālā ḳulūbı ġafletden tezekküre vü ḍıḥkdan bükāya vü ḫavfdan emne vü ḳabżdan (2) basṭa ve bunlaruñ emṡāli ehvāli, aḥvāl-i ḫayr-ı iştimāle ṣarf u taḳlībdür ve bu duʿādan (3) murād ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'da devām üzere iḳāmet ṭaleb itmekdür ve bu maḳām-ı ṡānīde iken ʔḳulūbu'l-(4)ʿibād beyn iṣbaʿīni men-eṣābīʿr-Raḥmaniʔ[2] ḥadīṡ-i şerīfinüñ sırrı ẓuhūr-ı vicdānī (5) ile ẓāhir olup ālām-ı mücāhedeyi unutdırup seni sülūka terġīb vü mā-sivādan ḳalbüñi (6) tenfīr ider. Eger mesmūʿñ olan kelām ile ʿamel idersen ve illā ʿanā vü teʿabdan ġayrı nesne (7) göremezsin ve bilā-mücāhede esrārdan saña bir şey ẓāhir olursa nefsüñ ġayrında (8) gördigi kemāli kendüsi içün iddiʿā vü isnādından nāṡī bir ibtilādur. Zīrā ḳande (9) bir kemāl görse veyā kemāl istimāʿ itse anı kendüye isnād vü iddiʿā nefsüñ (10) şānındandur. Müşāhede ise ancaḳ mücāhede ile olur Pes mücāhede ile nefsuñde (11) maḫzūne vü merkūze olan künūzı istiḫrāca ṣarf-ı ḳudret ü beẓl-i miknet idüp laḳlaḳa-i (12) lisāniyye ile ḳalmaġa rıżā virme ve kendüde olmayan ḫālātı nefsüñ iddiʿāsına iʿtinā (13) eyleme belki nefsüñi her-bār imtiḥān u muḥāsebe idüp şerīʿat u ṭarīḳata muḫālif (14) bir nesne gördigüñde nefsüñi andan menʿ ve ol nesneyi şeyḫüñe hikāyet ve nefsüñden şikāyet (15) ile ḳabāyiḥ-i nefsüñde bir şeyʾ şeyḫüñden ketm ü aḫfā eyleme. Zīrā bu ṭarīḳatdan ḥāṣıla (67) olan esrāruñ menāfiʿi sañā ʿā'ide oldıġı gibi ġurūr u tezvīr ü telbīsüñ (17) daḫı veḫameti yine saña rāciʿa olur. Pes meydān-ı mücāhede u ṭalebde ṡābit-i (18) ḳadem olup ʿacāyib-i esrār-ı ḳalb inkişāfına sāʿī vü müştaġil ve ʿālem-i ḥissüñ (19) verāsında olan ʿālem-i miṡāle dāḫil ve ʿālem-i miṡāli ancaḳ maḳām-ı ḳalbe vāṣıl olan (20) bilür ve maḳām-ı ḳalb ise maḳāmāt-ı sebʿadan ikinci maḳāmdur ki mā-verāsından (21) ebrār içün bilā-sülūk naṣīb yoḳdur ve evvel-i maḳāmāt-ı muḳarrebīndür ve ṣālik (22) bu maḳāmda ḥavās-ı ḫams ile idrākı mümkin olmayan baʿż-ı umūra vāḳıf olur. (23) Zīrā ḳalb, Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ ʿarş-ı ʿāẓam u beyt-i ekremidür. Yaʿni ḳalb, vaż'-ı (24) esrār-ı ilāhiyyeye maḥalldür. Pes tābiʿ-i şerīʿat-ı ġarrā ol ki aḳvāl-i selīme-i ḥażret-i ḥabīb-i (25) Ḫudā *ʿaleyhi efḍalu't-teḥāyā* ve müttebiʿ-i ṭarīḳat-ı ʿulyā ol ki efʿāl-i

[1] يا مُقَلِّبَ القُلوبِ ثَبِّتْ قَلْبي على دِينِكَ وطاعَتِكَ: Yā muḳallibe'l-ḳulūbi ṡebbit ḳalbī ʿalā-dīnike ve ṭāʿatike: "Ey kalpleri çevirip döndüren, kalbimi senin dinin ve sana itaat üzerine sabit kıl." Detaylı bilgi için bk. https://l24.im/SM9Coa2

[2] القُلوبَ بينَ إصبعينِ من أصابعِ الرَّحمنِ: El-ḳulūbe beyne iṣbaʿīni men-eṣābīʿ'r-Raḥmani: "Kalpleri Rahman'ın iki parmağı arasındadır." Detaylı bilgi için bk. https://l24.im/ruFTiWf

kerīme-i ḥażret-i [26] ḫayru'l-verādur *ʿaleyhi mine'ṣ-ṣalavāt ezkāhā* cūʿ ü ṣamt-ı keṣīr ü nevm-i ḳalīl gibi. Zīrā [27] Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* ḥażretleri keṣīru'l-ṣamt idiler ve ḥīn-i tekellümünden ancaḳ [28] ḥikmet ü ḫayr ile mütekellim ve taḥdīṣ-i ḥadīṣ buyurduḳlarında mütebessim oldıḳları rivāyet-i [29] ḥażret-i Ebi'd-Derdāʾ ile ṣübūt-yāfte-i ṣaḥīfe-i taḥḳīkdür. Eger Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi* **[23b]** [1] *ve sellem* ḥażretlerinüñ mekārim-i aḫlāḳ u meḥāsin-i aḥvālini tetebbuʿ ü iḳtidāyā cid eylersen [2] yenābīʿ-i ḥikmet ḳalbüñden lisānuña münfecire olup ṭārīḳ-i muḳarrabīne sālik ü ebrār [3] üzerine ḫazāʾin-ı fażl-ı kerīm ü fevz-i ʿaẓīme mālik olursun ve sādāt-ı ebrārdan [4] bu maḳāmda müfāraḳat ve Cenāb-ı melik-i Cebbār'a müsāferet idersin ki ʿālem-i miṣālden [5] evvel sefer bu maḳāmdur ve ʿālem-i miṣālde keṣāfet-i ecsām ile leṭāfet-i ervāḥ [6] beyninde olan ṣuver-i eşbāḥ ile müctemiʿ olup taḳviyet-i himmet ve sülūka izdiyād-ı [7] meyl ü raġbetüñi īcāb ider baʿż-ı āṣāra mażhār olursun ve ḳalbüñde nār-ı muḥabbet-i müştaʿile [8] vü şehevāt-ı nefsāniyye ve ehvāʾ-i şeyṭāniyye senden zāʾile olur ve bu maḳāmda iken eger baʿż-ı [9] şehevāt-ı rūḥāniyye ḳalursa żarar itmez. Zīrā bu maḳāmda senüñ içün maṭlūb [10] ancaḳ izāle-i şehevāt-ı nefsiyyedür ki mābʿadına nisbet ile ẓulmatdur.

İy ʿazīz! [11] **Maʿlūm ola ki** ʿālem-i miṣāle duḫūl ancaḳ sālikīn içün müyesser ve nevm ile yaḳaẓa beyninde [12] bir ḥālet-i mutavassıṭadur ve ġāliben sālik-i cālis içün ʿārıża olup vāḳıʿa tesmiye [13] olınur ve ol ḥālet vuḳūʿnda sālik oldıġı mekān u zamānı ve kendüsi beyne'n-[14]nevm ve'l-yaḳaẓa oldıġını bilürse ʿālem-i miṣāldür ve illā faḳaṭ menām u ḫayāldür ki [15] muʿtedd ü muʿtenāye degildür ve bu ḥālet-i maḳbūle vü pür-bereketüñ evāʾil-i ẓuhūrunda sāliküñ [16] cānib-i nevmi yaḳaẓa üzerine ġālib olur vararak cānibeyn müsāvīyin olur. Baʿdehu [17] cānib-i yaḳaẓa nevm üzerine aġleb oldıġında baʿż-ı rūḥāniyyeti gördükde yaḳaẓaten [18] gördüm żann eyler. Ḥaḳ budur ki sāliküñ bu ḥāletde himmeti ʿāliyye olmaġla ve bu yaḳaẓaya nevmden [19] aḳreb olmaġla müsteyḳıẓen muʿāyene itdüm diyü żann eyler. Ṣaḥābe-i kibār *rıḍvānu'llāhu teʿālā ʿaleyhim* [20] *ecmaʿīn* ḥażretlerine bu ḥāletde iken Cībrīl-i emīn *ʿaleyhi's-selām* ʿarābī ṣuretinde dāḫil [21] ü ẓāhir olur idi ve bu ḥāletde iken Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* ḥażretlerinüñ [22] ruḥāniyyetleri görilür ki aña müşāfehe tesmiye olınur ve fulān kimse peyġam-ber ʿaleyhi's-selāmı [23] müşāfeheten gördi didükleri bu vechledür ve sālik bu ḥāletde kendüye

mālik olmayup [24] belki ẕāhil olmaḳ lāzımdur ki bu ḥālüñ inkişāfına maḥall ola. Nitekim bir sālik-i ṣādıḳ-ı [25] fulān ve fulān aḥbāb ile fulān zamān fulān mekānda Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* [26] ḥażretlerini reʾsu'l-ʿayn gördüm diyü ḳasem itdiginde Mevlānā Ḳāsım Ḫānī *ḳuddise sırruhu* [27] ḥażretleri "Senüñle ol mekānda ber-ā-ber olan aḥbābuñ daḫı gördiler mi?" diyü ol [28] sālike suʾāl buyurduḳlarında "Anlar görmedi yalñız ben gördüm." didikde mevlānā-yı [28] müşārün-ileyh : "Eger bu rivāyet müşāfeheten olmayup baş göziyle olsaydı senüñle ol **[24a]** [1] meclisde ber-ā-ber olanlar daḫı görürler idi." diyüp ol sāliküñ şübhesini izāle ve tavżīḥ-i [2] mesʾele vü maḳāle birle irāʾe-i ṭarīḳ-i taḥḳīḳ ü taṣḥīḥ buyurmışlardur. Ve'l-ḥāṣıl ʿālem-i miṯāl [3] bir şuʿbesi olan ʿālem-i melekūt ancaḳ ʿayn-ı baṣīretle görilür. Baş gözi küşāde [4] olursa da ʿālem-i melekūtdan nesne göremez ve bu ʿālem-i miṯālde fehvāniyye olmaġın [5] iblīs-i laʿīn baʿżen sāliki telbīs idüp şeyṭānı gördükde Ḥaḳḳ'ı gördüm ẓann ider. [6] Eger bu rüʾyā ḥuṣūl-ı ʿulūm u maʿārif ve şerīʿat-ı ġarrāya ittibāʿ ve aḫlāḳ-ı ṭarīḳat ile [7] taḫalluḳdan_ṣoñra olursa ol sālike cānib-i Ḥaḳḳ Teʿālā'dan ikrām ve fehvāniyye-i saḥīḥadur [8] ve illā şeyṭanet ü zendeḳa ve hevāya ittibāʿdur ve ol sāliki ṭārīḳ-i Ḥaḳḳ'dan ʿavḳ içün şeyṭānuñ [9] ihānet ü ḥīlesidür. Nitekim fehvāniyye-i ṣaḥīḥenüñ cevāz ve vuḳūʿı ḥadīṯ-i şerīfde vārid [10] olmışdur ki Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* ḥażretleri: "Ḥaḳḳ celle vü ʿalā ḥażretlerini iki defʿa [11] aḥsen ṣūretde gördüm." ﴿fime yeḫtaṣımu'l-meleʾu'l-ʿalā yā Muḥammed﴾[1] diyü nidā buyurduḳda: "Yā Rabb sen [12] aʿlemsin" didüm. Baʿdehu keffini ketfinim beynine vażʿ-i eydī eṣer-i berdini ṣedyinim beyninde [13] buldum ve semavāt u arżında olan ḫabāyā vü ḫafāyā bi'l-cümle bāña hüveydā oldı." diyü buyurup [14] baʿdehu ﴿ve keẕālik nurī İbrāhīme melekūte's-semāvāti ve'l-arżı﴾[2] āyet-i kerīmesini tilāvet buyurmaġla [15] cevāz-ı fehvāniyyeye işāret buyurmışdur. Pes fehvāniyye-i ṣaḥīḥe ʿulūm-ı semāvat u arẓınuñ [16] inkişāfı ʿaḳabinde olmışdur. Zīrā ṭarīḳat-ı ʿaliyyeden maṭlūb teẕkiye-i nüfūs u taṣfiye-i [17] ḳulūbuñ netāyici olan ʿulūm-ı maʿārif-i ilāhiyyedür ve tasfiye-i ḳalbüñ ʿalāmātı ḥuṣūl-i ʿulūm-ı [18]

[1] فِيمَ يَختصِمُ المَلَأُ الأعلى يا مُحَمَّدُ: Fime yeḫteṣimu'l-meleʾu'l-ʿalā yā Muḥammed: "Ya Muhammed, Yüce topluluk hnagi hususta yarışıyor biliyor musun ya Muhammed?" Detaylı bilgi için bk. https://dorar.net/h/AkMFqQCK?sims=1

[2] وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ: Ve keẕālik nurī İbrāhīme melekūte's-semāvāti ve'l-arżı: "Böylece, göklerin ve yerin melekutunı İbrahim'e gösteriyorduk." Kurân, Enʿâm 6/75.

Rabbāniyye ve kitāb u sünnete muvāfıḳa olan ilhāmātdur ve tezkiye-i nefsüñ ʿalāmātı ġażab u kibr [19] ü ḥased u envāʿ-ı aḫlāḳ-ı bedden nefsüñ ḳurtulup sańa ḫalḳuñ baʿżı maṭlūb u maḥcūb [20] ve baʿż-ı āḫarı mebġūż u maġżūb olmayup Cenāb-ı Ḥaḳḳ'dan seni menʿ idecek mertebe [21] baʿż-ı ḫalḳa meyl ü muḥabbet ü taġyīr-i bāṭın ile Ḥaḳḳ'dan meşġūl ḳılacaḳ rütbe baʿż-ı āḫara [22] buġż u ʿadāvāt itmemekdür ve bu maḳāmda olan sāliküñ ekber-i mühimmātı ḳaṭʿ-ı şehevātdur. Yaʿni [23] şehevāt-ı ekl ü ʿşurb u libāsı izāledür ve nefsinde baʿż-ı meʾkel u meşārib [24] ve melābis ü meṭālibe meyl ü raġbet bulup ġayrılarından ikrāh u nefret iden kimseye [25] münāsib belki vācibdür ki mücāhede birle taḳlīl-i ekl ü şurb itmekle nefsini kesr eyleye ki [26] cemīʿ-i meʾkel ü melābis ʿindinde ber-ā-ber olursa ol kimseye nefsini tezkiye-i nefs eyle ve şerrinden [27] ḫalāṣ bulmışdur dimek ṣaḥīḥ olup evvel-i derecāt-ı kemāle vażʿ-ı ḳadem itmiş ola [28] ve kemāl içün derecāt-ı aḫar daḫı var ki ḳaṭʿ-ı şehevāt ile ṭālib ol ve derecāt-ı kemāle [29] nāʾil ve baʿdehā derecāt-ı aḫar-ı kemāle şeyʾen fe şeyʾen vāṣıl nefsini cemīʿ-i leẕẕātından **[24b]** [1] menʿ ile ʿālem-i ḳudsa māʾil olur. Muḳteżayāt u leẕẕāt-ı nefsini mütetebbiʿ ve şehevātına [2] tābiʿ olup mücāhede vü riyāżāt-ı şāḳḳa ile tedārik-i derecāt-ı kemāl itmeyen ṭarīḳ-i [3] Ḥaḳḳ'a sālik degildür ve iddiʿā iderse ḍāll u muḍilldür ve sālik-i ṣādıḳ olan ol kerrede [4] mekrūhdan **beyt:**

[mefʿūlü/ me fāʿīlü/ me fāʿīlü/ feʿilün]

Sizden kim ıraġ oldu ise Ḥaḳḳ'a yaḳīndur
Zīrā ki ḍalālet yolıdur gitdigiñüz rāh [24b/ 4-5]

diyüp ibā vü ictināb itmek lāzımdur ki ṭarīḳ-i ḍalāl u iḍlāle ʿāzimdür. [6] Zīrā bu ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ nāsuñ mübtelā olduḳları ʿādātuñ cümlesine muḫālefetden ʿibāretdür. [7] Tārik-i rusūm u ʿādāt olmayan mażhar-ı ḫavāriḳ-i ʿādāt-ı sādāt olmaz. Sāliḳ-i [8] ṣādıḳ ʿādāta tārik olduḳda evżāʿ ü ḫarekāt-ı nāsa muḫālif olup nās [9] anı mecnūn ʿadd ider ve ḫalḳı terk-i mecānīn ile tārik ḫazāʾin-i meṭālib-i ʿaliyyeye nāʾil [10] ü mālik olur. **Beyt:**

[mefʿūlü/ me fāʿīlü/ me fāʿīlü/ feʿilün]

ʿĀḳil ańa dirler ki ola ʿaşḳ ańa hem-rāh
Dīvāne odur kim yüriye ʿaḳl ile her gāh [24b/ 10-11]

Eger ḳalbüñde mā-sivādan baʿżına meylüñ var ise neyl-i [12] Ḥaḳḳ'dan maḳtūʿsun ve eger mürīd-i vuṣūl-i maṭlūb iseñ ḳalbüñi şāgil-i ʿani'l-maḥbūb [13] olan nesneden ḳaṭʿ u mā-

sivādan iʿrāż ve meṭālib-i dünyeviyyeden çeşm-i ṭamaʿñı [14] iġmāż idüp bir kimse ile mücālis ve daʿvā-yı ḥażariyyet daḫı bir ādem ile muvānis [15] olma. Zīrā meşāyiḫ-i kirām *ḳaddesa'llāhu teʿālā esrārihum* ḫażarātı ḳalb-i insānda olan [16] nūr-ı ḥikmeti biş pencereli bir beyt içinde olan şemʿaya teşbīh buyurmışlardur [17] eger pencereler ḳapanursa ol şemʿa meşġūl ve ol ḥāne rūşen olur ve pencereler [18] açılursa ol mūm söyünüp ol ḫāne daḫı mużlim ḳalur keẕālik ebvāb-ı ḥavās-ı [19] ḫams küşāde vü ḳalb, müdrikāt-ı sāmiʿa vü bāṣire vü şāmme vü ẕāʾiḳa vü lāmiseye [20] müteveccih olursa şemʿa-ı ḥikmet daḫı munṭafiyye ve ḫāne-i ḳalb mużlim ḳalur ve eger mecāliset-i [21] nās ve müdrikāt-ı ḥavāsdan iʿrāż Yaʿni riyāżet u ʿuzlet ile kāşāne-i [22] şāhāne-i ḳalbüñ manẓara vü revzenlerini kaparsa yenābīʿ-i ḥikmet ḳalbden lisānı [23] üzere münfecire olur. Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* ḥażretleri ʔiẕā enzelu'n-nūr [24] fi'l-ḳalb infesenaʿ ve inşiraḥʔ[1] buyurdıġı bu maʿnāya işāretdür ki "Dār-ı ġurūrdan [25] ibā vü ictināb ve dār-ı ḫulūda meyl ü inciẕāb ve ḳabl-i inḳiżāʾu'l-ecel mevte istiʿdād [26] kalbe nüzūl-ı nūruñ ʿalāmetidir." diyü buyurmışlardur. Pes ḳalbüñ iki ciheti var. [27] Biri ʿālem-i şehādetdür ki müdrikāt-ı ḥavās-ı ḫamsdur ve bir ciheti daḫı ʿālem-i ġayb ki [28] ʿālem-i melekūtdur. Pes ḥavāṣ ile ʿālem-i şehādata teveccüh iderse ʿālem-i ġaybdan iʿrāż [29] ider ve müdrikāt-ı ḥavāṣdan iġmāż iderse ʿālem-i ġayba teveccüh ider ve'l-ḥāṣıl iki **[25a]** [1] ʿāleme maʿan teveccüh, bidāyet-i ḥāl-i sülūkda ḳalb içün mümkin degildür. Zīrā ḳalb eger Ḥaḳḳ [2] Teʿālā'dan ġāyet-i buʿd ile baʿīd olan ʿālem-i şehādete teveccüh ve ʿālem-i ġaybdan bi'l-külliyye [3] terk ü ferāmūş iderse ṣūret-i insānda ḥayvān olup ġażab u şehevāta esīr [4] ve ekl ü şurb u nevmi keşīr olur ve ʿavāḳıb-ı umūrı muḥāsebe itmeyüp mücādele [5] vü muḫāṣame ehemm-i efkārı vü mā-lā-Yaʿniye iştiġāl-i aʿẓam her kārı olur ammā ittibāʿ-i evāmir [6] ü ictināb-ı nevāhi ile ʿālem-i ġayba teveccüh ve fużūl-i kelām ü menām u ṭaʿām mā-lā-Yaʿniden [7] iḫtirāż-ı tām iderse evṣāf-ı melāik-i kirām ile mevṣūf ve şehevāt u ġażabına ġālib [8] ü mālik ve anları ādāb-ı şerīʿat üzere mutaṣarrıf olduḳda insān-ı kāmil ve ḫilāfet-i [9] ʿuẓemāya ehil ve emānet-i küberāya maḥall olur. Zīrā ġażab u şehvet insān ile melek [10] beyninde müşterek olan rūḥ-ı mübārek içün mirātuñ bir yüzine ṭılā olınan şeyʾ-i [11] keşīf meşābesindedür ki bir yüzi ol şey-i keşif ile muṭallā

[1] اذا انزل النور فی القلب انفسنع و انشرح: İẕā enzelu'n-nūr fi'l-ḳalb infesenaʿ ve inşiraḥ: "Nur kalbe inerse, saçılır." Detaylı bilgi için bk. https://www.dorar.net/h/606fcc8bc0bdc722a39455c2ac909260

olmaduḳça ṣuver-i (12) maḥsūsāt anda munṭaḳış u mürebbī olmaz kezālik ruḥ daḫı şehvet ü ġażab-ı (13) maḥmūdını müştemil olmasa mażhar-ı tecelliyāt olmaz egerçi insān ġażab u şehvet (14) sebebiyle ẓalūm u cehūl tesmiye olınmışdur lākin siyāset-i ʿaḳl u şerʿüñ taḫtına dāḫil (15) olmalarıyla ḥaml-i emānete ʿillet olmışdur. Pes eger ġażab ü şehvetüñe mālik u ġālib (16) olursan ﴿innī cāʿilun fi'l-erḍi ḫalifeten﴾[1] āyet-i kerīmesinde işāret buyurılan (17) şehrāh-ı ḫilāfete sālik ü ẓāhib olursun ve eger ġażab u şehvetüñe memlūk u maġlūb (18) olursan ﴿ūlāike ke'l-enʿāmi bel-hum-aḍāllu﴾[2] āyet-i kerīmesinde işāret buyurılan ṣūret-i (19) insān üzere maḫlūḳ-ı ḥayvān olursun belki mükellef ve ʿaẕāb-ı ḳabr u cehenneme ehl (20) u revā olmadıḳları çeşit ile ḫidmetüñde ḳullandıġuñ ḥayvānāt senden evlādur.

(21) Pes iy birāder! Terk-i ihmāl ü tevānī idüp nevm-i ġafletinden bīdār ve neyl-i saʿādāt (22) ve teraḳḳī-i aʿlā-yı maḳāmāta ṭaleb-kār olup cūʿ ü seher ü ʿuzlet u ẕikr ü fikr emsāli (23) ʿibādet ü riyāżet ile nefsüñi zümre-i ḥayvānātdan taḫlīṣ itmekle ġażab u şehvetüñe (24) mālik ve inşirāḥ-ı ṣadra mü'eddī olan ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sālik olup muḳteżiyāt-ı (25) beşeriyyetden olan ẕünūb u āṯāmdan sende eṯer ḳalmamaġa saʿy u ġayret ve bir (26) mekrūhdan mekrūb vü maġmūm olmamaġa teşmīr-i sāḳ himmet idüp ḳavī düşmenüñ olan (27) nefsüñi muḫālefet ü ḳahr u tehdīd ile şerr ü mekrinden emīn ü baʿīd ve saʿādet-i dāreyn (28) ile saʿīd olursun.

İy aḫ ʿazīz! Sen bu maḳām-ı ṣānī evā'ilinde iken sebeb-i iştiʿāl-i (29) nār-ı ġażab olan kibr ü ʿucbdan ḫālī olmazsın derūn-i ḫākisterde müstetir olan āteş **[25b]** (1) gibi ġażabı kibr ẓāhire vü iḫrāc eyler ve rü'yet-i nefsden nāṣī īḳād-ı nā'ire-i nefsāniyyet (2) idüp siyāset-i ʿaḳl u icāzet-i şerʿüñ taḫtına dāḫil olmayan ġażab-ı meẕmūm (3) ṣāḥibine ġālib olmaġla muḳteżā-yı ġażab üzerine mużṭar ve ḥüsn-i ṣūret-i (4) ẓāhiresi ḳubḥa taġayyür olur ve muḥtemeldür ki şeyṭānuñ maḫlūḳ oldıġı nār, nār-ı (5) ġażab olup Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri li-hikmetin bāṭın-ı insānda īdāʿ itmiş ola (6) eger ḫaṣlet-i ḳabīḥe-i ġażabdan necāt irāde idersen aṣl-ı madde-i ġażabı refʿa (7) ʿillet-i müstaḳille olan ʿucb u kibri derūñdan iḫrāc ile heyecān-ı ġażaba ʿilāc (8) eyle. Yaʿni ḫısset ü żaʿf u denā'et-i nefsüñi

[1] إِنِّي جَاعِلٌ فِي الأَرْضِ خَلِيفَةً: "İnnī cāʿilun fi'l-erḍi ḫalifeten: Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım." Kurân, Bakara, 2/30.

[2] أُوْلَئِكَ كَالأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ: "Ūlāike ke'l-enʿāmi bel-hum-aḍāllu: İşte bunlar hayvanlar gibidirler, hatta daha da bilinçsizdirler." Kurân, Araf 7/179.

bilüp bu denā'et ile ġayr üzerine [9] iddiʿā-i tefevvuḳ u istiʿlā bir vechle revā olmadığından mā-ʿadā keẕm-i ġayẓa müterettib [10] ü mevʿūd olan ṣevāb u cezāyı nefsüñe taʿlīm ü ʿiḳāb-ı ġażabı tefhīm idüp [11] cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ ḳudreti senüñ ġayruñ üzerine olan ḳudretüñden ziyāde olup [12] vaḫāmet-i ʿāḳıbet-i ġażab ile nefsüñi iḫāfe vü taḥẕīr eyle ki maġżūbuñ olan kimse [13] saña düşmen olacaġı rūşendür. **Beyt:**

[fe ʿi lā tün/ fe ʿi lā tün/ fe ʿi lün]
İntiḳāma çalışur ḳādir ise
İnkisārı yetişür ḳāṣır ise [25b/ 13-14]

Senden żaʿīf ü ʿāciz ise Cenāb-ı müntaḳim-i ḥaḳīḳiye [15] ʿācizāne teveccüh ü iştikā ile dest-küşā-yı dergāh-ı kibriyā-yı semīʿu'd-duʿā olup [16] ḳudret-i ḳahiresiyle senden intiḳām-ı istidaʿ iderse Cenāb-ı Ḥayy u Ġayūr ʿindinde [17] senüñle bir mūr-ı lenk ü kūruñ farḳı yoġiken intiḳāma irāde-i ʿaliyyesi teʿalluḳ [18] itdükde tīġ-i ḳahr u ġażab cenāb-ı şedīdu'l-ʿiḳāba ṭāḳat götüremeyüp defʿne [19] tābāver olmayacaġuñı bilüp ḥālāt-ı ıżṭırāriyyeden olan ḥilme māliku'l-ḥilm [20] iseñ umūr-ı iḫtiyāriyyeden olan teḥallüm ile merreten baʿde uḫrā ġayẓuñı keẕm idersen [21] siyādet-i dünyā ve saʿādet-i ʿuḳbāya naʾil bir merd-i kāmil ü ʿāḳil olursun. Pes ġażab [22] geldükde *eʿūẕu bi'llāhi mine'ş-şeyṭāni'r-rācim. Allāhumme Rabbu'n-nebī Muḥammedin aġferlī ẕenbī* [23] *ve eẕhib ġayẓa ḳalbi ve ecirnī min-mużellāti'l-fiten ve Allāhumme aġninī bi'l-ʿilme ve zeyyinī* [24] *bi'l-ḥilm ve ekreminī bi't-taḳva ve cumletī bi'l-ʿāfiyete* diyüp ḳā'im iseñ cülūs ve cālis [25] iseñ iżṭicāʿ eyle eger ġażabuñ zā'il olmazsa māʾ-i bārid ile tavżī veyā [26] iġtisāl ile iṭfāʾ-i nāʾire-i ġażab it.

İy ʿazīz! ʿAyn-ı inṣāf ile nāẓar u ḥilm [27] ü ġażabdan enfaʿ u aḥsen olanı iḫtiyār ve añunla taḫalluḳ eyle. Zīrā saña mülāyim ü münāsib [28] belki lāzım u vācibdür ki nefsüñi tezkiye birle tekmīl ve mirʾāt-ı ḳalbüñi taṣfiye birle taṣḳīl [29] idüp izāle-i ekdār-ı ḫabīṯe itdükde ḳalbüñ, tecelliyāt-ı Ḥaḳḳ'a ḳābil ve sen insān-ı kāmil **[26a]** [1] olasın ve derūnuñda olan emrāż-ı nefsāniyyeyi izāle vü iḫrāc içün saña enfaʿ-i edviye [2] vü ʿilāc nefsüñden kibr ü ʿucbı izāle vü ʿidāmdur. Zīrā bunlar ġażabuñ aṣlıdur ve şeyʾ-i [3] aṣlından izāle itmek lāzımdur ki bir daḫı ʿavdet iḫtimāli olmaya ve aṣl-ı madde-i ḥadde-i ġażab [4] olan kibr ü ʿucbuñ izāle vü ʿidāmı cūʿ ü seher-i iʿtiyād u iltizāmı ile olur. [5] Zīrā müşebbaʿ ü imtilā menşeʾ-i şehvet ü ġażabdur ve ġażabdan ḥıḳd ve ḥıḳdan ḥased [6]

tevellüd ider ki cümlesi aḫlāḳ-ı ẕemīmeden oldığı merām u beyān olınmışdur ve ḥased, (7) müsebbib-i ġażab oldığı gibi ḥub-ı riyāset ü şöhret ü ḫabṯ-i nefs gibi esbāb-ı (8) āḫar daḫı vardur ki mutaṣavvıfīnde daḫı bulunur ki mü'min ḳarındaşınıñ meşiḫat u ḫilāfet (9) u ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'da istiḳāmetinüñ zevālini temennī eyler. Eger ḥāsid bu ḥasedinden (10) aṣla kendüye fā'ide olmayup dünyā vü āḫiretde olan mażarrat-ı ʿāʿidesini bilse (11) bu ṭarīḳden dem urmayup esbāb-ı ẓāhiresi iştiġāl eyler ki kendüye ḫayırludur (12) ve ḥasedüñ mażarrat-ı dünyeviyyesi leylen ü nehāren ḥased ile müteʾeẕẕi ü maḥsūduñ (13) merzūḳ oldığı niʿmeti gördükce derūnunda ʿillet-i mühleke mütekevvin olmasıdır ve mażarrat-ı (14) uḫreviyyesi Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ ḥāside suḫṭ u ġażabı ve maḥsūda ecr ü ṣevāb-ı (15) iḥsānıdur. Dünyā vü āḫiretde ḥasede terettüb iden teʿab u ʿiḳāb ile nefsüñi taḫẕīr (16) idüp kendi nefsüñe ẓarar ve düşmenüñ ʿadd eyledigüñ mü'mine bī-hūde īṣāl-i ḫasārete (17) cesāret eylemeye. Teʾemmül olınduḳda āfāt-ı nefs keşīre üzeredür. Ṭarīḳ-i muḳarrebīne (18) ṣıdḳ-ı ṭaviyyet u ḫulūṣ-ı niyyet birle sālik olup ʿalāyiḳ-i ḫāṭırdan (19) emīn olmaḳ içün mücāhede ve Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinden istiʿāne vü istimdād ile ol āfātdan (20) necāt mümkindür. Zīrā kisvet-i vücūd iktisā iden cümle mümkināt bilür ki ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a (21) sālik olan ṣādıḳ, ḫilāfet-i kübrā vü salṭanat-ı ʿuẓemāya nā'il olur ve cümlesi (22) ġayret ü ḥased idüp sāliki Cenāb-ı Ḥaḳḳ'dan menʿ u ṣedde saʿy u diḳḳat iderler ammā żarar-ı (23) ḥased kendülerine rāciʿ olup maḥsūde eṣer itmez ve sālik-i ṣādıḳ ise Ḥaḳḳ Teʿālā (24) Ḥażretlerini kendüye her şeyʾden aḳreb bilüp bir şeyʾe iltifāt u ḫavf itmez. Cenāb-ı (25) Ḥaḳḳ'uñ irādet ü ḳudreti taʿalluḳ itmedikçe bir ḳarınca daḫı ayaġını ḥareket idemez ve Ḥaḳḳ (26) Teʿālā Ḥażretleri bi'l-cümle serāʾir ü mā-fi's-serāʾiri bilüp semavāt u arżında bir nesne (27) ʿilmu'llāha ḫafī olmaz ve ʿibādına vālideyden erʾef ü erḥam olmaġla ol fāʿil-i muḫtāruñ (28) iḫtiyār eyledigi bi'l-cümle ḫayrdur. Egerçi baʿż-ı nesne ẓāhirine naẓar ile baʿż-ı nüfūsa (29) nisbet ile şerr görinür lākin ʿayn-ı taḥḳīḳ ile bāṭına naẓar olunsa maḥżā ḫayr bulunur **[26b]** (1) ve şerr tesmiye olındığı baʿż-ı ṭabāyiʿe mülāyim ve baʿżısına nā-mülāyim oldığıyiçündür ki ʿulemā (2) buyurmışlardur. Evvelen ve bi'ẕ-ẕāt ḫayr-ı maḳżīdür ve ṣāniyen ve bi'l-ʿarż şerr-i maḳżīdür ve bu (3) sırr-ı mektūme şühūd-ı ẕevḳī ile şāhid olan taḳī vü naḳī vü velī rażīdür ve furṣat (4) elde iken bu emr-i ḫayrı taḥṣīle saʿy itmeyen ġanī ise daḫı leʾīm ü denī ü ẕekī (5) ise daḫı ġabīdür ve bu taḳrīrden sālike lāzım olan dört umūr maʿlūme (6) oldı evvelā, Cenāb-ı Ḥaḳḳ ḳādir-i

muṭlaḳdur ve ḳudretine aṣlā bir şeyʾ ḥāʾil olmaz ve ş̱āniyen, (7) Ḥaḳḳ Teʿālā her şeyʾe ʿālimdür, ş̱āliş̱en Ḥaḳḳ Teʿālā raʾuf u erḥamu'r-rāḥimīndür ve rābiʿan (8) Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ cümle efʿāli ḫayr u ʿālīdür. Bu umūr-ı erbaʿayı taṣdīḳ iden (9) mekāīd-i ḥāsidīn ve ḥīle-i ins ü şeyāṭīnden sālim ü emīn olur. Pes vācibdür ki (10) meʿānī-i meẕkūreyi taḥḳīḳ ü teveccüh ve niyyetüñi taṣdīḳ idüp mā-lā-Yaʿni vü lā-Yaʿniden (11) bir şeyʾe iltifāt itmeyesin. Zīrā Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri her şeyʾe ḳādir oldığını (12) taḥḳīḳ itdükde Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a teveccüh ve andan istidʿāya himmet ḳaviyye ile icābete (13) teyaḳḳun üzere ṭalebde olursun ve Ḥaḳḳ Teʿālā Raʾūf u Raḥīm ve cümle efʿāli ḫayr u kerīm (14) oldığını taṣdīḳ itdükde saña maḳām-ı tevekkül ü rıżā vü şevḳ ü muḥabbet ü sāʾir-i maḳāmāt-ı (15) seniyye ve ḥālāt-ı marżiyye müteḥaḳḳıḳa olmalarıyla nefs-i mülhime olan maḳām-ı ş̱āliş̱e teraḳḳī (16) ve andan muṭmaʾinne ve andan rażiyye ve andan marżiyye ve andan ḳāmileye ʿale't-tertīb vuṣūlüñe (17) terġīb eyler.

İy ʿazīz! Egerçi maḳām-ı ş̱ānīden ş̱ālise teraḳḳī ancaḳ maḳāmāt ve aḥvāl-i (18) ṭarīḳa vāḳıf bir müsellik-i ʿārifüñ yediyle olmaḳ üzere ʿādetu'llāh cereyān (19) itmişdür lākin Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri fehm ü zekā vü ẕihn ü behī-i iḥsān ü iʿṭā eyledigi (20) ʿabd-i maḫṣūṣ_içün ḫarḳ-ı ʿādet ve bilā-müsellik-i sebeb vuṣūl-i maḳām-ı ş̱āliş̱i irāʾet (21) ü hidāyet, ināyet-i Cenāb-ı Ḥaḳḳ ʿizz ü celle ve ʿalāya çendān baʿīd degildür ve bā-ḫuṣūṣ bu kitāb-ı (22) müsteṭāb-ı ʿanberīn-ı niḳāb-ı ḥikmet niṣābuñ muṭāleʿa vü iẕʿānıyla istiʿāne vü istimdād (23) iderse ḥaḳ budur ki bu muḫtaṣar-ı pür-ḥikem ü ʿiber gibi bir risāle-i celīlu'l-eş̱er cemʿne merdān-ı (24) meydān-ı hünerden bir merd-i ṣāḥib-i naẓar maẓhar u muẓaffer olmamışdur ve müʾellifi olan ʿālim-i Rabbānī (25) vü ʿārif-i ṣamedānī mevlānā vü evlānā Ḳāsım Ḫānī *ḳuddise sırruhu* ḥażretleri gibi bir ẕāt-ı sütūde-(26)simāt içün böyle ḳalīl-i iltifāt u keş̱īru'l-maʿnī vü ṣaġīru'l-ḥacm ü kebīru'l-ciddi bir eş̱er muḳadder (27) ü müyesser olmamışdur. Zīrā her bāb maʿbadına muḳaddime gibi meʿānī-i lāzıme-i müteḳaddimedür. (28) Meş̱elā sālik, bāb-ı rābiʿde ẕikr olınan edviye-i rūḥāniyye ile tedāvī eylese bāb-ı ḫāmis (29) müştemel oldığı maḳāma suhūlet ile irtiḳā ve hākeẕā aʿlā-yı maḳāmata iʿtilā eyler ammā maḳām-ı **[27a]** (1) ş̱āliş̱den rābiʿe teraḳḳī her müsellik-i müteʿrrifden istiʿāne ile olmaz belki bir müsellik-i kāmilüñ (2) enfās-ı ḫayr u berekāt-ı istīnāsından istimdād ile olur. Zīrā kāmil olan ʿārif (3) ü fāżildur. Pes her kāmil ʿārifdür

ammā her ʿārif kāmil degildür ol derecāt-ı kemāl [4] olan maḳām-ı rābiʿ nefs-i muṭmaʾinneye müteraḳḳī olmayan sālike kāmil dinilmez ammā [5] maḳām-ı ṣāliṣ nefs-i mülhimeye vāṣıl olan sālike ʿārif dinilür ve maḳām-ı ṣāliṣ [6] ḫayr u şerr ve nefʿ u żarrı cāmiʿ eṣʾab ve ḫatar-nāk ve ḥaḳ u bāṭıl birbirlerine [7] mütelebbis olmaġıyla beynlerini farḳ u temyīz ḳatı müşkil olur ve maḳām-ı rābiʿe [8] teraḳḳī ancaḳ ber-nefes-i kāmile meded-res olursa ḥāṣıl olur. İttibāʿ-i şerīʿat-ı [9] ġarra ile müteḫalliḳ ve ʿibādāt u ṭāʿāt-ı Mevlā'ya müteşevviḳ ve şerīfu'l-nefsi ve ḥüsnu'l-[10] istiʿdād ve kerīmu'l-aṣl ve ʿaliyyu'l-himmet ve ṣāʾibu'l-fikr ve muvāżıbu'ẕ-ẕikr ve pāk-nihād [11] olan ḥaḳḳı ḥaḳ görüp imtiṣāl ü ittibāʿ ve bāṭılı bāṭıl görüp ictināb [12] u imtināʿ eyler. Bāb-ı sādisde maḳām-ı ṣāliṣüñ ḫaṭarları ẕikr olındıḳda ʿale't-[13]tafṣīl maʿlūmuñ olur ammā maḳām-ı rābiʿden ḫāmise ve andan sādise [14] ve andan sābiʿa terāḳḳīde her sālik müsellike muḥtāc olmaz. Zīrā Ḥaḳḳ celle ve ʿālā [15] ḥażretleri bir sāliküñ ḳalbinde sirāc-ı kemāli īḳād eylese ʿayn-ı baṣīretiyle cemīʿ-i [16] kemālātı görüp tevfīḳ-i Cenāb-ı feyyāż-ı muṭlaḳ ile cümlesini taḥṣīle iḳdām u teşmīr-i [17] sāḳ ihtimām eyler. Görmeyenler gibi müsellike ziyāde muḥtāc olmaz. Zīrā maḳām-ı rābiʿ [18] egerçi ednā-yı derecāt-ı kemāldür ammā ber-maḳām-ı kemāldür ki mā-fevḳine dāldür. ﷺAllāhumme erinā'l-[19]eşyāeʾ kemāhiyeﷺ[1].

Bāb-ı sādis: Nefs-i mülhime ve seyr ü ʿālem ü maḥall ü ḥāl [20] ü vārid ü ṣıfātını ve andan ḫalāṣ olup maḳām-ı rābiʿe terāḳḳi esbābınūñ [21] tedārik-i beyānında

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki nefs-i mülhimenüñ seyri ʿale'llāhdur. [22] Yaʿni sāliküñ bu maḳāmda manẓūrı ancaḳ emru'llāhdur. Bāṭınında ḥaḳīḳat-ı īmāniyye [23] rāsiḫe ve şühūdunda mā-sivā bi'l-cümle fānī vü mużmaḥille oldıġıyiçün ve ʿālemi ʿālem-i [24] ervāḥ ve maḥalli rūḥ ve ḥāli ʿaşḳ ve vāridi maʿrifet ve ṣıfātı, seḫāvet ü ḳanāʿat [25] u ʿilm ü tevāżuʿ u ṣabr u teḥallüm ü iẕā-yı nāsa taḥammül ü ʿafv ve nāsı bi'l-cümle ṣalāḥa [26] maḥmūl ve ʿöẕürlerini maḳbūl ḳılup Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri āḫiẕ-i nevāṣī-i mecmūʿ-ı [27] devābb oldıġın şühūden bilüp aṣlā bir maḫlūḳa iʿtirāż itmemekdür ve heyemān [28] u bükā vü ḳalaḳ u iʿraż-ı ʿani'l-ḫalḳ u işti̇ġāl-i bi'l-Ḥaḳḳ u teāḳub-ı ḳabż u basṭ [29] ve ʿadem-i ḫavf u recā vü ḥubb-ı eṣvāt-ı ḥüsne vü istimāʿ-i evḳātında izdīyād-ı şevḳ **[27b]** [1] u ḥubb-ı ẕikr ve beşāşet-i vech u feraḥ-ı bi'llāhi teʿālā vü ḥikem ü maʿārif ile tekellüm [2]

[1] اللهم أرنا الأشياء كما هي: Allāhumme ʿerinā'l-eşyāeʾ kemāhiye: "Allâh'ım bize eşyayın hakikatini olduğu gibi göster." Detaylı bilgi için bk. https://shamela.ws/book/12028/699

ve müşāhede-i evṣāf-ı meẕkūre ve emṣāli nefs-i mülhime ṣıfātıdur ve nefs-i sālik [3] bu maḳāma vuṣūlünden muḳaddem ḥayvānāta ḳarīb oldıġıyiçün ilhāmdan bir şeyʾ iştimez [4] iken bu maḳāma vuṣūlinde bilā-vāsıṭa-i mülk istimāʿ itdigiyiçün lemmeti melek ve semmi şeyṭānī baʿżen istimāʿ [5] vü ḥiss eyledükde ilḳāʾ-i melek ile iġvāʾ-i şeyṭān beynlerini farḳ itmege muktedir melek [6] olmadıġıçün sālike bu mākām eṣʿab u keşīru'l-ḫaṭar ve'l-teʿab olmaġıyla ẕulemāt-ı [7] şübehātdan envār-ı tecelliyāta iḫrāc itmek içün bir mürşid-i müsellike muḥtācdur. Zīrā [8] sālik bu maḳāmda iken aḥkām-ı ṭabīʿatdan bi'l-külliyle rehā vü muḳteża-yı beşeriyyet kendüden [9] intifā bulmadıġıyiçün żaʿīfu'l-ḥāldür ki celāl ü cemāl beynlerini temyīz idemez ve ḫavf [10] olınur ki nefsinden ġāfil ve kendüden ẕāhil olup Siccīn-i hevā vü esfelu's-[11]sāfilīn-ı belāya düşer. Yaʿni maḳām-ı evvele rucūʿ itmekle keşret-i ekl ü şurb [12] u nevm u iḫtilāṭ emṣāli-i zenābīr, meṣāʾib ü şevāġil başına üşer ve fāsid-i [13] iʿtiḳād ile terk-i ṭāʿāt ve irtikāb-ı meʿāṣī vü seyyiʾāt idüp zuʿm-ı [14] bāṭılınca bī-çāre kendüyi mükāşif ve ḥaḳāyıḳ-ı eşyāya vāḳıf muvaḥḥid ẓann ve sāʾir-i [15] ehl-i ṭāʿāti bu şühūddan maḥcūb ve baʿīd-i ʿani'l-maṭlūb zuʿm ider ve bu güne fesād-ı [16] iʿtiḳāda dūçār olan sālik *ʿiyāẕen bi'llāhi teʿālā* hālik olup küfre ve müşrikīn zümresine [17] iltiḥāḳ ve nār, ṭabīʿat-ı fuʾādında olan nūr-ı īmānı iḫrāḳ eyler. Saʿy u ṭaleb u renc [18] ü teʿabı żāyiʿ ve cadde-i müstaḳīme-i Ḥaḳḳ'dan munḳaṭıʿ ḍāll u muḍill bir şaḫıṣ [19] bāṭıl u mübṭıl olur ki ḫayālāt-ı şeyṭāniyyeyi tecelliyāt-ı raḥmāniyye ẓann itmekle vesāvis-i [20] nefs ü desāyis-i nefs ü şeyṭān kendüyi esīr-i zindān-ı belā vü miḥen eyler ve bu sāliküñ beşerriyeti [21] żaʿf ü riḳḳat ve rūḥāniyyeti henüz ḳuvvet bulmaġıyla ḳalbinden ḥicāb-ı ẓulmet zaʾil [22] ü dāḫil-i Ḥażret-i mülk-i Celīl olmaġa şeyʾ-i ḳalīl ḳalup beşāʾir-i tevḥīd ü mücāhede [23] vü tecrīdden cüzʾī naṣīb ile maḳam-ı kemāle ḳarīb iken bu muṣībete giriftār olmasına [24] sebeb ve ʿillet-i maḳām-ı evvele ḳurb u ülfetidür. Zīrā mücāhede ʿādet olmadan evvel [25] ḳalbinden baʿż-ı ḥicab zāʾil olmaġıyla ol ḥicabdan ḥāṣıl olup anı meʿāṣīden ʿavḳ [26] ve ṭāʿāta sevḳ iden ḫavf daḫı zāʾil olmaġıyla şerīʿata tebaʿiyyet ve ṭarīḳata meyl [27] ü muḥabbeti ḳalmayup ikisinden bile maḥrūm u üftāde-i çāh-ı ġumūm olur.

Peş iy ʿazīz! [28] Bu maḳāmda oldıġuñda enfās-ı mübārekesinden istimdād eyledigüñ şeyḫ-i sütūde-[29]nihāduñ emrine mütābaʿat u inḳiyād vācibdür. Eger nefsüñ

seni andan evlā ve evvel-i **[28a]** (1) vāṣıl-ı maṭlub ve seni muvaḥḥid ve anı maḥcūb bilürse daḥı keẕālik şerʿ-i şerīfe (2) mütābaʿat ve ādāt u erkān-ı ṭarīḳe muṭāvaʿat ve tekrār-ı evrād u eẕkāra müdāvemet (3) ve nefsüñi ḳuyūd-ı ṭarīḳat ile taḳyīde muvāẕebat daḫı vācibedür. Zīrā nefsüñ ıṭlāḳ (4) u ḫalʿ-i ʿiẕārı iḫtiyār u terk-i mübālāta iʿtibārdan bir an ḫālī olmaz. Maḳām-ı rābiʿe vuṣūliyle (5) muṭma'inne oluncaya dek nefse muḫālefet ise aḳṣā-yı āmāl-i erbāb-ı ḥāldür. Sālik māḳām-ı (6) rābiʿ iṭmi'nāna vużuʿ-i ḳadem itdükde saʿādet-i dāreyn vü ḳurret-i ʿayna mālik olup (7) bi-ʿināyeti'llāhi teʿālā āfāt-ı nefsāniyye vü muḳteẕāyāt-ı ḥayvāniyyeden ḳurtulup evvel-i derecāt-ı (8) kemāle irişmekle telvīnden temkīne intikāl itmekle mehebb-i nesīm-i ḳurb viṣāl olur.

(9) **Peş iy ṭālib-i kemāl!** Ruʿūnāt-ı nefsüñi terk ü aḳdām-ı iḳdām üzere ḳıyām (10) ve ḥaẕret-i Rabbü'l-enāmdan istiʿāne birle sende ḳalan ḥicab-ı nūrāniyyeyi daḫı izāle (11) vü iʿdām ve ṭaleb-i ḥaẕret-i aḥadiyyeti aʿlā vü aḳṣā-i merām idüp zinhār āṣār-ı tevḥīdden (12) saña āşikār olan esrāra ʿitibār u iġtirār ile bu maḳāṣıd-ı seniyyeden rāciʿ ve meṭālib-i (13) ʿaliyyeden münḳaṭıʿ olmayup eşnā-yı rāhda ẓuhūr iden bevāriḳ u ḫavāriḳ-i ʿulviyyeye iltifāt (14) eyleme. Zīrā anlar ẕāt-ı ʿaliyyeye taḳarrübüñe māniʿa olur. Ḥucub ḳāṭiʿadur ki maḳām-ı evvel-i ḥayvānāta (15) rücūʿña esbāb u ʿilel olur. Peş izdiyād-ı inkişāfuñı ve ḫaṭar u ḫaṭādan ḫalāṣuñı (16) īcāb ider. Esbāba teşebbüṣ ve cūʿ u seher ü ʿuzlet-i enām u ḳıllet-i kelāma ihtimām ve dāmen-i (17) şeyḫüñe temessük ü iʿtişām idüp ḥüsn ü ḳabīḥ ve fāsid ü ṣaḥīḥ ve ḫāṭıruña ḫuṭūr (18) iden ahvāl ü efkārı añа iḫbār eyle. Zīrā Cenāb-ı kerāmet-me'ab şeyḫüñle izdiyād-ı istiḥkām-ı (19) iʿtiḳād u iʿtiḳāduñ żaʿf-ı beşerriyyetüñi ve ʿālem-i kudsa kuvvet-i inciẕābuña īcāb eyler ve bu maḳāmda (20) iken senüñ ʿirfānuñ şeyḫüñden ezyed olmaḳ ẓannuña ġālib olursa andan maḫremu'l-meded olursun (21) ve bu risālenüñ ḫātimesini müṭālaʿa itdükde evṣāf-ı şeyḫ-i kāmile vāḳıf ve levāzım-ı şeyḫ (22) u veẕāʾif-i sālike ʿārif olursun ve şeyḫüñi kāmil bildükde ḥarīm-i ḥimāyetine dāḫil (23) ve sāye-i kifāyetinde müstaẕil olup necātuñı anuñ yed-i mü'eyyidinde bilüp mücib-i işārātıyla (24) ʿāmil ve andan mülāḳī oldıġuñ eẕāya müteḥammil ve anuñ taṣarrufunda ke'l-meyyit fī-yedi'l-ġāssal (25) olup zinhār u zinhār bir ḥāleti istinkār eyleme ve eger ḳalbüñde inkār ʿāriż olursa yine (26) şeyḫüñe ʿarż ve andan tevbe vü iʿrāż eyle ve şeyḫüñden baʿżen inkārıñı iḳtiẓā ider ṭavr (27) ṣādire olursa anuñ ḥikem ü nikātına vāḳıf oldıġuñı bilüp iʿtirāż eyleme. Meşelā (28) bī-ḳıymet ü behā bir şeyʾ ḫasīsni itlāf itdigiyiçün ḫādimini

sögüp belki muḥkem dögüp [29] ol şey'üñ iżāʿatiyiçün müte'ellim ü mütekeddir ve vāfir-i müte'eṩṩir gördükde aḥvāl-i kāmil aḥvāl-i **[28b]** [1] ġayra ḳıyās olınmaz diyüp ḳalbüñe ʿāriż olan inkārı defʿ itmek lāzımdur. Zīrā [2] ḥaḳīḳat-ı kāmili ancaḳ Cenāb-ı Ḥaḳḳ bilür ve eger ṣoḥbet ü ḫidmet-i şeyḫ-i kāmile bedreḳa-i tevfīḳ-i [3] refīḳ olmaz ise şerīʿat-ı ġarrāya tebaʿiyyet ve Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* ḥażretlerinden [4] vāride olan edʿiye vü evrāde ikṩār-ı ṣalāt u selām ve istiġfār u eẕkāra müdāvemet [5] ü ṣoḥbet-i inḳiyād u ebrāra mülāzemet gibi devālarıyla müdāvāt eyleye. Eger sālik üftāde-i çāh-ı [6] ḫaṭar u şerri ḫayrı üzere ġālibiyet olur ve eẕkār u muṣāḥabet-i aḫyār u ebrār [7] ve ikṩār-ı istiġfāra muvāẓebet eyleye ammā ḫaṭara düşmeyüp ḫayrını şerrine ġālib ve nefsini [8] mutābaʿat-ı şerīʿat u ṭarīḳatda ḥālet-i vasaṭī üzere istiḳāmetde bulursa münbasiṭ [9] ü münşeriḥ olup derūni sürūr ü ḫużūr ile pür-nūr ve ḫalʿ-i ʿiẕār ile ḳalʿ-i ekdār idüp [10] anda ḳayd-ı nām u ʿār ve fikr-i cennet ü nār ḳalmayup mā-sivādan firār ve her-bār üns-i ḥażret-i [11] perverd-gār ile ḳarār idüp aṩyār-ı maḥcūbuñ güftārlarına iḥāle-i sāmiʿa-i iʿtibār [12] eylemesün. Zīrā sāliküñ maḥbūbı ʿulvī ġayruñ maṭlūbı süflīdür. Sāliküñ maḳṣūdı bāḳī [13] ġayruñ maṭlūbı fānīdür ki żıddınuñ ictimāʿı cāʾiz olmadığı müstaġnā-i ʿani'l-beyāndur. [14] Peṩ sālik münkir ü muḫālifden muʿriż ü müctenib ve maṭlabında muvāfiḳ olana muṣāḥib [15] olmaḳ münāsibdür ve'l-ḥāṣıl bu maḳām-ı ṩāliṩ ḫayr u şerr ve nefʿ u ẓarrı cāmiʿdür. Eger nefsüñ [16] ḫayrı şerrine ġālib olursa maḳāmāt-ı ʿaliyyeye ve derecāt-ı sāmiyyeye irtiḳā vü iʿtilā olan Siccīn-i [17] ṭabīʿat u esfelu's-sāfilīn-i beşerriyyete intimā vü intihā eyler ve nefsini her-bār teẕlīl [18] ü itʿāb iden merd-i şecāʿat-nişāb Cenāb-ı Rabbu'l-erbāba intisāb ider. Eger ḥaḳīḳat-ı [19] īmāniyye ile bāṭınuñ hemvāre mesrūr ve şerīʿat-ı İslāmiyye ile ẓāhirüñ her-bār maʿmūr [20] olursa Yaʿni bāṭınuñda taḥḳīḳ idesin ki bu ʿālem-i kevn ü fesādda olan her bir mevcūd [21] vefḳ-i murādu'llāh üzere cārī ve ḳudret-i ḳāhiresinüñ maḳdūrıdur ve ẓāhirüñde gerek [22] beyne'n-nās ve gerek ḫalvetde libās-ı ṭāʿātı iktisā ve mecmūʿ-i kebāʾir ü ekṩer-i ṣaġāʾirden [23] ictināb u ibā idersen ḫayruñ şerrüñe ġālibdür ammā ḥaḳīḳat-i īmāniyye ile bāṭını mesrūr [24] olup ẓāhiri şerīʿat-ı İslāmiyye ile maʿmūr olmamaḳ şerrüñ ḫayr üzerine ġālib [25] oldığına dālldür. Zīrā sāliküñ derūninde egerçi ḥaḳīḳat-ı īmāniyye ḳuvvet üzeredür [26] cümle efʿāli vefḳ-i irādetu'llāh üzere cāriye oldığın bilür. Lākin henüz beşeriyyetden eṩer ḳalmaġıyla [27] irādesini terk-i ṭāʿāt belki irtikāb-ı meʿāṣī vü seyyiʾāta ṣarf idüp envār-ı ḥaḳīḳat [28] ile

esrār-ı şerīʿatden maḥcūb ve żıddını cāmiʿa olan ebvāb-ı ḫażretden maṭrūd ve ṭabʿ ve hevāsına [29] muvāfıḳ olan bevāriḳ-i ẓuhūrıyla maġrūr olup dīn ü dünyāsına ziyān Yaʿni ḫaṣīr, ḥaḳīr-i **[29a]** [1] kem-bahā-yı şerri kālā-yı vālā-yı ḫayr üzerine tercīḥ ile ḫüsrān idüp zındīḳ u cümle [2] edyāndan merdūd olur. *el-ʿiyāẕu bi'llāhi teʿālā*

İy ʿazīz! Şühūd-ı ḥaḳīḳat ġālib olduḳda [3] ḥudūd-ı şerīʿat iʿtibārüñden sāḳıṭ olmamaḳ vācibdür ve ehlul'lāh *raḥimehumu'llāhu teʿālā* bu maḳām-ı [4] ḫaṭīruñ şerrinden sālim ü pāk olmaḳ içün bir miṯāl-i ḥikem iştimāl beyān buyurmışlar ki [5] ol miṯāli müṭālaʿa vü iẕʿāndan şerīʿat, ḥaḳīḳatüñ bāṭını vü seri oldığı taḥḳīḳ [6] ve ḥaḳīḳat, şerīʿatuñ bāṭınudur diyü baʿż-ı resā'ilde taḥrīr ve efvāh-ı nāsda taḳrīr [7] olınan kelāmı bī-ṭā'ilüñ buṭlānı taṣdīḳ olınur. Meṯelā bir sulṭān-ı ẕīşān büyūt-i [8] ʿadīdeyi müştemil bir ʿaẓīm-i menzil binā idüp ʿabīd ü ḫuddāmı içün umūr-ı dünyādan [9] gerek nāfiʿ ve mużır her neye muḥtāc iseler cümlesini ol menzil-i derūnine vażʿ [10] ve eşyā-yı nāfiʿadan fulān nevʿ fulān ḫānede ve mużırātdan fulān nevʿ fulān mevżiʿde [11] dür diyü iḫbār eylese Yaʿni māye-i maʿāş u māyeʿu'l-intiʿāşları olan şu vü etmek [12] ü kūşet ü nemek ü birinc ü mercimek ve envāʿ-ı emtiʿa vü şiyāb içün birer bāb [13] taʿyīn ve ḫidmet ü soḥbet ü rü'yetçün ve rıżā vü suḫṭ_içün emkine-i müteʿaddide tebyīn [14] buyurup bir gurisne ki muḳassem-i āb, nān olan bābdan ümīd-i kebāb u nān eyleye mübtelā-yı [15] cūʿ u hırmān olur ve maḫzen-i niʿālden ʿimāme vü ḳalensüve vü cübbe su'āl eyleyen ser-i bürehne [16] vü ʿüryān ḳalur ve fulān bāba mülāzım olan bańa ʿābid ü ḫādimdür ve fulān ḫāneye ẕāhib [17] olan bańa yār-ı muṣāḥibdür ve fulān bāb meẕāhibi olan maẓhar-ı ġażab u ʿiḳāb [18] u encām-ı kārı ḫarābdur ve fulān ṭarīḳ nā-pākdur ve pür-ḫaṭar u bākdur ańa sülūk mūcib-i [19] helākdur ve bunlaruñ emṯāli bī-ḥadd ü ġāye vü ʿadd ü ʿadīd, bilā-nihāye ḫaber virdiginden mā-ʿadā [20] bir vezīr-i küşāde-żamīr ü müşīr-i müşteri tedbīr gönderüp ebvāb-ı meẕkūrede olan [21] ṣavāb u ḫaṭā ve ṣevāb u cezāyı ṣaḥīḥen tafṣīl ü tebyīn ve her bābuñ ḥādimi [22] oldığı niʿam u niʿmeti taḫṣīṣ ü taʿyīn buyurup ebvāb-ı ḫayra mülāzemet-i rıżā-yı [23] fevz-i aḳżā-yı şehriyārı müstelzime ve ebvāb-ı şerre müdāvemet ġażab u ḳahr-ı [24] gūn-ā-gūn-ı cihān-dārıya muḳaddeme oldığını anuñ lisān-ı ṣadāḳat ʿünvānıyla daḫı [25] āhāli vü mālikine iḫbār u iʿlām buyurmışdur. Sulṭān-ı müşārün-ileyhüñ itbāʿndan bir [26] ṭā'ife emr-i şāha ittibāʿ ü ebvāb-ı ḫayra mülāzemet idüp vaḳfe-i zelīl ü ḥaḳīr [27] ile vāḳıf ve dāḫil-i bābda maḫzūn olanı bi-ʿaynihi ʿārif olup rü'yet-i ebvāb

(28) ve mā-fī-hā şühūd-ı sulṭāndan anları maḥcūb u terk, teẕellül ile maʿyūb itmeyüp (29) ebvāb-ı meẕkūre dāḫilinde mevżūʿ ü mevʿūd olanı ʿale't-taʿyīn suʾāl u ṭalebde **[29b]** (1) ihmāl ile muḳteżā-yı ḥikem-i pādişāhı ibṭāl itmezler. Pes bu zümre-i ẓāhire her şeyʾi (2) mevẓiʿnde bilüp ve mevkʿinde aradıḳlarıyiçün sulṭān ʿindinde maḳbūl u merġūb (3) u muḳarreb u maḥbūb olurlar ve ṣınıf-ı āḫar daḫı egerçi bunlar gibi ebvāb-ı ḫayra müzāzemet (4) ü ẕik olunan ḳuyūd u şürūṭa riʿāyet ü taḫṣīṣ buyurulan ḥudūdı iḳāmet (5) iderler ammā zümre-i ūlā vü evlā gibi çendān teẕellül itmezler. Belki vücūh-ı muʿīne üzere (6) evāmir-i şāhı kemāhī bilmeyüp ve bilüp imtiṣāl itmeyen gürūhdan kendülerini (7) ḫayr u aʿlā bilmeleriyle iʿcāb-ı nefs itdikleri sulṭānuñ meczūmen maʿlūmı olmaġıyla (8) faḳaṭ umūr-ı meẕkūreye riʿāyet birle ebvāb-ı ḫayra mülāzemetleriyiçün dāḫil-i ebvāb-ı (9) meẕkūrede olan niʿamdan anlaruñ daḫı mesüllerini iḥsān iyler ammā ṣınıf-ı evvel (10) gibi bezm-i ḫāṣṣu'l-ḫaṣ ḳurba şāyān itmez ve ṣınıf-ı ṣāliṣ ebvāb-ı maʿhūrdenüñ (11) dāʾirelerine daḫı varmayup muḳteżā-yı ḥikmet-i pādişāhīden ġāfil ve merāsim-i iṭāʿati (12) ʿāṭıl olup ʿidād-ı ʿibādinden taʿdād ve envāʿ-ı niʿamı iʿdād eyledigi menzilde bizleri (13) vażʿ eyledigi ḥasebiyle bizleri iṭʿām u iksā vü inʿām-ı ḳāʿide-i müstaḥsene-i sulṭānı (14) ve şāyān-ı şān-ı iḥsānıdur ebvābuñ dāḫili belki ebvābuñ daḫı aṣla yoḳdur (15) bilā-ebvāb ve lā-esbāb iʿṭāya iḳtidār-i şehriyārı var iken taʿyīn-i ebvāb (16) bī-hūde itʿābdur diyerek ḥikmet-i sulṭāniyyeden ġāfil bu ṣınıf-ı cāhil ü bāṭıl (17) daḫı mücerred ve ḳudret ü kerem-i şāha iʿtibārla ʿubudiyet ve muḥabbet-i pādişāhı (18) iddiʿā iderler. Maʿa-haẕa şāhuñ mebġūż u maġżūblarıdur. Aḳsām-ı ṣelṣe-i ʿabīdden (19) bir ḳısmı sulṭānuñ taʿyīn buyurdıġı şurūṭ-ı mürāʿāt üzere ʿibād, münḳād (20) u teẕellül ü iṭāʿat_muʿṭādlarıdur ve bir ḳısmı daḫı keẕālik iṭāʿat u inḳiyāda muʿtād (21) olduḳlarıçün iʿcāb-ı nefs ile kendülerini ṣınıf-ı ṣāliṣden ḫayırlu iʿtiḳād (22) iderler ve ṣınıf-ı ṣāliṣ ise ism-i şāhīden ġayrı bir nesne bilmeyüp kendülerini (23) ḳuyūd-ı tekālīf-i şāhīden azāde zuʿm iderler. Bāḳī-i menzil-i mezbūr-ı şehriyār, (24) miṣāl-i ḫażret-i perverd-gār-ı Ḳahhār'dur ki ﴿ve li'llāhi'l-meṣelu'l-eʿalā﴾[1] ve menzil-i meẕkūr miṣāl-i ʾālem-i (25) şehādet ü büyūt u derūnlarında olan niʿam u niʿmet emṣele-i ḥudūd-ı şerʿiyye vü evāmir (26) ü zevācir ve vezīr-i küşāde-żamīr miṣāl-i ḫażret-i nebiyy-i beşīr ü neẕīrdür. *Ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* (27) miṣāl

[1] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الأَعْلَى: Ve li'llāhi'l-meṣelu'l-eʿalā: "En yüce benzetme Allâh'a aittir." Kurân, Nahl 16/60.

buyurmışlardur ki taʿdīl-i erkān u cemāʿat ile iḳāmet-i ṣalavāt eyleyen [28] ḳarīru'l-ʿayn ve rıżā-yı Cenāb-ı Ḥāliḳ'i'l-kevneynde olur. Pes ol nebiyy-i ṣādıḳu'l-[29]vaʿdi'l-emīn ḫaber virdigi üzere namāzda olan ḳurret-i ʿayn ve neyl-i rıżā-yı ḥażret-i **[30a]** [1] Rabbu'l-ʿālemīn ümīdiyle iḳāmet-i ṣalavāt iden zümre-i muḳarrebīne dāḫil ve meʾmūlinden [2] ziyāde fevz ü fażl-ı murāda naʾil olur ve zümre-i mezbūre gibi iḳāmet-i ṣalavāt ve ādāb u [3] erkāna murāʿāt idüp lākin evāmir-i Ḥaḳḳ'a iṭāʿatleriyiçün ʿucb üzere olup [4] kendüyi tārik-i taʿdīl-i erkān-ı ṣalavātdan aʿlā ʿadd eyleyen ebrārdan olurlar. Ḥaḳḳ [5] Teʿālā Ḥażretlerinüñ niʿam u tecelliyāt u cinānı u ḥūr u vildānı ṣalavāta mevḳūfe ve ʿibādāt [6] u ṭāʿāt ile meşrūṭ degildür. Ḥaḳḳ'uñ virdigine bir şeyʾ māniʿ olmaz. Erḥamu'r-[7]Rāḥmīn ve bir ġanīdür ki bizim gibi żuʿafādan ve ʿibādetimizden müstaġnīdür diyüp [8] terk-i iḳāmet-i ṣalavāt u inkār ve ekṣer-i meʾmūrāt u irtikāb u istiḥlāl-i menhiyāt [9] ile nāʾil-i niʿam-ı tecelliyāt-ı Ḥaḳḳ'ı meʾmūl iddiāʿ iden cāhil ü zındīḳ u bāṭıl min-ġayr-ı [10] bāb dāra dāḫil olmaḳ murād iden mecnūn-ı lā-yaʿḳıl gibidür heyhāt heyhāt.

[11] **İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki** Ḥaḳḳ celle ve ʿalā ḥażretlerinüñ ḳurb u riżā vü tecelliyātı [12] ancaḳ ebvāb-ı ḫayr ve ṭāʿate mülāzemet ve buʿd u suḫṭı faḳaṭ esbāb-ı şerr ü maʿṣiyete [13] ışrār u muvāẓaberden olur. Pes ebvāb-ı şerīʿatde vaḳfe-i ẕelīl ile vāḳıf olup [14] muḥtāc oldıġuñ eşyānuñ cümlesini cenāb-ı Mevlā-yı mütevāliyetu'l-ālādan [15] suʾāl idersen elbette seni ḫāʾib ü meʾyūs olmazsın ve bu maḳāmda iken saña ʿavām-ı [16] nāsdan ẓāhir olan umūr-ı ṭard u ṭaʿne-i maġrūr u ittibāʿ-ı hevā ile sebīl-i Ḥaḳk'dan [17] ḍall u dūr olma ve meṭālib-i ʿaliyye ve merātib-i seniyyeye nāʾil olmaḳ içün ikṣār üzere [18] ism-i ṣāliṣüñ tekrārıyla istiʿāne eyle ta ki bi-meşiyetu'llāhu teʿālā cemīʿ-i mevcudāta sāriye [19] olan hüviyyet saña ẓāhire ola ve ism-i mübārek-i ṣāliṣ *Hū*'dur. Evvelā *yā* nidā ile [20] *yā Hū yā Hū yā Hū* diyü tekrār ve baʿdehu *Hū Hū Hū* diyüp ḥālāt-i ḳıyām u ḳuʿūd u meşy [21] ü sükūn u iżṭıcāʿ ve cümle evḳātuñı ol ism-i şerīfi ẕikr ile imrār idersen [22] nefsüñ maḳām-ı evvel ü ṣānīye olan teveccüh ü iltifātı munḳatıʿ olur. Zīrā [23] nefsüñi zecir ü sevḳ itmekde tehāvün ü ihmāl idersen ḳable's-sülūk meʾlūf [24] oldıġı ʿādāte ʿavdet eyler ve bu maḳamda iken nefsi sevḳ ancaḳ viṣāle ʿaşḳ [25] u şevḳ ve likā-yı maḥbūbı teẕekkür ve ictimāʿ-i maṭlūbı tefekkür ile olur ki bu umūr sāliküñ [26] seyre ārzūsına ḳuvvet virüp mā-verāsına vuṣūline taḥassüri ziyāde olmaġıyla bükā [27] vü ḫüzni efzūn olur. Nitekim bu maʿnāya işāret içün Ḳays Mecnūn'dan bir ḥikāyet [28] rivāyet olınur ki, "Bir gün hevā-

yı Leylā ile nāḳaya süvār ve kūy-i maḥbūbı ārzū [29] ve kendi himmetim ile saḥrā-güẕār olup ġalebe-i nevm ile biraz zamān ḫˇāba varup baʿdehu **[30b]** [1] bīdār olduḳda kendümi ve nāḳāyı mekān-ı evvel-i meʾlūfmuzda buldum veʾl-ḥāṣıl merrreten [2] baʿde uḫra sū-ı maṭlūb u ḳūy-ı maḥbūba iḳdām u ihtimām ile mesāfe-i keşīre [3] ḳatʿ ve maḳām-ı maḳṣūda taḳarrub zuʿmıyla hevā vü meyl-i neyl-i merām ile şīrīn-kām olmaḳ [4] gümānıyla müddet-i ḳalīle ġaflet itdükçe kendümi ve nākamı meʿrā-yı mürteḥil-i evvelde buldum. [5] ʿĀḳıbet nāḳa ile kūy-ı maḳṣūda vuṣūlden meʾyūs olup kendümi nāḳadan [6] zemīne atup bir ayaġım münkesir olduḳda esbābdan keff-i yed idüp yüzüm üzerine [7] sürinerek **Beyt:**

[fā ʿi lā tün/ fā ʿi lā tün/ fā ʿi lā tün/ fā ʿi lün]

İy bana senüñ meẕelletinden ider ʿār-ı deyn
Benüm ol başımı meydāna ḳoyup yardın [31b/ 7-8]

diyerek vāṣıl-ı ḳūy-ı Leylā oldum. Nefsimi ẕahr-ı nāḳādan atdum [9] kelāmı iẓhār-ı ʿacz u meẕellet u inkisār u ʿubūdiyyete işāretdür ki bunlar cemīʿ-i meṭālibe [10] vuṣūle iʿānet ider. Zīrā ẕüll ü meskenet ü iḫtiḳār iksīr-i saʿādet ü māye-i [11] iftiḫārdur." Mevlānā Ḳāsım Ḫānī *ḳuddise sırruhu* ḥażretleri, "Bu maḳāmda iken bu ḥikāyeti [12] istimāʿ veyāḫud kendüleri bir kimseye ñaḳl itdigimde ḳalbim güyā pārelenüp sirişk-i dīde[13]lerim ruḫsārum üzere cereyān idüp ẕüll ü meskenet beni bir ḥālete irişdirür [14] idi ki her gören ḥalime merḥamet ü müʾlime riḳḳat ider idi ve maʿa-heẕā ben bu ḫüzn [15] ü bükādan leẕẕet-yāb ve taḳaṭṭuʿ-i ḳalbüm ile muʿtenīm ü ṣābir ve ẕüll-i meskenete rāżī [16] vü şākir idüm." diyü buyurmışdur. Bu ṭarīḳ-i taḥḳīḳ ne güzel ü ḳutlu ve aḥvāli [17] ne mertebe ṭatlu ve sālik olanuñ maḳām-ı ḥāli ne derece ʿālī vü bālī ne rütbe [18] ḥālīdür. Yaʿni anlar aġniyādur ki reʾs-i mālları ʿacz u iftikār ve eʿizzādur ki ẕüll [19] ü meskenet ü inkisār anlar içün maʾye-i ʿizz u ʿitibārdur.

Pes iy aḫ ʿārif! [20] Bi-ʿavni'llāhi teʿālā sen bu maḳāma irişdükde bir laṭīf-i rūḥānī olursun ki [21] şems-i ʿayān saña işrāḳ itmekiyle ḳalbüñde olan ḥucubuñ ekşer ve ekşefini keşf [22] ü iḫrāḳ idüp beşāʾir-i kemāl ü nesīm-i viṣāl saña iḳbāl itmekiyle nefsüñden [23] aḳbeḥ ve aʿẓam olan ḥuẕūẕ, mürtefiʿ olur. Zīrā bu maḳām-ı rūḥdur ve rūḥ egerçi şühūd-ı [24] cemāl-i Ḥaḳḳ'dan maḥcūb u memnūʿ ve vuṣūlden baʿż-ı ḥuẕūẕ bāḳiyyesiyle maḳṭūʿdur [25] lākin ḥicābı nūrānī vü ḥuẕūẕ maḳbūledur. Zīrā ḥuẕūẕı rüʾyet-i Ḥaḳḳ u

ṭaleb-i [26] viṣāl ü müşāhededür ki ḳable'l-evān bir şey' ṭaleb itmek iḳtiżā iden ʿaşḳ u şevḳ [27] ü heyemānuñ ġalebesinden olur ki şān-ı ʿāşıḳān budur ve sen bu maḳāmda iken [28] ẕüll ü iftiḳār ile müteleẕẕiẕ olan ʿāşıḳ ve maḥbūbundan bir ān firāḳa ṣabrı olmayan [29] sādıḳlardansın ve sādāt-ı ṣufiyye *raḥimehumu'llāhu teʿālā* ḥażretlerinden ḫalʿ-i ʿiẕār u terk-i **[31a]** [1] ʿāra müteʿalliḳe ebyāt maḳbūle-i eşʿār-ı menḳūle bu maḳāmda maḳbūledendür. **Beyt:**

[me fā ʿī lün/ me fā ʿī lün/ fe ʿū lün]

Cemʿ olınmaz göñülde ʿaşḳ ile ʿār
Nitekim bir ḳadeḥde āb ile nār [31a/ 1-2]

Aʿyün-i nāsdan ḳadr [3] u ḥürmetüñi izāle ider aḥvāle saʿy eyle ta ki ʿindu'n-nās aṣlā ẕikr ü ḳıymet ü ḳadruñ [4] ḳalmaya. Zīrā bu umūr ile teleẕẕüẕ ider ʿāşıḳ ve bunlar ile kāẕibden farḳ olur. Ṣādıḳ [5] egerçi müddeʿi-i muḥabbet ḳatı çoḳdur ammā ṣādıḳ ol ḳadr azdur ki gūyā yokdur. Ḫalāyiḳden [6] bir nesne ḫāṭırına ḫuṭūr itmeyüp ve kendüsi daḫı elsine-i nāsda meẕkūr olmayup [7] ʿizz vü rifʿati ẕüll ü inḫifāża tebdīl itdigiyiçün beyne'n-nās ḥüzn ile maʿhūd [8] ve maḥbūbundan ġayrı ḳalbünde bir nesne nā-mevcūd olan kimesne ʿāşıḳ-ı ṣādıḳdur. **Beyt:**

[me fā ʿi lün/ fe ʿi lā tün/ me fā ʿi lün/ fe ʿi lün]

Cihānda ṣadr-ı ṣafā lā-ubāliler yeridir
Ne iʿtibār aña kim ḳadr u iʿtibār ister [31a/ 9]

İy ʿazīz! [11] Zinhār ve zinhār ḫalʿ-i ʿiẕārdan murād terk-i evāmir-i şerʿiyye ẓann eyleme. Nitekim henüz ʿālem-i [11] ṭabiʿatdan çıḳmayup ḥaḳīḳate aṣlā vuḳūf ü ıṭṭılāʿ ve şerīʿata ittibāʿ olmayan [12] ḍāll u muḍill u mülḥid u bāṭıl li-ecli'l-ukl tebdīl-i şekl idüp ziy-i dervişāna [13] dāḫil olmaġıyla terk-i ṣavm u ṣalāt ve ittibāʿ-i hevā vü şehevāt ve irtikāb-ı cemīʿ-i münkerāt [14] itdükleriyle kendülerini muvaḥḥid ve muḥibb-i ḥaẕret-i Ḥayy-ı Vāḥid ve tecelliyāta müntehī vü müstaʿidd [15] ʿadd iden müzevvirler ü müfsidler eyledikleri ḍalāl u tuġyānı ḫalʿ-i ʿiẕār zuʿm u iʿtibār [16] ve kendülerden ve kendüler gibi bāṭıllardan suḳūṭ-ı tekālīf-i şerʿiyye ve muʿāfiyet-i evāmir-i İlāhiyye [17] iʿtiḳād u iḫtiyār itmeleriyle mecmūʿ-ı meẕāhib-i muḫālefet ve ʿaḳāyid-i ehl-i sünnete muġāyeretleriyle [18] dāḫil-i ḥalḳa-i ehl-i ilḥād u işrāk bir gürūh nā-pāk olup keẕret-i ekl ü nevm ve ḳażā-yı [19] şehevāt ve hücūm-ı ʿale'l-muḥarremāt ve nāsdan ʿadem-i istiḥyā vü mübālātda mānend-i

kilāb u ḥamīr [20] ve müşābih-i ḫınzīr ü aḫass-ı ḥayvānat olmışdur. *eʿāẕena'llāhu teʿālā min-şurūri enfusinā* [21] Ve emr-i maḥbūba imtiṯāl ʿalāmet-i ṣıdḳ-ı muḥabbetdür. **Şiʿr:**

Taʿṣi'l-ilāhe ve ente tuẕhiru ḥubbehu
Haẕā li-ʿumrin fi'l-fiʿāli bedīʿu

Lev kāne ḥubbuke ṣādiḳān le-eṭaʿtehu
İnne'l-muḥibbe ile'l-ḥabīb muṭīʿ [31a/ 21-23]

İy ʿazīz! Ḫalʿ-i ʿiẕārdan murād ẕikr olınan ṭāi'fe gibi umūr-ı nefsāniyye vü ehvā'-i [24] şeyṭāniyye iʿtiḳādıyla terk-i cādde-i sedād u reşād eyleme belki ḫalʿ-i ʿiẕārdan murād [25] şerʿ-i şerīfe muvāfaḳat birle aʿyün-i nāsdan ḳadr u menziletüñi isḳāṭ ve sañа ʿadem-i [26] tevḳīr ü iʿtibārlarını iḳtiżā ider efʿāl ü aʿmāldür. Meṯelā levāzım-ı ṣavmaʿa vü ḫaneñi [27] kendü arḳаña alup veyāḫud ḫamīr ṭabaḳını alup başuñ ṭabḫ itmek içün fıruna kendüñ götüre[28]sin veyāḫud ʿayāl u cīrān u aḥbāb u iḫvānuña çeşmeden ṣu götüresün ve aʿmāl-i [29] meẕkūre eşḫāṣ iʿtibārıyla muḥtelife olur. Meṯelā bir ẕāt-ı muḥterem bir muḥibbine çeşmeden rıżā-i Allāh Teʿālā **[31b]** [1] ṣu götürse bu şaḫıṣ ḥīle-kār ṣūreten ḫidmet-kārlıḳ iḫtiyārıyla aldayup murādı [2] bu taḳrīb cemr ü cemʿ itmekdür. Bir merd-i mürāyī vü ʿayyārdur diyerek nās aña ḥürmet ü iʿtibār [3] itmeyüp ol ʿazīze ʿadem-i raġbet ile fi'l-ḥaḳīḳa ānī nā'il-i ʿizzet ve raḥāt-güzīn-i [4] ṣafa-i ḥidmet ü selāmet iderler ammā baʿż-ı ẕāt-ı muḥterem daḫı eger böyle aʿmāle mübāşeret [5] eylese bu ʿaẓamet-i ẕātıyla Subḥāna'llāh ne rütbe tevāżuʿ u ḳahr u kesr-i nefs itmiş ẕāt [6] vācibu'l-iḥtirāmdur diyerek ziyāretine ʿavām üzere hücūm u taʿẓīm ü ikrāmında ihtimām [7] ile ol ʿazīzi taʿcīr ü taʿcīz ü maʿraż-i āfet-i şöhret ve bī-rāḥat iderler ve'l-ḥāṣıl sañа lāyıḳ [8] olan naẓar-ı nāsdan cāh ve miḳdāruñı izāle içün şerʿ-i şerīfe muvāfıḳa olan ḫıṣāl ü aḥvāle [9] mübāderet itmekdür. El-ḥaẕeri'l-ḥaẕer desīse-i şeyṭāniyyeye aldanup muḫālif-i şerʿ-i ḳavīm olur. [10] Fiʿl-i le'im ü ʿameli ẕemīm irtikābıyla naẓar-ı nāsdan cāh u taʿẓīmüñi isḳāṭa esbāb olur. [11] Ḫālāte teveccüh ü iltifāt eyleme. Zīrā irtikāb-ı muḥarremāta ẓulmet-i ḳalb lāzıme ve ol_daḫı [12] eşyāyı ʿalā-ḫilāf māhı ʿaleyh müşāhede itmegi müstelzimedür ve naẓar-ı nāsdan isḳāṭ [13] cāh ider. Umūr-ı şerʿiyye-i mübāḥa bilā-nihāye vü bī-ḥad ü ġāyedür ve fā'ide-i ḫalʿ-i ʿiẕār-ı şerʿī [14] mevāniʿ-i liḳā'-i maḥbūbı ḳaṭʿ u iʿdām itmekdür. Meṯelā melābis-i fāḫire vü aṭiʿme-i nefise vü sākin-i [15] meziyyine ẓāhireye meyl ü muḥabbet ḳavāṭiʿdendür. Zīrā anlar mübtelā olan envāʿ-i ḥiyel ü teʿab [16] ile

taḥṣīline muḥtācdur ki saʿy u ṭaleb itmek mevāniʿ-i neyl-i maḥbūb u ḳavāṭiʿ-i [17] maṭlūbdan oldıġı ẕikr ü beyāna ġayr-ı muḥtācdur. Pes ḫalʿ-i ʿiẕār idüp ve cāh-ı [18] mübāhdan bilā-teʿab her ne bulursa añı giyüp ve her neye dest-res ḳudret olursa [19] añı yiyüp ve ḳanāʿat u şükr iden maḥbūb u maṭlūbı cānına bilā-meşaḳḳat ü lā-mānīʿ [20] teveccüh eyler. **Şiʿr:**

[fe ʿi lā tün/ fe ʿi lā tün/ fe ʿi lün]

Merde ḥayvān derisidür semmūr
ʿUḳalā olmaz anuñla maġrūr

Olsa semmūr bile maḳdūruñ
Yerini nāḳe tutar semmūruñ

Ṭayyibden her ne niʿam girse ele
Añı şükr eyleyerek ekl eyle [32b/ 20-23]

Ve bi'l-cümle fevāi'd-i ḫalʿ-i ʿiẕār ḳati bisyārdur.

İy ʿazīz! [23] Bu maḳamda iken saña ḫalʿ-i ʿiẕār saña emr-i yesīrdür. Nitekim maḳāmāt-ı sā'ire aṣḥābına ʿasīr[24]dür. Zīrā bu maḳam, maḳām-ı ʿaşḳ u heyemān olmaġın ʿuşşāḳ içün ḫalʿ-i ʿiẕār u terk-i [25] neng ü ʿār āsāndur bā-ḫuṣūṣ vech-i şerʿī üzere olursa salṭanat-ı [26] ʿalemden aʿlā ve ḳand u sekrden aḥlā ve maġbūṭ-ı ʿuḳālā bir kār-ı keşīru'l-cid-vārdur ki mechūl [27] ü mebġūż-ı aʿdā-yı süfehādur vaḳtā ki vech-i şerʿī üzere ḫalʿ-i ʿizārı taḥṣīl ve terk-i neng [28] ü ʿārı tekmīl idersen Cenāb-ı Ḥaḳḳ celle ve ʿalādan seni ḳāṭıʿa olan nefs-i şeyṭāniyye [29] fāniyye olup rūḥānīler ḳalbünden saña emr veyāḫud nehy veyā baʿż-ı aḫbār iḫbārıyla **[32a]** [1] ḫiṭāb olınur. Aṣla anlara gūş-ı iʿtibār ṭutmayup ve anlar ile mesrūr u maḥzūn [2] daḫı olmayup cümlenüñ maḳṣūdı seni maṭlūbuñdan ḳaṭʿ itmek oldıġını ṣaḥīḥen [3] bilüp maḥbūbuñ ġayrıyla müştaġil olma ve eger bunlardan bir nesne ẓuhūr itmez ise [4] ḥaḳḳuñda ehven ü vücūh ile aṣlaḥ u aḥsendür. Zīrā nice sālikler bu maḳāma gelüp [5] bunlardan baʿż-ı nesne ẓāhir olduḳda meʾlūf olmadıḳları emr-i ʿacībe vech-i ġarīb [6] üzere vāḳıf olduḳları sebebiyle ḫitāb-ı Ḥaḳḳ ẓann idüp vāṣıl-ı nihāyet-i maṭlab [7] oldum zuʿmıyla sülūkdan münḳaṭıʿ ve fütūr-ı himmet ile yine ʿālem-i ṭabīʿata rāciʿ olmışdur ki [8] bu daḫı lāzımu'l-ḥaẕer bir ḫaṭardur. Pes envārdan biriyle maṭlūbuñdan maḥcūb olma ve āṣārdan [9] biriyle aldanup ḳalma ve Ḥaḳḳ'ı bulmaġa cidd

ü cehd eyle. Zīrā Ḥaḳḳ'dan ḳāṭıʿ olanlardan [10] yine Cenāb-ı Ḥaḳḳ'dan istiʿāne ile ḫālāṣ bulursun.

İy ʿazīz! Bu maḳāma vuṣūlüñde [11] tevfīḳ-i Bārī sañа yārī idüp mücāhede, sehl ü ʿādet u ḫulḳ olmuş_iken [12] el-amān el-amān saʿyuña ḳuṣūr ve himmetüñe fütūr virme. Zīrā senüñ metāʿ-i maṭlūbuñ [13] ġālu'l-esʿār u ʿāle'l-miḳdār bir kār-ı düşvār keşīru'l-ḫaṭārdur ki añа ancaḳ himmet-i [14] ʿaliyye aṣḥābı mā'il ü irādet-i ṣaḥīḥ erbābı nā'il olur ve bu maḳāmda iken sañа ḥālet-i [15] fenā ʿāriẓa olup bu maḳamdan nefs-i muṭma'inne olan maḳām-ı rābiʿe teraḳḳī vü intiḳālüñe iʿānet [16] ider ve ol ḥālet-i fenā sāliki cümle müdrikātından ġaybet ü ẕuhūl ile ġā'ib eyler. [17] Ġaybet nevm ü iġmā ile degil Yaʿni her ḥāsse-i maḥsūsātından ve ʿaḳl-ı maʿkūlātdan ẕuhūl [18] eyler. Meṣelā göz görür iken mübṣarātından ẕühūl idüp görmez gibi olur ve ol [19] sāliküñ ḥāli bir muṣībet-i ʿaẓīmeye dūçār ve beliye-i elīmeye giriftār olan kimse bir dostunı [20] ḳarīben görüp aṣla iltifāt u merāsim-i kelām u selāma mürāʿāt itmeksizin yanından [21] mürūr ider baʿde zamān ol dostıyla mülāḳī olduḳda, "Birāder beynimizde ne güne şekerāb [22] oldı ki ʿadem-i muṣāḥebet ü mukāmele ve ḥuḳūḳ-ı ḳadīmeyi ferāmūş itmek īcāb eyleye?" [23] diyü ḫiṭāb itdükde ol kimse ol zamanda dūçār oldığı muṣībeti ḥiḳāyet [24] ü keşret-i efkārdan nāşī görmedigine ḳasem ü iʿtiẕār iden bilā-dīde vü muṣībet-[25]keşīdenüñ miṣāli olur ve bu ḥāleti kemāliyle ancaḳ giriftār olan bilür ve bu ḥālet [26] fenā'-ı evveldür ve fenā'-ı ṣānī nefs-i rāżiyye olan maḳām-ı ḫāmisde ʿāriż olur ve fenā'-ı [27] ṣāliṣ ki ṣıfāt-ı beşerriyyenüñ bi'l-cümle maḥv olmasından ʿibāretdür ki mertebe-i aḥadiyyetde ẕuhūr [28] ider. Muḳaddime de ḥaḳḳe'l-yaḳīn taʿrīfinde beyānı mürūr itmişdür ve bu fenā'-ı ṣāliṣ ʿayn-ı beḳādur. [29] **Beyt:**

[fā ʿi lā tün/ fā ʿi lā tün/ fā ʿi lün]

Bi'l-fenā baʿde'l-fenā baʿde'l fenā
Oldurur cānā hemān ʿaynu'l-beḳā [32a/ 29]

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki [32b] [1] fenā'-ı evvel ḥālinde rūḥānīnin kelāmını istimāʿ idersin ammā ḥāsse-i semʿ ile [2] olmadığından bir maʿnā fehm idemezsin vaḳtā ki senden ḥālet-i fenā senden gidüp yine ʿālem-i [3] aḥsāsa rücūʿ idersen ol ḥālüñde rūḥānīnün sañа her ne söylediler ise [4] añlayup ve sırruña ilḳā itdiklerini ḥıfẓ ve mirāt-ı ḳalbüñe naḳş itdüklerini taṣavvur idersin [5] ve bu ḥālüñde her ne söylersen sādıḳ u ḥikmet ile nāṭıḳ

olursun ki ﷺmin-eḫlaṣa'llāhi [6] erbaʿīne ṣabāḥen tefeceret yenābīʿu'l-ḥikmeti min-ḳalbihi ʿalā-lisānihiﷺ[1] ḥadīṯ-i şerīfinde [7] bu maʿnāya işāret buyurulmışdur ve bu uslūb üzere olan kelām-ı rūḥāniyyene [8] ṣalṣaletu'l-ceres dinilür. *Allāhumme yā men-iẕā su'ile eʿṭā lā-teḫrimnā ve'l-mucibīn min-heẕā'l-*[9]*fenā ve lā-tecʿal ḫaẕẕena min-ke'l-ʿinā ve ḥuẓūẓi enfusinā ve lā-tecʿa'd-dunyā ekber* [10] *hemminā ve lā-meblaġa ʿilminā ve ṣerrif ʿannā kulle şey' ʿanki yeḳṭaʿnā* Ve bu ḥālet-i seniyyenüñ [11] esbāb-ı ʿurūżı ẕikr ü fikr ü cūʿ u seher ü ṣamt u iʿtizāldür ki abdāl bu umūr-ı [12] sitte ile abdāldur ve aʿẓam-ı esbāb-ı fenā cūʿdur ki bu maḳama gelünceye dek maṭlūb [13] ve mābʿadında memnūʿdur.

Pes iy ʿazīz! Bu fenāya ṭālib iseñ bu maḳāmda riyāżet [14] u mücāhedeyi kendüñe ʿādet eyle egerçi bir miḳdār düşvārdur ammā fevā'id ü feżā'ili [15] ḳatı bisyārdur ve zinhār ʿādātı ḫāriḳa baʿż-ı bāriḳanuñ ẓuhūrıyla maġrūr olma. [16] Zīrā raḥmāniyye yāḫūd şeyṭāniyye oldığın henüz yaḳīnen bilmemişsin. Nitekim maḳām-ı ṣāliṣ [17] maḳām-ı telbīs olmaġın sālik, ilḳā-yı melek ile iġvā-yı iblīs beynlerini farḳ [18] u temyīz idemez. Cüneyd-i Baġdādī *ʿaleyhi rıḍvānu'l-Meliki'l-Hādī* ḥażretlerine, "Vāṣıl-ı [19] ila'llāhu teʿālā ol_dek destüñde olan sübḥadan maḳṣūduñ nedür?" denildikde, "Sebeb-i [20] vuṣūl-i maṭlūbum olan şeyi terk itmek revā degildür." diyü buyurmışdur. Pes ḫayr-ı [21] maḥż oldığını taḥḳīḳ ve bi-ʿināyeti'llāhi teʿālā ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'da eṣʿab olan maḳāma [22] īṣāle sebeb oldığını taṣdīḳ eyledigüñ esbābı terk idüp aṣlā maʿlūmuñ [23] olmayan baʿẓ-ı evhām u ḫayālāta aldanma ve bu maḳāmāt-ı ʿaliyyeye vāṣıl olsañ daḫı [24] nefsüñden emīn olup sañа dost olur ṣanma. Riyāżat u mücāhedeye ʿaşḳuñı [25] ziyāde ve heyemānuña ḳuvvet virüp sen_daḫı şevḳ ü sekr ü ḫalʿ-i ʿiẕārdan leẕẕet [26] bulursun ve ʿāşıḳ, maḳām-ı ʿaşḳında olan ḥalāvet ü leẕẕet ile şīrīn-kām-ı merām [27] oldığıyüçün andan ifirāḳ ve bālāsına irtiḳā istemez. ʿAşḳ maʿşūḳa ḥicāb iken [28] andan ḫalāṣ bulmaġa raġbet itmez ve anda olan żıyḳ-ı ṣadr u keʾabet u teḳaṭṭuʿ-ı [29] aḥşā gibi ḥālet var iken devāmını ṭaleb ü temenni eyler. Pes bu ḥālet-i ʿaşḳ mā-fevḳinde **[33a]** [1] olan ḥālāta nisbet ile egerçi meẕmūmedür ammā ʿindu'l-ʿāşıḳ maḳbūle vü memdūhe[2]dür. Ḥattā kāmillerden nice ẕevāt evḳāt-ı ʿaşḳında olan ḫalʿ-i ʿiẕār u ʿadem-i [3] mübālāt gibi ḥālātını teẕekkür itdükde teḥasssür

[1] من أخلص لله تعالَى أربعين صباحًا ظهرت ينابيعُ الحكمةِ من قلبِه على لسانِه: Min-eḫlaṣa'llāhi teʿālā erbaʿīni ṣabāḥen ẓaharet yenābīʿu'l-ḥikmeti min-ḳalbihi ʿalā-lisānihi: "Kim kırk sabah Allah'a ihlaslı olursa, kalbinden lisanına hikmet çeşmeleri akmaya başlar." Detaylı bilgi için bk. https://www.dorar.net/h/79fe1f1964428f39a2db53588e7da2c1

eyler ve bu ḥālāt eger mücāhede vü riyāẓāt [4] olursa ṣādıḳa ve ṣāḥibi ʿaşḳ u muḥabbete müteʿalliḳe her ne söylerse ṣādıḳdur ve kelāmı [5] muḳteżā-yı ḥāli olmaġın müʾeṯṯir ü muḥarriḳdür ammā riyāżet u mücāhede ile olmazsa ḥālet-i [6] kāẕibedür ve kelimātı ʿāşıḳ-ı ṣādıḳuñ kelimātı gibi ḳulūba teʾṯīr itmez ve istimāʿndan aṣla [7] ṣefā olınmayup ḳāʾili keẕẕāb oldıġı bī-irtiyābdur ve bu maḳām, maḳām-ı rūḥdur ve rūḥ-ı [8] maḥal ʿaşḳ u heyemān u ẕühūl oldıġıyiçün sālik anda basṭ ḥālinde olduḳça nefsinden [9] ẕāhil ve ism-i meḥbūbını ẕikr itmekiyle maʿşūḳundan bile müştaġil ve ḥüsn ü cemāl-i yāri [10] ẕikr ü medḥ olınan eşʿarı istimāʿ itdükde ʿaḳl u iḫtiyārı zāʾil olmaġın [11] müddet-i medīde anda mekṯ ü iḳāmete māʾil olur ammā ḥālet-i basṭ geçüp ḥālet-i ḳabż [12] ʿurūżıyla ḫˇāb-ı ʿaşḳ u heyemāndan bīdār olduḳda ṣadrı ol_mertebe ḍıyḳ [13] olur ki hemān yüregi yerinden münḥaliʿ olmaġa ḳarīb ve ẕüll ü ḫużūʿ-ı ḥaḳīḳi ile [14] ẕelīl ü ḫāżiʿ olur ve bu maḳāmda iken sāliküñ ḥāli pey-der-per ḳabż u basṭ [15] olmadan ḫālī olmaz. Maḳām-ı rābiʿe müteraḳḳī vü vāṣıl olduḳda ʿaşḳı sākin ve ḳabż [16] u basṭı heybet ü ünse mütebeddil olur ve bunlar maḳām-ı rābiʿe vāṣıl olan kāmilüñ [17] ḳalbine teʿāḳub ider. İki ḥāletdür ki ancaḳ ẕevḳ ile bilünür. Yaʿni bir iksīr-i [18] aʿẓamdur ki bilen söylemez ve söyleyen bilmez ve heybet ile ḳabżuñ farḳı budur ki [19] ḳabżdan göñül ṭarlıġı ve nefs-i nāṭıḳaya teʿab ḥāṣıl olur ve heybetden inşirāḥ-ı ṣudūr [20] ü rāḥat bulur. Eger basṭ ṣāḥibine ġālib olsa Cenāb-ı Ḥaḳḳ ile terk-i edeb [21] itmesinden ḫavf olınur eger üns ġālib olursa ism-i edeb ü ḫużūʿ tekmīl [22] ḳılınur ve'l-ḥāṣıl ḫavf u recā ve ḳabż u basṭ ve heybet ü üns faḳaṭ iki ḥāletdür. Lākin [23] eşḫāṣ u maḳāmāt iʿtibārıyla isimleri tebdīl olınur. Eger nefs-i emmāre veyā nefs-i [24] levvāmede olan ol ḥāletler ile mevṣūf olursa ḫavf u recā ve eger mülhimede [25] olan muttaṣıf olursa ḳabż u basṭ ve eger muṭmaʾinne veyā rāżiyye veyā marżiyye ṣāḥibi [26] muttaṣıf olursa heybet ü üns tesmiye olınurlar ve eger nefs-i kāmileye mālik kāmile [27] ḥāl olurlar ise celāl u cemāl tesmiye olınurlar. Ḫavf u recā mübtedīnüñ [28] ve ḳabż u basṭ mutavassıṭun ve heybet ü üns kāmilüñ ve celāl ü cemāl ḫalīfenüñ [29] ḥālleri ve ḳabż u basṭ ṣāḥibine żıyḳ-ı ṣadr ü teʿabdur ammā celāl ü cemāl mücib-i rāḥat **[33b]** [1] u ṭarabdur ve celāl ü cemāl ile muttaṣıf olan kāmil içün ḫuṣūṣā celāl ḥüsnu'l-menfaʿat [2] bir ḥāletdür. Zīrā ḥāl-i celālde olan ẕāt-ı sütūde ḥarekāt her neye teveccüh eylese [3] bi-ʿināyeti'llāhi teʿālā vefḳ-i dil-ḫˇāhı üzere vāḳiʿ olur. Zīrā Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinüñ [4] ʿabd-i ḥaḳīḳī ve yeryüzünde ḫalīfesidür ki maġżūbı Cenāb-ı Ḥaḳḳu'ñ daḫı maġżūbı [5] ve

maḥbūbı Cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ daḫı maḥbūbı olur. Yaʿni tevḳīr ü iḥtirām ve taḥḳīr ü intiḳām [6] murād eyledigi kimseyi merāmı üzere Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri tevḳīr ü ikrām ve tekdīr ü intiḳām ider. Pes [7] ol kemāl maḳām-ı cemʿu'l-cemʿe vāsıl olmaġın mümkinātda cereyān iden teʾşīrāt bi-ʿaynihā [8] kendi yediyle oldıġını göziyle görüp bezm-i ḫāṣu'l-ḫāṣ-ı ḳurb, hüviyyet ü ünse [9] irer ve ḫāliḳi ile adabı ziyāde olup maḳām-ı ʿubūdiyyetden ẕuhūli ve ġafletden tevbe [10] vü istiġfār idüp nefsini riyāżat u mücāhededе istiḳāmet üzerine gördigine [11] mesrūr ve ṭāʿāt u ʿibādete müdāvim olur.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki bu maḳām-ı şāliṣde [12] sālike ḍıyḳ-ı ṣadr u ḥaṣrdan ḫālī olmaz. Zīrā bu maḳām rūḥ içündür ve rūḥ ise [13] ıṭlāḳ ister. Ḥattā ḥālet-i ḳabżında maḥbūs oldıġı beden ḳafesini kesr idüp vaṭan-ı [14] aṣlīsi olan ʿālem-i mücerredāta Yaʿni ʿālem-i ceberūta ṭayerān itmek ārzu eyler ve ol [15] evḳāt-ı ḳabżuñ ḥarāretine ṣabr u taḥammül içün himmet lāzımdur ki ol ḥarāret [16] fevāiʾd-i keşīreyi müztelzimedür. Zīrā ḥarāret-i nār-ı ḳabż olmasa nüfūs-ı ḫabīṣe rezāiʾlden [17] ḳāl ü pāk olup aʿmāl-i ṣıḳline muvāzīye olan ceẕbe-i raḥmāniyyeye maḥal ü şāyān olmazlar [18] idi ve bu maḳāma vāṣıl olan sālik eger nefsini mücāhededе istiḳāmetde bulmayup [19] ḫalḳ ile muʿāşeret ve keşret-i ekl ü şurba mübāşeret ve maḳām-ı aʿlādan esfelu's-sāfilīñ [20] Siccīn-i ṭabīaʿta ʿavdet itmege meyl ü inhimākını gördükde ḳahr u kesr ve oldıġı maḳāmda mekş [21] ü iḳāmetine ṣabr belki aʿlāsına irtiḳāya cebr idüp nefsine muʿādāt u muḫālefetde [22] daḳīḳa fevt itmesün ve aḥvāl-i evsāṭ-ı ṭarīḳdan eṭrāf-ı ifrāṭa sevḳ iderse eger [23] iḫlāṣ üzere degil ise daḫı inḳiyād u iṭāʿāt itsün zīrā riyā ḳanṭara-i iḫlāṣdur. [24] Meşelā keşret-i cūʿ u seher ve biʾl-külliyye ḫalāyiḳden iʿtizāl ve terk-i tekellüm emşāli aḥvāle raġbet [25] ve imāle iderse muṭāvaʿat itsün ki ifrāṭa taḥāmmül idemeyüp aḥvāl-i muʿtedile-i evsāṭa [26] biñ cānla ṭālib ü rāġıb ola ve baʿẕ-ı kāmil buyurmışdur ki nefsüñi ẕuhūr-ı kerāmāt-ı [27] nāsuñ aña teveccüh ü iʿtikādlarına bāʿiṣ olur diyü aldanup riyāżāt [28] u mücāhedāt u terk-i ʿādāta sevḳü iġrāʾ itmekde çendān beʾis yoḳdur. Meşelā nefsüñ [29] evāʾil-i aḥvālinde nāsuñ ḥüsn-i ẓann u teveccühlerine meyl iderse nefsüñe diyesin ki **[34a]** [1] sāde ḥīle vü tezvīr ile nāsı aldayup teveccüh itdirmeñde fāiʾde yoḳdur belki [2] ʿāḳibet-i ḥīle ile şöhret bulmaḳda saña āfet u mażarrat ʿāʾide olur ammā riyāżāt [3] u mücāhedāt ile Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a teveccüh ve riżāsını taḥṣīl ile taḳarrub itdükde yedüñden [4] kerāmāt-i ṣudūr ve ḫavāriḳ-i ʿādāt ẕuhūr idüp hem taḥṣīl-i rıżā-yı melik-i Cabbār [5] idersin ve hem nās bilā-

iḫtiyār saña mā'il ü hevā-dār olup afāḳda şöhret-şi'ār [6] ve refte refte ma'lūm-ı pādişāh-ı kām-kār olursun diyü nefsi bu ḥīle ile rezāi'lden [7] taṣfiye vü taḫliye ve feżā'il ile taḥliye cā'izedür ammā vācibdür ki yine cemī'-i ḥarekāt u mücāhedāt [8] rıżāu'llāh içün ola ve illā aṣla fā'ide olmaz.

İy aḫ 'azīz! Sende ẓuhūr iden [9] ḫavāriḳ ü bevāriḳ seni maṭlūbuñdan ḳavāṭi' ü mevāni' olduḳlarını ṣahīhen bilüp zinhār [10] aldanup anlar ile karār eyleme. Zīrā himmet-i sālik ekvāndan biriyle aldanup ḳalursa [11] ol ekvānuñ ḫaḳāyıḳı elsine-i ḥālleriyle ﴿innemā naḥnu fitnetun fe-lā-tekfur﴾[1] diyü ol sālike [12] nidā eyledikleri Ḥikem-i İbn 'Aṭāu'llāh'da meẕkūrdur ve ba'ż-ı sālik sülūkunda ṣādıḳ [13] oldığıyiçün umūr-ı meẕkūreden bir nesneye dūçār olmayup ḫāliḳine ḥüsn-i teveccüh ile [14] müteveccihe oldığından serr ü ḳalbi fiten ü miḥenden müsterīḥ olup 'ālem-i ekvāndan bir şey' [15] ile aldanup ḳalmaz ve salṭanat-ı ḫaḳīḳiyyeye müntehī olmaġın salṭanat-ı cihān-ı fānīyi [16] çeşm-i iltifātına almaz ve sālik sülūkı ḥālinde min-'indi'llāhi mükerrem oldığı ni'amuñ evvel [17] ve a'ẓamı evṣāf-ı ẕemīmesini cemī'-i mehālikden münecci olan evṣāf-ı ḫamīde-i Mevlā'ya tevfīk ü [18] tebdīl itdigidür. Zīrā ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūkdan maḳṣūd u mes'ūl ancaḳ Cenāb-ı meliku'l-[19]mülūka vuṣūldür ki ḥucub-ı seb'īn-i meẕkūreyi ref' ile peẕīrā-yı ḥuṣūldur ve ḥucub ise [20] fi'l-ḫaḳīḳa ṭālib ile maṭlūb beyninde 'adem-i münāsebet oldığı meẕkūr ve tebdīl-i ṣıfāt [21] taḳrīb-i münāsebet eyledigi masṭūrdur. Pes müştāḳ-ı cemāl-i Ḥaḳḳ olan evṣāf [22] u aḫlāḳ ḥattā ḳayd-ı ıṭlākdan daḫı muṭlaḳ olup aḫass-ı ṣıfāt-ı ḥayvānāt olan [23] şib'i cū'a ve nevmi sehere ve kelāmı ṣamta ve 'izz ve tekkebbüri ẕüll ü iftiḳāra tebdīl ile [24] ṣınıf-ı melā'ike-i kirāma mülḥaḳ olınur. Zīrā insān melek ile ḥayvān beyninde mutavassıṭdur [25] evṣāf-ı ḥamīde-i meẕkūre ile muttaṣıf olursa ḫaḳīḳaten insān dimege elyaḳdur ve illā [26] ﴿ūlāike ke'l-en'āmi bel-hum-aḍallu﴾[2] mefhūmuna mā-ṣadaḳdur. Zīrā insān melā'ike-i kirām nā'il [27] olamadıḳları merātib-i 'aliyyeye insāniyyetiyle müteraḳḳī olup mir'āt-ı ḥaḳīre-i ẕelīle-i [28]

[1] إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلاَ تَكْفُرْ: İnnemā naḥnu fitnetun fe-lā-tekfur: "Biz fitneyiz, sakın kafir olma!" Kurân, Bakara 2/102.

[2] أُوْلَئِكَ كَالأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ: Ūlāike ke'l-en'āmi bel-hum-aḍallu: "İşte bunlar hayvanlar gibidirler, hatta daha da bilinçsizdirler." Kurân, Arâf 7/179.

ʿubūdiyyeti Cenāb-ı Ḥaḳḳ ve feyyāż-ı mutlaḳuñ mirʾāt-ı ʿaliyye-i celīle-i rubūbiyyetine müteḳābile [29] olur ki rütbe-i kemāldür. **Beyt:**

Na felek rāst müyesser na melik rā hāṣıl
Ançe der-ser sūyed ey benī ādem hast [34a-34b/ 29-1]

Ve etemm ü ekmel-i envāʿ-ı kemāl ʿabdüñ aḫir-i derecāt-ı ʿubūdiyyetde olmasıdur [2] ve āḫir-i derecāt-ı ʿubūdiyyet seyyid-i aʿẓam u Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* ḥaẓretlerine maḫṣūṣ [3] u müsellem bir maḳām-ı ʿuluv-ı irtisāmdur ki sāʾirleriçün ol maḳāma vuṣūli meʾmūl itmak [4] ḥarām ve neyline meyl itmek ḫayāl-i ḫādimdür ve ol maḳām-ıʿālīye fi'l-cümle muḳārib olan [5] merātibe ṭaleb-kār olmaḳ meʾmūlu'l-ḥuṣūl bir merāmdur. Pes iksīr-i saʿādet ancaḳ ẕüll ü inkisār [6] ve esrār-ı rubūbiyyete meskenet ü ʿubūdiyyet-i cāy-ı ḳarār oldığı mukaddimāt-ı meẕkūreden [7] maʿlūm ü āşikārdur ve sālik-i ṭarīḳ-i ẕüll ü iftiḳār olan ʿubeyd-i ḫılṣ-ı aḥrār u rıḳḳ-ı [8] aġyārdan ḫalāṣ bulmış şehriyār-ı kām-kārdur. Zīrā metālib-i ʿaliyye ve merātib-i seniyyeye [9] neyl eger ʿubūdiyyet ile olursa ṭāmdur ve illā nā-tamāmdur ve sādāt-ı ṣūfiyye *raḥimehumu'llāhu* [10] *teʿālā* ḥażārātı buyururlar ki ṭarīḳ-i muḳarrabīn ol ḳavme sezādur ki nufūsı mezābil süpürür. [11] Yaʿni ṣadr-ı vālā-ḳadr ʿizz vü iştihār ile ṣaff-ı niʿāl-i ẕüll ü ḫumūl ü iftiḳāruñ ʿindinde [12] aṣlā farḳı olmayan bu ṭarīḳa sülūka revādur ve beyne'n-nās maʿrūf u müşār-ı bi'l-benān olmaḳ [13] isteyen kimesne fażīḥat-ı ẕehāb-ı dīn ile mevṣūf olur diyü Bişr bin el-Ḥariş [14] ḥażretleri buyurmışdur. Vücūdını arż-ı ḫumūlde defn ve şaḫṣını iḫfā iden sālik-i [15] ṣādıḳ ﷺmūtū ḳable en-te-mūtūﷺ[1] ḥadīṣ-i şerīfine imtiṣāl itmekiyle Ebū Bekru'ṣ-Ṣıddīḳ [16] *raḍiya'llāhu ʿanh* ḥaẓretleri gibi vech-i arż üzere yürür meyyitdür dimege lāyıḳdur ve bu mevt-i [17] irādī ki bu bābda tafṣīl olınan fenādan ʿibāretdür. Ol sāliküñ mevt-i ṭabīʿīsi [18] maḳāmına ḳāʾim ve ﷺmūtū ḳable en-te-mūtūﷺ[2] emrine imtiṣāli müstelzimdür. Sālik bu mevt-i [19] irādī ile meyyit-i müteḥarrik oldığında emvāl u evlāda ve mecmūʿ-ı eşyāda meyl ü muḥabbeti [20] ḳalmayup ve hiçbir mekrūhdan ḫavf eylemez ki bu ḥālet, ḥālāt-i emvātdandur ve meyyite ʿālem-i [21] berzaḫ keşf oldığı gibi sālike bu ḥāletde hem ʿālem-i miṣāl ve hem ʿālem-i berzaḫ keşf [22] olur ki bunlar ʿālem-i melekūtdan iki şuʿbedür. Pes

[1] موتوا قبلَ أنْ تَموتوا: Mūtū ḳable en-te-mūtū: "Ölmeden önce ölünüz." Detaylı bilgi için bk. https://l24.im/SD9Lm

[2] موتوا قبلَ أن تَموتوا: Mūtū ḳable en-te-mūtū: "Ölmeden önce ölünüz." Detaylı bilgi için bk. https://l24.im/SD9Lm

ʿālem-i miṯāle vāṣıl olan sālik istaʿdād [23] u ḳābiliyyetine münāsib eşbāḥ ile ictimāʿ gibi nesneler müşāhede ider. Nitekim bundan [24] aḳdem beyān olınmışdur eger bu aḥvāle henüz vāṣıl olmadıysa taḥṣīline ṭālib ü müteşevviḳ [25] ve tekmīline rāġıb u müteʿaşşıḳ olmaḳ saña lāzım u emr-i vācibdür ki ḫulūṣ-ı ṭaviyyet [26] birle nesneye ṭālib olan bi-luṭfi'llāhi teʿālā nā'il olur ve riyāẓāt u mücāhedāt-ı [27] meẕkūre ile istiʿāne idüp tekrār-ı ism-i mübārek-i ṣāliṣde fütūr u ḳuṣūr üzere olma. [28] Zīrā iksār üzere tekrār-ı esmāda inkār olınmaz ḫavāṣ u esrār bisyār vardur [29] ve ism-i evvelüñ ḫāṣṣesi müdāvemet iden sāliküñ ḳalbinde Ḥaḳḳ celle ve ʿalā ḥażretleri [35a] [1] bir mışbāḥ-ı melekūtı fürūzān itmesiyle ẓulmet-i nefs-i emmāre ve ḳabāyiḥ ü āfātı nümāyān olup [2] andan ḫalāṣ bulmaġa saʿy itmekdür ve ism-i ṣāninüñ ḫaṣṣası anı tekrāra müştaġil [3] olan sāliki ẓulmāt-ı meʿāṣīden envār-ı ṭāʿāta iḫrāc itmekdür ve ism-i ṣāliṣüñ ḫaṣṣası [4] müdāvemet iden ʿārifüñ ḳalbinde hüviyyet-i muṭlaḳ vü ḥaḳīḳat-ı īmāniyye vü meʿārif-i [5] Rabbāniyye ẓuhūr itmesiyle ḥāyāt-ı edebiyyeye rāġıb u leẕẕāt-ı dünyā-yı fāniyyeden müctenib [6] olmaḳdur ve ẓuhūr-ı ḫavāṣ-ı esmā ancaḳ keṣret-i ẕikr-i cellī, ḳavī vü ḫafī ile olur ve adāb-ı [7] ṭarīḳat ile mü'eddeb olmaḳ lāzımdur rükbeteyn üzere ḳıbleye ḳarşu mümkin ise [8] cülūs veyāḫud ḳıyām ve ṣafīr-i enfāsına semʿni ilḳā vü ḫuluvv-ı bāl ile nuṭḳına ışġā [9] vü vużū'a müdāvemet ve ẓāhir u bāṭın neẓāfetlerine müvāẓebet iden aṣla melūl [10] olmasun ki Cenāb-ı Fettāḥ elbette aña fütūḥ iḥsān ider. Zīrā istiḳāmet üzere şerʿīat [11] u ṭarīḳata temessük iden lā-cerem maḥrūm ḳalmaz ve ʿārif baʿż-ı evḳātda *lā Hū illā Hū* [12] ẕikrine meşġūl olmaġla nā'il-i me'mūl olur ve bu bir ẕikr-i ʿaẓīmu'ş-şāndur ki tekrārı ḥālinde [13] ʿaẓāsına gūyā ḫiṭāb ider ki *leyse fi'l-vucūdi illā heviyetehu el-Ḥaḳḳ Teālā ve enne mā-sivāhu* [14] *teʿālā fe-huve āṣārı ṣıfātuhu ve efʿāluhu* pes meşhed-i kāmilīn budur ve bu şühūdı nefsine teklīf [15] ü idmān iden ʿārifüñ şühūd maʿhūd ḥāli olup bir an andan münfekk olmaz [16] maḳṣad-ı aḳṣa vü ġāyet-i ḳuṣvā budur ve bu ḥālüñ ṣāḥibi ḫalḳ ile Ḥaḳḳ'dan ve Ḥaḳḳ [17] ile ḫalkdan ve keṣret ile vaḥdetden ve vaḥdet ile keṣretden maḥcūb olmaz belki keṣreti [18] ʿayn-ı vaḥdetde ve vaḥdeti ʿayn-ı keṣretde baṣīretiyle görür. Yaʿni ẓāhiri meẓāhirde ve meẓāhiri [19] ẓāhirde müşāhede ider ki bu meşhed, meşhed-i kāmilīnde ve muvaḥḥidīn şühūdında ẓāhir ile [20] meẓāhir mütteḥiddir ve muvaḥḥidīn ʿindinde ẓāhirde meẓāhir müstehlikedür ve anlar aṣla keṣret [21] ü mā-sivāyı müşāhede itmezler ve bu meşhedde taʿṭīl-i ḫavāṣṣ-ı esmā-i Ḥaḳḳ Teʿālā oldıġıyiçün [22] meşhed-i nāḳıṣ dinilür

ve bu meşhedüñ ehli maḳām-ı ṣāliṣde maġlūb-ı nūr bulunmaġın [23] maʿẕūrdur ve maḳām-ı ṣāliṣ ise maḳām-ı naḳışdur ve mübtedīler ḫalḳ ile Ḥaḳḳ'dan ve keṣret ile [24] vaḥdetden maḥcūb olup ancaḳ ḫalḳ u keṣreti müşāhede itdükleriyiçün anlaruñ meşhedine [25] meşhed-i enḳaṣ dinilür. Peṣ kemāl, keṣreti vaḥdetde ve vaḥdeti keṣretde müşāhede [26] idüp eḥad-hümā ile aḫirden maḥcūb olmamaḳdur ve evvel-i derecāt-ı kemāl in-şāʾa'llāhu [27] el-mülki'l-müteʿāl bāb-ı sābiʿde ẕikr olunacak maḳām-ı rābiʿdür.

Bāb-ı sābiʿ: [28] Nefs-i muṭmaʾinne ve seyr u ʿālem u maḥall u ḥāl u vārid u ṣıfātı ve andan maḳām-ı ḫāmise [29] teraḳḳīnüñ keyfiyyātı beyānındadur.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki nefs-i muṭmaʾinnenüñ seyri **[35b]** [1] maʿa'llāhi teʿālā ve ʿālemi ḥaḳīḳat-ı Muḥammediyye ve maḥalli sırr ve ḥāli ṭamāniyyet ü ṣādıḳa ve vāridi [2] baʿż-ı esrār-ı şerīʿat ve ṣıfātı, cūd u tevekkül ü ḥilm ü ʿibādet ü şükr ü rıżā bi'l-ḳaẓāʾ [3] vü ṣabr-ı ʿale'l-belādur ve sāliküñ maḳām-ı rābiʿe duḫūlünüñ ʿalāmeti, emr-i teklīfi ve ḥadd-i şerʿiden [4] ser-i mū inḥirāf itmemekdür ve bundan evvel olan maḳām-ı ṣāliṣ maḳām-ı telvīn oldıġı gibi [5] bu maḳām, temkīn ü ʿayne'l-yaḳīn ü īmān-ı kāmil maḳāmı olmaġın bu maḳāma vāṣıl olan [6] kāmil, Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* ḥaẓretleriñün aḳvāl-i şerīfesine ittibāʿ ile ṭamāniyyet [7] ve aḫlāḳ-ı ʿaẓīmesiyle taḥalluḳ birle leẕẕet-yāb olup ve bu maḳāmda olan kāmil cümle[8]nüñ enẓārunda ḫūb-rū ve esmāʿnda ḫoş-gū ve ḳulūbunda nīk-ḫū olmaġın [9] bir meclisde vāfire oturup ve tekellüm eylese anuñ dīdār-ı meyāmin-i āṣārından [10] nāżırına ve kelimāt-ı ḥikem-i āyātından ḫāżirīne kelāl u melām gelmez. Zīrā anuñ lisānı [11] tercümān-ı ḥikmet olup Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri anuñ ḳalbine ḥaḳāyiḳ-i eşyādan [12] ilḳā vü ilhām eyledigi aḫbār-ı şerīʿat u esrār-ı ṭarīḳat u āṣār-ı ḥaḳīḳatden tekellüm [13] idüp bir kitābda müṭālaʿa ve bir ʿālemde istimāʿ itmeksizin her ne söylerse [14] Ḳurʾān-ı Kerīm'e muvāfıḳ u ḥāḍīṣ-i şerīfe muṭābıḳdur. Ḥaḳḳ celle ve ʿalā ḥażretleri bu kāmilüñ [15] sırrına *enā seteruke eyyetuhāu'l-Ḥabībi ve ente sirri* diyü ilḳā eyledigini bilā-ḥāsse-i sāmiʿa [16] istimāʿ itdigiyiçün kendüsinde olan ıżṭırābından muṭmaʾin ve biḥār-ı ādāb u ḥāyāya [17] müstaġraḳ ve heybet ü ḫaşyete mülāzım ve ḫilaʿ-ı vaḳār ve ṣiyāb-ı ḳabūli lābis olup [18] ḥaḳīḳat-i ʿālem-i

kevn ü fesād aña aşikār ve ﴿kullu men ʿaleyhā fānin﴾[1] anda bedīdār [19] olup peş bu maḳama vāṣıl olan kāmil aḥyānen ḫalḳ ile görişüp [20] cenāb-ı Ḥaḳḳ aña inʿām ve ḳalbine ilḳā vü ilhām eyledigi envār-ı ḥikemden anlara tercüme vü ifāża [21] vü ifāde eyler ve ekşer-i evḳātında ẕikr ü fikre iştiġāl eyler ki evvel-i derecāt-ı kemālde [22] olmaġıyla her-bār ḫalḳ ile olmaḳ ḥāline münāsib kār degildür. Zīrā maḳāmāt-ı sāi'reye [23] teraḳḳīden maḥrūm ḳalur eger ḫalḳ ile ictimāʿanda Cenāb-ı ʿAlīm ü Kerīm ü Vehhāb aña [24] ifāża eyledigi envār-ı ʿulūm-ı ṣudūrdan yāḫud āşār-ı ʿulūm-ı suṭūrdan meclisinde ḫāżır [25] u ṭālib olanlar müstefīż ü müstefīd olurlarsa ḥaḳḳında ictimāʿ evlādur ve illā ictimāʿdan [26] ībā vü imtināʿ aʿlādur ki es-selāmete fi'l-vaḥdete ve'r-rāḥmete fi'l-ʿuzlete ve bu maḳāmda ism-i [27] mübārek-i rābiʿe tekrārına müdāvim ola ki ism-i ʿażam *Ḥaḳḳ Ḥaḳḳ Ḥaḳḳ*'dur ve ḥarf-ı nidā ile [28] *yā Ḥaḳḳ* diyü tekrārı daḫı cā'izdür ve ẕikrinde ikşār idüp kendü yedinden ẓuhūr [29] iden kerāmāt u ḫavāriḳ-i ʿādāta iltifāṭ itmeyüp ebvāb-ı ṭāʿātde iḳāmetine inḳıṭāʿna **[36a]** [1] esbāb mevāniʿüñ ʿadem-i ẓuhūriyiçün Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a duʿā vü tażarruʿ eyleye ki ẓuhūr-ı kerāmāt [2] ḥayż-ı ricāl ḳabīlinden olmaġıyla ḳurb-ı Ḥażret-i Rabb ʿizzetden buʿdına sebeb olur [3] ve bezm-i ḫāṣṣu'l-ḫāṣṣa dāḫil ve niʿam-ı ḳurba nā'il olan ʿubeyd-i ḫılş yedlerinde ẓuhūr iden [4] kerāmāta maġrūr olmazlar anuñçün baʿż-ı kümmel-i maḥfūżını eydī-i mübārekelerinde ẓāhire olan [5] kerāmātuñ ẓuhūrını ḥiss itmezler ve kerāmet oldıġını ve olmadıġını bilmezler. Nitekim [6] rivāyet olınur ki ehlu'llāhdan bir ẕāt-ı kemāl ü mükerrem cāmiʿe giderken münkereynden [7] bir ādem bir ṭaş atup anuñ ayaġına ḍarb itmiş ammā ol kāmil ayaġına ṭaş [8] işābet itdigini ve ḍāribi bilmeyüp ve aṣla iltifāt itmeyüp ṭoġrı cāmiʿe [9] gitmiş hemān sāʿat ġayretu'llāh ẓuhūr idüp ol münkir düşüp fevt ü ẕā'iḳ-i [10] zehrāb-ı mevt olmuş ve ol veliyy-i kemāl baʿde-i edā'u'ṣ-ṣalāt cāmiʿden ṣavmaʿsına gider [11] iken bir ādem: "Şān-ı evliyā ʿafv u iḥsān u rıżādur ḳatl-i nefes itmek gibi ʿażam-ı muḥarremāta [12] ictirā saña revā degil idi." diyüp ol meyyit ol velīnüñ ayaġına ṭaş ile ḍarb [13] idüp der-ʿaḳab helāk oldıġını iḫbār itdiginde ol veliyy-i kāmil, "Va'llāhi naḳl itdigüñ [14] mācerāyı ḥiss itmedim ve bu meyyiti daḫı bilmem." diyü ḳasem idüp "Lākin ʿādetu'llāh evliyāsına [15] ikrām ve ﴿min-ḥayşu lā-

[1] كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ: Kullu men ʿaleyhā fānin: "Onun üzerindeki herkes yok olacaktır." Kurân, Rahmân 55/26.

yeşʿurüne﴾[1] düşmenlerinden intiḳām ile nuṣret u iʿānet üzere (16) cereyān itmişdür." diyü buyurmışlar ve kibār-ı evliyādan *raḥimehumu'llāhu teʿālā* bunuñ emṯāli nice (17) kerāmāt u ḫavāriḳ-i ʿādāt u ḥikāyāt-i ʿibret ġāyāt rivāyet olınmışdur. Maḳṣūd, ḥubb-ı (18) kerāmet ü meyl-i ḫāriḳ-i ʿādet gibi ḥucub u fitenden bāḳī ḳalanı refʿ u temzīḳ içün (19) Ḥaḳḳ celle ve ʿalā ḥażretlerinden nuṣret ü iʿānet isteyüp anlar ile aldanup ḳalmamaḳdur. (20) Ẓuhūr-ı kerāmāt ile aldanup ḳalan velīnüñ ḥāli ol ḥācınuñ miṯālidür ki (21) dār-ı ziyāretinden çıkup ve hezār zaḥmet ü meşaḳḳat ile ṭarīḳüñ ekṯerini ḳaṭʿ idüp (22) meselā Medīne-i Münevvere'ye iki üç merḥale ḳarīb bir maḥalle nuzūl idüp anda ser u bālā pür-(23)zer ü zīver bir burḳaʿa ṣarılmış bir ʿavret görüp anuñ ḳadd u ḳāmet ü nāz u şīve (24) ile ḫırām u ḥareketi ol ḥācıyı medhūş u şīfte vü ġunc u delāline fırīfte idüp ḥac (25) u ṭavāf-ı ḥarem ü mīḳāt u iḥrām u ʿarāfāt u zemzem belki kendüyi ve cümle ʿālemi ferāmūş (26) idüp ol ʿavretüñ hevā vü muḥabbetiyle ol meʿābid-i hāviyede iḳāmet murād ider ve emīru'l-(27)ḥācc ol ādeme, "Bu bādiye-i ḫaṭarnākda tek u tenhā ḳalmaḳ olmaz. Ḥācdan münḳaṭıʿ olma. (28) Ziyāret-i Beytu'llāhdan ʿavdetde ol ʿavreti sańa tezvīc ü ʿaḳd idüp vecḥ-i ḥelāl (29) üzere nā'il ü viṣāl olursun. Şimdi bizden müfāraḳat ve bunda mekṯ ü iḳāmet **[36b]** (1) idersen anuñla vuṣlat mümkin olmaz ve olsa daḫı vech-i ḥarāmdan olur." diyü ibrām (2) u nuṣḥ u pend ve baʿde'l-ʿavdete anı ʿaḳd itmege sevgend itdigine ʿitimād itmeyüp (3) ḳāfileden müfāraḳat ve hevā-yı mutābaʿat ile dil-fikār ve anda iḳāmet iḫtiyār ider. (4) Baʿdehu ol ʿavretüñ niḳābını küşād itdükde dişleri düşmüş ve yüzi buruşmuş (5) ḥüsn ve āndan ẕerre ḳadar eṯer yoḳ bir ʿacūz-ı ḳabīḥe vü kerīhu'l-manẓar olduḳda ḳāfileye irişmek (6) muḥāl ve ol ʿavret ile anda ḳalmaḳ muḥāl-ender-muḥāl ve kelām-ı nuṣḥ-ı encām-ı emīri'l-ḥāccı (7) ışġā vü ḳabūl itmedigine nādim ve leyl ü nehār perīşān ü zār-i muḳīm-i vādi-i muẓlim (8) olur. Sāliküñ ḥāl-i sülūkunda, rāġib oldıġı kerāmet, ol ʿacūz-ı ʿavret (9) ve beyt-i ḥarām, miṯāl-i ḳurb-ı ḥaẓret-i Rabbü'l-enāmdur ve ṭarīḳ-i ḥāc, miṯāl-i ṭarīḳ-i ḥaḳ-ı taṣavvufdur (10) ve emīru'l-ḥācc, miṯāl-i mürşid-i kāmildür. Eṯnā-yı sülūkda ḥubb-ı kerāmet bir şeyine ḳabl-i evān (11) ṭaleb ü raġbet itmekdür ki ya ḥāṣıl olmaz

[1] أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُواْ السَّيِّئَاتِ أَن يَخْسِفَ اللّهُ بِهِمُ الأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لاَ يَشْعُرُونَ: Efe' minelleẕin mekeru's-seyyiati en yaḫsifa'llāhu bihimu'l-arża ev ye'tiyehumu'l-ʿazabu min-ḥayṯu lā yeşʿurūne: "Şimdi şu kötülükleri planlayanlar, Allâh'ın onları yerin dibine geçirmeyeceğinden veya hiç bilemeyecekleri bir yerden kendilerine azabın gelmeyeceğinden ya da onlar işe güce dalmışken Allâh'ın kendilerini kıskıvrak yakalamayacağından emin mi oldular?" Kurân, Nahl 16/45.

veyāḫud olsa daḫı ṭālibi bir fā'ideye [12] vāṣıl olmaz ammā ḥażarāt-ı ḳurba vuṣūlden_ṣoñra envāʿ-ı kerāmāt kendünüñ iṭāʿātinde [13] olup ẓuhūr-ı ḫavāriḳ-i ʿādāt-ı müteraḳḳıb-ı işārātı ve muntaẓır-ı irādātı olur. Eger hevā-yı [14] sālik ġālib ve şey'e ḳabl-i evāna ṭālib olursa nefsini bī-hūde mutʿab ve maṭlabından [15] ḥurmān-ı mükteseb ve ḥuṣūl-i kerāmet ile aldanup ḳalursa ḫāsir u ḫā'ib olur [16] ve dünyā vü āḫiretde kendüye nefʿi olmadıġını ḥaḳīḳaten bilmekiyle peşīmān u hezār teʿab [17] u ʿaṭebe ile vāṣıl oldıġı maḳāmdan daḫı rū-gerdān u üftāde-i çāh-ı ḥırmān olur.

[18] **İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki** nefs-i kerāmet bi-ẕāti-hā ḳabīḥ degildür. Zīrā Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretlerinden [19] ʿabdine ikrāmdur ammā kerāmete meyl ü teṭallub u ʿayb u ḳuṣūr ve ḳāṭiʿ-i ḳurb-ı Ḥażret-i Rabb [20] şekūrdur. Zīrā ol ḳurbuñ neyline şarṭ ancaḳ ʿubūdiyyetdür. Her kimse ki ekvāndan bir [21] kevn ile aldanup ḳalursa anuñ naṣībi ol kevn olur ve mā-ʿadāsından maḥrūm [22] ḳalur ve bu maḳāma vāṣıl olan kemāl evrād u edʿiye-i meʾṯūreye māʾil olup faḫru'l-[23]enbiyā Muḥammedu'l-Muṣṭafa *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* ḥażretlerinüñ muḥabbeti ḳalbinde rūz-be-rūz [24] ziyāde vü muḥkem olur.[1]

İy birāder! Zinhār keyd-i nefsüñden bir ān emīn olma ki ʿadāvet-i [25] cibilliyyesi olan düşmen-i dīnüñ keyd ü mekrinden emīn olmaḳ kār-ı ʿāḳil-i ḫurdebīn [26] degildür. Zīrā insān müddet-i ḥāyātında beliyāt u miḥen ü āfāt u fitene müteaʿrriżdur. [27] Ḥīn-i vefātına dek ʿāhātdan müctenib ü ṭāʿāti müktesib ü ḳurbāta münāsib olmaḳ [28] vācibdür ve bu maḳāmda fuḳarāya infāk u iʿānet ve dervişāna iḥsān u istiʿānet [29] ve tekmīl-i ṭāʿāt u ʿibādete ḳuvvet ü ḳudret içün māl-ı ḥelāle māʾil olur eger şürūt-ı ṣelṣeye **[37a]** [1] muḳārin olursa ol meyl mużırr degildür. Şarṭ-ı evvel istiʿānet-i meẕkūrdur ve şarṭ-ı ṣānī [2] taḥṣīl-i māla iştiġāl, ḳalbi Cenāb-ı Ḥaḳḳ'dan ilhā vü iġfāl itmemekdür. Şarṭ-ı ṣāliṣ kesb

[1] Minhu, S/50a: Taḥṣīl-i ıṭṭılāʿ-ı muġayyebāt iden kimse meṣelā emvātuñ keyfiyyātına veyāḫud ġā'ib ʿani'l-meclis Zeyd'ün sū'-i efʿāl ü ḫüsn-i ḫarekātına veyāḫud ḫayvānātuñ elsine-i ḫālleriyle olan meʿānī-i kelimātına vāḳıf ve ṭabāyiʿ-i nebātāt u ḫavāṣ-ı cemādāt emṣāline muṭṭaliʿ veyāḫud ṭayy-i mekān u zamān ve tebdīl-i māhiyyāt gibi ḫavārıḳ-ı ʿādāta ḳādir olmaġıyla aldanup ḳalursa meṭālib-i ʿaliyyye vü merātib-i seniyyeye neyl ü vüṣūlden münḳaṭıʿ olur ve bunlara vuḳūf u ıṭṭılāʿ ü ḳudret ile dünyā vü āḫiretde aṣlā müntefiʿ olmaz. Zīrā yevm-i cezāda bunlara ʿadem-i vuḳūf u ıṭṭılāʿ ü ḳudret_içün cenāb-ı Ḥaḳḳ bir kimseye ḫiṭāb u ʿiḳāb itmez. Egerçi ıṭṭılāʿnda baʿż-ı hikmet ü ʿibrete müʾeddiye fā'ide mülāḥażā olınur ammā anlar ile aldanup ḳalursa mażarrat-ı sā'ireden ḫavf olınur.

Nitekim mevlānā vü evlānā Erżurūmī İbrāhim Ḥaḳḳı Efendi ḳuddise sırruhu Ḥażretleri kitāb-ı Maʿrifet-nāme'de tafṣīl ü beyan buyurmışlardur.

Ve mevlānā-yı müşārün-ileyh efāża'llāhu teʿālā sicāle rıḍvānihi ʿaleyh hazretleri kitāb-ı müsteṭāb-ı meẕkūrı tebyīż ü tahrīr eṣnāsında lisān-ı hikmet beyanlarıyla taḳrīr-i dil-peẕīrleri şeref-baḫşā-yı semʿ-i ʿabd-i ḥaḳīr yaʿnī mütercim-i çāker-i faḳīr olmışdur.

(3) ü taḥṣīl eyledigi mālı ketm ü iḫfā ile kendüyi nāsa faḳr u fāḳaya mübtelā göstermemekdür (4) ve bu maḳāmda baʿżen ḥubb-ı riyāset ü şöhret ʿāriż olup meşīḫat u irşād-ı ʿibāde (5) muḥabbet ve terbiye vü taʿlīmiyle nās, rāh-ı rāst-ı Ḥaḳḳ'a ihtidā ve kendüye ḥuṣūl-i ṣevāb (6) u ḫayr cezāya raġbet ider ammā zinhār taʿarruż u ṭaleb eylemesün ki nefsüñ desīse (7) vü ḥīlesidür. Eger ittibāʿ iderse bi'l-āḫire hidāyetden ġavāyete gider ammā Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri (8) bu maḳāma vāṣıl olan kāmili bilā-ṭaleb seccāde-i irşād-ı nāsa iclās ve dūş-ı istiʿdādına (9) ṣevb-i kerāmet-tırāz-ı meşiḫatini ilbās itmekiyle şöhret virirse iḳāmet-i emr-i Ḥaḳḳ'a istiḳāmet (10) birle ḳā'im olsun ki ḥaḳḳında ʿuzletden ḫayrludur ve bu emr-i ḫaṭīr ile ḳıyāma min-ʿindi'llāh (11) meʾmūr oldığuñuñ ʿalāmeti budur ki ḫalḳ aña muṭīʿ ü münḳād olup maḥbūbu'l-ḳulūb olur (12) ve nefsini ḫalāyıḳdan farḳ u temyīz itmez iken nās kendi üzerlerine faż̧l u kerāmetini (13) bilürler. Peṣ ol kāmile daḫı vācibdür ki nās kendülerini andan aḥḳar bilüp ve andan (14) istiʿāne vü istimdād iden ʿibād-ı müslimīni kendüden ḫayr u efḍal-i iʿtiḳād idüp (15) anlara rıfḳ u mülāyemet u reʾfet u şefḳat birle vaʿẓ u naṣīḥat u ādāb-ı ṭarīḳ-i taṣavvuf (16) u ẕüll u iftiḳāra terġīb ve irşād ve kendüyi bu maḳām-ı ʿālīye nā-müsteḥaḳ bulup lākin (17) tevfīḳ-i Ḥaḳḳ u luṭf-ı Feyyāż-ı muṭlaḳ refīḳ oldığına her-bār ḥamd u şükr ü minnet, ḥaẓret-i Mevlā'yı (18) yād eyleye ve illā ẕātında ol rütbeye ehliyyet ve irşād-ı ʿābide istiʿdād u meşiḫata liyāḳat (19) zuʿm ve meyl ü muḥabbet bulursa nāsı başından tefrīḳ ve henüz kendüde bāḳī ḳalan (20) ḥucub-ı nefsāniyyeyi temzīḳ ile nefsini ekdārdan taḫlīṣ ü taṣfiyeye saʿy u ictihādı (21) kendi ḥaḳḳında ve anlaruñ ḥaḳlarında ḫayr-ı maḥż oldığını taṣdīḳ eylesün.

(22) **İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki** baʿż-ı nüfūs-ı zekiyye-i şerīfe istiʿdād-ı aṣlı ve fıṭrat-ı (23) selīme vü ḫilḳat-ı laṭīfe vü kerīmesi ile heyyine vü leyyine olmaġın maḳāmāt-ı meẕkūreden sühūlet (24) ile sālimen mürūr ve maḳām-ı rābiʿ-i iṭmiʾnāna vuṣūlünde anda rıfḳ ü ḥilm ü luṭf ü kerem-i fıṭriyye (25) mevcūd oldığıyiçün irşāda müsteḥaḳḳ ve meşīḫate lāyıḳ olur. Maḳāmātdan mürūr ve nefsini (26) küdūrāt-ı beşeriyyeden taṣfiye itdigiyiçün iḫvān ṭālibīne bu ṭarīḳuñ levāzımı olan (27) edviye-i nāfiʿayı taʿlīm ve şürūṭ-ı mühimmeyi tefhīm ile irşād u irāʾet-i rāh-ı sedād itmekde (28) bāʾis yoḳdur ammā ol diyārda kendüden ekmel bir mürşid-i efḍal u evvel bulunursa anuñ vücūdını (29) min-

ʿindi'llāh niʿmet ve kendüyi irāḥat ve āḫarı itʿāb eylediğini minnet bilüp meʾmūr olmadıḳca [37b] [1] irşāda taʿarruż itmemek vācibdür ve baʿż-ı nüfūs-ı ḫasīse-i leʾīme egerçi maḳāmāt-ı kerīmeye [2] mürūr ve tebdīl-i ṣıfāt-ı żemīme ile maḳām-ı rābiʿ iṭmiʾnāna ʿubūr eylemişdür lākin ẕātında [3] şürūṭ-ı maʿhūde mevcūde olmadığıyiçün irşāda ṣāliḥa olmaz belki ol kimse terk-i [4] taʿcīl ve maḳām-ı ḫāmis ü sādis ü sābiʿe teraḳḳī ile sülūkunı tekmīl eylemek lāyıḳ u vācibdür. [5] Taḳrīr-i mesṭūrdan nüfūs beyninde olan farḳ maʿlūm oldığı gibi sādāt-ı ṭarīḳat-ı [6] Ḫalvetiyye ile ġayrıları beynlerinde ʿaded-i maḳāmātda olan iḫtilāfuñ maʿnevī olmadığı [7] daḫı mefhūm olur. Sādāt-ı Ḫalvetiyye, sāliküñ teraḳḳī eyledigi maḳāmāt yididüri diyü buyurmışlar [8] ve sāʾirleri üçdür diyüp nefs-i emmāreyi başḳa maḳām ʿadd itmeyüp ancaḳ [9] levvāme vü mülhime vü nefs-i muṭmaʾinneyi ṣāliṣ maḳāmāt ʿadd idüp mā-fevḳinde olan ḫāmis [10] ü sādis ü sābiʿ daḫı maḳāmātdan ʿadd itmeyüp ancaḳ nüfūs-ı zekiyyeye vü fıṭrat-ı [11] selimiyye iʿtibār buyurmışlardur ki nüfūs-ı zekiyye maḳām-ı iṭmināna vāṣıla olduḳda irşāda [12] ṣāliḥa vü kāmile oldığı bī-iştibāhdur ammā sādāt-ı Ḫalvetiyye-i maḳāmātı yidi iʿtibār [13] ve evvelini maḳām-ı nefs-i emmāre ve āḫirini maḳām-ı nefs-i kāmile ʿadd u iḫtiyār buyurmışlardur. [14] Bu risāle-i celīle-i sādāt-ı ṣūfiyye-i Ḫalvetiyye *ḳaddesaʾllāhu teʿālā esrārihumu'l-ʿaliyye* ḫażarātlarınuñ meẕheb-i [15] müheẕẕebleri üzere mürettebdür. Zīrā fıṭrat iʿtibāriyle cemīʿ-i nüfūs sālikīn-i zekiyye degildür. [16] Maḳāmāt yidi iʿtibār olınduḳda meẕhebīn ṭarīfine riʿāyet bulunur ve ṭarīḳat-ı Ḫalvetiyye'nüñ [17] ġayrı meşāyiḫ-i dīn *raḥimehumu'llāhu teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn* ḫażretleri terbiye-i sālikīn ü telḳīn-i [18] mürīdin buyurduḳlarında nefs-i emmāre vü levvāmede *lā-ilāhe illa'llāh* ve evāʾil-i nefs-i mülhimede [19] *Allāh Allāh Allāh* ve āḫirinde *hū* ve *yā hū* esmāʾ-i mübāreklerini telḳīn ile muṭmaʾinneye [20] duḫūl ve evvel-i derecāt-ı kemāle vuṣūlleriçün sālikīne muʿīn olup bunlaruñ [21] ġayrını telḳīn itmezler ve bu maḳām-ı rābiʿi tetmīm ile nefsini ṭamāniyyet-i Raḥmāniyye ile muṭmaʾinne [22] ve ʿināyet-i Rabbāniyye ile sākine olup ittibāʿ-ı kitāb u sünnetden ser-mū inḥirāf itmeyüp [23] adāb-ı şerīʿat laḥmıyla dem-i imtizācları gibi imtizāc iden nüfūs-ı tezkiyye aṣḥābına yed-i müʾeyyid-i [24] elṭāf-ı Ḫayy-ı aḥad cezbe-i kümmel ile meded eyleyüp lisān-ı sırru's-sırr ile ﴿yā eyyetuhe'n-nefsu'l- [25]

muṭma᾽inneh,[1] irciʿi ilā rabbike rāżiyyeten marżiyyeh﴾[2] diyü nidā olınur ve ol ẕāt-ı kerrūbī [26] ṣıfāt-ı umūr-ı dünyā vü āḫireti bi'l-külliyye ferāmūş idüp ancaḳ ḫāżır olanı der-ḫāṭır [27] ve ġā᾽ibden ġā᾽ib olur. Zīrā anuñ ḳalbi müşāhede-i cemāl ü celāl-i Ḥaḳḳ'dan fütūr ile bir laḥża fütūr [28] ile dūr olmaz.

Bāb-ı ṣāmin: Nefs-i rāżiyye ve seyr ü ʿālem ü maḥall ü ḫāl [28] ü vārid ü ṣıfātı ve andan maḳām-ı sādis nefs-i marżiyyeye terāḳḳī keyfiyyātını beyān ider.

[38a] [1] **İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki** nefs-i rāżiyyenüñ seyri, fi'llāh ve ʿālemi, ʿālem-i lāhūt ve maḥali, [2] sırru's-sırr ve ḥāli, ṭarīḳde mutavassıṭuñ ḥāli olup maḥsūsātdan ḥavāsuñ ẕuhūlünden [3] ʿibāret olan fenādur ki murād-ı ṣıfāt-ı beşeriyye maḥv olup beḳāya müntehī olmaḳdur ki [4] evāḫir-i sülūkda olur ve nefs-i rāżiyye içün vārid yoḳdur. Zīrā vārid ancaḳ evṣāfuñ [5] beḳāsıyla olur. Bu maḳāmda ise evṣāfdan eṣer ḳalmayup sālik fānī-i muṭlaḳ [6] olur ammā nefsiyle bāḳī olmaz bu maḳāmdan evvelde oldığı gibi ve bāḳī-bi'llāh daḫı olmaz [7] maḳām-ı sābiʿde oldığı gibi ve bu bir ḫāletdür ki ancaḳ ẕevḳ ile bilinür ve kemāle müteheyyiʾ [8] olan mürīde mürşid-i kāmil tefhīm itmek mümkindür ve nefs-i rāżiyyenüñ ṣıfātı, zühd u nisyān [9] u terk-i mā-sivā vü iḫlāṣ u veraʿ u muḥābbet u teslīm u rıżādur. Zīrā bu kāmil, şühūd-ı [10] cemāl-i muṭlaḳda müsteġraḳ olmaġın ʿālem-i ḳevn u fesādda mevcūd olanı bī-iʿtirāż [11] u ḫalecān-ı ṣafā-yı cenān ile ḳabūl idüp bir mekrūhuñ defʿne tevecccüh itmez ve bu ḫālet [12] anı irşād-ı ʿibāddan maḥcūb itmeyüp yine emr maʿrūf u nehy münker ve ḥüsn-i vaʿẓ [13] u naṣīḥata ḳıyām idüp ḳalbi, ʿālem-i lāḫūta merbūṭ ve müstemiʿ-i kelām-ı mübāreki müntefiʿ [14] olur ve Cenāb-ı Ḥaḳḳ ile ġarīḳ-i deryā-yı edeb u ḫayā olup aṣlā bir müddeʿāsı [15] redd olınmayacaġını bilür iken lisānundan bir şeyʾi suʾāl cereyān itmez. Mekr-i ġāyet [16] ile żarūret mess iderse maʿa'l-istiḥyā bir āverde-i dest-i duʿā vü duʿāsı maḳbūl [17] cenāb-ı kibriyā olur ve ʿinde'l-ḫalḳ ʿazīz ve ʿinde'l-ekābir muḥterem ve ʿinde'l-aṣāġir maʿẓum olur [18] ve nās aña bilā-iḫtiyār tevḳīr ü taʿẓīm iderler ve sebeb-i iḥtirām u tekrīmini aramayup [19] ve bilmezler. Peş nāsuñ bu kevne teveccüh ü tevḳīrini gördikde anlara bā-ḫuṣūṣ

[1] يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ: Yā eyyetuhe'n-nefsu'l-muṭma᾽innehu: “Sen O'ndan hoşnut, O senden hoşnut olarak Rabb'ine dön.”Kurân, Fecr 89/27.

[2] ارْجِعِي إِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً: İrciʿī ilā rabbike rāżiyyeten marżiyyeh: “Rızasını kazanarak, razı olarak Rabb'ine dön.” Kurân, Fecr 89/28.

ẓālimīne meyl [20] ü rükūn iderse nār-ı ṭabīʿatları anı mess ü iḥrāḳ ider. Ḫuṣūṣā faḳīr olup baʿzen [21] maẓhar-ı iḥsānları vü mütenāvil-i nān-i sofra-i imtinānları olursa el-insān ʿabīdu'l-iḥsān [22] feḥvāsı üzere ṭabīʿat-ı meyl ile meşġūle ve iḥsān gördiġi kimseye ḳulūb-i muḥabbet üzere [23] mecbūledür ammā taḥṣīl-i rıżā-yı Ḥaḳḳ Teʿālā'ya iştiġāl ve nāsdan ʿirāż üzere olduḳca [24] nāsuñ aña meyl ü muḥabbeti ziyāde olur.

İy ʿazīz! Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri kimüñ mālından [25] sāña ne miḳdār naṣīb itmiş ise elbette bilā-teʿab-ı ṭaleb sāña vāsıl olur. [26] **Beyt:**

[fe ʿi lā tün/ fe ʿi lā tün/fe ʿi lün]

Ol ki maḳsūmuñ ola gitmez ile
Şol ki maḳsūm degil girmez ele [38a/ 26]

[27] Peş eydī-i nāsda bulunan ḥuṭāmdan ve māl-ı ḥelāl u ḥarāmdan nesne meʾmūliyle anlara [28] meyl ü rükūn itmeyüp sāña iḳbāl ü ikrāmlarıçün ʿarż-ı muḥabbet u ḥācetden maṣūn [29] ol ve dāde-i Ḥaḳḳ'a rıżā ile kenz-i lā-yefnā-yı ḳanāʿatı bul. Egerçi bu maḳāmda olan kāmil **[38b]** [1] desāyis-i nefs ü şeyṭāndan sālimdür ammā yine ḫavf u ḥazer üzerine olmaḳ daḫı [2] eslemdür ve ḫalḳuñ kendüye meyl ü muḥabbetleri ile ʿadem-i iġtirār enfiʿa vü elzemdür. Her kimsenüñ ki [3] bu maḳāma neyl-i elyaḳdur ol ancaḳ müteşevviḳ ü māʾil-i rıżā-yı Ḥaḳḳ'dur ve her kimsenüñ ki ḳalbinde [4] rükūn ile ġayru'llāh ola ol bu maḳām-ı aṣḥābından olmadıġı bī-iştibāh olur. Zīrā bu maḳāmuñ [5] ehli cemīʿ-i ḫavāṭır taḫt-ı kaḥr ḥükūmetinde olan salṭanat-ı bāṭına eşrāf üzere iken [6] baʿż-ı raʿiyyetine iʿtimād u istinād itmek ḫāric-i ḥadd-i inṣāfdur ve bu maḳām-ı ḫāmisde [7] ism-i ḫāmise iştiġāl ider Yaʿni *Ḥay Ḥay Ḥay* ism-i aʿẓamına ikṣār üzere tekrār ile kendüden [8] fenā zāʾil ve beḳā-bi'l-Ḥayy ḫāṣıl ve maḳām-ı sādise dāḫil olup vuḳūf-ı ʿale'l-bābdan [9] menāzil-i ahbāba teraḳḳī ile ṣıfāt-ı kemāliyyeyi tekmīl ve ḥāyāt-ı edebiyyeyi taḥṣīl ider ki [10] ḫādīş-i ḳudsīde vārid olan ﴿kuntu semaʿhu'lleẕi yesmeuʿ bihi ve baṣarahu'lleẕi yubṣıru bihi﴾[1] anuñ [11] maʿnāsıdur ki ḳurb-ı nevāfil ile taʿbīr olınmışdur ve ʿacāyibi tafṣīl üzere in-şāʾa'llāhu [12] teʿālā maḳām-ı sādisde ẕikr olınur.

[1] كنتُ سمعَه الَّذي يسمَعُ به وبصرَه الَّذي يُبصِرُ به: Kuntu semaʿhu'lleẕi yesmeuʿ bihi ve baṣarahu'lleẕi yubṣıru bihi: "Ben, onunla işittiği kulağı ve onunla gördüğü gözüyüm." Detaylı bilgi için bk. https://www.dorar.net/h/5a06bbdd677eb9ff96e487597723c6c2

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki esmāʾ-i ḥüsnādan “Vahhāb [13] u Fettāḥ u Vāḥid u Eḥad u Ṣamed” esmāʾ-i şerīfelere fürūʿ tesmiye olınur. Bu maḳāma vāṣıl [14] olan ism-i ḫāmis-i Ḥayy ile ism-i Fettāḥ veyāḫud ism-i Vahhāb'uñ ber-ā-ber tekrāra müştaġil [15] olsa sühūlet ile maḳām-ı sādise müntaḳil olur ki aña eşedd iḫtiyāc ile muḥtācdur.

[16] **Bābı-ı tāsiʿ:** Nefs-i marżiyye ve seyr ü ʿālem ü maḥal u ḥāl u vārid ü ṣıfātını [17] ve andan maḳām-ı sābiʿe intiḳālüñ keyfiyyetini beyān ider.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki [18] nefs-i marżiyyenüñ seyri, ʿani'llāh ve ʿālemi ʿālem-i şehādet ve maḥalli ḫafā ve ḫāli ḥayret [19] ve vāridi şerīʿat ve ṣıfātı terk-i mā-sivā'llāh u ḫalḳ ile ḥüsn-i ḫulḳ ile muʿāşeret [20] ü muʿāmele-i bi'l-luṭf ve'l-mücāmele ve ṣalāha ḥaml ve ḥüsn-i ẓann u ḳuṣūrlarını ʿafv ile [21] ẓulmāt-ı nefs ü ṭabāyiʿden envār-ı rūḥa iḫrāc içün meyl itmekdür. Nefs-i emmāre[22]de olan meyl gibi olmamaḳ üzere ḫalḳ ile Ḫāliḳ'ün muḥabbetleri beynini cemʿ itmek [23] işbu nefsi marżiyye ṣıfātındandur ki ancaḳ bu maḳām erbābına muḳadderdür ġayrılarına müyesser [24] degüldür. Fe-li-haẕā bu maḳāmda olan ẕāt-ı sütūde ḥarekāt-ı bi-ḥasebi'l-ẓāhir ʿavām-ı nāsdan [25] mütemeyyiz olmaz ammā fi't-taḥḳīḳe maʿden-i esrār ve ḳıdve-i iḫtiyārdur. Şühūdunda aġyārdan [26] aġyār olaraḳ bir nesne yoḳdur ve bu maḳām-ı ʿāli emr-i ḫāli olan ʿilm-i İlāhī dāʾiresidür [27] maḳāli olan ʿilm-i rüsūm dāʾiresi degildür ve Ḥaḳḳ Teʿālā Ḥażretleri andan rāżī oldıġıyiçün [28] marżiyye tesmiye olınmışdur. Nüfūs-ı sāʾirenüñ seyri ile'llāh ve nüfūs-i marżiyyenüñ seyri ʿani'[29]llāh oldıġı ʿulūmdan her ne ʿilme muḥtāc olursa anı cenāb-ı Ḥayy-ı Ḳayyūm'dan aḫẕ u telaḳḳī **[39a]** [1] idüp kendüye ḫażret-i minʿām-ı ʿallām ʿālem-i ledünnīden inʿām u ilhām eylediġini ḫalḳa ifāde [2] vü iʿlām içün iẕnu'llāh ile ʿālem-i ġaybdan ʿālem-i şehādete rücūʿ itdigiyiçündür ve nefs-i [3] marżiyyenüñ ḫāli ḥayret-i maḳbūledür ki Ṣıddīḳ-i ekber *raḍiya'llāhu teʿālā ʿanh* ḫażretlerinüñ *rabbi* [4] *zidnī fīke taḥayyeren* ḳavl-i şerīfesi ol taḥayyür-i münīfi ifāde ider. Evāʾil-i sülūkda olan [5] ḥayret degildür ve bu maḳāmda olan sālik-i kerīm aṣla ḫilaf vaʿd itmeyüp elbette vaʿdine [6] vefā ile ṣefā ve her şeyʾi mevḍiʿ lāyıḳına vażʿ eyler. Maḥalline müṣādif olduḳda māl-ı firāvān [7] infāḳ u iḥsān ider ki cühūl anı isrāf ʿadd u gümān ider ve maḥalline nā-şāyānda [8] beẕl-i şeyʾ aḫas u aḳalde imsāk ider. Ḥattā cāhil anı baḫīl zum ider ve anı medḥ [9] iden iḥsāna maḥall degil ise beni fulān zamān medḥ itmişdür yāḫud bundan_soñra [10] medḥ itsün

ümīdiyle aña aṣla bir nesne iʿṭāʾ itmez ve ẕemm iden eger iḥsāna maḥall ise [11] beni fulān meclisde ẕemm ü hicv itmiş yāḫud min-baʿde beni bir daḫı ḳadḥ itmesün [12] ʿarżına mebnī anuñ ḥaḳḳını menʿ u ketm itmeyüp mevcūdundan elbette aña lāyıḳ oldıġı [13] miḳdārı nesne iḥsān ider. Mevād-ı meẕkūre erbāb-ı ḳulūb olan kāmillerüñ ahvālidür ki [14] anlar cemīʿ-i ṣuʾūnunda ifrāṭ ile tefrīṭ beyninde olan ḥālet-i vasaṭī üzerine muḳīm [15] ü müstaḳīm olurlar ki ḳıldan ince ve ḳılıcdan keskin didükleri ṣırāt-ı müstaḳīm [16] budur ki andan ʿubūra ancaḳ kāmiller ḳādir olurlar egerçi lisānen tekellümi asāndur [17] ammā imtiḥānen cibālden girāndur. Herkes bu ḫalet-i ḥamīdeyi sever ve anuñla ittiṣāfı [18] sever lākin taḥṣīlinde suʿūbet olmaġın maḳdūr her beşer degildür.

İy ʿazīz! [19] **Maʿlūm ola ki** bu maḳāmuñ evāʾilinde olan kāmile beşāʾir-i ḫilāfet-i ʿaliyye vü eşāʾir-i [20] salṭanat-ı ḥaḳīḳiyye hüveydā olup evāḫirinde ḫilʾat-ı fāḫire-i ḫilāfet ilbās [21] ü serīr-i salṭanat-ı ḥaḳīḳiyyeye iclās olınur ve ol ḫilʿat ☙kuntu semʿahu'lleẕi yesmeuʿ bihi [22] ve baṣarehu'lleẕi yubṣiru bihi ve yedehu'lleti yebṭişu bihā ve riclehu'lleti yemşi bihā febī yesmeʿu [23] ve bī-yubṣıru ve bī-yabṭişu ve bī-yemşī❧ḫilʿat-i fāḫiresidür Ḥaḳḳ celle ve ʿalā ḥażretlerinden [24] istiʿāne ile teʾsīr-i ʿabd içün olmaḳ netīce-i ḳurb-ı nevāfildür ve bu kelām vāfirce [25] daḳīḳ olmaġın ʿale't-taḥḳīḳ ḥıfẓ itmege ḥaḳīḳdür. Zinhār sūʾ-ı fehm u sülūk-ı [26] vehm ile bu maḳāma vāsıl olan ʿayn-ı Ḥaḳḳ olur iʿtiḳād-ı bāṭılıyla dāḫil-i ḫalḳa-i [27] küfr ü ilḥād olma. Nitekim baʿż-ı ḳāṣıri'l-fehm cāhil ü bāṭıl kitāb-ı sādāt-ı ṣūfiyyeyi [28] kendi zuʿmıyla müṭālaʿa idüp mebādī vü maḳāṣıd-ı ḳavmi ṣıḥḥātı üzere fehm idemeyüp [29] türrehāt-ı bāṭıla ile ifsād-ı iʿtiḳād-ı maḫlūḳāta ibtidār iderler bā-ḫuṣūṣ şeyḫ-i ekber **[39b]** [1] Muḥyi'd-dīn ibnu'l-ʿArābī *ḳuddise sırruhu* ḥażretleri cādde-i müstaḳīme-i şerīʿat-ı ḳavīmden [2] ser-mū inḥirāfa cevāz virmemiş iken sūʾ-ı ifhām, teşvīş-i eẕhān u taġlīṭ-i efkār-ı [3] enāma bāʿiṣ olmışdur ve taḥḳīḳ-i maḳām bu vechledür ki sādıḳ maḳām-ı fenāya vāṣıl olduḳda [4] nevāfil-i ṭāʿāt u cihād-ı ekber-i nefs ü riyāżāt ile cenāb-ı Ḥaḳḳ'a taḳarrübi sebebiyle [5] maḥall-i infiʿāl ü şeḳāvat olan ṣıfāt-ı beşeriyyesini maḥv idüp anlara münāḳıża [6] olan ṣıfāt-ı müʾeṩṩer-i saʿādet, hibe vü ʿināyet itmek üzere ʿādet-i Cenāb-ı [7] Vahhāb cereyān itmişdür. Nitekim muḳaddime da ẕikr-i maḳām-ı ḥakḳe'l-yaḳīnde bu oldıġı [8] beyān olınmuşdur. Zinhār ve zinhār Ḥaḳḳ Teʿālā ve Tebāreke Ḥaẕretleri bir şeye ḥulūl ider [9] veyāḫud bir şey aña ḥulūl ider ẓünūn-ı fāsidesiyle ṭarīḳ-i küfr ü ḍalāle ẕāhib olmayasın [10] ve ḥaḳ budur ki bu umūrı kemāhī-

ʿaleyh idrākdan ʿuḳūl-i beşer mehcūr u maḥcūr ve idrākına (11) iştiġāl mūcib-i zendaḳa ve ḍalāldür ve *ḥālun lā-yaʿrifu bi'l-ḳāl* bu meẕkūra dālldür. Zīrā (12) umūr-ı meẕkūre ancaḳ taʿlīm ü teʾyīd-i İlāhī ile vicdānī idrāk olınur. Zīrā fenānuñ (13) ḫāricde naẓīri bir şeyʾ yoḳdur ki aña ḳıyās u temṯīl olına ve beḳā-bi'llāh u ḳurb-ı (14) nevāfil ü ḳurb-ı ferāʿiż daḫı bu ḳabīldendür. Yaʿni bu ḥavāss ile idrāk olınmayan (15) meʿānī-i ġarībedendür. İşbu bābda ẕikr olınan maḳāma vāṣıl olan kāmiller mezāyāsını (16) ẕevḳ ü vicdān ile bilürler.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki sāliküñ aḫir-i maḳāmātı (17) yine ṣūret-i Ādemiyye'ye vāṣıl olmasıdur ki ḳıble-i melāʾike-i kirām-ı ʿaleyhimu's-selāmdur ki (18) ḥaḳīḳati ḥaḳīḳat-ı Muḥammediyye vü laṭīfe-i İlāhiyye vü sırru'llāh-i aʿẓamdur ki Ḥażret-i Rabb-i ʿizzete (19) ḳurbuñ ġāyetidür. Peş sālik bu mertebeye vāṣıl olduḳda ʿubūdiyyet-i maḥża ve ẕüll (20) ü ʿacz ile müteḥaḳḳıḳ olur ve bu vaṣıf ile nefsini bilmekiyle evṣāf-ı rubūbiyyet Rabb (21) Teʿālā Ḥażretlerini bilür. Zīrā nefsini ẕüll ü fenā ile bilen kimse Rabb Teʿālā (22) Ḥaẓretlerini ʿizz ü beḳā ile bilür. Mirāt-ı ʿubūdiyyet mirāt-ı rubūbiyyete muḳābeledür. (23) Eḥad-hümāda olan uḫrāda müntaḳış olmaḳ sebebiyle nitekim Ḥaḳḳ celle ve ʿalā ḥażretleri (24) ﴿Mā vesaʿnī arżī ve lā-semāī ve vusʿ ḳalbu ʿabdi'l-muʾmin﴾[1] buyurmışdur. Peş (25) ol ʿabd-i ḫāliṣ ḥaḳāyiḳ-ı eşyāda mevdūʿa vü mevżūʿa olan esrārı taʿlīm-i (26) İlāhī ile kemāhī bilür ki ﴿ve ʿalleme Ādeme'l-esmāʿ kullehā﴾[2] ḳavl-i şerīfinde bu esrāra (27) işāret buyurulmışdur ve bu maḳāmda bir miḳdār esrār-ı ḫafiyye daḫı var ki taḳrīr ile (28) taʿbīri düşvārdur. *fe-subḥāne min-teʿālā ʿani'l-şebihi ve'l-miṯāl ve celle ʿani'-t-teşbihi* (29) *ve't-timṯāl* ve bu maḳām-ı sādisde aʿẓam-ı meṭālib-i sālikīn ü ekrem-i menāzil-i sāʾirīn ve eʾazz-ı **[40a]** (1) mevcūdāt ü efḍal-i maḳṣūdāt olan ṣūret-i Ādemiyye vech-i meẕkūr üzere keşf (2) olınduḳda eẕyāl-i şerīʿat u erkān-ı ṭarīḳata istiḳāmet ile teşebbüş ve tekrār-ı ism-i (3) sādise müdāvemet Yaʿni ism-i ʿaẓīm-i Kayyūm ẕikrine muvāẓabet ile ol kāmil ḥasenāt-ı (4) ebrārı kendüye seyyiʾāt bilüp ādāb-ı şerīʿat u ṭarīḳat u ḥaḳīḳat ile müʾeddeb (5) ve anlar ile teʾeddüb aña ehemm-i maṭlab olup ṣūret-i Ademiyye ile ḥaḳīḳat-ı Muḥammediyye'yi taḥḳīḳ (6) içün maḳām-ı sābiʿe intiḳāl eyler.

---

[1] ما وسعني سمائي ولا أرضي, ولكن وسعني قلبُ عبدي المؤمن: Mā vesaʿni semāʾi ve lā-arżī ve lākin vesaʿnī ḳalbu ʿabdi'l-muʾmin: "Ne göklerim ne de yerim beni kuşatıyor ama mümin kulumun kalbi beni kuşatıyor." Detaylı bilgi için bk. https://dorar.net/fake-hadith/334

[2] وَعَلَّمَ آدَمَ الأَسْمَاء كُلَّهَا: " Ve ʿalleme Ādeme'l-esmāʿ kullehā: Allâh Adem'e bütün isimleri öğretti." Kurân, Bakara 2/37.

Bāb-ı ʿāşer: Nefs-i kāmile ve seyr ü ʿālem ü maḥal [7] ü ḥāl ü vārid ü ṣıfātını beyān ider.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki nefs-i kāmilenüñ, [8] seyri bi'llāh ve ʿālemi vaḥdetde keṯret ve keṯretde vaḥdet ve ḥāli beḳā ve maḥalli aḫfa[9]dur ki anuñ ḫafīye nisbeti rūḥuñ cesede nisbeti gibidür ve vāridi cemīʿ-i vāridāt-ı [10] nüfūs-ı meẕkūredür ve ṣıfātı, keẕālik cemīʿ-i evṣāf-ı ḥüsne vü aḫlāḳ-ı müstaḥsane-i nüfūs-ı [11] müteḳaddimedür ve bu maḳāmda olan tekrārına iştiġāl idecegi ism-i sābiʿ *Ḳahhār*'dur ve bu maḳām-ı [12] sābiʿ, ʿazam-ı maḳāmat u aʿlā-yı derecātdur. Zīrā bunda salṭanat-ı bāṭın kemāle irmegile [13] mükābede vü mücāhede tamām olmışdur ve bu maḳām-ı saʿd-ı encāma nāʾil olan kāmilüñ rıżā-yı [14] Mevlā'dan ġayrı maṭlab u merāmı yoḳdur. Ḥarekātı ḥasenāt ve ʿibādet ü enfās-ı [15] ṭayyibe-i mübārekesi ḳudret ve kelimāt-ı leyyine-i müteberrekesi maḥẓā ʿilm ü ḥikmet ve dīdār-ı [16] meyāmin āṣārı mūcib-i meserret ü muḥabbetdür ki ol ʿazīzi görenlerüñ ḫulāṣa-i efkārı [17] ẕikr ü fikru'llāh olur. Zīrā ol ʿazīz āgāh ü[1] veliyyu'llāh olmışdur belki maḳām-ı rābiʿde iken [18] veliyyu'llāh idi. Zīrā maḳām-ı rābiʿ maḳām-ı evliyā-yı ʿavām ve maḳām-ı ḫāmis maḳām-ı evliyā-yı [19] ḫavāṣ ve maḳām-ı sādis ü sābiʿ maḳām-ı evliyā-yı aḫaṣṣ-ı ḫavāṣdur. *Fe-subḥāne men lā-*[20]*mānīʿ limā aʿṭā ve lā-muʿṭiye limā menʿ celle celāluhu*

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki ism-i Ḳahhār ḳutbʿ-ı [21] evliyā-yı kibāre maḥṣūṣu'l-tekrār olan esmā-yı ḥüsnā-yı esnādandur ki ḳuṭb anuñla mürīdine [22] imdād ve ḳulūb-ı ṭālebesine envār-ı hidāyāt u beşārāt īrād eyler. Ḥattā derūn-ı sālikīnde [23] bilā-sebeb ẕuhūr iden feraḥ u sürūr u cezbe vü ḥużūr anlaruñ eẕkār ve Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a [24] ḥüsn-i teveccühlerine ʿivaż içün yed-i terbiyye ḳuṭb-ı zamāndan mededdür ve bu maḳāmuñ [25] ṣāḥibi ʿibādetden bir laḥẓa dūr ve ṭāʿatdan bir daḳīḳa mehcūr olmaz. Yaʿni cemīʿ-i [26] ʿāżāsıyla ya yediyle veyā lisānıyla veyā mücerred ḳalbiyle ʿibādetden aṣlā fütūr üzere olmaz [27] ve ol kāmil, keṯīru'l-istiġfār u tevāẕuʿı bisyār u hemvār olup ḫalḳuñ Cenāb-ı [28] Ḥaḳḳ'a teveccühlerinde sürūr u rıżāsı çoḳ ve Ḥaḳḳ'dan iʿrāż u ibālarına bir dürlü rıżāsı [29] yoḳdur ve ṭālib-i Ḥaḳḳ'a ciger-pāresi olan püserinden ziyāde muḥabbet eyler ve bu kāmil, keṯīru'l-[**40b**] [1] evcāʿ u ḳalīlu'l-ḥarekāt u żaʿīfu'l-ḳuvādur ve derūnunde aṣla bi-ġayr-ı sebeb-i şerʿī [2] kerāhet yoḳdur ve emri bi'l-maʿrūf u nehy ʿani'l-münkere ḳıyām ve

[1] S 54b/20 u: - İ2 40a/17

şerʿen müsteḥaḳḳ-ı muḥabbet olan [3] kirāma ikrām u iḥtirām ve lāyıḳ-ı kerāhet olan liʾāma buġż u irġām idüp levm-i lāʾimden [4] aṣla ḫavf u ḥezar itmez anuñ ġażab u rıżāsı Cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ ġażab u rıżāsına [5] tābiʿ ve her nesneyi mevżiʿ-i lāyıḳına vāżiʿ olur. Bu ʿālem-i kevn u fesādda bir emrüñ [6] ḥuṣūlini murād itdiginde Ḥaḳḳ celle ve ʿālā ḥażretleri ol emri anuñ vefḳ-i dil-ḫᵛāhı üzere [7] īcād eyler. Zīrā ol kāmilüñ murādı cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ murādına mülāzım ve her umūrunda Ḥaḳḳ celle [8] ve ʿalā ḥażretlerinüñ rıżā vü suḫṭını muḥāfiż lāzım u müteḥattimdür.

Ḫātime: Merāsim-i mürşid-i kāmil [9] ü levāzım-ı müsterşid-i ḳābil ve iġfāl ü iḍlāl içün şeyṭān-ı laʿīnüñ vücūh-ı müdāḫilīn beyān [10] ider. Egerçi terbiye-i mürīde ehl ü müsteḥaḳk ve irşād-ı ʿibāde ṣāliḥ ü lāyıḳ olan maḳāmāt-ı [11] mārru'ẕ-ẕikrüñ tefaḥḥuṣundan maʿlūm olur ammā bu ḫātime-i lāzime müṭālaʿasıyla ol maʿlūm [12] meczūm olur ve levāzım-ı mürşid ü merāsim-i irşādı bilmek emr-i mühimdür. Zīrā baʿż-ı nā-ehl [13] ve ġayr-ı ḳābil-i irşāda ṭaṣaddī ile ḍāll ü muḍill olur.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki irşād-ı [14] ʿibād ṣadedinde olan ehl-i istiʿdād ve pāk-nihāda vācibdür ki mürīdlerüñ muḥtāc olduḳları [15] mesāʾil-i fıḳha vü iʿtiḳād-ı ehl-i sünnet ve cemāʿate ʿālim ola. Cümle ʿulūmda mütebaḥḥir degil ise de [16] mürīde bidāyet ḥālinde ʿārıża olan şübheleri ḥall u izāle idecek miḳdārına muṭṭaliʿ [17] olup kemālāt-ı ḳulūb ve āfāt u emrāż-ı nüfūs u keyfiyyet-i tedbīr-i edviye vü ḥıfẓ-ı sıḥḥat [18] u iʿtidāl-i ḳulūb u nüfūsa vuḳūf lāzımdur ve cümle-i nāsa raʾūf u raḥīm ḫuṣūṣan [19] mürīdine ḥalīm ü nāṣıh u kerīm olmaḳ vācibdür ve bir müddet ṣoḥbetden_sonra mürīdüñ ḥāline naẓar [20] idüp eger sülūka ḳābil bulursa ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūka terġīb u taḥsīn-i ṭarīḳ ile aña [21] evvelā kelime-i tevḥīdi bir muḳteżā-yı resm ü ayīn, taʿlīm ü telḳīn ü terbiye vü teʿdīb [22] ve terk-i esbāb itmesine māl ile yāḫud lisān ü cenānıya iʿāne ve ḳalbini taṭyīb eyleye [23] ve eger ol mürīdi sülūka nā-ḳābil bulursa eger ehl-i ṣanāyiʿden ise yine evvelki ṣanʿatında [24] ṣadāḳat birle keseb ü ticāret itmegiçün pend ü naṣīḥat u luṭf ü mülāyemet ile bu ṭarīḳa [25] ʿadem-i istiʿdād u ehliyyetini hikemiyāta aña tefhīm ve anuñ ḳabżı ol cihetden olup Ḥaḳḳ celle [26] ve ʿalā ʿabd-i baṭṭālı sevmedigini taʿlīm eyleye. Tekyede iḳtiżā iden ḫidmāt-ı ḥaṭabiyye vü māʾiyyede [27] ve sevḳiyye de istiḥdām u istiʿmāliyiçün ʿāḳıbet neyl-i āmāli ile ümīd-vār u aġfāl itmek [28] cāʾiz degildür ve eger ol kāmilüñ ḫādime

iḫtiyācı var ise ve ol mürīd sāde-dil ṭarīḳ-i (29) muḳarrebīne sülūka ʿadem-i ḳābiliyyet ü istiʿdādını bildükden_ṣonra tekyede ḳarār u fiḳr ise **[41a]** (1) ḥiḍmeti iḫtiyār eylerse anı istiḫdām itmek cāʾizdür ve sülūka ḳābil olan nefsine (2) cūʿ u ʿaṭaş u seher u ʿuzlet-i enām u ḳıllet-i kelām u ẕikr-i devām ile itʿāb iden mürīddür (3) ve iḫvāndan bir kimse aña eẕiyyet itse nefsi ol muʿāmeleye sezā oldıġıçün Ḥaḳḳ (4) Teʿālā ol kimseyi aña teslīṭ eylediġini bilüp ḳuṣūr u ḳabāḥati bi'l-cümle nefsine (5) nisbet idüp ol şaḫıṣ mūẕīye buġẕ u ʿadāvet itmese ve sālik ẓāhiren ve bātınen (6) evṣāf-ı meẕkūre üzere olursa ḳābil-i sülūkdur ve baʿż-ı evṣāf-ı meẕmūme kendüsünde (7) bulunur ise de tehẕīb-i aḫlāḳ itmek meʿmūldur ammā mürīd, nefsine intiṣār u iṣtiṣḥāb (8) u müşteheyāt u müsteleẕẕātını icrā vü iʿṭā vü iẕā iden iḫvāndan intiḳāma şitāb iderse (9) anuñ_içün aṣlā fevz ü felāḥ u ṭarīḳ-i muḳarrebīne sülūka ṣalāḥı yoḳdur. Rāyiḥa-ı ṭarīḳ-i (10) Ḥaḳḳ'dan bir şemme istişmāmıyla taʿṯīr-i kām-ı merām idemez ve şeyḫe daḫı vācibdür ki mürīdüñ (11) bu ḥālete vāḳıf olduḳda evvelki ṣanʿat u ḥirfetine rucūʿ u ẕehābıyla ol bī-çāreye (12) cevāb vire ki bu ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'uñ esāsı nefse muʿādāt ve ʿadem-i intiṣār üzerine mübīndür (33) eger mürīd, sarāy-ı aḥvālini bu esāsuñ ġayrı üzerine binā iderse münhedim ü ḫarāb olur (14) ve bu kelāmdan vehm olınmasun ki mürīd ḳabāyiḥden aṣla bir nesne irtikāb itmez. Zīrā ol (15) mürīd henüz kāmil degil belki ṭālibe-i kemāldür ve ṭālib-i kāmilden baʿż-ı ḳabāyiḥ ṣudūrı vāḳiʿ (16) ü ġayr-ı muḥāldür. Belki bu kelāmdan murād mürīdün bir mekrūh ṣudūr itse vechen mine'l-vücūh (17) ẕāhiren ve bātınen nefsine intiṣār itmeyüp ḳabāḥati nefsine isnād ile her-bār nefsini (18) levm idüp ol mekrūhuñ kendüden ṣudūrından ḫoşnūd olmaz dimekdür ve mürīdüñ (19) riyāżāt u mücāhedāta ʿadem-i iḳtidārını gördükde şeyḫ aña ṣanʿat u iḫtirāfıyla emr itmezse (20) cādde-i ʿadl ü inṣāfdan ʿudūl ve ﷺmen ġaşşenā feleyse minnāﷺ[1] ḥadīṯ-i şerīfi (21) vaʿīdi taḥtına duḫūl ider ve'l-ḥāṣıl suḫṭ u sebb ü teʾellüm ü ġażabı her-bār nefsine olmayan (22) mürīd, ḳābil-i sülūk-i tarīḳ-i muḳarrebīn degildür. Mürīd-i ḳābil, ehl-i muṣibet gibi ḥazīnu'l-ḳalb ve menkūsu'r-(23)reʾs olmaḳ gerekdür ki nüzūl-i muṣībet ile münbaṣiṭ ola ve ḥaḳ budur ki muṣībet-i sālik-i (24) ʿārif-i aʿẓam meṣāʾibdür. Nitekim maṭlabı, efḍal-i mecmūʿ-ı meṭālibdür ve mertebesi ekmel-i küll-i merātibdür. (25) Zīrā tilāvet-i esmā vü bereket-i sülūkıyla ḫabāʾiṣ ü reẕāʾil ü ḳabāyiḥi bi'l-

[1] مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا: Men ġaşşenā feleyse minnā: "Bizi aldatan bizden değildir." Detaylı bilgi için bk. https://www.dorar.net/hadith/sharh/60453

cümle taḥḳīḳ ve bu (26) ḫabāṣāt ile vuṣūl-i maṭlūb u likā-yı maḥbūb müyesser olmadığını taṣdīḳ ve ol ḫıṣālden (27) ḫalāṣ bulmaġa sayʿ ider ammā ḫıṣāl-i ẕemīme keṣīre olmaġın cümlesinden ḫalāṣ emr-i (28) ʿasīrdür zīrā anlar üzerine mecbūledür.[1] Hezār meşaḳḳaṭ u teʿab ve cidd u ṭaleb ile ḫālāṣ ili birinden rehā bulursa yine bi-ʿaynihā ol ḫaṣlete dūçār veyāḫud andan bed-ter bir ġayr **[41b]** (1) ṣıfata giriftār olmadan emīn olamaz. Peṣ ḥāli bu minvālden ḫālī olmayan kimsenüñ ḳalbi (2) münkesir ve ʿaynı bākī ve nefsinden şākī olup ḳavāṭıʿ ü mevāniʿden ḫalāṣ içün (3) her-bār Cenāb-ı Bārī'den tażarruʿ itmek vācibdür ve basṭ u recā ʿārıż olduḳda (4) ḳıllet-i edeb ü refʿ-i ṣavt u reʾs ü ḍıḫk u ẕuhūlden müctenib ve ḫalvetinde bu ḥāletüñ (5) zevālini ve terk-i edebden ṣavn u ḥıfẓını Rabb Teʿālā Ḥażrelerinden rācī vü ṭālib olur. (6) Zīrā ḥālet-i basṭ u recā ḫaṭar-nākdur ki ṣāḥibi müşrif-i helākdur ve ḳabż u ḫavf egerçi (7) ḥālet-i selāmetdür ve mālik olan sālik içün helāk olmaḳ ḫavfı yoḳdur lākin nüfūs-ı (8) cāhileye ġayr-ı mülāyim bir ḥālet saʿbdur ve mürīd-i ʿārif ḥālet-i basṭ u recādan esed-i (9) ṣāʾilden ḫavfı gibi ḫāʾif olur. Ḫarāb-ı bāṭın ve ʿimāret-i ẓāhirini ol ḥāletlerde gördigiyiçün (10) ve ḥālet-i ḳabż u ḫavfdan ehl-i dünyānuñ neyl-i dünyā ile iltiẕāẕları gibi müteleẕẕiẕ olur. Maḥv-ı (11) ṣıfāt-ı ẕemīme ve ʿimāret-i bāṭının ol ḥāletlerde buldığıyiçün pes münācāt u murāḳebe (12) vü müşāhede vü ḥużūr-ı maʿa'llāh teʿālā iddiʿāsıyla ḥālet-i basṭı ḥālet-i ḳabż üzerine tercīḥ (13) iden mürīd müddeʿāsında mübṭal ve ḥużūr-ı maʿa'llāhu teʿālā anuñ ḥaḳīḳatini cāhil oldığı (14) bī-işṭihābdur. Zīrā ḥużūr-ı maʿa'llāh ancaḳ cemīʿ-i mā-sivādan ġaybetdür ve ġaybet-i meẕkūre (15) ḥālet-i ḳabż ile olur. Nitekim rivāyet olınmışdur ki: Bir sālik bir gün basṭ-ı sürūr ile iẓhār-ı (16) ḥubūr ider iken şeyḫ-i mürşīda aña mūcib-i iẓhār-ı sürūrundan suʾāl buyurduḳda sālik, (17) "Sürūr-ı cenāb-ı Ḥaḳḳ celle ve ʿalā baña Rabb ve ben aña ʿabd oldığım iẓhār-ı sürūrımı iḳtiẓā (18) vü īcāb itmişdür." cevāb virdigünde ol şeyḫ-i kerīm ü mürşid-i ḥakīm ol mürīde: (19) "İy ciger-gūşem! Feraḥ u sürūr vech-i meẕkūr üzere olursa daḥı medḫūl ü meẕmūmdur. (20) Zīrā Ḥaḳḳ Teʿālā ḥażretleri ol ḳalbe muḥabbet ider ki maḥzūn u maġmūmdur." diyü ḳabz u ḥüzne (21) terġīb ve iẓhār-ı sürūrdan menʿ ile teʿdīb buyurmışlardur." ve nefsüñ ʿadāvetini (22) bilüp sırran vü ʿalenen Cenāb-ı Ḥaḳḳ'dan nefsini tezkiye ve ḳalbini taṣfiye ṭaleb idüp ve kendüden (23) ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a muḫālif bir nesne ṣādir olsa anı şeyḫine ḥikāyet ve der-ʿaḳab andan tevbe (24) itmek ḳābiliyyet-i

[1] Minhu, S/56b: Nitekim elsine-i nāsda, "Büyük başuñ aġrısı daḫı büyük olur." diyü ḍarb-ı meẕeldür.

mürīde ʿalāmetdür ve mürşid daḫı mürīdīnüñ kendüye ʿarż u iẓhār eyledikleri [25] ḳabāyiḥi vü ʿuyūbı settār olmaḳ ʿalāmet-i mürşid-i sütūde-girdārdur keẕālik ʿġınā-yı nefs ü ḥüsn-i [26] ḫulḳ u ġażabu'llāh teʿālā levāzım-ı ehl-i irşād pāk-nihādundur ve mürşide ehemm ü elzemdür ki [27] cemīʿ-i meʿkel-i nefīs ü ḫaṣīṣ-i dimāġ-ı ẕa'iḳasında müsādī ve cümle melābis-i ḥüsn ü ḫaşin [28] dūş-ı ārzū-yı lāmisesinde ber-ā-ber olup ḳuṭn u ṣūf beynlerini farḳ itmeyüp [29] vücūh-ı ḥelālden ḥınṭa vü erz ü şaʿīr her ne güne ṭaʿām bulursa anı yiyüp ve cihāt-ı **[42a]** [1] ṭayyibātdan ṣūf u ḳuṭn-ı ḥaḳīr her ne güne libāsa mālik olursa anı giyüp cenāb-ı [2] Ḥaḳḳ'a ḥamd u şükr idüp ekber-i himmeti sālikīni ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a terġīb ü teslīk ola [3] yoḫsa keşret-i mürīdīn ile kendüye nāsuñ ʿurūḳ-ı teveccüh ü muḥabbetlerini taḥrīk [4] olmaya. Zīrā bu hevā-yı nā-maḳbūl üzere olan şeyḫ-i cuhūl seccāde-i tezvīrini metn-i cehennem [5] üzerine döşeyüp ṣırāt-ı müstaḳīmden iʿrāż itmişdür. *el-ʿiyāẕu bi'llāhi teʿālā* Ve mürşid-i [6] kāmil cūʿ ü şibʿ ve nevm ü seher ve tekellüm ü sükūt ve iḫtilāṭ ü iʿtizāl ve cümle aḥvālde [7] ifrāṭ ile tefrīṭ beyninde ḫayru'l-umūr olan ḥāl-i vasaṭ-ı iʿtidāl üzere olur ki [8] Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* ḥaẓretleri ﷺemā va'llāhi innī le eḫşākum ve etḳākum lehi lākinnenī [9] eṣūmu ve uftıru ve eṣallī ve erḳudu ve etezevvecu'n-nisāeﷺ[1] ḥadīṣ-i şerīfinde ḥāl-i vasaṭ, aḥsen-i [10] aḥvāl u eşref-i ḫıṣāl ve maḫṣūṣ-ı ricāl-i etḳıyā-yı ehl-i kemāl oldığına işāret [11] buyurmışdur her kim ḥadd-i evsaṭ-ı iʿtidāl üzere olursa irşād-ı ʿibāda ehl ü sezā-vār [12] ve illā ʿadīmu'l-iḳtidārdur. Zīrā mürşidüñ celāl ü ġażab u ḳahrı cemāl ü ḥilm ü luṭfuna [13] memzūc olup ḳā'im-i bi-emri'llāhi teʿālā olmaġın suḫṭ u rıẓāsı Ḥaḳḳ celle ve ʿalā ḥażretlerinüñ [14] suḫt u rıżāsına tābiʿ vü mülāzım olur. Pes mürīd evvelen kendi ḥāletine ṣāniyen şeyḫinün [15] aḥvāline naẓar idüp kendüde levāzım-ı mürīd-i ḳābil ve şeyḫinde merāsim-i mürşid-i kāmili tamāmen bulursa [16] ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūk ile Siccīn-i ṭabīaʿatdan rehā ve ekmel-i derecāta irtiḳā içün cidd [17] ü cehd itmek revādur. Ṭūl-i müddetden iḫtirāz itmesün. Zīrā ṭālib-i viṣāl [18] ü rāġıb-ı kemāle maḥbūbına vāṣıl u maṭlūbuna naʾil oluncaya dek saʿy itmek vācibdür. [19] Ḥattā nefsinde evṣāf-ı mürīd-i

[1] أَمَا واللَّهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ وأَتْقَاكُمْ له، لَكِنِّي أصُومُ وأُفْطِرُ، وأُصَلِّي وأَرْقُدُ، وأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ: Emā va'llāhi innī le eḫşākum lillāhi ve etḳākum lehi lākinnenī eṣūmu ve uftıru ve eṣallī ve erḳudu ve etezevvecu'n-nisāeﷺ: "Allâh'a yemin ederim ki, ben sizin Allâh'dan en çok korkanınızım. Hem evliyim, hem de Allah'a kulluk ediyorum. Bazen oruç tutup bazen oruç açıyorum, bazen geceleri ihya ediyorum bazen de etmiyorum." Detaylı bilgi için bk. https://l24.im/5URGJ

ḳābil bulup lākin bir şeyḫ-i fāżıl ve mürşid-i kāmil [20] bulmasa ezyāl-i şerīʿate temessük ve kütb-i aḥādīṣi müṭālaʿa ve aḫlāḳ-ı ʿaẓīme ve evṣāf-ı [21] kerīme-i ḥażret-i nebiyy *ʿaleyhi'ṣ-ṣalāti ve's-selāmi* tetebbuʿ ü ittibāʿ birle bi-nefse ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a [22] sülūk idüp mütevekkilen ʿale'llāhi teʿālā mustaʿyinā bihi riyāżāt u mücāhedāt ile cānib-i [23] maṭlūba ʿaẓīmet idüp ammā mekr u keyd-i şeyṭāndan emīn olmaz Zīrā şeyṭān-ı laʿīn [24] bir ān mürīdi iḍlālden ġāfil olmayup ebvāb-ı keşīre-i vesveseden derūn-ı mürīde [25] ḥulūl ider. Meşelā mürīd nefs-i emmārede iken süluḳ-ı ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a meyl ü muḥabbetini gör[26]dükde ṣarf içün ol mürīdi, bu güne ʿiġvā ider ki egerçi bu ṭarīḳ-i viṣāl ü rāh-ı [27] rāst-ı kemāldür ammā el-ḥāletu haẕihi erbābı ölmüş gitmiş ve erkān u ādābına mürāʿāt [28] unudulmış gitmişdür. Bu zamānda aña meyl ü teşebbüs itmek cemr-i nārı ḳabż itmek [29] gibidür. Aṣḥāb-ı kerāmāt u erbāb-ı kemālāt vefāt itmişlerdür. Şimdi iddiʿā-yı taṣavvuf **[42b]** [1] ve tecrīd idenler bi'l-cümle ehl-i taḳlīddür. Bu ṭarīḳden dem urmaġı celb-i dünyāya ālet [2] itmişlerdür. Bu güne müzevvir ü müfsid ü mürāyi vü mülḥidlerüñ yed-i terbiyeleriyle sülūk [3] idersen sende anlar gibi cādde-i müstaḳime-i şerīʿat-ı kavmiyyeyi terk idüp semt-i [4] rāh-ı ḍalāle gidersin. Ervāḥ-ı meşāyiḫ-i güzeşte-gāndan istimdād ve ẓāhir-i şerʿ-i şerīf [5] ile ʿameli iʿtiyād saña besdür. Bu zerrāḳlar gibi sülūka meyl itmek bī-hūde hevesdür" [6]diyü şeyṭān-ı laʿīn ol mürīd-i inābet-güzīni ʿazminden ṣarf u iʿādeye saʿy ider. [7] Eger ol mürīd anuñ bu kelām-ı keyd encāmına işġā vü iʿtimādından nāşī şedāīd-i [8] riyāżāt u mücāhedātdan teḥāşī ile himmetine ḳuṣūr u rişte-i ʿazm ü niyyetine inḥilāl ü küsūr [9] gelüp baʿde'ş-şürūʿ sülūkdan iʿrāż u rücūʿ iderse pes-i perde-i mekr ü keydindedür.[10] Kemīn olan laʿīn düşmen-i dīn ol_merīde gelüp böyle vesvese ider ki "aʿmāl ü ʿinādāt [11] mūcibāt-ı cennātdan degil murād ancaḳ evāmire imtiṣāl ü iṭāʿat oldığı maʿlūmdur. Ḥaḳḳ celle [12] ve ʿalā ḥażretleri maʿṣiyeti sevmedigi gibi ʿibādāt u aʿmālden ruḫṣat u suhūlet üzere [13] olanlarını daḫı sever. İḳbāl-i tām ile ruḫaṣ-ı ʿibādet maʿa'l-istikrāh ʿazāyimlerden efḍaldur. [14] Ḥaḳḳ Sübḥānehu ve Teʿālā Ḥażretleri ʿabdini maġfiret içün bahāne arar. Eger ʿadliyle muʿāmele [15] iderse bu aʿmāl saña ne yarar? Ve ḳatıyla ferāyiż ü vācib edā olınup sünen revātib [16] ḳaẓā olınmasına lāzım gelür. Bilā-ʿöẕren sünnetleri ḳāʿiden ḳılmaḳ cāʾizdür ve umūr-ı dünyādan bir [17] emr-i yesīr içün üc dört sāʿat mesāfeyi piyāda yürimege ḳuvveti var iken [18] sünnetleri terk yāḫūd ḳāʿiden edāya sevḳ eyler "nefsüñ senüñ merkebüñdür ziyāde teşdīd [19] itdükde ẓaʿīf olup seni

maḥall-i maḳṣūduña īṣālden ḳalur. Ḥaḳḳ celle ve ʿalā ḥażretleri [20] ﴿leyse ʿaleykum fi'd-dīn min-ḥarac﴾[1] buyurmışdur ve ẓāhir-i şerʿ-i şerīf rāh-kec ve anuñla ʿamel, ṭarīḳ-i [21] istiḳāmetden muʿavvec degildür diyü iġfāle ṣarf-ı naḳdīne-i vüsʿ-ı miknet der. Eger ol [22] sālik anuñ bu ʿiġvāsına daḫı iṣġā vü aḳvāl-i eʾimme-i erbāʿadan *raḥimehumu'llāhu teʿālā* [23] aḥveṭ u aḳvāyı terk ve ednā cevāz vü ruḫṣatların tetebbuʿ ve anuñla ʿamel iderse ṭayyibāt ile [24] muḥarremāt beyninde olan müştebihāta iṭāle-i yed tenāvül iderek ṭaraf-ı muḥarremāta ḳarīb [25] olur. Zīrā müştebihāt ḳalbe īrāṣ-ı żulemāt ider ve ḳalb-i muẓlimüñ ḥarāma meyl ü vuḳūʿnda [26] iştibāh yoḳdur. Zīrā devām üzere ṭaʿām-ı ḥarām-ı ekl iden kimsenüñ ḳalbine ancaḳ fiʿl-i [27] ḥarām ḫuṭūr idüp tekellüm itdükde ġıybet ü nemīme ve kesr-i ḫavāṭır u bühtān u istihzā [28] vü sāʾir-i fuḥşiyāt-ı ẕemīme ile irtikāb-ı ḥarām ider ve yedini taḥrīk itse fuḳarā vü eyām [29] vü żuʿafāya ḍarb u sirḳat u ġażab u ḫıyānet gibi cināyete iḳdām diyü dimek murād **[43a]** [1] itse aḳdām-ı āṣār üzere ḳıyām ve ebvāb-ı ẓulme vü eṭrāf-ı meʿāṣīye lā-ubālī [2] belki tefāḫür ü tebaḫḫur birle ḫırām ve ġāyet-i merām şeyṭān-ı racīmi itmām ider. Zīrā şeyṭān-ı [3] racīm ümmet-i Muḥammed'i küfre ilḳādan egerçi meʿyūsdur ammā kemāl-i īmāndan iḫrāc ile [4] żaʿīf ü nāḳısu'l-īmān itmekden rū-gerdān olmaz. İrtikāb-ı meʿāṣī vü ekl-i ḥarām [5] ile müʾmin kāfir olmaz istiḥlāl itmezse müʿmindür ammā kāmilu'l-īmān degildür [6] ve şeyṭān-ı laʿīn ümmet-i Muḥammed'i küfre ilḳāʾ ü īḳāʿdan meʿyūs oldığı ḥadīṣ-i şerīf [7] ile müṣbetdür ki Nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* ḥażretleri buyurmışdur ki, "Bu bilā-ẕikrde [8] şeyṭān kendüye ʿibādet olınmadan meʿyūsdur lākin sizler baʿż-ı ḥaḳīr ʿadd eyledigiñüz [9] ʿamel ile aña iṭāʿāt idersenüż ol_daḫı anuñla rāżı olur." Yaʿni şeyṭān yaḳīnen bilür ki [10] ümmet-i Muḥammed añı Māʿbūd ittiḫāẕ idüp aña iṭāʿat ü ʿibādet ile kāfir olmazlar [11] lākin baʿż-ı aʿmāli istiḥḳār u lābeʾsi iḫtiyār itmeleriyle rāżī olur ve bu ḥadīṣ-i şerīf [12] delālet ider ki ḳulūbde īmān temekkün itse aṣlā zāʾil olmaz belki irtikāb-i meʿāṣī [13] nāḳıṣ ile ve żaʿīf olur baʿde'l-İslām mürted olanlaruñ ḳulūbünde īmān henüz mütemekkin [14] olmadığıyiçündür. *Neʿūẕu bi'llāhi teʿālā* Pes her müʿmine vācibdür ki şübhe vü ẓunūn u şükūkuñı [15] izāle idecek miḳdār ʿaḳāʾid-i ehl-i sünnet ve cemāʿatden mesāʾil-i dīniyye

[1] عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ: Aleykum fi'd-dīn min-ḥarac: "Dinde size bir zorluk yüklenmedi." Kurʾân, Hac 22/78.

taʿlīm eyleye [16] īmānında yaḳīn ü tām ü metānet ü ṣalābet taḥṣīl itmekiyle ḳalbine ʿāriża efkār-ı [17] ḳavāṭıʿ-ı ṭarīḳ ve vesāvis ü desāyis-i şeyṭāniyye oldıġın bilüp ruḥaṣ-ı [18] ʿibādāt ile ʿamel şān-ı ehl-i keseldür diyüp aḳvāl-i eʾimme-i erbaʿadan aḳvā vü [19] aḥveṭi olanı tetebbuʿ u ittibāʿ idüp adāb-ı şerīʿat u erkān-ı ṭarīḳatdan ibā [20] vü imtināʿ ve ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sülūkdan inḳıṭāʿ itmeye ve sālik maḳām-ı şānī nefs-i [21] levvāmeye müteraḳḳī olduḳda ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'dan menʿ_içün ol sālike ebvāb-ı ḥiyel-i aḫardan gelüp evvelā [22] aʿmālini taḥsīn ve gūşiş u saʿyını tezeyyün idüp aña dir ki, "Levāzım-ı aʿmāl-i [23] ṣāliḥayı tekmīl eyledüñ bundan böyle kesb-i ʿulūm u istimāʿ-i neṣāyiḥ-i ʿulemā ile ne [24] taḥṣīl ideceksin? Zamāne vaʿiẓlerinüñ ḥālleri maʿlūm, ücret ile naṣīḥat [25] idenlerden ne ögreneceksin? Nuṣḥ iden senüñ ḳadar ʿālim olsa ve ʿaşr-ı miʿşāruñ [26] miḳdārı ʿamel itse kendülerine kifāyet ve naṣīḥatleri ḳulūba teʿṯīr ider idi ve fulān [27] cāmiʿde imām olan senüñ ḳadar ʿālim-i bi'l-mesāʾil ü mücevviz-i Ḳurʾān u ḫoş el-ḥān degil. [28] Aña sen nice iḳtidā idersin? Andan sen aʿlem ü āḫraʾsın." diyü her bir fiʿline āferīn [29] diyerek ol sālik ḥüsn-i aʿmālini taḫmīn ve iḳāmet-i ḥudūd-ı şerʿiyyede istiḳāmetini **[43b]** [1] yaḳīn itmekiyle nefsinde bir ʿucb ḥudūṯıyla nefsini istiʿẓām ve nāsı istiḥḳār [2] ve sūʿ-i aḫlāḳ u sūʿ-i ẓan-ı bi'l-aġyār ile bir belā-yı düşvāra düçār olur ki aṣla bir ʿālimden [3] naṣīḥat ḳabūl itmeyüp muḳteżā-yı ʿaḳl-ı ʿaḳīm ü reʿy-i nā-müstaḳīmi üzere teʿabbüd [4] ve biḥār-ı bevār-ı cehl ve ʿucba mustaġriḳ olur ve eger ol sāliki minvāl-i muḥarrer üzere iġfāl [5] ü iḍlāl idemez ise āḫar güne bir ṣūret-i Ḥaḳḳ'dan ẓuhūr idüp ol sālike ilḳā [6] ider ki: "Sen nice iddiʿā-yı taḳvā vü ṣalāḥ ü ümīd-i necāt ü necāḥ idersin ki? Ḥacc-ı beyt-i [7] mükerrem ü ziyāret-i Nebiyy-i ekrem itmeyüp anlaruñ ʿatebe-i ʿaliyyelerine rū-māl ḍarāʿat vecīhe-[8]sāy rıḳḳıyet olmayasın eger fi'l-ḥaḳīḳa ʿāşıḳ u muḥabbetde sādıḳ iseñ mütevekkilen [9] ʿale'llāhi teʿālā niyyet-i ṭavāf-ı beytu'llāh u ziyāret-i ravżaʿ-i münevvere-i resūlu'llāh birle ʿāzim-i [10] rāh ol ve emkine-i mübārekde gencīne-i maḳṣūduñı bedreḳa-i duāʿ u tażarruʿ birle ara [11] ve bul. Ṣalāt u ṣavm u evrād u eẕkāruñı işnā-yı rāhda edā itmek cāʾizdür ki hem [12] ṣevāb-ı ḥaccı ve hem sāʾir meṣūbātı ḥāʾizdür" diyü iḍlāl ider eger ol sālik-i sade-[13]dil iġvā-yı şeyṭānīden ġāfil ve bu vesveseye tābiʿ olup faḳr u fāḳa vü ʿadem-i [14] zād u raḥle ile **beyt:**

[fe ʿi lā tün/ fe ʿi lün/ fe ʿi lün]

Kimse mevḳūf degil erzāḳum
Beni hīç aç mı ḳor Rezzāḳ'um [43b/ 14]

(15) diyerek ʿāzim-i rāh-ı beytu'llāh iderse meşāḳ u metāʿib-i rāh u sefere tāb-aver olamayup (16) ḥażırda olan veẓā'if-i yevmiyye(y)i nevāfil-i ʿibādāt u eẕkārını edādan ʿāciz (17) ü mużṭar belki refte refte kārı terk-i sünen revātib ve teʾḫīr-i farż u vācib müncer (18) olduḳda ol sālike ilḳā ider ki: "Bu sefer-i miḥnet, eşer-i manend-i maḥşerdür her kimse nefsinüñ (19) levāzımını güç ile tedārik ider. Ṣanmā ki sańa bir kimse ʿayn-ı şefḳat u nuṣret (20) ile naẓar eyler. Taḥmīl-i mā-lā-yuṭāḳ ile matiye-i nefsüñi çoḳ taẓyīḳ itme. Evrād u eẕkār (21) u ferāʾiżden her ne fevt olursa eşref-i emkine olan Mekke-i Mükerreme'de ḳażā idersin." (22) diyü iḍlāle saʿy ider. Bī-çāre kemāl ʿaczinden nāşī anuñ bu iġfāline daḫı imtiṣāl (23) ve terk-i nevāfil-i ʿibādāt belki edā-yı ferāʾiż-i ṣalātda ihmāl ider ve leşker-i cūʿ u ʿaṭaş (24) hücūm idüp tedārik-i nān ve ābde kemāliyle iżṭırāb u sedd-i ramaḳ idecek ḳadar (25) nesne peydā idemedigine tamām iġżābı ḥālinde ańa iġvā ider ki: "Ḥaḳḳ celle ve ʿalā ḥażretleri (26) ḥaccı aġniyāya farż itmişdür senüñ gibi faḳīr ü gedā ve żaʿīf bī-zād ü nevāyı bu sevdāya (27) sevḳ ü iġrā iden ancaḳ şeyṭān oldıġı bī-reyb u gümāndur. Bī-çāre aḥmaḳ sańa (28) Cenāb-ı Ḥaḳḳ ḥaccı farż itmeden aḳdem bu ḳār-ı düşvāra iḳdām itmek iltizām-ı mā-lā-yelzem (29) degil midür?" Ḫāṭırasıyla anı üftāde-i cāh-ı suḫṭ u nedem ü ʿadem-i rıżā ile ḳalbini deyr-i ẓulm ider **[44a]** (1) ve huccāc anı tārik-i ṣalāt ve bed-ḫū vü bed-rū gördiklerinde andan ʿirāż ve çeşm-i ṣadaḳāt (2) u iltifātların iġmāż itmeleriyle ol ḥācı peşīmān ya ḥucācdan inḳaṭāʿ ile eşnā-yı (3) ṭarīḳda ḳalur yāḫud maḥaline irişürse daḫı ekşer-i menāsik-i ḥaccı fevt ü terk (4) ider. Zīrā tedārik-i ḳuvvet-i yevme daḫı muḥtācdur. Vilāyetinde kerīm ü ḥilm ü sütūde-i (5) aḫlāḳ u selīm olan sālik bu ṭarīḳda mülāḳī oldıġı metāʿib ü meşāḳ sebebiyle (6) bencil ü ġażūb u seyyiʿu'l-aḫlāḳ u leʿīm olur ve bi'l-cümle vesāvis ü desāyis-i şeyṭān (7) bī-pāyāndur. Bir müʾmīnüñ ʿamel-i ḫayrını ifsād itmege sebīk bulmazsa ol ʿamelden efḍal (8) bir ʿamel-i ṣaʿbı taḥsīn ü tehvīn ve ańa sevḳ u taʿyīn eyler ki ol ʿamel-i efḍale şürūʿ (9) ve ʿamel-i evvelden ferāġat u rücūʿ ve ʿamel-i ṣānīyi itmāma ʿadem-i ḳudret ile iki ʿamelden (10) daḫı maḥrūm ḳalmaġa ve ol laʿīn andan ġāyet-i murādını ala ve ol ʿadüvv-i mübīn sāliki (11) riyā vü sümʿaya ilḳāʿadan ʿāciz olduḳda aʿmālini niyyāt ile maʿlūle itmege sevḳ ider. (12)

Meşelā nefs-i levvāmede olan sālike dir ki: “Nāsuñ sańa ḥüsn-i iʿtiḳādı var. Aʿmālüñi görüp [13] taḥsīn itseler ve ol ʿamelde sańa iḳtidā ile şevāba nā’il olsalar sańa bir żarar terettüb itmez” [14] ve bu ṣūret-i Ḥaḳḳ'dan gelür eger o sālik bu niyyet ile aʿmālini taḥsīn ve nāsa irā’et [15] iderse ol ʿameli mücerred Allāhu Teʿālā içün itmemiş olur ve baʿż-ı ʿābide “Ḥaḳḳ Teʿālā ḥażretleri [16] aʿmāl-i ḫafiyyeyi sever, aʿmālüñi sen iḫfāya saʿy it. Nās elbette aʿmāl- ḥafiyyeñi bir vaḳtıyla [17] muṭṭalliʿ olduḳlarında iḫlāṣuñı añlayup sańa muḥābbet iderler.” ve bu niyyet ile aʿmālini nāsdan [18] iḫfā iden ʿābidi ﴿min-ḥayṣu lā-yeşʿurūne﴾[1] cāh-ı riyāya ilḳā ider ve hākeẕā aṣḥāb-ı nüfūs-ı [19] levvāmeye ʿināyet-i Ḥaḳḳ u nuṣret-i Ḳādir-i muṭlaḳ desāyis-i şeyṭāniyyeden emīn ve nefs-i mülhimeye [20] teraḳḳīlerine muʿīn olur yine ebvāb-ı münāsibeden bunlara daḫı duḫūl u ḥulūle saʿy ider [21] ammā bunlara erbāb-ı nüfūs-ı levvāme gibi her bābdan duḫūl ve envāʿ-ı vesāvis ile ḥulūl idemez. [22] Zīrā bunlar baʿż-ı derecāt-ı ʿirfāna irişmeleriyle ʿaḳabāt-ı meẕkūreden tecāvüz itmişlerdür. [23] Anlaruñ inandıḳlarına bunlar aldanmazlar. Bu maḳāmda bulunan sālik-i ʿārife bu vechle iġvā eyler ki [24] Ḥaḳḳ celle ve ʿalā ḥażretlerinden ġayrı mevcūd-ı ḥaḳīḳi olmadıġını vaḥdet-i vücūdı taḥḳīḳen [25] bilürsüñüz ve evvel ü aḫir ve bāṭın u ẓāhir ve mübdī vü muʿīd ancaḳ Ḥaḳḳ Teʿālā oldıġını daḫı [26] bilür ve her sākin ve müteḥarrik Cenāb-ı Ḥaḳḳ'uñ irādet ü ḳudretiyle olup ehl-i nār, [27] nār içün ve ehl-i cennet, cennet içün ezel-i azālde taḫrīr ü taʿyīn olınup ve ḳalem silinüp ḳurumışdur [28] ve bunuñ emṣāli esrār-ı ḫafiyyeyi sizler bilürken böyle aʿmāl-i şaḳḳa ile nüfūsuñuzı niçün [29] itʿāb idersiñüz? Aʿmāle iştiġāl-i aġyār ile maḥcūb u muḳalledüñ ve ḥālidür. Sizüñ gibi **[44b]** [1] ehl-i ʿārifānuñ aḥvāli ancaḳ murāḳbe vü müşāhede ve sā’ir-i aʿmāl-i bāṭıniyye ile teleẕẕüẕ ḳılmaḳdur diyü nüfūs-ı [2] mülhimede olan ʿāriflerüñ ḳulūbuna ilḳā eyler. Ol ʿārif bu efkār-ı fāside desāyis-i [3] şeyṭāniyyeden oldıġından ġaflet birle hevā-yı nefsine uyup terk-i aʿmāl-i ṣāliḥa [4] iderse ẓulümātı maʿṣiyyet ile ḳalbi muẓlim ve ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'dan rū-gerdān olur ve ẓulmet-i [5] ḳalbi sebebiyle şeyṭān-ı laʿīn mütemekkin ü ḳarīn olup ańa dir ki: “Bundan_ṣoñra her ne dilerseñ işle [6] zīrā sen Ḥaḳḳ'un ḥaḳīḳati ve

[1] أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُواْ السَّيِّئَاتِ أَن يَخْسِفَ اللّهُ بِهِمُ الأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لاَ يَشْعُرُونَ: Efe’ minelleẕin mekeru's-seyyiati en yaḫsifa'llāhu bihimu'l-arża ev yetiyehumu'l-ʿazabu min-ḥayṣu lā-yeşʿurūne: “Şimdi şu kötülükleri planlayanlar, Allâh'ın onları yerin dibine geçirmeyeceğinden veya hiç bilemeyecekleri bir yerden kendilerine azabın gelmeyeceğinden ya da onlar işe güce dalmışken Allâh'ın kendilerini kıskıvrak yakalamayacağından emin mi oldular?” Kurân, Nahl 16/45.

Ḥaḳḳ senüñ ḥaḳīḳatüñdür ki Ḥaḳḳ celle ve ʿalā işledigüñden suʾāl [7] olınmadığı gibi sen_daḫı suʾāl olınmazsın. İmtiṣāl-i evāmir ve ictināb-i nevāhī, niẓām-ı umūr-ı [8] ʿālem içün kār-ı ʿavāmdur. Bu tekālīf ile ḫavāṣ mükellef degildür. Bī-hūde niẓām-ı umūr [9] itmez diyü añа iġvā ider eger anuñ ṭabʿna bu ḫoş gelüp ḥucub-ı ẓulmāniyye ile çeşm-i [10] baṣīreti görür ve dīde-i ʿibreti bī-nūr olup zinā vü livāṭa vü şurb-ı ḫamr u vesāʿir-i muḥarremāt u efʿāl-i [11] ḳubḥa vü aʿmāl-i faẓīḥaya iḳdām ve ʿadem-i mübālāt ve sūʾ-i iʿtiḳādıyla ḫavfu'llāh kendüden zāʾil [12] ve siccīn-i ṭabīaʿta māʾil ve iġvā-yı iblīs ve hevā-yı nefs-i ḫasīse ittibāʿ ile ʿayn-ı şeyṭān [13] muḍill ve zındīḳ-ı bāṭıl olur. *Neʿūẕu bi'llāhi teʿālā min-şurūru'ş-şeyāṭīn ve sū'i'l-ḳarīn* [14] Ammā vechu'llāhı mürīd ü muḥib olan tetebbuʿ-i kütb-i aḥādīṣi mükibb ve nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi* [15] *ve sellem* aḳvāl-i ʿaliyyesine ve efʿāl-i marżiyyesine mütetebbiʿ vü müttebiʿ olup mevt-i ṭabīʿī ile fevt [16] oluncaya dek cādde-i müstaḳīme-i şerīʿat-ı ḳavīmden münḥarif olmayup bi'l-ḥaḳīḳat iştimāline [17] bir ḫāṭıra ḫuṭūr itdükde eʾimme-i dīn ü ʿulemāʾ-i müctehidine mürācaʿat u ḳıyās ider [18] eger anlara muvāfıḳ bulursa ʿamel ider ve illā şeyṭānı oldığın bilür ve terk eyler. Zīrā Cenāb-ı [19] faḫru'l-enbiyā *ʿaleyhi ekmelu't-teḥāyā* ﴿fāsteḳim kemā umirte﴾[1] kerīmesiyle meʿmūr ilā-ḥīni'l-intiḳāl [20] evāmire imtiṣālden bir laḥẓa dūr olmamışdur. Yaʿni ferāiż-i ʿibādāt u nevāfil-i ṭāʿātdan [21] mehcūr olmamışdur keẕālik cemīʿ-i enbiyā vü mürselīn *ṣalavātu'llāhu teʿālā ve selāmuhu ʿaleyhim ecmaʿīn* ve aṣḥāb-ı [22] güzīn ve ḫulefā-i rāşidīn *rıḍvānu'llāhu teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn* ve eʾimme-i müctehidīn vü ʿulemāʾ-i dīn [23] ve eslāf-ı ṣalāḥ-ı ittiṣāfdan tekālīf-i şerʿiyye sükūṭına ẕāhib cevāzına meẕheb-i müheẕẕeb-i [24] ehl-i sünnet ve cemāʿatde ruḫṣat ve ḳütb-i muʿteberede bir vechle mesāġ yoḳdur. Pes şerʿ-i [25] şerīfe muḫālif olan ḫavāṭır ile ʿamel-i zendeḳa ve küfr ü ḍalāl ü mūcib-i helāk ü neḳāl oldığın [26] taḥḳīḳ idüp ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'da istiḳāmet ile maḳāmāt-ı ʿaliyye-i maḥẓūreden derecāt-ı [27] ʿaliyye-i meẕkūreye teraḳḳī itdükde sırr-ı şerīaʿt kendüye münkeşif olduḳda baḥr-ı bī-sāḥil oldığına [28] vāḳıf ve ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ ẓāhir-i şerīaʿtde maḫzūn bir kenz-i medfūn-ı ḫayr-ı efzūn oldığına ḥaḳ-ı maʿrifet [29] ile ʿārif olur her ki ẓāhir-i şerʿe ṭābiʿ degildür. Zindān-ı zendeḳa vü ḍalāle vāḳiʿdür. Bāb-ı **[46a]** [1] ḥaḳīḳat-

[1] فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَن تَابَ مَعَكَ وَلاَ تَطْغَوْاْ: Fāstekim kemā umirte ve men tābe meʿake ve lā-taṭġāv: "Senin yanında hak yola dönenlerle birlikte, sana buyurulduğu gibi dosdoğru ol!" Kurân, Hūd 11/112.

meʾāb şerīaʿtde ilā-aḫiri'l-ʿömr īcāb-ı muvāẓabetde müstebṣırına ﴿ḳul in kuntum tuḥibbuna'llāhe [2] fāttebiʿūnī yuḥbibkumu'llāhu﴾[1] āyet-i kerīmesi kifāyet idüp ḥabl-i metīn şerʿ-i mübīne temessük [3] olan esrārına vāṣıl ve ol esrārdan Cenāb-ı Ḥaḳḳ ile ʿibādı beyninde olan [4] ḫuṣūṣiyyāta mütevāṣıl olur ki şeyṭān içün bu ʿibād üzerlerine sebīl-i tasalluṭ [5] u taẕlīl yoḳdur ve bu esrārı, şerīaʿt-ı ġarrāya iḳtidā vü ittibāʿı ʿuyūn-ı baṣīretlerine küḥl-i cilā [6] ʿitibār idenler görür ve bilür ki iblīs-i laʿīn anlara ṣūret-i Ḥaḳḳ'da irāʿet-i bāṭıl [7] itmekiyle telbīse ḳādir degildür. Nitekim şeyḫ-i ṣemadānī mevlānā ʿAbdu'l-Ḳādir Geylānī *ḳuddise sırruhu* ḥażretlerine [8] bir bādīyede iken şeyṭān gelüp "*Yā ʿAbde'l-Ḳādir innī ene'llāhu ḳad ubiḥtu leke'l- muḥarremāt* [9] *fāṣnaʿ mā-şiʿte.*" diyü nidā itdikde hemān ol şeyḫ-i kāmil ḥażretleri añа "*Kezẕebte inneke şeyṭānun* [10] *li-enne'llāhu teʿālā lā-yāmuru bi'l-fāḥşāi.*" diyü cevāb-ı redd ü ṭarīḳ-i iġvāsına sedd eylemişdür.

İy ʿazīz! [11] ʿAyn-ı inṣāf ile naẓar olduḳda şerʿ-i şerīf bir ḥışn-ı ḥaṣīn ve sūr-ı metiñdür ki añа [12] dāḫil olan meṣāʾib-i dünyeviyye ve metāʿib-i uḫreviyyeden selīm ü emīn olur ve keyd ü mekr-i [13] şeyṭāndan taḫalīṣ içün tevfīḳ-i cenāb-ı niʿami'l-muʿīn ile ḥabl-i metīn-i şerʿ-i [14] mübīne iʿtiṣām ve ʿadem-i muḫālefeti iltizām idüp ebrār u aḫyār u aḥrār ile muṣāḥabet [15] ve ʿulemā-yı ʿāmilīn vü etḳıyā-yı kāmilīne cān u dilden ḫidmet idüp ʿuzlet ʿan-sāʾiri'l[16]-enām mūcib-i emn ü selām oldıġı āşikār ve anuñla neyl-i merām añа bedīdār olur *ve ṣalla'llāhu* [17] *teʿālā ʿalā-seyyidinā Muḥammedin ve ʿalā-ālihi ve ṣaḥbihi ecmaʿīn ve'l-ḥamdu'lillāhi Rabbi'l-ʿālemīn.*

[18] **Ḫātimetu'l-ḫātime: İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki** cemīʿ-i kütüb ü resāʾil-i sādāt u kelimāt-i [19] meşāyiḫ-i ehl-i kerāmāt *raḥimehumu'llāhu teʿālā* ḥażretlerinüñ bā-ḫuṣūṣ bu kitābuñ min-evvele ilā-[20]āḫire aʿẓam-ı veṣāyā vü ekrem-i neṣāyiḥ u ehemm-i edviye ve elzem-i mevāʿiẓi, ittibāʿ-ı şerīʿat-ı ġarrā vü iḳtidāʿ-i [21] sünnet-i ʿulyā vü iltizām-ı veraʿ u taḳvādur. Tebdīl-i ḳıyāfet ile tāc u ʿabā-yı peşmīn iktisā [22] ve sülūk-ı ṭarīḳ-i muḳarrebīn iddiʿā iden bir şaḫış iʿtiḳād u iḳtidāya sezā ve iḳtidā ile ihtidāya [23] revā degildür. Eger aḳvāl ü efʿālinde şerʿ-i şerīfe muvāfaḳat ve aḥvālinde erkān-ı ṭarīḳ-i münīfe [24] müṭābaḳat

[1] قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللهُ: Ḳul in kuntum tuḥibbuna'llāhe fāttebiʿūnī yuḥbibkumu'llāhu: "De ki: 'Eğer Allâh'ı seviyorsanız, bana uyun.'" Kurân, Âl-i İmrân 3/31.

bulursa ẕyāl-i mekārim-iştimāline teşebbüş ü iḳtidā ve illā iʿrāż u ibā [25] itmek münāsib vācib oldıġı gibi bir dervīşden bir defʿa bir ʿamel-i ḳabīḥ u fiʿl-i faẖīḥ ṣudūrını [26] görmek ile ol dervīşi yāḫud āḫar bir dervīşi, meselā fulān zamān reʿye'l-[27]ʿayn, ser-ḫoş u mest ü med-hūş gördüm yāḫud fulān māddede ṣarāḥaten bir yalan veyā iftirā [28] vü bühtān eylediġini istimāʿ itdüm yāḫud bundan aḳdem tārik-i ṣalavāt u mürtekib-i münkerāt [29] itdigi ya ʿaḳāyid-i ehl-i sünnet ü şerīʿate muḫālif bir kelām-ı bāṭıl söyledigi meczūmen maʿlūmdur diyü ol **[46b]** [1] dervīş veyāḫud zümre-i dervīşāna ʿadāvet üzere olup cümlesini yeksān u mütesāviyetu'l-[2]iḳdām iʿtiḳād ve sūʾ-i ḥāl ile yād itmek daḫı vācibdür anları meẕemmet-i bikr-i sūʾi [3] müẕākere vü ikfār u ġıybetlerini iltizām sūʾ-i ẓann ḥarāmdur müʿmini ṣalāḥa ḥaml ile meʿmūr iken [4] anlara bi-esmāʾhim ṭaʿn u laʿn u teşnīʿi aṣla maʿṣiyet ʿadd itmeyüp belki żımnında ecr-i [5] cezīl ü ṣevāb-ı cemīl meʿmūl olınur ve andan taʿdād itmek lāyıḳ ve ehl-i İslām'a müsteḥaḳ degildür. [6] Zīrā cāʾizdür ki ol dervīş ol ʿamel-i ḳabīḥ ü fiʿl-i faẖīḥden tevbe vü inābet ile mücāhede [7] vü riyāżet ile Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a ʿāşıḳ ve bāṭını ẓāhirine muvāfiḳ u iʿzāz ve ikrāma lāyıḳ ve ʿinde'llāh-ı [8] maḳbūl ü merġūb bir dervīş-i ṣādıḳ olmuş ola müddet-i vāfire-i ʿömrini küfr ü işrāk ile [9] imrār iden bir kerre *lā-ilāhe illa'llāh Muḥammedun resūllu'llāh* dise çirk-i şirkden pāk ve ahvāl-i [10] aḥkām-ı küfr ü ilḥāddan bī-bāk olur. Aḥvāl-i ḳulūbı ancaḳ Cenāb-ı ʿallāmu'l-Ġuyūb bilür [11] eger ol dervişüñ ḥāli senüñ ẕikr ü ẕemm itdigüñ minvāli üzere ise ġıybet itmiş [12] olursun degil ise iftirā vü bühtān itmiş olursun ki aña düşmenlik irādesiyle [13] nefsüñi endāḫte-i zindāna ziyān itmiş olursun anı meẕemmetden murāduñ anuñ rütbe-i [14] iştihārına terettüb-i noḳṣān virmek ise kendüñi şāyān-ı ḫüsrān-i ḥased u der-ḫor-ı ḥıḳd u ʿucb-ı bed [15] itmiş olursun. Zīrā aña meyl ü taʿẓīm ü iʿzāz u tevḳīr idenler ibtidāʾen senüñ terġīb [16] ü taḥsīnüñ ile muḥabbet itmemişdür ki tenfīr ü tehvīnüñ ile ʿadāvet eyleyeler [17] ve bir gürūhdan bir saḫış mekrūh olmaġla bi-ecmaʿhim ol ḳavm-i mekrūh olmaḳ lāzım gelmez. Nitekim ẓāhir-i [18] şerʿ-i şerīf ile ʿamel bañā kifāyet ider diyü iddiāʿ iden nice kimseler envāʿ-ı meẕālim [19] ü menāhī vü meḥārim ü melāhī irtikāb iderler maʿa-hāẕā istiḥlāl itmez ise ikfār olınmaz[20]lar. Zīrā ehl-i ḳıbleyi ikfār ġāyet ile düşvārdur. Meşelā tārik-i ṣalavāt u ġāṣıb-ı emvāl [21] maḫlūḳātdur yāḫud aṭvel-i leyālde bir ṭāʾife-i lā-yebābi bir meclisde hem-zebān ve meydān-ı [22] ġıybet ü hiciv ü fuḥş u meẕemmetde raḫş-rān-ı kiẕb ü bühtān olup ya da [23] güyān-ı aḥbāb-ı keẕẕāb, ifk u iftirā

vü suḫriyye vü istihzā ile üç dört sāʿatden ziyāde [24] evḳāt u enfāsını iżāʿat idüp yine ẓāhir-i şerʿ ile ʿamel bize kāfidür diyü lāf [25] ve muḥarremāt u mā-lā-yaʿni ile naḳdīne-i ʿömr-i nāzenīnlerini isrāf idüp ẓāhir-i şerʿ-i şerīfe [26] muḫālefetlerini iʿtirāf eylemeyen yād-gārlar eger istiḥlāl itmezler ise yine ikfār olunmazlar [27] ve'l-ḥāṣıl ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ ẓāhir-i şerʿ-i şerīfden ser-i mū münḥarif ve aña ṭaʿn u iʿtirāż [28] idenler munṣif degildür. Baʿż-ı cehelenüñ ḥarekāt u sekenāt u kelimātı şerʿ-i şerīfe muḫālife [29] olmaġın müsāvīde cümlesini müsādī zuyūf u kem-ʿayār taʿdād itmek cāʾiz degildür **[45a]** [1] ve ol ceheleyi daḫı meẕemmet ü ġıybet ile evḳātuñı iẓāʿatdan nefsüñi muḥāsebe vü ẕikru[2]'llāha muvāẓabe ḥaḳkuñda aḥsen oldığı müberhen ü rūşendür. **Beyt:**

[fe ʿi lā tün/ fe ʿi lā tün/ fe ʿi lün]
Ḥüsn-i ẓann eylemez īcāb-ı keder
Sūʾ-i ẓandan olur olursa żarar [45a/ 2-3]

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki kitāb-ı mütercim-i Seyr u Sulūk [4] ḫāriḳ-i ġışāve-i evhām u şekūk, ayīn-i ḳurbet-ḳarīn-i ṭarīḳat-ı ʿaliyye-i Ḫalvetiyye üzerine [5] mebnīdür ki ṣaʿbu'l-mülk oldığı beyāndan müstaġnīdür ve maʿa-hāzā ḳarār-gāhımız olan [6] diyār u ḫavālīsinde andan münīb bir merd-i ġarīb nā-yābdur ki pīrāmen-i pür-emn ve kerāmet-i [7] meʿmenlerine iltecā ile iḳtidā vü ihtidā oluna bināʾen ʿalā-haẕā pesendīde-i enām u ḫamīde-i ḫavāṣ [8] u ʿavām olan ṭarīḳat-ı seniyye-i Naḳşībendiyye de mevlānā vü evlānā Ebū Saʿīdü Muḥammedu'l-Ḫādimī *ḳaddesa'llāhu* [9] *teʿālā sırrahu'l-ʿazīz ve nefʿānā min-berekāt ʿulumihi ve metteʿanā bi'l-iḳtibās min-envār maʿlūme* [10] ḫażretlerinüñ bir risāle-i celīle-i ḳalīlesi daḫı lüġat-ı ʿArabiyyeden lisān-ı Türkīye taḥvīl [11] ü tercüme ve mütercüme-i *Seyr u Sulūk* olan *Refīḳ-i Ṭarīḳ*'a żamīme ḳılındı *ve mina'llāhu teʿālā* [12] *el-hidāyete ve't-tevfīḳi ilā-sevāʾi'ṣ-ṣırāṭı ve't-taḥḳīḳ*

İy aziz! Maʿlūm ola ki mevlānā-yı müşārün-ileyh *efāża'llāhu* [13] *teʿālā sicāl raḥmetihi ʿaleyh* ḫażretleri buyurur ki. Ẕuḫru'l-ʿārifīn ve faḫru'l-vāṣılīn eş-şeyḫ Muḥammed Bahāu'd-dīn [14] *ḳaddesa'llāhu teʿālā sırrahu* ḫażretlerine mensūbe olan ṭarīḳaṭ-ı ʿaliyye-i Naḳşibendiyye'ye sülūkuñ [15] şerāʾiṭi evvelā iʿtiḳād-ı ṣaḥīḥ ü tevbe-i ṣādıḳa vü erbāb-ı ḥuḳūḳ ile istiḥlāl ve meẕālimi [16] aṣḥābına redd ve istirżāʾ-i ḫuṣūm u sünnet-i seniyyeyi iltizāma taḳayyüd ve aṣaḥ-ı şerīʿat [17] ile ʿamele cehd ve münkerāt ü

mübtediʿātdan ictināb ve bi'l-cümle hevā vü meẕmūmātdan tebāʿüd [18] itmekdür ve'l-ḥāṣıl ʿazāyim-i aʿmāli vācibāt gibi bilüp be-ġayr-ı żarūret-i ḳaviyye terk [19] ü ihmāle iḳdām u cesāret ve ruḫaṣ-ı aʿmāli muḥarremāt gibi bilüp bilā-ḥācet żarūriyyete [20] irtikāba ḳıyām u cürʿet itmemekdür ve ʿibādāt u muʿāmelāt u ʿādātdan her fiʿlinde eʾimme-i [21] erbaʿadan ḳanḳı imāmuñ meẕhebi üzerine ʿamel-i muḫtārı itmiş ise ol imām-ı hümāmdan rivāyet olınan [22] aḳvālinden aḳvālüñ aḳvā vü aḥveṭini tetebbuʿ ve anuñla ʿamel eger meẕāhib-i erbaʿaya niyyet ile iderse [23] daḫı efḍāldür ve melekāt-ı ẕemīmeden vü ṣıfāt-ı reẕīl-i leʾīmden ictināb u aḫlāḳ-ı ḥamīde [24] vü evṣāf-ı pesendīde ile itiṣāf u taḫalluḳ eyleye ki ḥilm ü tevāżuʿ ü refʿet ü līnet [25] ü beşāşet ve ṣoḥbetde ʿuẕūbet vü ḳuṣūr-ı müslimīni ʿafv bā-ḫuṣūṣ kendüye eẕā vü isāʾet [26] ü ziyān idenlere intiḳāmā maʿā'l-ḳudret iḥsān ve ṣılaʾ-i aḳrabā vü aṣḥāb bā-ḫuṣūṣ [27] ḳaṭʿ-ı raḥim ü ülfet iden aḥbābını ziyārete şitāb u cümle maḫlūḳāta merḥamet ḫuṣūṣen [28] eytām u żuʿafāya şefḳat ve ġurebā vü merżāya iʿānet u ʿiyādet ve tevḳīr-i şüyūḫ [29] ü pīr ü ḫidmet-i iḫvān ḫuṣūsen ṣaliḥā-i zamāna ḥüsn-i teveccüh ü ṣıdḳ-ı ṭaviyyet **[45a]** [1] ve bunlaruñ emṣālī ḫıṣāl-i marżiyye vü fiʿāl-i ʿaliyyeye saʿy u himmet ü beẕl-i miknet [2] itmekdür ammā māhiyyet-i taṣavvuf eşref-i ṭāʿāt olan ẕikru'llāh ile devām-ı ʿubūdiyyetdür. [3] Zīrā ẕikrüñ şerefi meẕkūruñ şerefi ḳadardur pes Ḥaḳḳ celle ve ʿalā ḥażretlerinden [4] istiʿāne idüp ẕikru'llāhdan tevellī vü ibā idenlerden iʿrāż ve devāʿī-i nefs [5] ü ehl-i dünyādan firār ve ehl-i dünyānuñ meyl eyledükleri umūr-ı dünyeviyyeden çeşm-i [6] iltifātı iġmāż idüp Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a inābet ve añа ḳaṣr-ı raġbet lāzumdur. Zīrā [7] müntehā-yı recʿi ancāḳ Ḥaḳḳ tebāreke vü teʿālādur. Pes mā-sivāyı terk ü ẕikr-i Mevlā'da [8] bir mertebe müsraḳīm ü müstedīm ola ki beyʿ ü ticāret anı ẕikru'llāhdan ilhā itmeye [9] ve eger ẕühūl ü nisyān ʿāriż olursa der-ʿaḳab tevbe ile Cenāb-ı Ḥaḳḳ'ı ẕikre [10] müdāvemetde bir gūne müstaġraḳ ola ki meẕkūruñ ġayrını unudup Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a [11] tebtīl ider ki tebdīline sebīl bulunmaḳ mümkin olmayan sünnetu'llāh budur.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki [12] sādāt-ı naḳşibendiyye *mettaʿnā'llāhu teʿālā bi-hā min-enfāsihimi'l- laṭīfe ve nevver* [13] *ḳulūbunā bi-envāri kāsehimu'ş-şerīfe* ḥażretleri telḳīn-i ẕākirīn ü terbiyet-i mürīdīn [14] bābında iki ṭarīḳ taʿyīn ü taḫṣīṣ buyurmışlardur ki biri ism-i ẕāt ve biri nefy-i [15] iṯbātdur ve ṭarīk-i evvelki ẕikr lafẓa-i Celāl'dür. Ḥuṣūl-i maṭlūb u vuṣūl-i maḥbūba [16] aḳreb ü eshel ü efḍaldür. Ẕākir lisānını damāġına ilṣāḳ ve

dīşlerinden esfelini [17] aʿlāya ilḥāḳ ve şefeteynini żamm ve nefesini ʿalā-ḥālihi ıṭlāḳ idüp ṣol cānibini [18] derūninde şekl-i ṣanevberī üzerine maḫlūḳ olan ḳalbinde lafẓa-i Celāl'i maʿnāsıyla [19] taḫayyül ider. Yaʿni bu ism-i şerīfüñ müsemmāsı olan ẕāt-ı Münezzeh'i īmān [20] itdigi vech ü minvāl üzere bilā-keyf ü lā-misāldür. Ḫayāl idüp ʿibāret-i ʿArabiyye [21] vü ʿİbrāniyye vü Fārisiyye vü Türkiyye vāsıṭa olmamaḳ üzere ḫayālinde ḥıfẓ ve cemīʿ-i ḳuvā [22] vü medārikiyle añа müteveccih olup bilā-fütūr mā-sivā ḫuṭūrından ḳalbini taṭhīr eyleye. Ḥattā sā'ir-i [23] eẕkār-ı ṣıfātiyyeden bile ḳalbini taḫliye eyleye. Eger bu mülāḥaẓadan bir laḥa ẕühūl [24] u mā-sivādan bir nesne ḳalbine ḥulūl iderse ʿale'l-fevr istiġfār ve ol nesne[25]den ḫalāṣ içün Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a tażarruʿ eyleye ve bu ḥālet-i maḳbūleyi taḥṣīle bir rütbe [26] muḥabbet u istimrārına ol ḳadar mukib ola ki ḥālet-i meẕkūr ḳalbinde meleke-i rasiḫ [27] olup mā-sivādan bir nesne ḫuṭūr itmeyüp ẓāhiri ḫalḳ ile ola [28] pes bu ḥīnde *ehlu'llāh, el-ḫalvetu fi'l-celveti ve'l-ʿizzetu fi'l-ḫultati* buyurduḳlarıñuñ sırrına maẓhar [29] ve kā'in ü bā'in ve ġarīb ü ḳarīb ve ʿarşı u ferşi ṣūfī vü ṣāfī olup muṭāleʿasında **[47a]** [1] ẕāt-ı ecell-i Ḥaḳḳ'dan ġayrı bir nesne ḳalmayup şuhūdında mā-sivā'llāh bi'l-cümle mużmaḥil [2] ü fānī olup ancaḳ ism-i Cenāb-ı Ḥaḳḳ bāḳī ḳalur. Baʿż-ı ekābirden mervīyen *Risāle-i* [3] *Tācu'd-dīn*'de meẕkūrdur ki eger sālik içün ibtidā' aḥvālinde maʿnā-yı mahūd-ı [4] taḥṣīl ʿasīr olursa cemīʿ-i mevcūdātı muḥīṭ bir nūr-ı basīṭ taḫayyül ve ol nūrı [5] baṣīreti muḳābilinde ḥıfẓ idüp cemīʿ-i ḳuvāsıyla ḳalbine teveccüh eyleye. Ḥattā baṣīretine [6] ḳuvvet gelüp ol ṣūret gitdükde maʿnā-yı mahūd ḥāṣıl olur ve yine risāle-i meẕkūre[7]de mesṭūrdur ki eṣnā-yı ẕikrinde ẕākire tefriḳa-i ḫāṭır u vesvese veyā ḳabż ʿārıża [8] olsa māʿ-i bārid ile veyā ḥār ile iġtisāl veyā tavżī idüp ḫalvetinde ṣalāt-ı ḥācet [9] niyyetiyle iki rekʿat namāz ḳılup tevbe vü istiġfār u duʿā vü teveccüh eyleye. Mündefiʿ olmazsa [10] nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* ḥażretlerinüñ ṣūret-i mübāreklerine veyāḫud şeyḫinüñ [11] ṣūretini muḳābilinde taḫayyül ve anuñla teveccüh eyleye ve yine mündefiʿ olmazsa birḳac defʿa [12] *yā Faʿāl* diye medd ü teşdīd ile ve ol ḫāṭıra-i ʿāriża ḳable's-sülūk ṭabīʿatı umūr-ı [13] mübāḥeden bir defʿa ol nesneye kemāliyle müteʿalliḳe olmaġın ḳalbinden bi'l-külliye iḫrācı mümkin [14] olmasa bir ol nesneyi işleyüp yine terk eyleye bu maʿna sühūlet ile [15] ḥāṣıl olur ẓann olmasun belki bu kār-ı düşvār cümle umūrda nefsini unudup [16] devāʿīsinden firār olur. Zīrā vaḳt bir seyf-i ḳāṭıʿdur ki fevt olsa [17] bir daḫı tedārik mümkin olmaz.

İy ʿazīz! Maʿlūm ola ki bu bāb-ı ḫayr-ı intisābda ʿazīmet-i [18] dünyāyı *maʿa-mā-fī-hā* ve ahālī-i dünyāyı *maʿa-mā-kānu ʿaleyhimā* terk idüp iḫtiyār-ı ʿuzlet itmekdür [19] ve ẕākir mehmā-emken iḫtilāṭı terk ve cemʿa vü cemāʿāta müdāvemet ve ʿibādātını vācibāt [20] u sünen-i müʾekkide vü revātibe ḳaṣr ve vaẓīfe-i ẕikriyyesini feżāʾil-i sāʾirenüñ cümlesine taḳdīm [21] ve meleke-i ḥamīde-i meẕkūre ḥuṣūline dek ẕikr-i maʿhūda muvāẓebet eyler baʿde'l-ḥuṣūl evrād [22] u eẕkār u taʿlīm-i emṣāli feẓāʾil ü nevāfil-i aʿmāl cāʾize olur ammā sālike bu ẕikri eṣnāsında [23] ḥāṣıl olan fütūrı bir vechle defʿ mümkin olmasa vaḳtini tażyīʿ ü taʿṭīl itmeyüp [24] ṣalāt u ḳırāʾat-ı Ḳurʾān u ẕikr-i lisānī gibi ʿibādetden nevʿ-i āḫara birāz zamān müştaġil [25] ve ol ʿibādet ile ḥālet-i maḳbūle-i maʾhudda ḥuṣūline mütevessil olsun. Meselā bir iki [26] cüz Ḳurʾān-ı Kerīm tilāvetden yāḫud birkaç rekʿat ṣalāt-ı nāfile yāḫud bir miḳdār ẕikr-i lisānı ʿaḳabinde [27] yine vaẓīfe-i ẕikriyye-i cenāniyyesine teveccüh eylesün. Aḥvāl-i bāḳiyyesinde bir kimse ile mükālemesinde [28] ve beyʿ ü ticārāt u ḳażāʾ-i ḥācāt u zamān-ı ḳurbān u ḫelāda ve serrā vü ḍarrāda ve cāme-[29]ḫ̱ʷāb ve eṣnā-yı menāmında ẕikr olınan mürākebe vü mülāḥaẓayı terk itmeyüp cemīʿ-i evḳāt **[47b]** [1] ve ḥarekāt u sekenātunda bir laḥza Cenāb-ı ẕühūl ü ġafletden ziyāde ḥaẕer ü ictināb eylesün [2] eger sālik ehl-i ticāret ü ṣāḥib-i ʿiyāl veyā umūr-ı nāsa mütevellī olmaġın ʿazīmet-i [3] meẕkūre ile ʿamel mümkin olmazsa ruḫṣat birle ʿamel ider ki Mevlāna Tācu'd-dīn *ḳuddise* [4] *sırruhu* ḥażretleri beyān buyurmışdur ki, bu bābda ruḫṣat üzere ʿamel-i ṣalāt-ı [5] ṣubḥı cemāʿat ile bade'l-edā sūre-i kerīme-i Yāsīn-i şerīfi tilāvet baʿdehu bir veyā iki [6] mızraḳ irtifāʿ-i şemse dek ẕikr-i şerīfe müdāvemet idüp baʿdehu ṣālūt-ı işrāk niyyetiyle [7] iki rekʿat namāz rekʿat-ı evlāda Ḳafirūn sūresi-i kerīmesini ṣāniyede İḫlāṣ-ı [8] Şerīf 'i ḳırāʾat baʿdehu ṣalāt-ı istiḫāre niyyetiyle iki rekʿat daḫı ḳılup [9] duʿāʾ-ı meşhūr-ı istiḫāreyi okur baʿdehā esbāb-ı maʿāşdan emr-i mühimni itmāma ḳıyām [10] idüp mülāḥaẓa-i ḥamīdeye cehd ile ve ḳalbine müteveccih olaraḳ mübāşeret eyledigi emr-i mühimi [11] ḳalbini ẕikr-i Ḥaḳḳ'dan ʿadem-i ilhā vü iġfāle ziyāde cidd u ihtimām eyleye ve ol mühiminden [12] baʿde'l-fāriġ tecdīd-i vużūʾ ve yine ḫalvetine duḫūl idüp iki rekʿatdan on iki [13] rekʿata dek ṣalāt-ı ḍuḥa niyyetiyle namāz ḳılup baʿdehā ṣaliḥādan bir iki kimse ile yāḫud [14] ʿayāliyle ekl-i ṭaʿām itmek müsteḥabb u müstaḥsendür baʿde bir yāḫud iki sāʿāt nevm-i [15] ḳaylūleden_ṣoñra evvel-i vaḳt-i ẓuhrda mescidde ḥāżır olup cemāʿat ile ṣalāt-ı ẓuhrı

baʿde'l-[16]edā mühimmātından nesne var ise itmāmına ḳıyām ve illā ẕikr-i şerīfe ihtimām ider. [17] Baʿde keẕālik aṣrı baʿde'l-edā-i ʿaṣr ile maġrib beyninde olan vaḳt-i mübāreküñ ḥıfẓında [18] ziyāde himmet eyleye. Zīrā ol vaḳti eşref-i evḳaṭ olmaġın ehlu'llāh ʿindinde eşref-i [19] ṭāʿāte ṣarf ve mā-lā-Yaʿniye itlāfdan ḥıfẓ ehem-i mühimmātdandur. Maġrib ile ʿişānuñ [20] mā-beyni daḫı böyledür ki bu vaḳt-ı mübārek daḫı muḥāfaẓada ihtimām lāzımdur ki baʿde ṣalātu'l-[21]evvābīn vird-i bāṭıniyye iştiġālinde olup ve maʿa'l-cemāʿat ṣalāt-ı ʿişāyı daḫı edādan_ṣoñra sūre-i [22] Mülk'i tilāvet ve bir miḳdār vird-i maʿhūda iştiġāl iderse daḫı aʿlādur ve illā ṣāġ cānibi [23] üzere yüzi ḳıbleye ḳarşu yatup firāşında ayaḳlarını kendüye devşirüp sūre-i kerīme-i [24] Kāfirūn ve İḫlāṣ ve Muʿavviẕeteyn ve sūre-i Ḥaşr'uñ aḫirini ḥużūr-ı ḳalb ile tilāvet [25] idüp üç kerre *estaġfiru'llāhi'l-ʿaẓīm elleẕī lā-ilāhe illā huvel Ḥayyu'l-Ḳayyūm ve etūbu ileyh* diyüp [26] ẕikr-i bātını mülāḥaẓasıyla uyuya ve uykudan her defʿa uyandıkça bi-ḳadru'l-imkān ol [27] mülāḥaẓa-i seniyye ile uyḳuya varup uyḳudan uyandıḳda ismu'llāh ile ḳalḳup [28] *el-ḥamdu li'llāhi'lleẕi aḥyānā baʿde mātenā ve ileyhi'n-nuşūr* diyüp baʿde'l-istiyāk ve't-tavżī [29] ṣalāt-ı teheccüdi edā ider ki teheccüd baʿde'n-nevm olan namāza dinilür. Ḳable'n-nevm olan ṣalavāt-ı nevāfil **[48a]** [1] egerçi ḳıyām-ı leyldendür lākin teheccüd degildür ve bir rivāyetde teheccüd beyne'n-nevmeyn olmaḳ [2] müsteḥabdur ve teheccüde ḳıyām içün istiʿcāla eyleye. Zīrā evāil-i leyālde ḳıyām, ḥāl-i [3] ʿābidīn ve baʿde'n-nıṣf, ḳıyām-ı ḥāl-i ḳānitīn ve evḳāt-ı esḥārda ḳıyām ḥāl-i müstaġfirīn [4] ve meṭāliʿ-i fecrde ḳıyām ḥāl-i ġāfilīndür ve bu mülk-i ḥaḳīḳī vü salṭanat-ı dāʾimī olan [5] furṣat-ı celīlenüñ ʿadem-i fevtine ġāyet-i cehd ve nihāyet-i ciddi beẕl itmek lāzımdur. [6] *ʿAvārifʾül-Maārif*'de meẕkūrdur ki ﴿tuʿti'l-mulke men-teşāʿ ve tenziʿu'l-mulke mimmen teşāʾu﴾[1] āyet-i kerīmesinde [7] mülkden murād teheccüddür ve ṣalāt-ı teheccüdüñ eḳalli iki rekʿat veyāḫud dört rekʿatdur [8] on iki rekʿata dek ve ʿulemā-yı aʿlām *raḥimehumu'llāhu teʿālā* ḥażarātı teheccüdüñ [9] her rekʿatında baʿde'l-Fātiḥa sūre-i kerīme-i Yāsīn ḳırāʾat olınmasını istiḥsān buyurmışlardur. [10] Zīrā üç ḳulūb bir maṭlūbuñ ḥuṣūline bi'l-ittifāk duʿā itseler elbette ḥāṣıl [11] olur. Biri ḳalbu'l-Ḳurʿān olān Yāsīn-i şerīf ve biri ḳalbu'l-leyl ve biri ḳalb-i ʿabd muḫliṣdür ki [12] bu üç ḳulūb teheccüdde mütteḥideten mevcūde olur. Eger ḳudreti var ise on iki [13]

[1] تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ: Tuʿti'l-mulke men teşāʿ ve tenziʿu'l-mulke mimmen teşāʾu: "Mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden çekip alırsın." Kurân, Âl-i İmrân 3/26.

rekʿatdan her birinde sūre-i kerīme-i Yāsīn tamāmen okur ve illā sekiz rekʿatda tamām (14) ider ki rekʿāt-ı evvelīde ﴿ve ecrin kerīm﴾[1] ve ṣānīde ﴿ve hum muhtedūn﴾[2] ve ṣālişde ﴿cemīu'l-ledeynā (15) muḥżarūn﴾[3] ve rābide ﴿ve kullu fī-felekin yesbeḥūn﴾[4] ve ḫāmisde ﴿ve lā ilā-ehlihim yerciʿūn﴾[5] ve sādisde (16) ﴿ṣırātun mustaḳīm﴾[6] ve sābiʿde ﴿fehum lehā mālikun﴾[7] ve ṣāminde aḫir-i sūreye dek tertīb-i meẕkūr (17) üzere sekiz rekʿatda tamām ider. Dört rekʿat daḫı murād iderse her bir rekʿatda (18) baʿde'l-Fātiḥa bir kere rivāyet-i āḫarda her rekʿatda üç İḫlāṣ-ı şerīf okur eğer (19) sure-i Yāsīn ḫıfẓında değil ise her rekʿatda baʿde'l-Fātiḥa İḫlāṣ-ı şerīf ḳırā'at (20) ider ve ṣalāt-ı teheccüden-ṣoñra namāzda mesnūn olan cülūs gibi oturup (21) ṣubḥa dek ẕikr-i bāṭınī ider eğer nevmi ġalebe iderse nevm-i ḫafīfiden_ṣoñra tecdīd-i (22) vużū' ü sünnet-i ṣubḥı ḫānesinde edā ve istiġfāra müştaġilen mescide varup (23) maʿa'l-cemāʿat farīż-i fecri daḫı edādan_ṣoñra üslūb-ı meẕkūr u müretteb u merġūb (24) üzere beher-yevm-i vaẓīfesine müştaġil olur. **Ṭarīḳ-i ṣānī** nefy ü iṣbāt ile ẕikr (25) itmekdür. Taḳaddüm-i ceẕbeye müstaʿid olan ṭarīḳ-i evveliyye sālik ve müstaʿid olmayan (26) ṭarīḳ-i ṣānīye sülūk ile naḳd-i maṭlūbuna mālik olur ve ṭarīḳ-i ṣānī daḫı ṭarīk-i (27) evvel gibi ḳalb ile olur Yaʿni lisānı saḳıf-ı ḥalḳa ilṣāḳ ve esnān u şefeteyni (28) żam u ilḥāḳdan mā-ʿadā nefesini taḥte's-sere ḥabs idüp kelime-i lā'ya ibtidāʿ ve dimāġa (29) müntehī ḳılup dimaġdan ilāhe'nin hemzesine ibtidā vü ketf-i

---

[1] إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَن بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ: İnnemā tunẕiru meni't-tebeʿaẕ-ẕikre ve ḫaşiye'r-Raḥmane bi'l-ġayb fe-beşşirhu bi-maġfiretin **ve ecrin kerīm**: "Sen ancak o zikre uyanı ve görmediği hâlde rahmândan korkanı uyarabilirsin. İşte böylesini hem bir af hem de **değerli bir ödülle** müjdele." Kurân, Yasin 36/ 11.

[2] اتَّبِعُوا مَن لاَّ يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُم مُّهْتَدُونَ: İttebiʾū men lā yesʾelukum ecran **ve hum mehtedūn**: "Sizden bir ücret istemeyen o kimselere tâbi olun; **onlar doğru yoldadırlar**." Kurân, Yasin 36/ 21.

[3] وَإِن كُلٌّ لَّمَّا جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ: Ve in kullu'l-lemmā **cemiʿu'l-ledeynā muḥżarūn**: "Elbette onların hepsi **toplanıp huzurumuza getirilecek**." Kurân, Yasin 36/ 32.

[4] لَا الشَّمْسُ يَنبَغِي لَهَا أَن تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ : Le'ş-şemsu yenbeġi lenā en tudrike'l-ḳamera ve-le'l-leylu sābiḳu'n-nehāri ve kullun fī-felekin yesbeḥūn: "Ne güneşin aya yetişip çatması uygundur ne de gece gündüzü geçebilir. **Her biri bir yörüngede yüzüp gider**." Kurân, Yasin 36/ 40.

[5] فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ : Fe-lā-yesteṭīʿūne tavsiyeten **ve lā ilā-ehlihim yerciʾūn**: "İşte o anda onlar ne bir vasiyette bulunabilecekler **ne de ailelerine dönebilecekler**." Kurân, Yasin 36/ 50.

[6] وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ: Ve eniʿbudūnī hāẕā **ṣıraṭun mustaḳīm**: "'Bana kulluk edin, **doğru yol budur**.' dememiş miydim?" Kurân, Yasin 36/ 61.

[7] أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ: " Evelem yerev ennā ḫaleḳnā lehum mimmā ʿamilet eydīnā enʿāmen **fehum lehā mālikūn**: Görmezler mi ki kendi kudretimizin eserlerinden olmak üzere **onlar için sahip oldukları** nice hayvanlar yarattık." Kurân, Yâsin 36/ 71.

eymene müntehī ḳılub **[48b]** (1) ketf-i eymende illa'llāh kelimesine ibtidā ve kerresi ṣadra med idüp cānib-i (2) yesār ʿiẓāmınuñ taḥtında olan ḳalb-i ṣanevberiyyu'ş-şekle lafẓa-i Celālī'yi ḳuvvet (3) ile müntehī vü ḍarb ider ki ḥarāretiyle cemīʿ-i beden müteʿeṩṩir ve kuvā vü aʿżāʿ-yı ġāfilesi (4) mütenebbih olup nūr ile maḥāl-i leṭāif olan bi'l-cümle mütenevvir ola ve her bir defʿada (5) bu kelime-i ṭayyibenüñ maʿnā-yı münīfini mülāḥaẓa eyleye Yaʿni lā-maḳṣūd ve illā ẕātuʿllāhu (6) mülāḥaẓasından ẕühūl itmeye ve kelime-i nefy ile cemīʿ-i muḍeṩātuñ vücūdını nefy (7) ve anlara naẓar-ı fenāʿ ile naẓar ve kelime-i iṩbāt ile Ḥaḳḳ Sübḥānehu Teʿālā Ḥażretlerinüñ (8) ẕāt-ı bālini iṩbāt ve aña naẓar-ı beḳā ile naẓār eyleye ve kelime-i ṭayyibe-i āḫirinde Muḥammed Resūlu'llāh (9) diyüp ḳalbinden cānib-i eymene müntehī ḳılup ve nebiyy-i ekrem *ṣalla'llāhu teʿālā aleyhi ve sellem* (10) ḥażretlerine kemāl-i ittibāʿ u muḥabbete murād eyleye. Üç veya biş veya yidi ve'l-ḥāṣıl tek (11) ʿadedlerden birinde nefesini ıṭlāḳ itdükde lisānen *Allāhumme ente maḳṣudī ve rıḍāke* (12) *maṭlūbī* diyüb bir veyā üç nefes ile istirāḥatden soñra yine ḥabs-i nefes (13) ile üslūb-ı meẕkūr üzere ẕikr eyleye ammā be-şarṭ-an ki ẓāhirüñde aṣlā ḥareket olmaya (14) ḥattā ḳarībinde cālis olan senüñ tevbe vü ẕikriñi ḥiss itmeye beyne'n-nefesin (15) ġafletden ziyāde iḫtirāz ve taḫayyül-i meẕkūruñ devām u ṩebātına ziyāde ihtimām lazımdur ki (16) istimrāra ḫalel ṭārī olmaya. Bi-ʿināyeti'llāhi teʿālā bir nefesde vech-i mezbūr üzere (17) ẕikr-i meẕkūr yigirmi bir ʿadede bāliġ olduḳda intifāʾ-ı menfī vü ṩubūt-ı müṩbetden (18) ḳalbüñde netīce ẓuhūr ider. Yaʿni nefy itdükde vücūd-ı beşeriyyeti senden nefy idüp (19) ve iṩbāt itdükde sende āṩār-ı taṣarrufāt-ı ceẕebāt-ı İlāhiyye ẓuhūr ider ve ol āṩār (20) bi-ḥasebi'l-istiʿdād tefāvüt üzere olur. Baʿżısında evvel ḥāṣıl olan (21) eṩer sekr ü ġaybetdür ve andan vücūd-ı ʿadem taḫḳīḳ ider. Baʿdehu fenā ile müteşerrif (22) olur ve ʿaded-i ẕikri yigirmi bir olup netice-i maʿhūde-i maṭlūba ẓuhūr itmez ise (23) şürūṭ-ı lāzımede ḳuṣuruñdan oldığını bilüp mücāhedeñi istīnāf (24) ve fiʿl u ḳavlüñi ʿamelen u ʿitiḳaden u ittibāʿen maʿnā-yı ẕikre taṭbīk eyleyesin. Zīrā (25) sende bir şeyüñ maḳṣūdiyyeti bāḳī kalursa ittibā bulunmayup lā-maḳṣūd (26) ḳavlüñde kāẕib olursun ve kiẕb muḥarremātdan iken anı iḫtiyār ve ʿibādet (27)' ʿadd itmek ile ittibāʿ bulunmadığı aşikārdur. Zīrā kelime-i īmānı cemīʿ-i revābıṭ u (28) müteʿalliḳāta taṭbīḳ elbette lāzımdur. Sende ġayruñ maḳṣūdını ve ʿadem-i tebaʿiyyet (29) bulunduḳda ẕikrüñde adem-i ṣadaḳat nümāyāndur.

İy ʿazīz! Bu kelime-i ṭayyibe ile ẕikr itdükde **[49a]** [1] cānib-i nefyde levāzım-ı beşeriyyeti nefy ve cānib-i iṡbātda aḥadiyyet-i ẕātı iṡbāta mürāʿāt [2] olınmaḳ ehemm-i mühimmātdandur ve her bir defʿada ʿalā-ṭarīḳi'l-istihlāk devām-ı ʿubūdiyyet birle kemāl-i ittibāʿ [3] u devām-ı ḥużūra daḫı mürāʿāt elzem-i levāzımdur ki rubūbiyyet ile ʿubūdiyyet beyninde olan [4] münasebetüñ ẓuhūrundan ʿibāretdür ki mecmūʿ-ı maʿārif u ḳurbı cāmiʿdür. Mevlānā Ali el-Ḳārī [5] *Ḥıṣn-ı Ḥaṣīn* şerḥinde *ʿaleyhi raḥmetu'l-Bārī* ẕikr itmişdür ki Şeyḫ Şiblī *ḳaddesa'llāhu teʿālā sırruhu* ḥażretlerinden [6] ehl-i istifāde intifāʿ itmeleriyiçün ṭarīḳ-i ifādeyi fetḥ buyurmaları istidāʿ [7] u iltimās olınduḳda buyurmışlardur ki, "Nefsim yed-i ḳudretinde olan Mevlā-yı müteʿāl-i [8] bī-zevāle ḳasem iderim ki Cenāb-ı Rabbu'l-Erbāb'uñ nūrı istiġrāḳında ḳalbimüñ bir [9] sāʿat ḥużurı ʿulūm-ı evvelīn u aḫirinden ḫayırludur." **Mıṣra:**

Demī ḥāżır şoden bā-ḥaḳ be-ez-mülk-i Süleymān [49a/ 9-10]

baʿdehu buyurmışlardur ki bu maʿnā zübde-i kelām-ı cemīʿ-i enbiyā [11] vü murselīn *ṣalavātu'llāhu ve selāmuhu ʿaleyhīm ecmaʿin* ve ḫulāṣa-i meʿānī-i aḳvāl-i evliyā-yı ṣadıḳīn *ḳuddise* [12] *esrāruhumu'llāhu'l-Muʿīn*'dür ki maḳṣad-ı aḳṣā vü mesned-i aʿlā vü maḳām-ı esnā budur ve dünyā vü ʿUḳbā'da [13] mucīb-i zülfi ziyāde olur ḥalet-i ḥüsni budur.

[me fā ʿi lün/me fā ʿi lün/me fā ʿi lün/me fā ʿi lün]

Lā-ḥadde min-ehli'l-ʿaşḳ
Senüñ maḥzūnuñ olmaḳ bańa şādān olmadan yegdür
Ġamuñla aġlamaḳ güllerle ḫandān olmadan yegdür

Ciḥānın ʿizz ü cāhın şöyle ʿiẕʿān eyledüm ben kim
Eşigüñde ḳul olmaḳ dehre sulṭan olmadan yegdür [49a/ 13-15]

[65] *Allāhummeeʾcʿalnā min-elleẕīne efnū vucūdehum fī-istiġrāḳi'l-Cemāl ve'l-Celāl dūne'l-maḥbūsīne* [17] *fī-żayḳi'l-bāli ve ḥażīżu'l-kāl bi-ḥurmeti cāh ḥabbībike Muḥammed ʿaleyhi'ṣ-ṣalātu ve's-sellem ve ʿālā-cemī*[18]*ʿālihi ilā-yevmi'd-dīn ve selāmun ʿalā-murselīn ve'l-ḥamdu li'llāhi Rabbi'l-ʿālemīn Amīn amīn amīn. Vaḳaʿa ferāġu ḳalemi'l-mütercimi'l*[19]*-faḳīr ila'llāhi'l-meliki'l-Ḳadīr ʿAbdu'r-Raḥīm Raḥmī bin Muṣṭafa el-Erzurumī ʿafallāhu ʿanhumā* [20] *el-ʿaliyyi'l-ġanī fi'l-beldeti'l-Ḳonṣṭanṭiniyyeti'l-maḥmiyye ṣānehā'llāhu teʿālā ʿani'l-*[21]*āfāti ve'l-beliyye ve ceʿalehā dāre's-selām ilā-yevmi'l-ḳıyāme bi-ḥurmeti seyyidinā* [22]

Muḥammedin ḫayri'l-beriyye ʿaleyhi efḍālu'ṣ-ṣalātu ve't-taḥiyye ve ʿalā-ālihi ve ṣaḥbihi (23) *ecmaʿīn. Fī-ġurreti cumāde'l-ūlā senete ḫamse ʿaşere* (24) *ve miʾeteyni ve elf.*[1]

Ḥarrerehū haẕihi risāletu es-Seyyid Muṣṭafa bin Es-Seyyid Muṣṭafa ʿafa ʿanhumā fi'd-dareyni (25) *sene ḫamsīne ve miʾeteyn ve elf.*[2]

[1] Allah'ım, sevgili peygamberin hürmetine bizi varlığını Cemâl ve Celâl sıfatlarında fani edenlerden eyle. Bizi sadece aklının sınırlarına hapsolmuş olanlardan eyleme, Allâh'ın selamı kıyamet gününe kadar Peygamber efendimize, âline, ashabına ve tüm peygamberlerin üzerine olsun. Âmin âmin âmin. Melik ve Kâdir olan Allâh'a muhtaç olan mütercim, Mustafa Erzurumî oğlu Abdurrahîm Rahmî. Gânî olan Allâh her ikisini affeylesin. Tercüme, övülmüş olan güzel belde İstanbul'da H. 1215 yılının Cemâziyyelevvel ayının başlarında bitti. Allâh bu beldeyi afet ve ve belalardan muhafaza eylesin. Yaraılmışların en hayırlısı olan Muhammed hürmetine kıyamete kadar İslâm'ın kapısı eylesin. En güzel sâlât ve selâmlar Muhammed'in üzerine ve âli ve ashabının hepsine olsun.

[2] Bu risaleyi H. 1250 yılında yazan Seyyid Mustafa oğlu Seyyid Mustafa'dır. Allâh her ikisini de iki cihanda affetsin.

4. REFÎK-İ TARÎK'İN SÖZLÜĞÜ

4.1. Sözlük Oluşturulurken Dikkat Edilen Hususlar

Refîk-i Tarîk için hazırlanmış olan bu sözlükte öncelikle kelimelerin çeviri yazı ile yazılmış hâlleri, ardından kökenleri ve son olarak metinde kullanıldıkları anlamları alfabetik sıra gözetilerek yazılmıştır.

Sözlük bölümüne çeviri yazılı metinde geçen her kelimenin anlamı dâhil edilmeyerek; metinde bulunan Türkçe arkaik kelimelere, tasavvûfî terimlere ve sözlüklerde sık rastlanılmayan bazı kelimelere yer verilmiştir.

4.2. Sözlük

A

ābī̂ (Ar.): Çekinici, çekinen.

ācāl (Ar.): Atanan dönemler, sürelerin sonları; ayrıca sınırları belirlenmiş süreler, şartlar; özellikle hayatın sonları; doğal yaşam açısından.

aġdār (Ar.): Bozuk ve çok zorlu zemin yolları.

aġleb (Ar.): Çok (daha, en, pek) üstün, çok kuvvetli.

ʿāhāt (Ar.): Dert, fesat, kusur.

aḫfā (Ar.): Çok (daha, en, pek) gizli.

āḫiẕ (Ar.): Alan, kabul eden.

aḫẕ (Ar.): Alma, alış.

ā'ib (Ar.): Geri dönen.

ʿamed (Ar.): Bir şeye hiç ayrılmak istemeyecek şekilde bağlanma.

arka (Türk.): Sırta alınan yük.

aṣḥāb (Ar.): Hz. Muhammed zamânında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler.

ʿavām-ı ke'l-hevām: Böcek gibi olan avam.

avurt (E. Türk.): Yanağın, ağzın boşluğu.

āyib (Ar.): Övgü, dua veya tövbe ile Tanrı'ya dönen.

aż'etmek (Ar.+Türk.): Koymak.

B

baʿṣ (Ar.): Yollama, gönderme.

baġy (Ar.): Doğru yoldan çıkma, haktan ayrılma, haddi aşma, azgınlık.

basṭ (Ar.): tasavvuf. İnsanın Hak yolunda Allâh'ın lutfunu gönlünde hissetmekten duyduğu ferahlık.

baṭḥā (Ar.): Mekke-i Mükerreme'nin eski bir ismi.

ben (Ar.): Gerçek varlığın sâdece Allâh olduğu idrâkine henüz varmamış kişinin kendisi için tasavvur ettiği varlık, nefis.

bevāriḳ (Ar.): Yıldırım parıltısı, şimşek.

C- Ç

ca'l (Ar.): Kılmak.

caḥr (Ar.): Derin bir mağara.

ceberūt ālemi (Ar.): Mutasavvıflarca, "esmâ ve sıfat âlemi, Allâh'ın bütün varlıkların üzerinde olan kudretinin tecellî ettiği âlem, lâhut âlemiyle melekût âlemi arasındaki âlem" gibi değişik şekillerde târif edilen ilâhî âlem; taayyün-i evvel, tecellî-i evvel, cevher-i evvel.

celt (Ar.): Darbe.

ceref (Ar.): Şiddetle eserek bir şeyi altüst etmek.

cerf (Ar.): Toptan satış.

cevāz (Ar.): Tasavvuf: Din veya törece yasaklanmamış olduğu için yapılmasına izin verilmiş sayılma, yasak olmama, izin, müsâade.

ceẕbe (Ar.): Allâh'ın, kulunu mânen kendisine çekmesinden doğan coşkunluk, kendinden geçme ve istiğrak hâli.

cürūf (Ar.): Maden posası.

D

Dār-ı ġurūr (Ar.+Ar.): Aldanma yeri, dünya.

dem vurmak (Fars.+Türk.) (Genellikle seviye ve imkânının üstünde olan şeyden) Bahsetmek, söz etmek, konu açmak.

denī (Ar.): Alçak, soysuz, bayağı, aşağılık.

devā'ī (Ar.): Şiddetli arzuların hepsi.

dūçār olmak (Fars.+Türk.): Uğramak.

düvāb (Ar.): İşi birbirine ulaştırmak.

E

e’azz (Ar.): Çok (daha, en, pek) aziz.

ebḫal (Ar.): Pek cimri.

ecl (Ar.): Arapça’da “sebep” anlamına gelen kelime dilimizde Ecilden ve Li-ecli… söyleyişlerinde geçer.

ed’iye-i me’ṣūre (Ar.+Ar.): Metinleri, Hz. Peygamber’den rivâyet edilegelmiş duâlar.

efrād (Ar.): Tasavvuf: Hz. Peygamber’e en mükemmel şekilde tâbi olmak sûretiyle ferdiyet tecellîsine mazhar olan ve mükemmellikleri sebebiyle kutbu’l-aktâbın gözetimi dışında bulunan en seçkin velîler.

efvāh (Ar.): Ağızlar..

eḫas (Ar.): Çok (daha, en, pek) hasis, cimri.

ehvā’ (Ar.): Arzular, istekler, nefsin arzuları.

eḥveṭ (Ar.): Çok ihtiyatlı.

eʿizze (Ar.): Azizler.

ekṣef (Fars.): Daha koyu.

ekl (Ar.): Yemek.

emr bi’l-maʿrūf ve nehy ani’l-münker (Ar.): İnsanları dînin emrettiği doğru, iyi ve güzel şeyleri yapmaya teşvik etme ve kötülükten menetme, bu yolda irşat etme.

eraḳḳ (Ar.): Pek ince.

er’ef (Ar.): Merhamet.

eṣʿab (Ar.): Çok (daha, en, pek) güç.

etem (Ar.): Çok (daha, en, pek) tam, eksiksiz, kusursuz.

evlānā (Ar.+Ar.): Daha iyimiz.

F

faʿāl (Fars.): Allâh'ın sıfatlarından biridir.

fenā’ (Ar.): Tasavvuf: Kulun benliğinin Allâh’ın varlığında yok olması, eşyânın nazarından silinmesi, kendi fiilini göremez olması, kesret âleminin kayıtlarından sıyrılıp Hakk’ın tasarrufu altına girmesi hâli, fenâfillâh.

ferāmūş etmek (Fars.+Türk.): Unutmak.

feṯḥ (Ar.): Arap ve Osmanlı alfabesinde bir harfin fetha ile okunması [Sözlüklerde harflerin “a-e” ile okunacağını göstermek üzere kelimelerin yanına “feth-i …” veya “–nin fethiyle” diye yazılırdı.

feṯḥa-i ḫafîfe (Ar.+Ar.): e okutan fetha (بَل) bel, (جَمَل) cemel.

fürūʿ (Ar.): fıkıh. Bir kimsenin kendinden sonra gelen çocukları, torunları ve bunların sulbünden gelenler.

G

gūş tutmak (Fars.+Türk.): Dinlemek, kulak asmak.

gūş-i hūş (Fars.+Fars.): "Akıl kulağı" Dikkat, uyanıklık.

H

ḥabl-i metîn (Ar.+Ar.): "Çok kuvvetli ip" teşmil. İslâm dîni, Kur'an.

ḥadeṯ (Ar.): fıkıh. Abdestin, guslün yenilenmesini gerektiren hal.

ḫalvet (Ar.): tasavvuf. Kulun Allâh'ın huzûrunda onunla halleşmesi, mânen sohbet

ḫāriḳ-i ʿādet (Ar.+Ar.): Âdeti yırtan" Alışılmışın üstüne çıkan, hârikulâde.

ḫaşyet (Ar.): din. ve tasavvuf. Allâh'ın büyüklüğünü, azametini idrak eden kulun O'nu hakkıyle tâzim edememek ve kulluğuna lâyık olamamak endîşesiyle kalbinde hissettiği ürperme, korku, havfın bir üst derecesi.

ḫavārıḳ-ı ʿādet (Ar.+Ar.): din. Peygamberler, velîler ve sâlih kullardan zuhûr eden fevkalâdeliklerle yalancı peygamberlerin göstermek istedikleri, fakat tersine gerçekleşen olağanüstü haller.

ḫavf (Ar.): din. ve tasavvuf. Kulun amellerinin ve ibâdetlerinin Hak katında makbul olup olmama endîşesinden doğan Allâh'ın sevgisini kaybetme korkusu, Hakk'ın azameti karşısında kendi hâlinden hayâ etme ve çekinme durumu.

heybet (Ar.): Sûfîlerin, Allâh'ın celâl tecellîlerinden birine vâkıf veya mazhar olmaları dolayısıyle kalplerinde hissettikleri havftan ve kabzdan da öte korku hâli.

ḫıyt (Ar.): Aşağılık yaratılışlı.

ḫiffet getirmek (Ar.+Türk.): Aklî dengesi bozulmak.

ḫirfet (Ar.): Esnaf kollarından her birinin yaptığı iş, meslek, zanaat, esnafın mesleği.

ḫudūd-ı şerʿiyye (Ar.+Ar.): Şerîatça tâyin edilen cezâlar, hadler.

I-İ

iblā (Ar.): 1. Bir insanı ıstırap veya refah yoluyla ahlaki bir sınava tabi tutan bir deneme, kanıtlama. 2. Bir kumaşı veya giysiyi giymek için denemek, yıpratmak.

ictilāb (Ar.): Çekmek, götürmek, celb etmek.

ilḳā-yı semʿ (Ar.+Ar.): Kulak vermek.

ʿimāret etmek (Ar.+Türk.): 1. İnşa etmek. 2. Tamir etmek, onarmak.

inhā' (Ar.): Bildirme, haber verme, ulaştırma.

inḫifāż (Ar.): Alçalma, inme, düşme.

inḥilāl (Ar.): Dağılma, çözülme.

inhimāk (Ar.): Bir şeyin üzerine büyük bir istekle düşme, fazla düşkünlük.

inḥirāf (Ar.): Bulunduğu yönden başka bir tarafa doğru meyletme, sapma, dönme.

inḳıṭāʿ (Ar.): Son bulma.

inḳiżā' (Ar.): Sona erdirme.

inşirāḥ (Ar.): İç açılması, gönülde duyulan ferahlık.

inṭibāʿ (Ar.): Şekli, sûreti görünme, izi çıkma.

intifā (Ar.): 1. Sürülmüş, kovulmuş veya kovulmuş olmak. 2. Sürgün edilmek. 3. Yokluk.

intifāʿ (Ar.): Faydalanma, yararlanma.

intihā' (Ar.): Son bulma, sona erme.

intiḳāş (Ar.): Kazılma, nakşedilme.

intimā' (Ar.): Mensup, ait olmak.

intişār (Ar.): İntikam almak, yardım etmemek, hakkını tamamen istifa etmek.

intişār (Ar.): Yayılma.

K

ḳabż (Ar.): Allâh'ın lutfuna mazhar olamamaktan ileri gelen gerilme, sıkılma, korku.

kā'in ü bā'in (Ar.+Ar.): Tasavvuf ilmi terimlerinden. Halk (insanlar) ile berâber görünen, fakat hakîkatte onlardan uzak ve kalben Allâhü teâlâ ile berâber olan.

ḳati (Türk.): Son derece, fazlasıyla.

keriyy (Ar.): Uyuklama, yarı uykulu.

kerrūbî (Ar.): Cenâbıhakk'a en yakın olan ve "melâike-i mukarrebin" denen meleklerden her biri; büyük melek.

keşîde etmek (Fars.+Türk.): Çekmek.

Kevn ü fesāt (Ar.): Bir taraftan var olma, bir taraftan mahvolma.

ḳuṭb (Ar.): tasavvuf. Mânevî mertebelerin en yükseğinde bulunan kimse; zâhir ve bâtın âlemlerinin idârecisi, âlemin kalbi, âlemde Hakk'ın halîfesi vaziyetindeki insân-ı kâmil [Her devirde bir tâne olduğu kabul edilir].

L

leyle-i isrā' (Ar.+Ar.): Hz. Muhammed'in mîrâca çıktığı gece.

M

maḳʿad-ı ṣıdk (Ar.+Ar): Takvâ sâhiplerinin cennette erişecekleri makam.

masḳaṭ-ı re's (Ar.+Ar.): Doğum yeri.

maṭmah-ı naẓar (Ar.+Ar.): Göz dikilen şey.

maʿūn (Ar.): Yardım, meded.

māʿūne (Ar.): Malın zekatı, kendisiyle faydalanılacak şey.

mecīb (Ar.): Duayı kabul eden.

mecrā-yı dem (Ar.+Ar.): İçinde kanın aktığı yol, damar.

mehmā-emken (Ar.+Ar.): Ne mümkün olursa olsun; mümkün olduğunca.

mesnūn (Ar.): Hz. Muhammed tarafından söylendiği, yapıldığı veya tasvip edildiği için sünnet olmuş, onun sünnetinin gereği olarak kabul edilmiş.

meşhed (Ar.): Tasavvuf: Cenâbıhakk'ın herhangi bir tecellîsinin müşâhede edildiği yer, mazhar.

muʿavviẕeteyn (Ar.): din. Kur'ân-ı Kerîm'in, "Kul eûzü" ile başlayan ve bunları okuyan kimseyi nazar, büyü, kıskançlık gibi kötülüklere karşı koruduğuna inanılan Felâk (113.) ve Nâs (114.) sûreleri.

mutʿib (Ar.): Yorucu.

muṭma'in (Ar.): Şüphe, korku ve endîşelerden kurtulup rahatlamış, gönül huzuruna kavuşmuş, emniyete ermiş.

münʿadim (Ar.): Yok olan (kimse veya şey), yok olucu.

münderis (Ar.): Adı sanı, izi eseri kalmamış, tamâmen yok olmuş.

münhedim (Ar.): Yıkılmış, harap olmuş.

müsellik (Ar.): Yol gösterici.

N

nefs (Ar.): 1. Kulun kötü, beğenilmeyen, bayağı ve hayvânî arzuları, huy ve fiilleri, kibir gazap, kin, haset, hırs, tahammülsüzlük, hasislik, dedikodu, şehvet, ihtiras, hevâ vü heves gibi zaaflarının merkezi. 2. Bedene âit yeme, içme vb. ihtiyaçların bütünü.

nefy etmek (Ar.+Türk.): Varlığını kabul etmeyip aradan çıkarmak, yokluğunu söylemek, inkâr etmek.

nehiy ani'l-münker (Ar.): Şerîatın yasakladığı şeyleri menetme, yapılmasına engel olma.

nesyen mensiyyen (Ar.): Kur'an'da geçen bu söyleyiş dilimizde "tamâmıyle unutulmuş, büsbütün unutularak" anlamında kullanılmıştır.

nevāṣi (Ar.): Alınlar.

nicār (Ar.): Haseb, neseb, asıl.

R

rehā bulmak (Ar.+Türk.): Kurtulmak.

reʿye'l-ʿayn (Ar.+Ar.): Kendi gözüyle, bizzat görerek.

risālet-me'āb (Ar.+Ar.): Hz. Muhammed.

riyāżet (Ar.): Tasavvuf: Az yiyip içme, az uyuma, çok ibâdet etme, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapma, dünya lezzetlerinden sakınmak sûretiyle nefsi terbiye etme, ahlâkı güzelleştirme.

ruʿūnet (Ar.): Tasavvuf: Bönlük ve ahmaklık sayılan nefsânî zevklere dalma, arzularının esîri olma, benliğini öne çıkarma durumu.

S

s̲ābit-ḳadem (Ar.+Ar.): mec. Verdiği karardan ve sözden dönmeyen, karârında sebat eden.

ṣaḥv (Ar.): Allâh sevgisinden doğan vecd ve istiğrakla kendinden geçtikten sonra his ve şuur hâline dönüş, iyiyi kötüden, faydalıyı zararlıdan ayıracak ve hepsini Allâh'tan bilip hoşnut olacak seviyede bir şuûra kavuşma.

sāḳıṭ olmak (Ar.+Türk.): Hükmü ortadan kalkmak, geçersiz duruma gelmek.

sedd-i ramaḳ (Ar.+Ar.): Açlıktan ölmeyecek kadar yiyip içme.

sekr (Ar.): 1. Sarhoşluk. 2. Tasavvuf: İlahi tecelli ve güzellikler karşısında duyulan büyük hayranlık. Manevi sarhoşluk.

s̲elṣ̲ (Ar.): Selase.

serī'ü'l-ḥisāb (Ar.+Ar.): "İnsanların hesaplarını ânında gören, onları ânında hesâba çeken" anlamında Allâh için kullanılır.

sevād-ı kalb (Ar.+Ar.): Kalbin ortasında olduğu düşünülen ilâhî tecellînin odak noktası.

seyr-i ilā'llāh (Ar.): "Allâh'ta yolculuk" Dervişin kendi benliğinden ve izâfî varlığından tamâmıyle kurtulup kendisine verilen ilm-i ledün ile gerçekleri perdesiz olarak görmesi mertebesi.

söyünmek (Türk.): Sönmek, parlaklığı gitmek.

Ş

şahādet ālemi (Ar.): Gözle görülen her şey, bütün varlıklar, maddî âlem, âlem-i şahâdet.

şaṭḥ (Ar.): Tasavvuf: İlâhî feyiz ve kuvvetli tecellî etkisiyle kendinden geçen velîlerin o coşkunlukla söyledikleri, zâhirî bakımdan şer'î hükümlere aykırı gibi görünen söz.

şeyṭān-ı racīm (Ar.+Ar.): "Taşlanmış, Allâh'ın huzûrundan kovulmuş olan şeytan" söyleyişinde geçer.

T

taḥḳīḳ ehli (Ar.+Ar.): Hakk'a ermek ve hakîkati bulmak için gayret sarfedip Hakk'ı âlemde müşâhede eden ve ilâhî hakîkate erişen kimseler.

tamam gelmek (Ar.+Türk.): Ölçülere ve istenilene uygun düşmek, tam gelmek.

taṭallub (Ar.): Israrla talep eden.

tavżī (Fars.): Abdest.

teʿalluḳ etmek (Ar.+Türk.): İlgisi, ilişiği olmak, âit olmak.

tecdīd-i īmān (Ar.+Ar.): İmâna zarar verecek bir durum karşısında kelime-i şahâdet getirerek îmânını yenileme.

tecellī (Ar.): 1. Görünme, belirme, görünür olma, zuhûr etme. 2.mec. Kader, tâlih. 3. Allâh'ın kudretinin şahıslarda ve eşyâda görünmesi. 4. tasavvuf. Sâlikin kalbinde gayp âlemine âit nûrun belirmesi, ilâhî feyzin müminin kalbinde zuhûru.

tecerrüd (Ar.): Tasavvuf: Dünyâya âit her şeyden vazgeçip Allâh'a yönelme.

teşmīr-i sāḳ etmek (Ar.+Türk.): Paçaları (etekleri) sıvamak, büyük bir gayretle teşebbüs etmek, işe girişmek.

Ü

üns (Ar.): Allâh'ın cemal tecellîlerine mazhar olan sûfîlerin, kalplerinde cemâl-i ilâhîyi müşâhede etmeleri ve hiçbir korku hâlinin kalmadığı recâ (ümit) ve bast hâlinden de öte sahv (uyanıklık) içinde sâdece Hak ile huzurda bulunmaları durumu.

üşmek (E. Türk.): Hep birden bir yerde toplanmak, çevresine yığılmak, üşüşmek.

V

vakfe (Ar.): Tasavvuf: Seyr u sulûkte bir makāmın gereklerini tam yerine getiremeyip bir sonraki makāma yükselememe ve bu sûretle iki makam arasında kalma, duraklama.

vāḳıʿa (Ar.): Tasavvuf: Sâlikin halvette zikir ve ibâdetle meşgul iken uyku ile uyanıklık arasında bâzı gerçeklere vâkıf olması durumu.

vākıf olmak (Ar.+Türk.): Bilmek, öğrenmek, haberdar olmak.

vāḳi olmak (Ar.+Türk.): Meydana gelmek, vukū bulmak.

velev (Ar.): Olsa da, isterse, ise de, ise bile.

verā (Ar.): Bütün yaratılmış olanlar, âlem, kâinat.

veraʿ (Ar.): Allâh'tan korkup haramdan, günahtan, kötülüklerden sakınma, dînî buyrukları titizlikle yerine getirme, takvâ.

Z

ẓāhib olmak (Ar.+Türk.): Bir düşünceye, bir zanna kapılmak, inanmak.

ẓāhir olmak (Ar.+Türk.): Görünür duruma gelmek, açığa çıkmak, meydana çıkmak.

ẓū'l-ciheteyn (Ar.+Ar.): İki tarafa sahip.

ẓulmānī (Ar.): Karanlığa âit, karanlıkla ilgili, karanlık.

5. SONUÇ

Türklerin İslâmiyet'i kabul etmeleriyle yaşadıkları değişimin izleri edebiyat sahasına da yansımıştır. Bu değişimle birlikte tasavvufla harmanlanan Türk edebiyatında sayısız örneğine rastlanılan dinî-tasavvufî eserler Türk edebiyatı mahsulleri arasında önemli bir yer teşkil etmiştir. Bu eserler okuyucu için bir okul görevi görerek tasavvuf öğretisini ve bu öğretinin yolları olan tarikatları öğretmiştir. Bu tarikatlar arasında Ömer el-Halvetî'nin kurucusu olduğu Halvetiyye tarikatı ve Bahâeddin Nakşibend'in kurucusu olduğu Nakşibendiyye tarikatı da yer almaktadır. Türk toplumuna etki eden ve çeşitli sınıflardan insanlara hitap eden bu iki tarikat hakkında çeşitli eserler kaleme alınmıştır. Şeyh Kâsım Hânî'ye ait olan ve Halvetiyye tarikatının usullerini, esaslarını ve hükümlerini anlatan *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* ile Ebû Saîd Hâdimî'ye ait olan ve Nakşibendiyye tarikatının şartlarını ve mahiyetini anlatan *er-Risâletu'n-Nakşibendiyye* de bu eserlerden biridir. *Seyr u Sulûk ilâ-Meliki'l-Mulûk* ile *er-Risâletu'n-Nakşibendiyye*'nin Nakşibendiyye tarikatının mahiyetinin anlatıldığı kısmı Erzurumlu Abdurrahîm Rahmî tarafından Türkçeye *Refîk-i Tarîk* adıyla tercüme edilmiştir. Bu çalışmanın temelini de Arapçadan Türkçeye çevrilen *Refîk-i Tarîk* adlı eser oluşturmaktadır.

Beş bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, Şeyh Kâsım Hânî'nin, Ebû Saîd Hâdimî'nin, Abdurrahîm Rahmî-i Erzurumî'nin hayatı ve Abdurrahîm Rahmî'nin eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Şeyh Kâsım Hânî'nin hayatının kronolojik seyrini içeren nüshanın ilgili kısmı çeviri yazı ve diliçi çeviri yöntemiyle yazılmıştır. Ebû Saîd Hâdimî'nin ve Abdurrahîm Rahmî'nin hayatı hakkında, incelenen kaynak ve tezkirelerden ulaşılan bilgiler derlenmiş ve Abdurrahîm Rahmî'nin bilinen dört eseri tanıtılmıştır.

İkinci bölüm, Abdurrahîm Rahmî'nin *Refîk-i Tarîk*'i yazma sürecini, *Refîk-i Tarîk*'in Türk ve dünya kütüphanelerinde tespit edilen altı adet el yazması nüshasının tanıtımını, bu nüshaların soyağacını, metin neşrine dâhil edilen nüshanın tespitini, eserin imlâ hususiyetleri, seci ve muhteva bakımından incelemesini içerir.

Ulaşılan altı adet nüshadan ilki, 5 Cumâde'l-ûlâ H. 1196 / 18 Nisan M. 1782 tarihinde Abdurrâhîm Rahmî tarafından yazılmıştır. İkinci nüsha, 7 Cumâde'l-ûlâ H. 1196 / 20 Nisan M. 1782 tarihinde Abdurrâhîm Rahmî tarafından yazılmıştır.

Üçüncü nüsha, 13 Safer H. 1191 / 23 Mart M. 1777 tarihinde Abdurrahîm Rahmî tarafından yazılmıştır. Dördüncü nüsha, H. 1196 Cumâde'l-ûlâ / Nisan-Mayıs M. 1782 tarihinde Abdurrâhîm Rahmî tarafından yazılmıştır. Beşinci nüsha, 23 Safer H. 1236 / 30 Kasım M. 1820 tarihinde Muhammed Hâlis bin Ahmed et-Tosyevî tarafından yazılmıştır. Altıncı nüsha, H. 1250 Cumâde'l-ûlâ / M. 1834 Eylül-Ekim tarihinde Seyyid Mustafa b. Seyyid Mustafa tarafından yazılmıştır. *Refîk-i Tarîk*'in geniş bir dil incelemesine tabii tutulmadan imlâ özellikleri bakımından incelendiği kısımda ise; iç seste hemze yerine *y* harfinin kullanılması, birleşik yazım örnekleri, metinde kelimelerin müennes şeklinin kullanılması başlıkları altında bir inceleme yapılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümü, metnin kurulmasında dikkat edilen hususları ve eserin çeviri yazılı metnini içerir. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise öncelikle sözlüğün kurulmasında dikkat edilen hususlara, ardından *Refîk-i Tarîk*'e ait sözlük çalışmasına yer verilmiştir. Son olarak sonuç ve kaynakça bölümleriyle çalışma tamamlanmıştır.

Türk edebiyatına ve Türk kültürüne bir katkı sunması amacı ile hazırlanan bu çalışmaya konu olan eserin anlam katmanlarının her biri keşfedilmemiş kıymetli hazinelerle dolu olup çok yönlü bir incelemeyi beklemektedir. Bu sebeple eserin diliçi çevirisi yayına hazırlanmaktadır.

KAYNAKÇA

Abd er-Rahîm b. Mustafâ Erzurumî. *Terceme-i şâh u geda*. Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Talat 1.

Abdurrahîm Rahmî b. Mustafa. e*s-Seyr ve's-sulûk ilâ-meliki'l-mulûk*. Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi, No. 1086/1.

Abdurrahîm Rahmî b. Mustafa. *Mecâmiʿu'n-nesâ'ih*. Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi, Râşid Efendi 1086/3.

Abdurrahim Rahmi Hacı Musafa. *Keşfu'l-metâlib*. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Koleksiyonu, 34 Ae Arabi 2754.

Abdurrahim Rahmi. *Refik-i tarîk : (seyr-i sulûk tercümesi)*. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, No. NEKTY10518.

Algar, H. (1991). Bahâeddin Nakşibend. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C 4, 458-460). İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

Alıcı, G. (2020a). *Seelenlehre und seelenerziehung: Das werk "as-Sayr wa-s-sulūk" des osmanisch-arabischen Sufis Qāsim al-Ḥānī (gest. 1697) / The doctrine of the soul and its education in Ottoman Arab Sufism: The "ork "as-Sayr wa-s-sulūk" by Qāsim al-Khānī (d. 1697)*. Almanya: De Gruyter.

Alıcı, G. (2020b). Unutulmuş bir Osmanlı mutasavvıfı: Halepli Kâsım B. Salâhaddin el-Hânî (ö. 1697) –biyografik bir yaklaşım-. *I. Uluslararası Tasavvuf Araştırmaları Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu Bildiri Kitabı.* İstanbul: Armoni Nüans Görsel Sanatlar ve İletişim Hizmetleri A.Ş. 123-132.

Aydın, L. (2007). *Ebû Saîd Muhammed el-Hâdîmî'nin hayatı ve "Mecâmî'u'l – Hakâik" adlı eserindeki metodu.* Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Ana Bilim Dalı İslâm Hukuku Bilim Dalı. Sivas.

Babaarslan, G. (2022). "Bir mahbûba sevb-i cedîd giydirmek: Erzurumlu Rahmî'nin manzum Avâmil tercümesi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi.* 14(29). 310-330.

Bağdatlı İsmâil Paşa. (1951). *Hediyyetu'l-ʿârifîn esmâʾu'l-müʾellifîn ve âsâru'l-musannifîn*. İstanbul: Müessesetü't Tarihi'l Arabî Yayınları.

Baytar, Y. (2020). *Sûfî şair Ibnu'l- Fârid hayatı ve divânı (şiirlerindeki tasavvufî temalar ve edebî sanatlar).* İstanbul: İksad Yayınevi.

Çaldak, S. (2017). "Türkçe metin neşirlerinde arapça ibarelerin aktarımına dair". H.-Aynur, M.-Çakır, H.-Koncu, A.E.-Özyıldırım (haz.). *Metin neşri: problemler, tespitler, öneriler* (s. 106-130). İstanbul: Klasik Yayınları.

Çelik, Ş. (2018). "Erzurum ilmi muhitine bir bakış (on dokuzuncu yüzyıla kadar)". *Mavi Atlas*. 6(2). 217-245.

Çınarcı, M. N. (haz.). (2019). *Tezkiretu'ş-şuarâ*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Çiftçi, Ö. (haz.). (2017). *Fatîn tezkiresi (hâtimetu'l-eşâr)*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Çoban, A. (2018). "Telif ve teklif: XVIII. yüzyıl Osmanlı'sında Nakşibendîlik risâleleri". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. 16(31-31). 133-176

Duman, A. (2017). "XVII yaşamış âlim bir şair: Erzurumlu Rahmî ve divanı". *Turkish Studies*. 12(15). 297-320.

Durmuş, İ. (2009). Seci. *TDV İslâm ansiklopedisi* (C 36, 275-276). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Erdoğan, M. (2011). *Bursalı Rahmi ve divanı*. İstanbul: Dergah Yayınları.

Erkal, A. (2015). *Erzurum'un yüzleri Abdurrahim Rahmi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Erkal, A. (2015). Rahmi, Abdurrahîm efendi. *Türk edebiyatı isimler sözlüğü*. Erişim: 05 Nisan 2023, https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rahmi-abdurrahim-efendi

Erzurûmî. Abdurrahîm Rahmî. *Refît-i tarîh*. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Koleksiyonu, 34 Ae Şeriyye 872.

Erzurumlu İbrahim Hakkı. (1130). Mârifet-nâme. TBMM Kütüphanesi No. 70-58.

F. Yavuz ve İ. Özen. (haz.). (1971). *Osmanlı müellifleri*. C. 2., İstanbul: Meral Yayınevi.

Gacek, A. (2020). *Arapça elyazmaları için rehber* (2. Baskı). Ali Benli ve M. Cüneyt Kaya (çev.), İstanbul: Klasik Yayınları.

Güler, Z. (2008). "Bağdatlı Ruhî'nin meşhur terkib-bendine sosyal psikoloji açısından bir bakış". *e-Journal of New World Sciences Academy*. 3(1). 2843

Hama, R. T. (2016). *Kasım Salahuddin el-Hânî'nin 'Fima yecibu i'tikaduhu fi'l kader' adlı eserine göre kaza-kader ve eserin tahkiki.* Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı / İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı, Van.

Kaplan, M. (2019). *Nâbî Hayriyye*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Karabey, T. (1196). *Şeyh Gâlib Şerhi Cezîre-î Mesnet.* Erzurum. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Kocabey, M. (2019). *Ebû Saîd Muhammed-i Hâdimî'nin Nakşibendî risâlesi ve şerhleri tahkik ve tahlili*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.

Köksal, M. F. (2008). "Metin tamiri (usul ve esaslar, uygulamalar ve bazı teklifler)". *Divan Edebiyatı Araştımaları Dergisi*. 1. 169-190.

Köksal, M. F. (2017). *Eski Türk edebiyatında tenkit ve teori*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Mehmet Hâzik Efendi. (1318). *Divân-ı Hâzik*. TBMM Kütüphanesi Açık Erişim. https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/1157

Meyan, A. F. (haz.). (1997). *Mârifetnâme*. İstanbul: Bedir Yayınları.

Mollaibrahimoğlu, S. (2007). *Yazma eserler terminolojisi*. İstanbul: Ensar Neşriyat.

Muslu, R. (2001). "Ebû Saîd Muhammed Hâdimî ve Nakşibendîlik risâlesi'nin tahlili". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 3(4). 197-220.

Odabaşı, M. (2009). *Tuhfe-i nâilî metin ve muhteva 1. Cilt s.234-467*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı. Sivas.

Özen, Ş. (2009). "Metin tenkidi üzerine bazı tespitler ve öneriler". *İslâmî ilimlerde metodoloji/usûl meselesi II*. İstanbul: Ensar Neşriyat. 446-470

Özer, H. (2017). "Ebû Saîd Hâdimî'nin (v. 1176/1762) hayatı ve eserleri". *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*. 2(3). 459-491.

Rahmî Abd er- Rahîm. *Refîk-i tarîk.* Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye, No. 8552.

Rahmi Çelebi. *Tercüme-i risâle-i seyr-i süluk ila malik al-mulük*. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi, 02777-002.

Seyyid Musafa. (haz.). *Refik-i tarik: (seyr-i süluk tercümesi)*. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, No. NEKTY01254.

Şemseddin Sâmî. (1308). *Kâmûsu'l a'lâm* (3 Cilt). İstanbul: Mihran Matbaası.

Şimşek, S. (2017). *Tasavvuf edebiyatı terimleri sözlüğü.* İstanbul: Lıtera Yayıncılık.

Ünver, İ. (2008). "Çeviriyazıda yazım birliği üzerine öneriler". *Turkish Studies*. 3 (6). 1-46.

Yayla, M. (1997). Hâdimî, Ebû Saîd. *TDV İslâm ansiklopedisi* (C 15, 24-26). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Yıldırım, İ. (haz.) (2021). *Tekmiletu'ş-şakâik fî hakki ehli'l-hakâ'ik*. İstanbul: TYEK.

EKLER

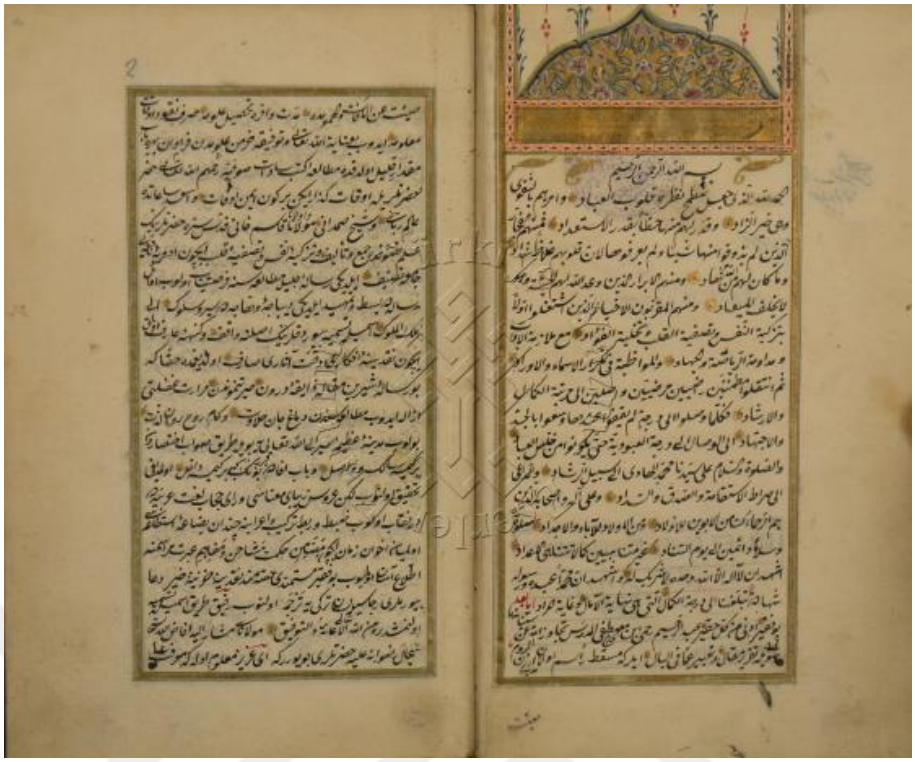

Ek-1 Refîk-i Tarîk'in İstanbul Millet Kütüphanesi 34 Ae Şeriyye 872'de bulunan nüshasının 1b ve 2a sayfaları

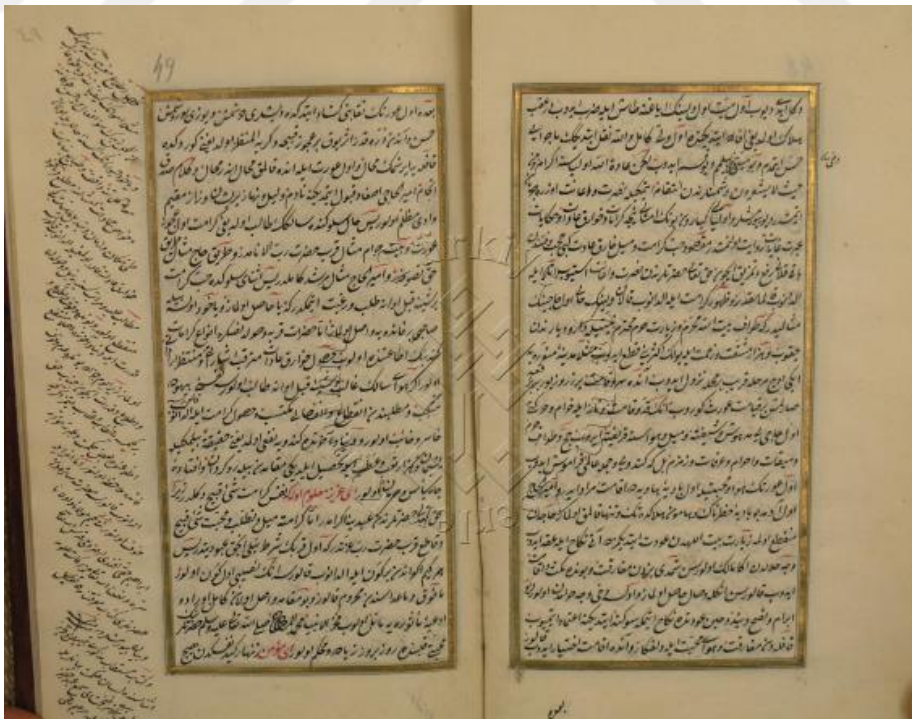

Ek-2 Refîk-i Tarîk'in İstanbul Millet Kütüphanesi 34 Ae Şeriyye 872'de bulunan nüshasının 48b ve 49a sayfaları

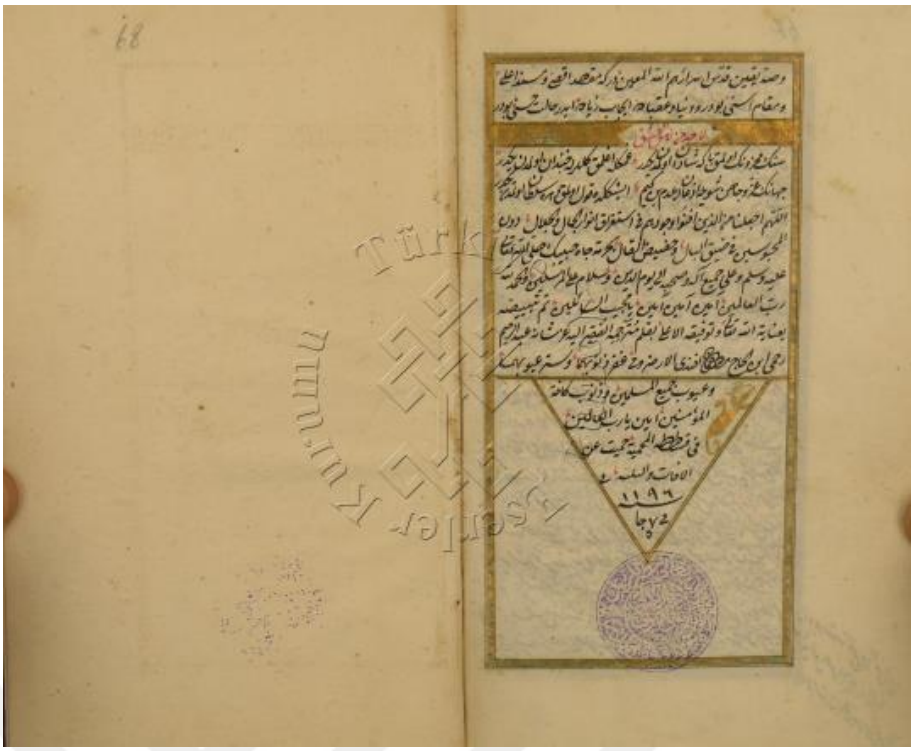

Ek-3 Refîk-i Tarîk'in İstanbul Millet Kütüphanesi 34 Ae Şeriyye 872'de bulunan nüshasının 67b sayfası

Ek-4 Refîk-i Tarîk'in İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi 02777-002'de bulunan nüshasının 1b ve 2a sayfaları

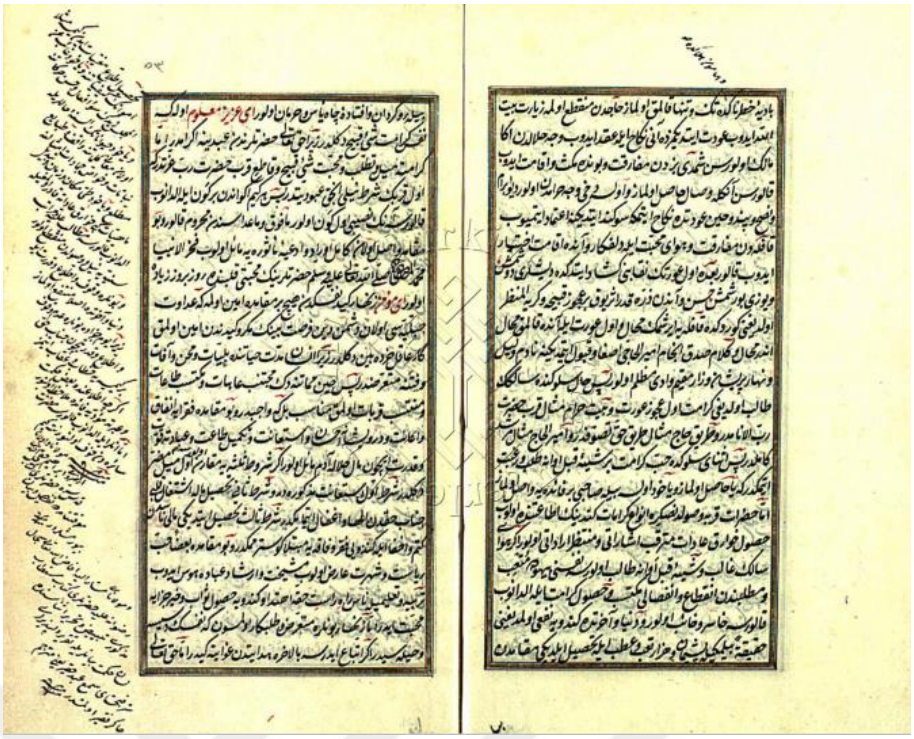

Ek-5 Refîk-i Tarîk'in İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi 02777-002'de bulunan nüshasının 49b ve 50a sayfaları

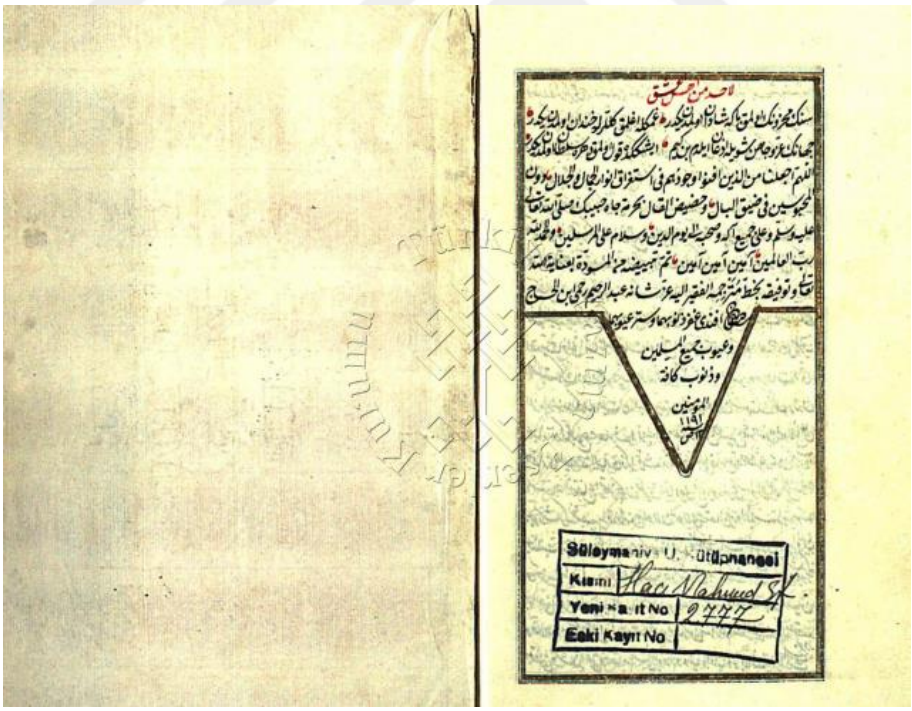

Ek-6 Refîk-i Tarîk'in İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi 02777-002'de bulunan nüshasının 69b sayfası

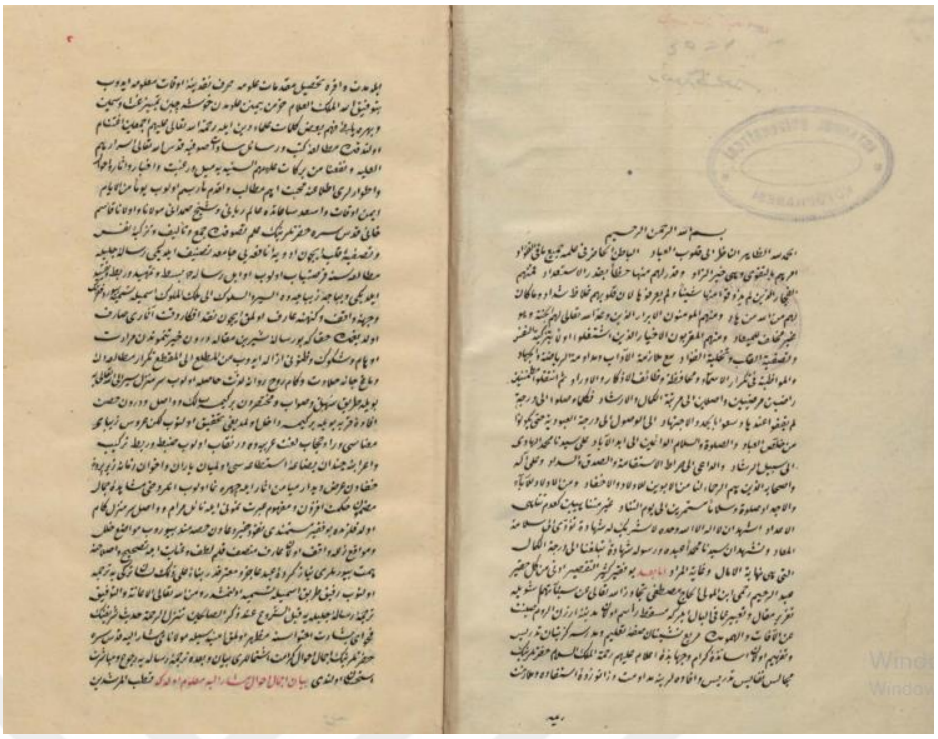

Ek-7 Refîk-i Tarîk'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 01254'de bulunan nüshasının 1b ve 2a sayfaları

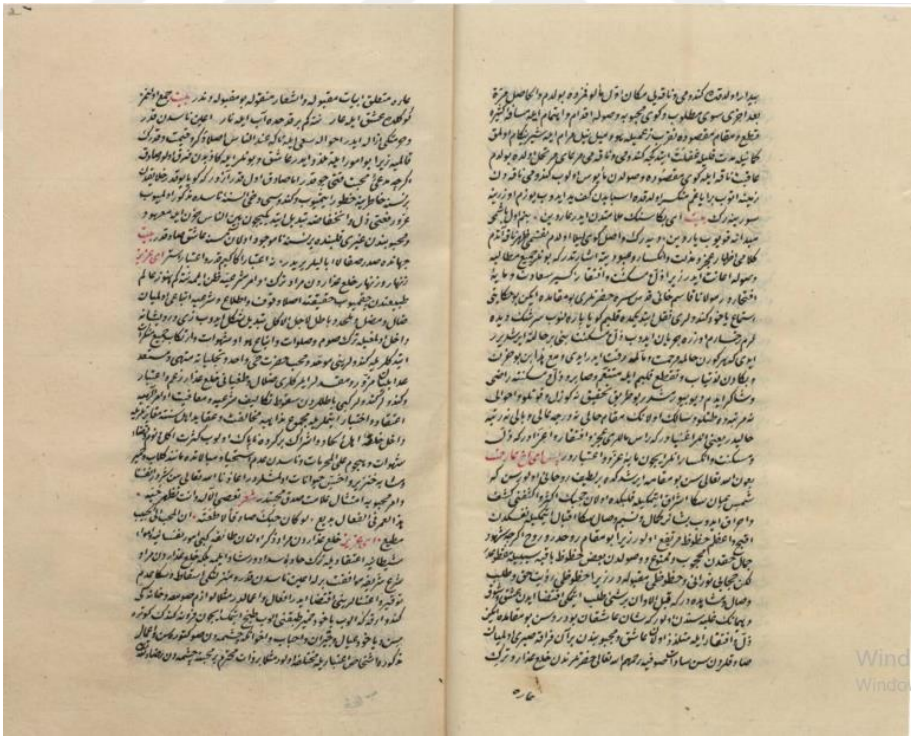

Ek-8 Refîk-i Tarîk'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 01254'de bulunan nüshasının 29b ve 30a sayfaları

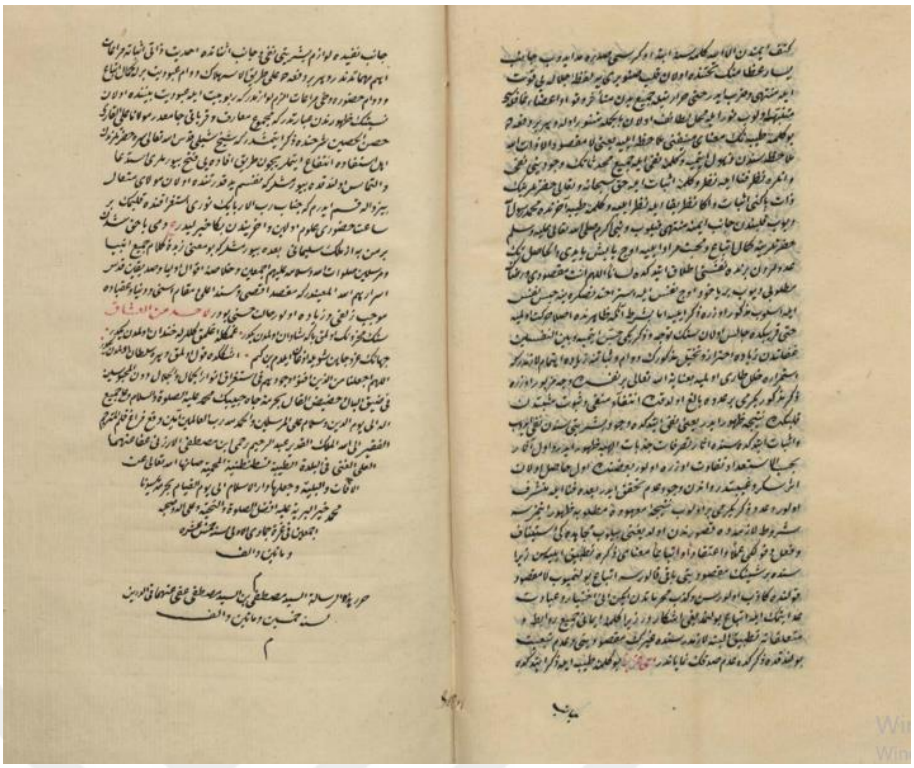

Ek-9 Refîk-i Tarîk'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 01254'de bulunan nüshasının 48b ve 49a sayfaları

Ek-10 Refîk-i Tarîk'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 10518'de bulunan nüshasının 1b ve 2a sayfaları

Ek-11 Refîk-i Tarîh'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 10518'de bulunan nüshasının 3b ve 4a sayfaları

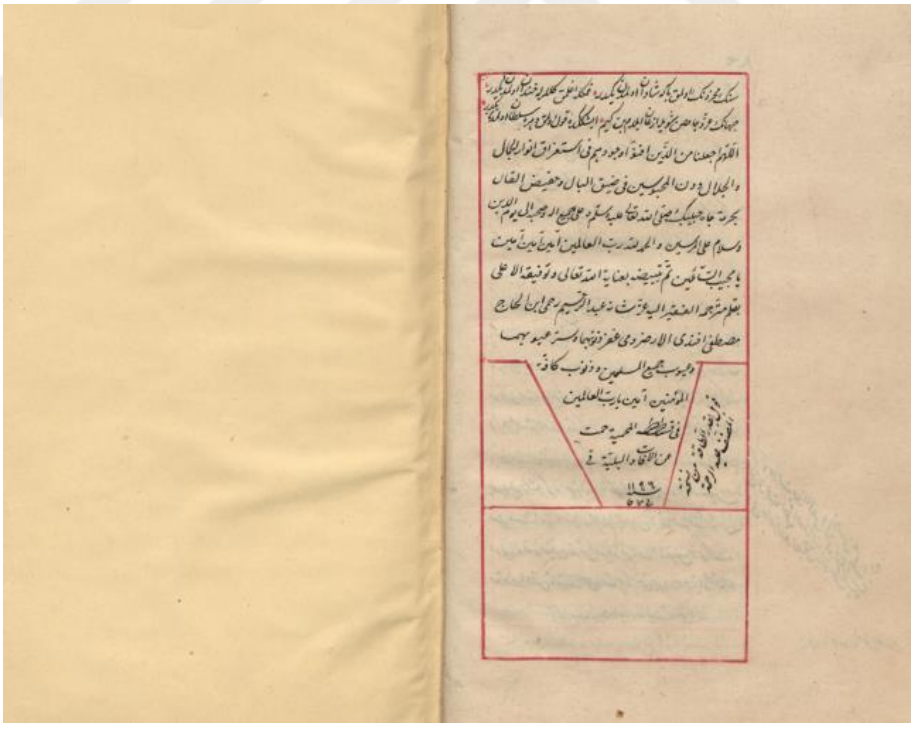

Ek-12 Refîk-i Tarîh'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 10518'de bulunan nüshasının 83b sayfası

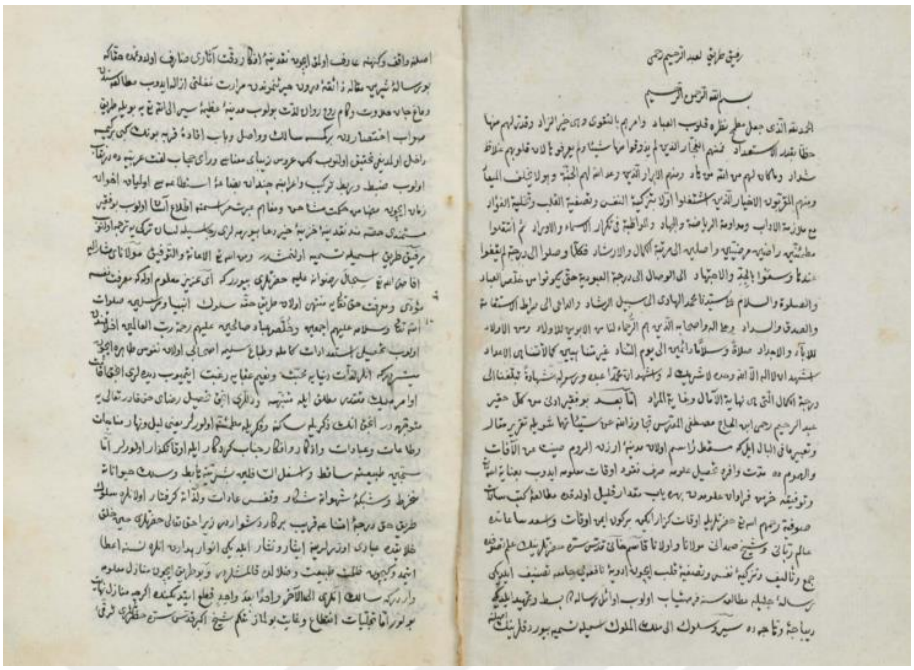

Ek-13 Refîk-i Tarîh'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 02227'de bulunan nüshasının 1b ve 2a sayfaları

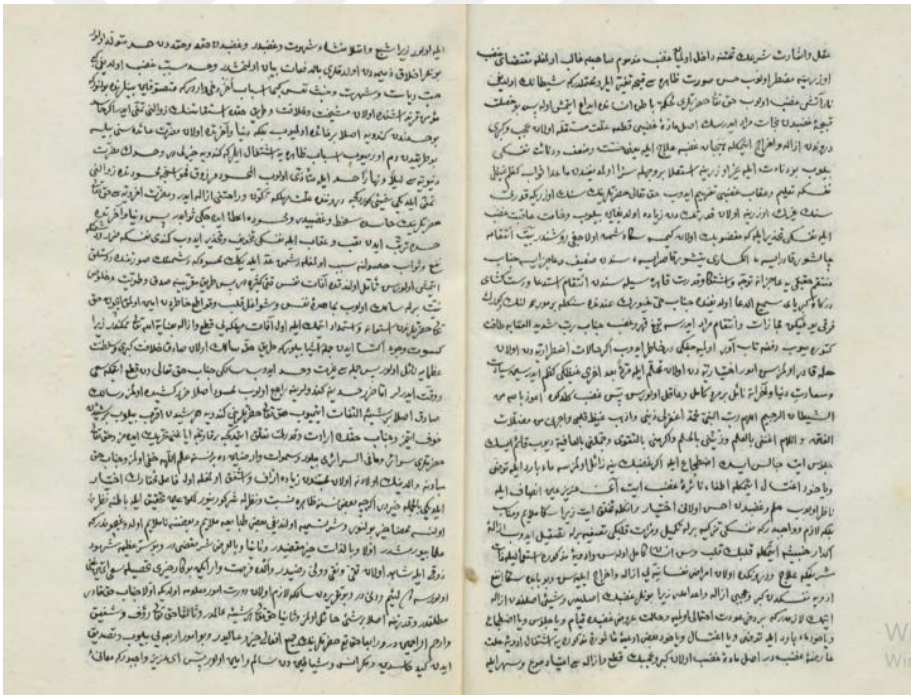

Ek-14 Refîk-i Tarîh'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 02227'de bulunan nüshasının 21b ve 22a sayfaları

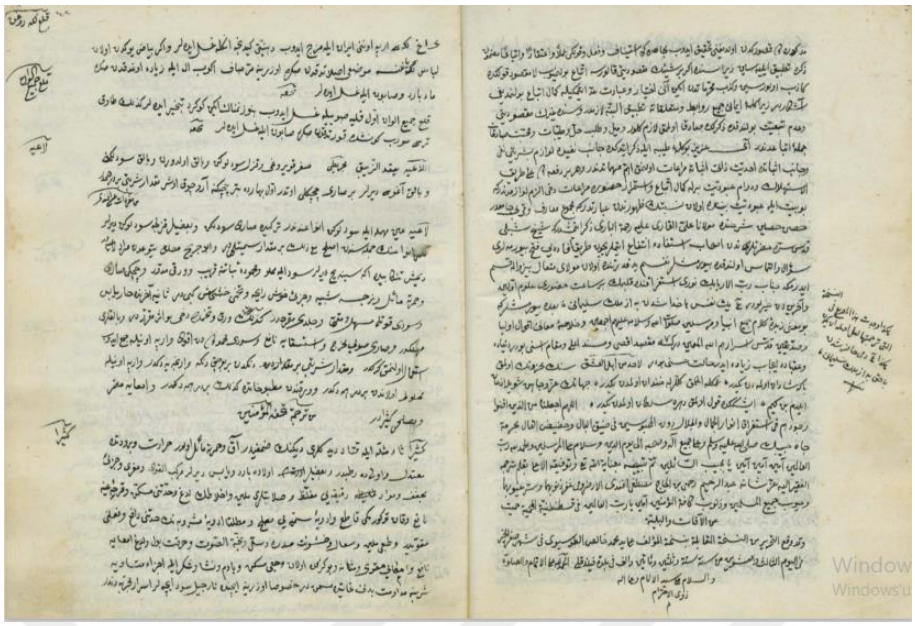

Ek-15 Refîk-i Tarîk'in İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 02227'de bulunan nüshasının 41b sayfası

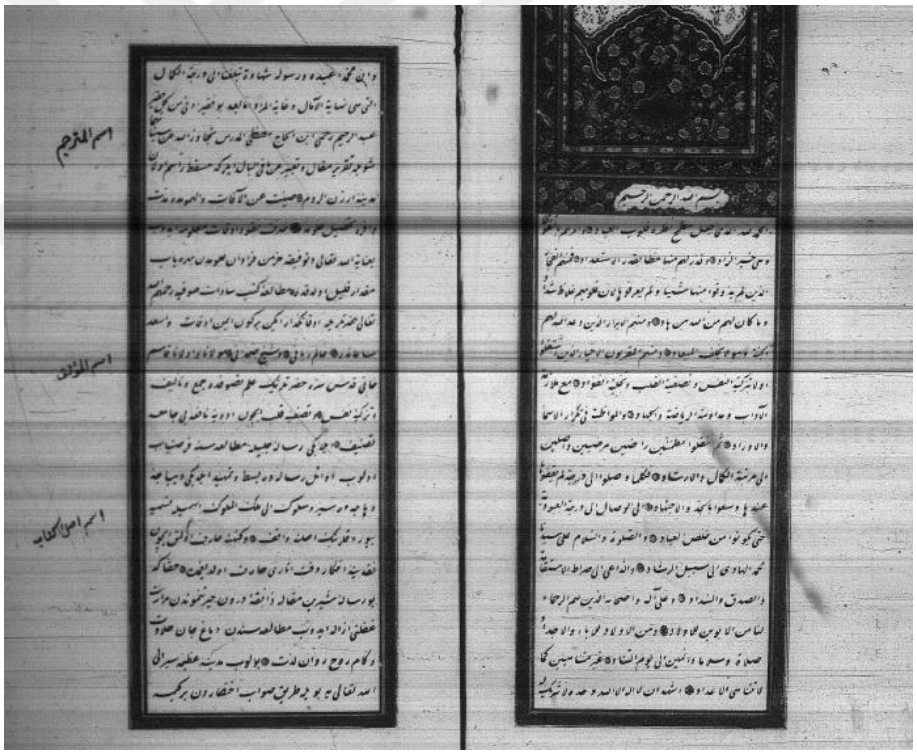

Ek-16 Refîk-i Tarîk'in Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye 8552'de bulunan nüshasının 1b ve 2a sayfaları

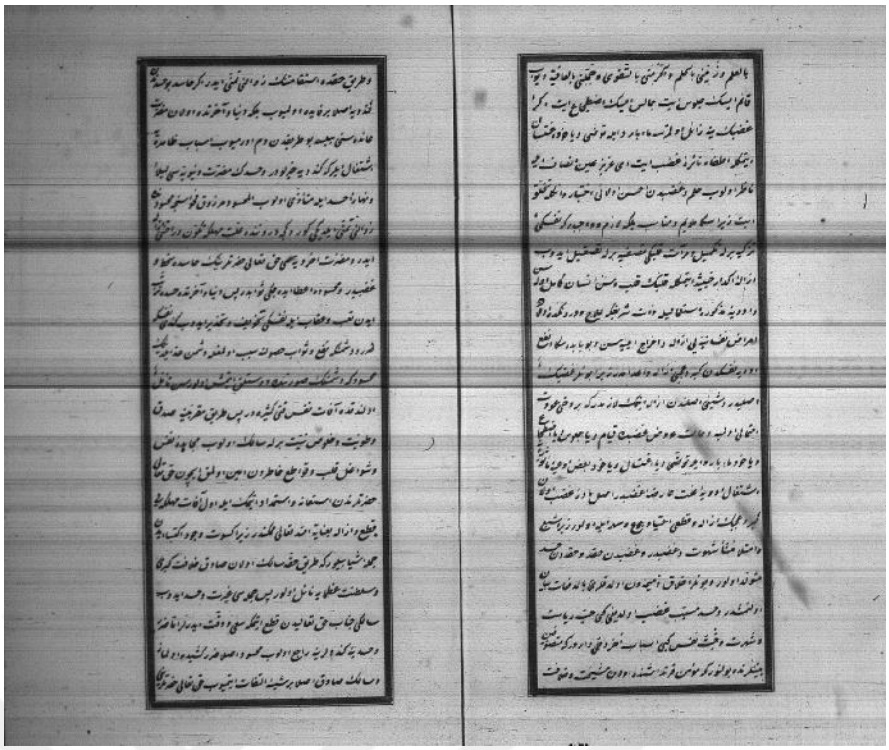

Ek-17 Refîk-i Tarîk'in Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye 8552'de bulunan nüshasının 41b ve 42a sayfaları

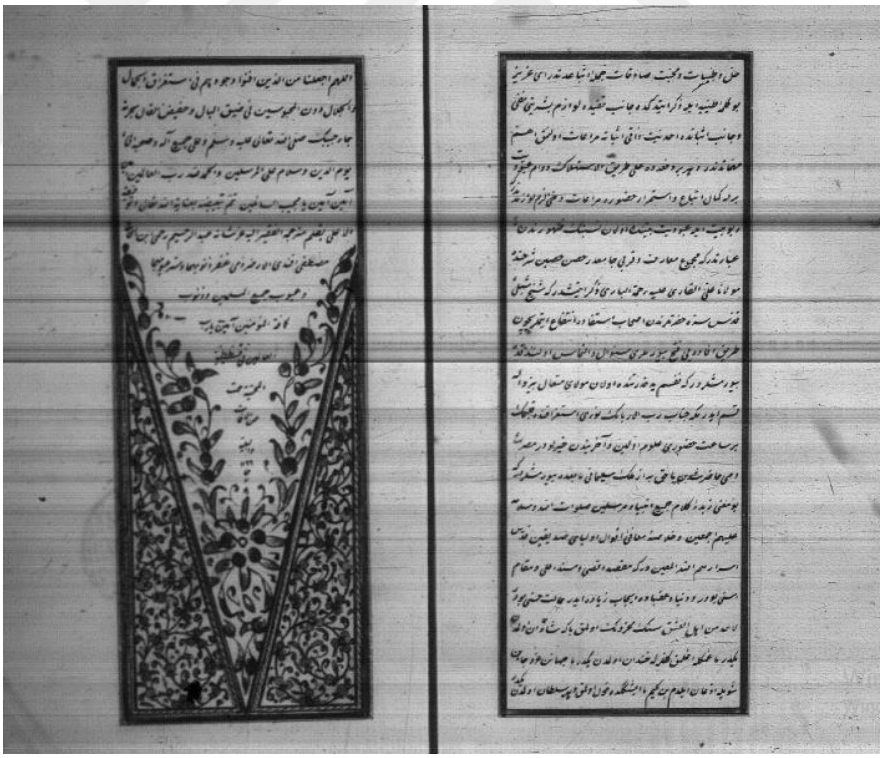

Ek-18 Refîk-i Tarîk'in Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye 8552'de bulunan nüshasının 80b ve 81a sayfaları

ÖZ GEÇMİŞ

Rumeysa GÜLGÜN, Samsun Ticaret Meslek Lisesi'ni 2014 yılında bitirdi. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 28.06.2018 tarihinde mezun oldu. 2019 yılında OMÜ LEE Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans programına girdi. MEB onaylı işaret dili sertifikası, Yabancılara Türkçe Öğreticiliği Sertifikası ve Formasyon belgesi bulunmaktadır.

İletişim Bilgileri

ORCID ID : 0000-0002-4403-1824

Yayınlar:

1. Gülgün, R. ve M. İ. Güler. (2020). "Molla Dâvud-zâde Mustafa Nâzım Erzurûmî'nin hayatı ve "Edeb-i elhân" adlı eserinin transkripsiyonlu metni". *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi 2. Uluslararası Dil ve Edebiyat Kongresi Bildiri Kitabı*. Konya: Aybil Yayınları. 214-229.